

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Nemzeti Közzszolgálati Egyetem

Hungarikumok és nemzeti értékvédelem

első egyetemi tankönyv

Budapest

2019

Szerkesztő

Tózsza István

Szerzők

Tózsza István (1. fejezet, 3-5. melléklet)

Horváth Zsolt (2. fejezet)

Szakáli István Loránd (3. fejezet)

Kárpáti Árpád (4. fejezet)

Rigó Róbert (4. fejezet)

Kiss Eliza (5. fejezet)

Horváth Imre (1-2. melléklet)

Benyhe István (6. melléklet)

Lektorok

Hajdú Zoltán

Horváth Imre

Mazsu János

ISBN szám

Kiadó:

Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Államtudományi és Közigazgatási Kar
Vezető- és Továbbképzési Központ
Felelős kiadó: Kis Norbert

Dialóg Campus Könyvkiadó

Budapest

2019

Tartalom

Előszó (Tózsza István)	04
1. Országimázs – a magyar országérték, országmárka mérési lehetőségei és nemzetközi esélyei (Tózsza István)	05
2. Nemzeti értékek – a magyar értékek köre és azok feltérképezésének rendszere (Horváth Zsolt)	24
3. Hungarikumok – a nemzeti értékek és hungarikumok gyakorlati hasznosíthatóságának lehetőségei (Szakáli István Loránd)	41
4. Helyi identitás – a helyi értékek gyűjtésének módszertana, a helyi identitástudat erősítése (Kárpáti Árpád – Rigó Róbert)	63
5. Országmarketing esettanulmány:– a magyar bor márkaépítése és piaci pozicionálását elősegítő ország stratégia rendszere (Kiss Eliza)	87
1. melléklet: A hungarikumok gyűjteménye (Horváth Imre)	98
2 melléklet: A Hungarikum törvény és a végrehajtásával kapcsolatos információk –	120
- 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról	121
- 114/2013 (IV.16) kormányrendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról	128
- Javaslatminták a települési, tájegységi, ágazati, külhoni és a magyar értéktárba, valamint a hungarikumok gyűjteményébe történő felvételhez	133
- Kitöltési útmutató a 114/2013 (IV.16) kormányrendelet mellékleteihez	131
- Ágazati értéktárak listája	139
- Települési értéktár bizottságok szervezeti és működési szabályzat mintája	139
- Hungarikumokkal kapcsolatos online felületek	142
3. melléklet: A magyar nemzeti értékek áttekintése (Tózsza István)	144
4. melléklet: A nemzeti értékek szerepe a településmarketingben (Tózsza István)	229
5. melléklet: A nemzeti identitás és a kreativitás (Tózsza István)	252
6. melléklet: A keresztény kultúra (Benyhe István)	261

Előszó

A Hungarikumok és nemzeti értékvédelem az első felsőoktatási tankönyv Magyarországon, amely a nemzetállami lét alapkövét a hazaszeretetet hivatott erősíteni a hallgatókban.

A tudás internetes hálózatba és mobil végpontokba rendeződése olyan mellékhatásokkal járt, hogy az emberek kezébe került világtudás sok milliárdszor sok milliárd tételéből a kreativitás alapkövét jelentő memóriaegységek csak akkor jönnek létre a tudatunkban, ha azt a tudatalattink emocionális, katartikus és interaktív folyamat hatására „úgy akarja.” Ennek a tudásátrendeződésnek a következménye az, hogy például a magyar történelemre, irodalomra, kultúrára és földrajzra vonatkozó ismereteink interaktív érzelmi „aláfestés” nélkül – még tanulás esetén is csak – ugyanolyan, mülékony intenzitással alkotnak memóriaegységeket a tudatunkban, mint például a kémiai, matematikai, fizikai képletek, vagy a világirodalomra, egyetemes történelemre, nyelvtanra, biológiára vonatkozó általános- és középiskolai ismeretek!

Ha viszont a magyar irodalomra, a magyar előadó- és képzőművészetre, a magyar gasztronómiára, a régi és új keletű magyar tradíciókra, a magyar történelemre és a magyar tájra vonatkozó ismereteink hiányoznak a tudatunkból (nem jöttek létre tartós memóriaegységek ezeket illetően), akkor magyar identitásunk és identitástudatunk, illetve hazaszeretetünk is hiányozni fog. Ennek – egyetemi szinten történő – felismerése és felismertetése ennek a tankönyvnek a célja!

A helyhez kötődő identitásra vonatkozó tartós memóriaegységek növelik kreativitásunkat, hiszen egy memóriaegységet (amely tehát nem a mobilkészülékünkől lehívott információt jelent, hanem tudatalattink döntése nyomán a tudatunkba érzelmi motivációval beégetett tudást) úgy kell felfogni, mint egy Lego építőkockát; akinek kevés van, szerény, primitív formációkat tud építeni; akinek sok, az szabad utat engedhet a fantáziájának, vagyis kreatív személyiség lesz. Jó hír az, amit magyar agykutatók mutattak ki Freund Tamás irányításával, hogy a helyhez, pontosabban a szülőföldünkhöz köthető ismereteket a tudatalattink úgy értékeli, mint a tudatba való beégetésre méltó tudást – feltéve, hogy ezt interaktív és érzelmeket kiváltó motivációval képesek átadni az általános- és középiskolai tanáraink és a tananyag. Leegyszerűsítve: aki megismeri, megszereti, és megvédi a hazáját, az borítékoltan kreatív személyiség lesz, vesse az élet a Föld bármely tájára!

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Tózsza István

1.

Országimázs

**a magyar országérték, országmárka mérési
lehetőségei és nemzetközi esélyei**

UGROS ELIMINANDOS ESSE

Irtsátok ki a magyarokat! – rendelte el *Rex Ludovicus Germaniae* az Úr 907. eszten-dejében a pozsonyi csata előestéjén. Ez akkoriban Európa nyugati felének politikai ítélete volt, s ha a magyar történelmet európai kontextusban tekintjük, a sorsfordító események idején a civilizált nyugat-európai népek vezetői soha nem távolodtak el magyar-ellenesnek felfogható politikájuktól. Az Európa meghódítására induló mongolok elleni Muhi-csatában; a törökök elleni Mohácsi ütközetben magára hagyott magyar uralkodók esete; Zrínyi Miklós, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos hi-tegetése; majd a minden képzeletet felülmúló trianoni ország csonkítás; az 1956-os cserbenhagyás és a jelenkori európai uniós kötelességszegési eljárások sora arra en-ged következtetni, hogy az európai nemzetek vezetőinek – az egy lengyel kivétellel – Magyarország soha nem volt a szívük csücske.

Az Ország-héle angol nagyszótár szerint a „hun” szó második jelentése „barbár, pusztító.” 2013-2014-ben a Corvinus Egyetem *International Study Program* angol-amerikai nyelvterületről érkező hallgatóival – ha jelen sorok írója megkérdezte tőlük, hogy van-e a „hun” szónak valamilyen negatív töltete az ő fülükben –, általában a következő párbeszéd hangzott el angolul:

- Az a kifejezés, hogy „*Hun, Hungarian, Hungary*” kelt-e önben valamilyen negatív érzelmeket?
- Nem, dehogy.
- De őszintén: nem lesz semmilyen következménye, ha megmondja.
- Hát, ... igen.

A világ superhatalmának, az Amerikai Egyesült Államoknak a társadalmi tudatában sincs kedvezőbb kép festve a „*Hungarian*” nemzetről. Az egyik nemzeti dalukban, a *Soldiers’ Joy*-ban – amely népszerűségében megfelel a magyar Fel, fel vitézek a csatára kezdetű nótának¹ – van egy sor, amely a függetlenségi háborúban az angolok polgári lakosság ellen megnyilvánuló atrocitását említi, s az elkövetőket így nevezi meg: *the British and the Huns*. A legnépszerűbb amerikai I. és II. világháborús katonadal az *Over There*. Ennek az egyik sora a németekre utal, mégis így hangzik: *Johnny show the Hun, you’re a son of a gun*²

Amikor az I. világháború végén, az USA-nak az európai hadba lépését kellett elfogadtatni az amerikai állampolgárokkal, nyilvánosságra hozták Vilmos császárnak a mexikói uralkodóhoz írt levelét, amelyben Texas és Arizona térségét ígérte Mexikónak, ha az – az USA európai hadba lépése esetén – megtámadná az USA-t. A németek elleni hadüzenetet követelő felháborodott amerikaiak – az egykori riportfilmek tanúsága szerint – a „*Hell is too good for the Hun*”³ poszttereket vittek, s felerősödött a német-ellenes tömeghisztéria. Viszont tekintettel a nagyszámú német bevándorló gyökerekkel rendelkező amerikaiakra, a németeket szemérmesen „hunoknak” (barbároknak, azaz magyaroknak) titulálták.

¹ Egressy Béni (1814-1851) Klapka-induló

² Johnny, mutasd meg a hunoknak/magyaroknak, hogy milyen jól bánsz a fegyverrel.

³ „A pokol túl jó a magyaroknak!”

Spanyol festő műve: Attila Itália ellen vezeti a hun hordákat. Ulpiano Checa (1860-1916). Attila dirigiendo a húno hordas contra Italia (spanyolul); Els hunts, liderats per Àtila, envaeixen Itàlia (katalánul)

Joggal tételezhető fel, hogy a fél Európát könyörtelenül feldúló, „vandál” (eredetileg andalúziai!)⁴, illetve barbár pusztítást végbevivő hunok öröksége, ti. a nevükből képzett egyetlen nép- és ország megnevezés,⁵ *Hungarian, Hungary, Ungarisch, Ungarn, Hongrois, Hongrie, Ungherese, Ungheria, Húngaro, Hungria* stb. az amerikai, nyugat-európai társadalmi tudatban még ma is valami olyan képzetet (imázst) kelt, mint a magyarokéban például a tatár, Tatárország. „Jó napot kívánok, tatár vagyok, Tatárországból jövök” – hogy hangzik? Ennél rosszabb starttal egy európai ország nem is indulhatna az országimázs adottság, az országmárka formázás, és az országmarketing téren. A továbbiakban lássuk, mi az országimázs, mi az országmárka, és – menthető-e a beteg?

ORSZÁGIMÁZS

Minden országnak van, és mindig volt imázsa. Az imázs (= kép) az emberek tudatában a gyermekkori élmények, az iskolai tanulmányok, szubjektív benyomások és érzelmek hatására kialakult, amorf kép. PAPADOPOULOS és HESLOP (2002) szerint az imázs, hasonlóan egy márka-, vagy vállalati imázsához, nem állhat teljes mértékben az azt formálni szándékozó eladók, illetve kormányok kontrollja alatt. Az országimázs véleményük szerint, sztereotípiákon és percepciókon alapul, és hasonlóan egy márkanévhez, tényszerű és érzelmi információkat is magába foglal. Az imázst különböző események képesek formálni, de lassan változik.

Az országimázs olyan multidimenzionális ország kép, amelynek azonosítható forrásai az adott ország gazdasága, árucikkei, politikája, történelme, kultúrája, földrajzi adott-

⁴ A mai spanyol tartomány területén éltek a római kor vége felé a vandálok, s a régió eredeti neve: *Vandalusia* volt. Az Andalúzia megnevezésben mégsem a magyar nyelv által használt „vandál pusztítás” tükröződik a nyugat-európai társadalmi tudatban.

⁵ A magyarok hun örökségének geopolitikai forrása az, hogy a magyar honfoglalást ne hódításnak tünethessék fel az Árpád-házi királyok, hanem, mint az ősi (hun) földre való visszatérést, hazatérést. Éppen úgy, ahogy az izraeliek sem foglaltak el palesztin területeket, csak visszatértek őseik földjére.

ságai, globálisan ismert személyiségei (JENES, 2012). További befolyásoló tényező lehet az ország munkaerőpiaca, a nemzetközi kapcsolatai, konfliktusai, az életszínvona, a szolgáltatások minősége, valamint a természeti környezetéhez való viszonya, környezetpolitikája.

Minden ország marketing tevékenységet folytat a turisták és a tőkebefektetők érdeklődésének elnyeréséért, illetve fenntartásáért. A marketingszakemberek az országgép jelentőségét, a termékek értékére ható befolyásán keresztül ismerték fel (*Made in Japan, Made in Germany, Made in Hungary*) az 1960-as években. Ezt követte az országgimázs tudatos vizsgálata a marketing szemszögéből, az 1980-as évektől. A vizsgálatok a marketing aspektusok fejlődésével párhuzamosan kiterjedtek az országgmarketing tevékenység elemzésére, ami az ország tudatos imázsépítését szolgálja (NADEAU et al 2008). A 2000-es évektől jelent meg az országgmárkázás fogalma, az ország – mint árucikk – tudatos márkázási megoldásaival és azok hatékonysági elemzésével.

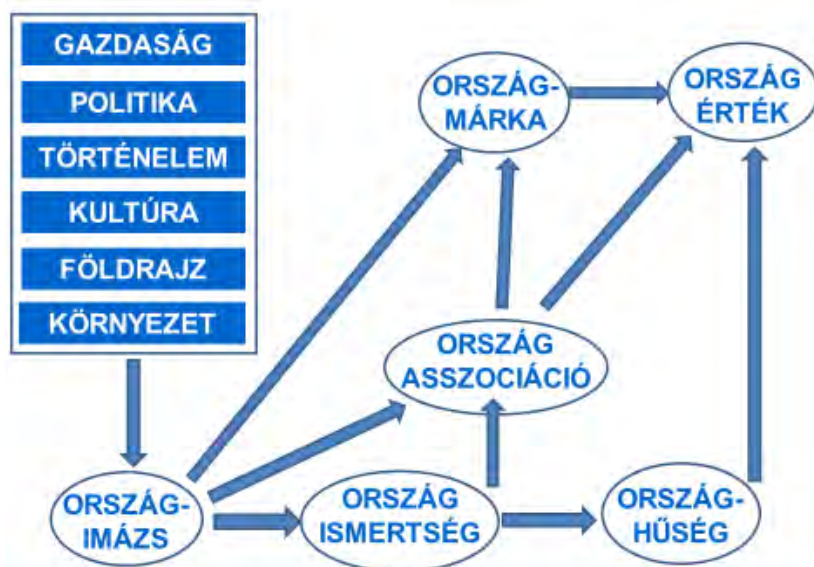
ORSZÁGMÁRKA

Az országgmárka tudományos vizsgálatának egyik központi kérdése a fogyasztó-szempon tús márkáérték elmélet (KELLER, 1993), valamint az asszociatív hálózati emlékezet modellje (ANDERSON, 1993). A modell a kognitív pszichológiából ered. Ezek szerint a fogyasztók emlékezetében az árukra vonatkozó információk hierarchikusan jelennek meg, kvázi hálózati csomópontokat alkotva, ami azt jelenti, hogy az információkhoz asszociációk kapcsolódnak. Ennek mintájára az országokkal kapcsolatos információkhoz is asszociációk kapcsolódnak, melyek a beruházók és a turisták tudatában hálózatban jelennek meg. Mivel az asszociációknak irányuk és erősségük is van, egymással kölcsönhatásban állnak.

JENES (2014) szerint „az asszociatív hálózati emlékezet modell jó alapul szolgál az országgmárka-érték dimenzióinak megértéséhez és jellemzéséhez is. A modell alkalmazása életre hívta az ország-érték (*country equity*) elméletét, mely a klasszikus márkáérték elméletek országokra történő kiterjesztése. A szakterület kutatói által elfogadott, hogy az ország-érték azt az értéket képviseli, amire a fogyasztók asszociálnak az ország neve hallatán. Mindezek alapján, a szakirodalomban elfogadott nézet szerint az országgmárka értékének dimenziói a következők: ország ismertség, ország asszociáció, ország-hűség.”

Az országgmárka megalkotása kommunikációs feladat; általában az adott ország lakosságának társadalmi tudatában megjelenő imázs, és/vagy nemzetközi közvélemény kutatás alapján a külföldiek társadalmi tudatában – már amennyire ez mérhető – megjelenő országgimázs alapján egy logó, egy szlogen testesítheti meg.

Az országgmarketing során az ez iránt a logó vagy szlogen iránt érzett bizalom az, amit meg kell vásároltatni (el kell hitetni) a legfontosabb célcsoporttal: az FDI realizáló befektetőkkel, azután a vendégmunkásokkal, a külföldi diákokkal, a gyógyulást kereső betegekkel és a leghatékonyabb reklámhordozó célcsoporttal, a turistákkal. Végül, de nem utolsós, sőt elsősorban az országgmárka iránti bizalmat meg kell „vásároltatni” (meg kell kedveltetni) a saját lakossággal is (TÓZSA, 2014).

Az országimázs, országmárka, ország-érték forrása és összefüggései
(JENES 2014 nyomán)

AZ ORSZÁGIMÁZS FORRÁSAI

- Az adott ország:
- gazdasága (termékeinek minősége, ismertsége, megbízhatósága, a gazdasági – és katonai – ereje, a munkaerőpiaca, szociális hálój);
- politikája (külső kapcsolatai, belpolitikájában a demokrácia érvényesülése, a gazdaság átláthatósága, életszínvonala és világszerte ismert politikusai);
- történelme (a világtörténelemben játszott szerepe, a szomszédos államokhoz való viszonya);
- kultúrája (hozzájárulása az egyetemes kultúrához, világszerte ismert képzőművészeti, irodalmi és építészeti alkotásai, művészei, tudósai, sportolói, konyhaművészete, valamint turisztikai desztinációi);
- természeti földrajza (tájképi szépsége, geológiai, botanikai értékei, gazdag állatvilágának gazdagsága, sajátosságai, nemzeti parkjai);
- településföldrajzi értékei (sajátos településformái, településeinek gazdasági, kulturális, tudományos jelentősége, ismertsége, kínálati pozicionálása);
- környezete (a szennyező anyagok és hatások alacsony szintje, a szolgáltatások magas színvonala, a személyi, az anyagi és a jogbiztonság).

ORSZÁG ISMERTSÉG, ORSZÁG ASSZOCIÁCIÓ, ORSZÁG-ÉRTÉK

Az ország ismertség (*country awareness*) „nem csak azt jelenti, hogy a fogyasztók ismerik az országot, hanem képesek is felidézni az ország nevét, valamint márkaneveket az országból” (PAPADOPOULOS 1993). Az ország ismertség tehát bizonyos tények, esetleg adatok halmaza, amelyekkel a potenciális vásárlók rendelkeznek az adott országról – ICT segédeszköz (internet, okostelefon, tankönyv, lexikon) nélkül. Így az ország ismeret forrása az országimázs, és befolyásolja az ország asszociációt, valamint az ország-hűséget.

Az ország asszociáció (*country association*) egy olyan gondolattársításnak felel meg, amely révén az egyes országok megnevezése hozzájárul ahhoz, hogy bizonyos árucikkek, márkák, szolgáltatások, látnivalók értéke a potenciális vásárló tudatában felvagy leértékelődik. Az ország asszociáció az ország ismertségéből ered, és az emberek tudatában az adott ország nevéhez kapcsolódó – nem is annyira ismeretek, hanem azoknak az érzelmekkel áthatott – hitek, szubjektív meggyőződések összessége (PAPPU – QUASTER 2010). Az országmárkázás során a kommunikációs szakemberek az országimázs mellett az ország asszociációkra is építenek – feltéve, hogy azok pozitív érzelmekkel társulnak a fogyasztóban (aki lehet befektető, turista, vendégmunkás, diák, beteg és a saját lakosság).

Az ország-hűség (*country loyalty*) az ország-értéket befolyásolja, az ország ismertségen alapul, és az olyan fogyasztók sajátja, akik újra és újra megvásárolják az adott ország iránti bizalmat visszatérő befektetők, turisták, munkások, diákok, betegek esetében. Az ország-hűségnek saját lakosság általi manifesztációja a hazaszeretet. Az ország-hűség a marketingben ismeretes márkahűséghez hasonlóan létezik és egy adott ország irányában fejezhető ki (PAPPU – QUASTER 2010).

Ország érték (*country equity*) egy olyan komplex mutató, amelyet a kommunikációs szakemberek által tervezett országmárka, az ország imázs és ismertségen alapuló, az ismereteknek és az érzelmeknek az eredőjét adó ország asszociáció, valamint az ország-hűség határoz meg (NADEAU et al 2008, JENES, 2014 nyomán). Tehát egy ismereteket, érzelmekkel vegyes benyomásokat, esetleg tapasztalatokat és az ország hivatalos márkáját is magába foglaló, hierarchikus, asszociatív hálózatból felépített kép-halmaz, amely nagymértékben képes befolyásolni a fogyasztók (külföldi befektetők, turisták, diákok, vendégmunkások, betegek, bevándorlók és a saját lakosság) döntéseit az adott országgal kapcsolatban.

AZ ORSZÁG MÁRKÁZÁS

Az országmárka megalkotása első megközelítésben kommunikációs szakemberek dolga, akik az ország imázsból és az ország asszociációkból megpróbálnak az árumarketing mintájára márkát alkotni. Ez a folyamat az ország márkázás (*nation branding*), aminek a fogalmát SIMON ANHOLT (1998) vezette be. Az immár világhírű kutató az országmárka szakterületén éppen olyan jelentős nemzetközi hatást ért el, mint GREG ASHWORTH, aki a klasszikus marketing kereteit először adaptálta a helyhez (1990), megalapozva ezzel a város-, régió-, és országmarketing tudományos szakterületét. Meg kell jegyezni azonban, hogy ANHOLT az eddigiekkel ellentétben az ország imázst és márkát egyfajta szinonimaként értelmezi; az imázs tartalmi leírásában is a *brand* kifejezést használja, s a mi értelmezésünkben vett márkát logóként értelmezi. Ország márkázás alatt tehát – nagyon innovatív módon – az imázs formálásának a lehetőségét, pontosabban a lehetetlenségét érti.

A globalizáció korában minden ország – ha akarja, ha nem, ha tudatában van, ha nem –, eladóvá válik egy globális piacon, ahol a saját értékei iránt érzett bizalmat kell értékesítenie, avagy ha nem végez tudatos marketinget, ezen a globális piacon kel el az értékei⁶ iránti bizalom. A vevők⁷ minimális tudás és információ birtokában döntenek (adnak, vagy nem adnak hitelt egy adott ország értékeinek). Ezért az ország imázs

⁶ Erőforrásai, árucikkei, terményei, történelme, kultúrája, szolgáltatásai, stb.

⁷ Befektetők, vásárlók, turisták, munkavállalók, diákok, betegek – és a saját lakosság.

(ezen keresztül az ország asszociáció, márka, ismertség, és érték) nem csak tény-szerű információt, ismeretet tartalmaz, hanem megérzést, szimpátiát, vagy unszim-pátiát, érzelmet és előítéletet tartalmaz, melyek egymáshoz való viszonyát az ország asszociáció rendezi. Az országok piacán mintegy 200 szereplő⁸ van, akik mindegyike eladó és vevő is egy személyben.

A legtöbb ország próbál használni egy-egy logót, és végez *branding*-et, azaz márka-kommunikációt. A filozófiájuk az, hogy egy-egy kormány tudja, hogy az országuk mi-lyen szép, milyen értékei vannak, milyen nagyszerű befektetési hely, vagy turisztikai desztináció, de időről-időre szembesülniük kell azzal a ténnyel, hogy a többi ország ezt nem tudja. Ezért kényszerűt éreznek arra, hogy olyan hivatalt, irodát állítsanak fel, amelynek kommunikációs feladata a márkázás, a *branding*, más szóval az ország-propaganda. ANHOLT (2016) rámutat arra, s kutatási adatokkal igazolja is, hogy ez a fajta propaganda – az egy turisztikai célút kivéve – hatástalan; az ország-érték nem változik a *branding*, a márkázás eredményeképpen – fordítsanak arra bármilyen jelen-tős összeget az egyes kormányok. A saját lakosság felé, befelé, és a külföldi vásárlók felé, kifelé irányuló propaganda ugyanis ma már, az internet világában csak az olyan diktatúrákban működhet jól, ahol a márkázást irányító politikai hatalom a sajátján kívül az összes többi információ kommunikációs csatorna elzárására képes. De még ebben az esetben is csak a saját lakossággal hitethető el a hatalom által festett országkép. A potenciális külföldi vevők ilyen esetben kétféleképpen reagálnak, mint az olyan embe-rek, akikkel, erőszakkal próbálnak elhitetni valamit: (1) nem figyelnek oda, vagy (2) ellenkeznek és ellenérveket sorakoztatnak fel. ANHOLT (2016) többek között a történe-lemből a német Harmadik Birodalom hatásos propagandáját, a jelenből Észak-Korea példáját hozza fel.

AZ ANHOLT-FÉLE *NATION BRAND INDEX*

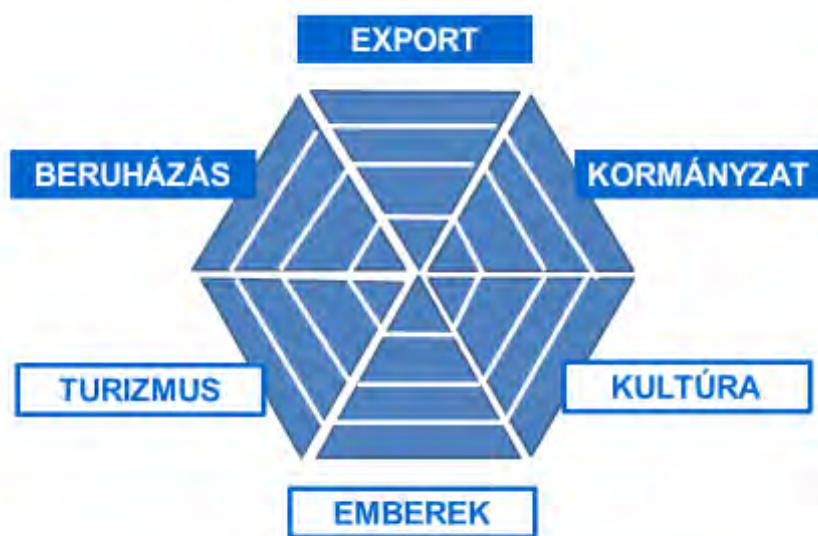
A kormányok, amikor ország *branding*-et folytatnak (ami Anholt értelmezésében or-szágimázs formálás vagy márkázás), azt próbálják kommunikálni, és tényekkel, sta-tisztikai adatokkal alátámasztani, hogy az ő országuk mit tesz, és mije van? Ami ebből hiányzik – és ezért hatástalan az ország *branding* – az, hogy mit gondolnak erről az emberek? ANHOLT (2007, 2011) bevezetett egy új módszert, és mérőszámot, amellyel mérni és rangsorolni akarta az ország márkát és –imázst. A „verseny identitás” (*com-petitive identity*) módszerével alkotta meg a *nation brand* (ország márka) indexet, amellyel – csupán csak az ország nevét alkalmazva márkaként – az országok rangso-rolhatók.

Az ország márka index rangsor olyan gazdasági jelentőséggel bír, hogy a Max Planck Intézet egy kutatása szerint egy pont javulás a listán egy ország esetében 2 % export-növekedést indukál (ANHOLT 2016).

A rangsort előállító „verseny identitás” mérés a világ egyik legnagyobb dimenziójú tár-sadalomtudományi kutatása. 2008-tól 25 országban, országonként 25 ezer, egyenként

⁸ Az országok száma 200-as nagyságrend, de a pontos szám meghatározása számos tényező függvé-nye: *de jure* önálló ország-e, amit az ENSZ általi elismertség, a gyarmati, a külbirtok, vagy a védnökség, esetleg tengerentúli megye státusz fémjelez, avagy *de facto* ország, amelynek a függetlensége jogi értelemben nincs elismerve az ENSZ által, csak egyes országok ismerik el, ugyanakkor önálló ország-ként funkcionáló, általában szakadár terület.

50 kérdést tartalmazó kérdőív kerül kitöltésre és feldolgozásra. A felmérés 50 célországot vizsgál, statisztikailag a világ lakosságának 66%-át reprezentálja, vásárlóerőre vetítve pedig 70 %-át. Ez az elmúlt 7 évben összesen 245 millió adatsor feldolgozását jelentette. A kérdések fele három „kemény” faktorra vonatkozik: az **exportra** (a *Made in ...* erősségére), a külföldről érkező **befektetésekre** (a *Foreign Direct Investment*-re), és a **kormányzat** megítélésére (a demokráciára, átláthatóságra és környezetpolitikára). Ezek mellett szerepel három „puha” faktorra vonatkozó kérdéscsoport is, úgymint: a **turizmusra** (az ország szépségeire, szórakozási lehetőségeire), az **emberekre** (az ország, nép világhírű személyiségeire, az onnan érkező bevándorlókra, illetve az onnan származó diaszpórákra vonatkoztatva⁹), végül a **kultúrára** (az országban található világörökségi értékekre).

ANHOLT-FÉLE ORSZÁGMÁRKA INDEX

A külföldi vásárlók körében általában ismert „kemény” faktorok (fent) erőssége, és az esetlegesen, vagy egyáltalán nem ismert „puha” faktorok (lent) erőssége a hatszög szegmenseinek 0-5 fokozatán ábrázolható. Forrás: ANHOLT 2016.

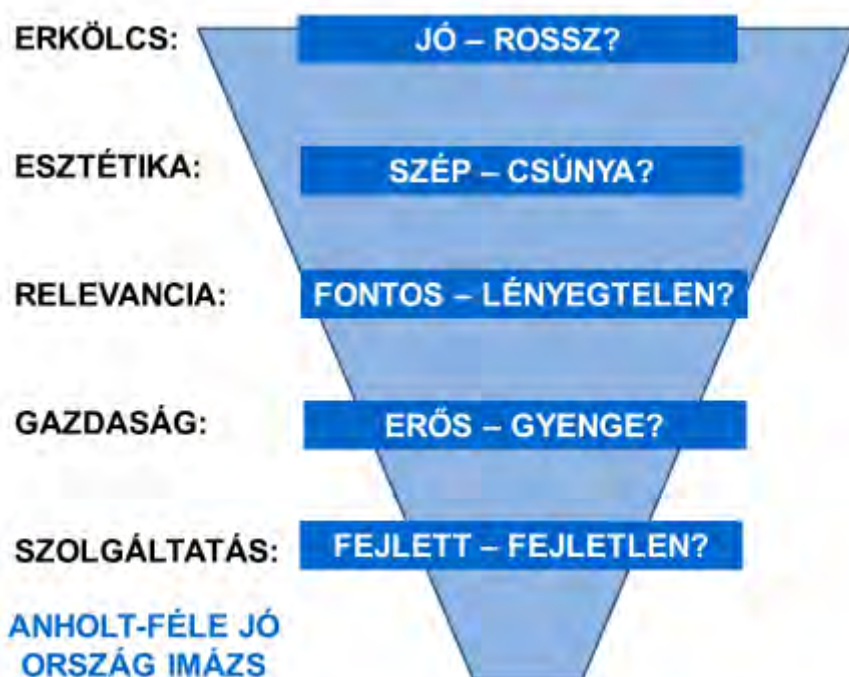
Anholt vizsgálatai rámutattak arra a fontos tényre, hogy míg az ország gazdasági erejét reprezentáló „kemény” faktorok, többé-kevésbé jól ismertek, addig a „puha” faktorok jórészt teljességgel ismeretlenek külföldön, ami szembetűnő anomáliákhoz vezet.¹⁰ Annak részletezése, hogy vajon az embereknek a világtörténelemre, világirodalomra, a földrajzra és az egyetemes művészetekre vonatkozó lexikális tudása miért ilyen elkesztő módon alacsony, illetve miért mutat rohamosan csökkenő tendenciát, messzire vezetne. Nem annyira az iskolarendszerek hiányosságával, sokkal inkább a tudás szerkezeti átrendeződésével magyarázható. Az okostelefon, a „kézbe adott világtudás” a dolgokról – így az egyes országokról – kialakult imázst formáló, érzelmi töltetű ismereteket a felesleges lexikai tudás kategóriájába sodorja (TÓZSA 2016).

⁹ Érdekes módon, minél több bevándorló, vagy munkavállaló érkezik egy országból egy másik országba, minél nagyobb a diaszpóra, annál inkább romlik a küldő ország imázsa, és értéke a befogadó ország lakosságában: „ahonnan ilyen nagy számban el kell vándorolniuk az embereknek a jobb megélhetés reményében, az nem lehet valami jó hely.”

¹⁰ Például kultúra tekintetében a 300 évre visszatekintő USA jóval az emberi civilizáció bölcsőjének tekinthető, 5000 éves Irán (Perzsia) előtt áll.

Anholt a *nation brand*-et meghatározó „verseny identitás” adatait elemezve megállapította, hogy az imázs, bár nem állandó, csak nagyon lassan változik, amely gyermekkortól épül be az emberek tudatába és egy-egy esemény, mint pl. a 2015-ben kirobbant Volkswagen botrány egyáltalán nem rendítheti meg az embereknek – jelen esetben – a német árukba fektetett imázsát, pontosabban az imázs/márka iránt érzett bizalmát. Anholt kutatócsoportja megvizsgálta azt is, hogy főleg a „puha” faktorok kérdéseire milyen szinten érkeztek válaszok. Ebből az a felfedezés született, hogy a világ népessége egy meghatározó szegmensének¹¹ a mentális szintje egy **hétéves gyerek mentális szintjének** feleltethető meg (ANHOLT 2016).

Ehhez a felismeréshez igazodva, a beérkezett hatalmas adatbázis elemzésével Anholt kutatócsoportja kialakított egy finomított országmárka mérési eljárást a legegyszerűbb megközelítésben. Milyen egy ország? Hogy ezt meg tudjuk válaszolni, az alábbi megközelítések adódnak a hétéves gyermek szintjén: (1) Ez az ország jó, vagy rossz? Ez azt jelenti, hogy veszélyes, vagy hasznos a többi országra nézve, illetve, hogy megbízható, vagy megbízhatatlan nemzetközi relációban? (2) Szép, vagy csúnya tájakkal rendelkezik? (3) Nekem van-e hozzá közöm, vagy nincs, azaz fontos, vagy lényegtelen? (4) Erős, vagy gyenge, gazdag, vagy szegény? (5) Fejlett szolgáltatásai vannak, vagy fejletlenek?

Az ország érték összetevői. A jó ország (*good country*) index) alapja, amiből kitűnik, hogy a világ közvéleményében egy-egy ország név (imázs, márka) pozitív, vagy negatív megítélésében messze legfontosabb az erkölcsi vonatkozás: jó, vagy rossz? (ANHOLT 2016 nyomán)

LEGYETEK JÓK, HA TUDTOK¹²

Az ország megnevezéséből, mint imászból vagy márkából, egy hétéves gyerek mentális szintjén ható ország asszociációkból képződő ország-érték meghatározását Anholt szerint a jó ország-index tudja megjeleníteni. Ehhez kellett annak a felismerése,

¹¹ A felmérésbe bevont 25 ország statisztikailag a világ vásárlóerőjének 70 %-át képviseli!

¹² Néri Szent Fülöp intése: *State buoni, se potete*.

hogy az erkölcsi vonatkozás (jó/rossz) meghatározó erővel bír az ország-érték szempontjából, Kik szeretnek az emberek? A jót. Mint ahogy a modern áru marketing alapkérdése sem az áru vagy a szolgáltatás dicsérete, hanem a piaci igény felmérése; úgy **az országmarketing során** nem elegendő, pontosabban a turizmus kivételével, teljességgel **haszontalan tevékenység az ország értékeinek dicsérete, exponálása**. A jó vagy rossz, erkölcsi kérdése úgy merül fel, hogy mit tesz egy ország a többi országért?

Az Anholt-féle jó ország index 125 országra készül (Magyarország a 61., Kína a 125. helyen áll). Az országmárka indexhez hasonlóan ez is lassan változik, és semmilyen befolyással nincs rá, hogy egy ország éppen mennyit költ országmarketing tevékenységre (tehát a „kemény” faktorok reklámozására). A jó ország index tanulságai (ANHOLT 2016) között említhető, hogy például Malajzia 2014-ben nagyon komoly országmárka promóciós kampányt indított, mégsem változott a listán a helyezése 2015-ben, ugyanakkor Csehországa sem, aki viszont nem költött erre. Egyiptom sokat költött országmárkázás tevékenységére, mégis esett a listán a helyezése, akárcsak Olaszországa, aki viszont nem költött erre. Előbbre került viszont 2015-ben a jó országok megítélésének listáján Chile és Dél-Korea, annak ellenére, hogy nem költöttek ország márkázás kampányra 2014-ben. Mit tettek? Dél-Korea gesztust tett az Észak-Koreához való közeledésben, Szöul zöldőbb, élhetőbb várossá tette és megnövelte a nemzetközi segítségnyújtásokban való jelenlétét. Chile pedig beindította „*start-up*” programját, az USA kezdővállalkozások importjával.

Az, hogy egy kormány a saját népével mit tesz, egyrészt belpolitikai kérdés, másrészt megismerhető a nemzetközi sajtóból, ha kirívó az eset és felkelti a nemzetközi média ingerküszöbét. A fő kérdés, hogy egy ország mit tesz a többi ország érdekében? Az ország márkázás során ez az, amit kommunikálni kell! Eredendően minden ország kormánya önző. Amikor egy-egy nemzetközi fórumra delegációt küld, a fő szempont a legjobb, legkedvezőbb pozíció kiharcolása. Az Anholt-féle jó ország index listán az első tíz helyet főleg az Európai Unió országai foglalják el.

A nemzetközi közvélemény magasra értékeli az uniós tagságot, ahol az egyes nemzetállamok a képesek voltak gazdasági szuverenitásuk egy-egy részéről lemondani az úgynevezett közjó érdekében.¹³

Mit tehet egy kis ország, ha „jó” akar lenni? A globális értelemben vett közjó a globális problémák megoldásában, más országok hasznára is végzett tevékenységben ölthet testet. Ilyenek: a **klimaváltozás** okainak csökkentésében való részvétel, az **emberi jogok** védelme, a **migrációhoz** való viszonyulás, a regionális **járványok** leküzdése, természeti **katasztrófák** sújtotta régiókban a nemzetközi segítségnyújtásban való részvétel, a **nukleáris veszély** elhárítása, stb. Nyilvánvaló, hogy ezek a problémák még a legerősebb, legnagyobb országok kapacitását is meghaladják, túlságosan glo-

¹³ Magyarország esetében sem vizsgálta senki tételesen, hogy a rendszerváltás után, az uniós csatlakozásra való felkészülés jegyében megnyitott gazdasági határai milyen mértékben nullázták le a rendszerváltás előtt még a világtermelés előkelő helyén álló alumíniumiparát, almatermesztését, élelmiszeriparát, s milyen magas árat kellett fizetnie az országnak az egymás után csődbe kerülő gazdasági ágazatokkal tömegessé váló munkanélküliségért. Mindezen áldozatok haszonélvezői az új piacokat nyerő, akkori Európai Unió legerősebb tagjainak a gazdaságai voltak.

bálisak. Mindazonáltal a részvételt az ország marketing során hangsúlyozni kell, például **Áder János** köztársasági elnök tevékenységét, amelyet a globális felmelegedés elleni harcban kifejt – nemzetközi téren is!

A jó ország index listán való kedvező helyezés elérésének egyik fő kérdése: mit tett a Föld környezetének a megvédéséért ez az ország? Még élesebben: **mit tett értünk ez az ország?** Ha most Magyarországra gondolunk, hogy mit tett a többi európai országért, ma már hiábavaló felemlgetni az 1241-es, 1456-os, vagy 1526-os esztendő sorsfordító ütközeteit, vagy akár az egész 16-17. századot, amikor Magyarország saját erőforrásait feláldozva védte az európai civilizációt.¹⁴ Ebben a tekintetben sajnos Magyarország még önmagához sem hű, már amennyiben a keresztény értékek továbbéléséről van szó.¹⁵ A magyar történelemben ennek a népnek először a Muhi-pusztával és a mohácsi vésszel fémjelzett önsorsrontó széthúzását akár a turáni átokkal is magyarázhatjuk.¹⁶

Magyarországot a „magyar” képzővel nevező országok/népek a szomszédjaink (az osztrák és a román kivételével), valamint Kis-Ázsiában Kelet-Európában és Belső-Ázsiában találhatók. Az európai nyelvek nagy többsége a nyugat-, észak- és dél-európai társadalmi tudatban pejoratív ország asszociációval bíró „hun” képzővel nevezik meg a magyarokat.

¹⁴ Balassi Bálint: „Ó én édes hazám, te jó Magyarország, ki kereszténységnek viseled pajzsát, viselsz pogány vérrel festett éles szablyát.”

¹⁵ Lásd az 1. Jegyzetet a tanulmány végén.

¹⁶ A Turáni alföld az Urál-hegység és a Kaszpi-tenger közötti hatalmas terület, Kelet-Európa keleti szélén. Itt volt egykor a magyar őshaza, a Nagy Magyarország (*Magna Hungaria*), a mai Oroszországi Föderációban a Baskír és Tatár Köztársaságok területét is érintve. A magyar törzsek nagyobbik része innen a Fekete- és az Azovi-tenger irányában vándorolt, a mocsaras Meotiszba, majd a mai Ukrajna középső vidékére, az Etelközbe, s onnan a Kárpát-medencébe, ahol felvették az „új hitet,” a kereszténységet. Ezért az ősi magyar vallás papjai, a turáni táltosok megátkozták őket: amely nép elhagyja az ősi földjét, elhagyja az isteneit is – úgymond –, s ezért örökös testvérharc, széthúzás a méltó jutalma. Ez a magyarságot sújtó „turáni átok” lényege.

Hun- (negatív)	Ung-	Veng-	Magyar- (pozitív)
albán, angol , arab , francia , görög, héber , holland, latin (tudományos), örmény, portugál , spanyol	bolgár, dán, észt, finn, grúz, ír, lett, macedón, német , norvég, <i>román</i> , svéd, olasz , ukrán	belarusz, kirgiz, lengyel , litván, orosz , törkmén	azeri, cseh, <i>horvát</i> , kazak, kurd, mongol, perzsa , <i>szerb</i> , <i>szlovák</i> , <i>szlovén</i> , tadzsik, tatár, török , üzbég
		Kiemelések jelentése: <i>szomszédos nép nyelve,</i> ≥ 40 millió anyanyelve mindkettő	

A magyar ország márkázás stratégiai táblázata az Anholt-féle „verseny identitás” jegyében. Az angol, francia, spanyol, portugál, héber, arab nyelvterület „veszett fejsze nyele,” a német, ukrán olasz, orosz, lengyel nyelvterületen „ezerrel kellene motoroznunk” a jó magyar országkép erősítésével. Paradox módon az ősellenség, a „pogány” török és az európai kultúra kiinduló bázisa, az ősi perzsa (iráni) nyelvterület népessége a legelfogadóbb és legfontosabb potenciális támogatónk / szövetségesünk a jó ország érték elterjesztése területén.

A „magyar” és a „Magyarország” mint márkanév megítélése tőlünk északra és nyugatra uralkodóan – Csehország és Szlovákia kivételével – a hun szóból képződik. Magyarországtól délre és keletre a hun és annak az „ung,” valamint a „veng” alakjai mellett jelen van az eredeti „magyar” szóból képzett ország nevünk. A hun szó pejoratív hangzása Nyugat-, Észak- és részben Közép-Európában egyértelmű, valamint a világ nagy részein, ahol éppen minket a hunokkal leginkább azonosítható módon megnevező portugálok, spanyolok, hollandok, franciák és angolok gyarmatosítottak, Magyarország – mint márkanév – versenyhátrányban van a hézagos ország ismeretéhez társított negatív érzelmi töltés miatt.¹⁷ Ráadásul, a hun-magyar asszociáció kitörölhetetlen még a magyar társadalmi tudatban is, oly sok tény látszik azt alátámasztani.¹⁸

Európa két legnagyobb befolyással rendelkező nagyhatalmának, a nyolcvanmilliós Németországnak és százötvenmilliós Oroszországnak a lakossági szimpátiájának elnyerése lehetne a célja a hivatalos magyar országimázs / ország-márka tevékenységnek, s ebben az ugyancsak nyolcvanmilliós Törökország¹⁹ és a nyolcvanmilliós Irán

¹⁷ Egy Magyarországon angolt tanító amerikai tanárnő jegyezte meg e sorok írójának egyszer: „nem értem, miért ilyen népszerű név Magyarországon az Attila? Ez olyan, mintha nálunk valakit Sátánnak neveznének.” Ha belegondolunk, a zseniális hun fejedelem neve a nyugati társadalmi tudatban valahogy úgy élhet, mint a magyarban Batu kán. Nálunk sem valószínű a Batu keresztnév előfordulása.

¹⁸ E sorok írója 2006-ban egy svájci egyetemista csoportnak Magyarországról tartott egy rövid országismertető előadást angolul a pesti Duna-parton, ahol többek között említette, hogy az ország neve magyar – és nem hun – amin a svájciak elcsodálkoztak és megkérdezték, hogy ezek szerint a magyarok nem hunok? „Természetesen nem – hangzott a válasz –, a hunok az 5. században éltek itt, a magyarok pedig a 9-10. században érkeztek, semmi közünk Attila hunjaihoz.” Ez után a Gellérthegy Szikla kápolnájára mutatott e sorok írója: „látják azt a nagy barlangot ott? Arról kapta a nevét Pest, a magyar főváros, ugyanis régi magyar nyelven Pest barlangot jelent.” Ekkor megszólalt az egyik diák: „és mit jelent Buda, professzor úr?”

¹⁹ Miután a magyar nyelv nem az Indo-európai nyelvcsalád tagja, hanem az Urál-altái nyelvcsaládé, így legközelebbi európai nyelvi rokonaink között vannak a törökök. A 14-17. században folyó hadviselésünk kvázi testvérháború volt, lévén hogy ők egy merőben más vallási- és kultúrkör tagjaivá lettek.

(Perzsia) lehetne az első számú szövetségeseünk. Számíthatunk még – egyedül az európai népek közül – a negyvenmilliós lengyelek szimpátiájára is.²⁰

Az ország-érték javítása érdekében, a jó országok listáján történő előre haladásért tehát a kormány országimázs vagy országmárka központja, szervezete nem Magyarország szépségeit, értékeit, rendezvényeit kellene, hogy reklámozza, Anholt kutatásai rámutattak ennek felesleges voltára. Ezt a tevékenységet meg kell hagyni az utazásszervező irodáknak és a turizmusért felelős államtitkárságnak. Azt kellene kommunikálni – elsősorban német, orosz, olasz, lengyel, török és perzsa nyelvterületen (!) –, hogy mit tesz Magyarország értük!

2013-ban a svédországi Malmöben az Eurovíziós dalfesztiválon ByeAlex: Kedvesem c. száma a 10. helyezést érte el, éspedig Németországnak, a német szavazók súlyának köszönhetően, akik a dalnak adható pontjaikat stílszerűen a „kedves Magyarországnak” dedikálták. A legújabb kori német közvélemény szimpátiáját vajon milyen imázs-elemek motiválják? A rendszerváltás előtt Magyarország adott kellemes és olcsó helyszínt (a *Plattensee*-t, vagyis a Balatont) a politikailag kettészakított nyugat- és kelet-német családok találkozájának; a „vasfüggöny” megbontása, s a német egység inicializálása szintén a magyaroknak köszönhető.²¹ Nem nehéz megjósolni, hogy a 2015-ben kezdődött migránsválság kezelésében a német állampolgárok többsége – mondjon bármit a német szövetségi kormány és a kancellár asszony²² –, a magyar kormányval fog szimpatizálni. Ez, tovább fogja javítani Magyarországot imázsát a német nép tudatában, mint egy olyan országét, ahol tudják, hogy ebben a krízis-helyzetben mit kell tenni, és határozottan próbálják megvédeni a schengeni határt (azon belül elsősorban a németeket, mert az Európára zúdított migránsáradatban egyelőre ők jelentik a fő desztinációt) a tehetetlen uniós hozzáállás mellett, vagy éppen annak ellenére. A német közvélemény talán túltette magát a „hun” asszociáción, s Magyarországot

²⁰ *Polak, Węgier, dwa bratanki, i do szabli, i do szklanki* (lengyel, magyar két jó barát, együtt harcol, s issza borát). A két nép szimpátiája már a magyar államalapítástól datálódik: Szent István nővére Judit lengyel királyné volt, unokaöccse, Bezprym (Veszprém névadója) lengyel herceg; Vazul fia, a későbbi I. Béla igen népszerű volt Lengyelországban, s fia Szent László királyunk is ott született. Később IV. Béla lánya, Kinga (Kunigunda) alapította a Wieliczka-i sóbányákat. Nagy Lajos lengyel király is volt, lánya, Hedvig a lengyelek királynője, s a lengyel Jagello-ház magyar királyokat is adott. Az oroszellenes sikerei miatt legnépszerűbb lengyel király Báthory István erdélyi fejedelem volt. A világháborúk során is szolidáris maradt egymáshoz a két nép.

²¹ Emlékezzünk, hogy 1989. augusztus 18-án, a Pán Európai piknik során a Fertőrákos melletti Piuszpusztáról Horn Gyula akkori külügyminiszter, későbbi miniszterelnök közbenjárására útlevél nélkül is át lehetett menni Ausztriába! A feltétel egy bicikli volt. Az akkor Magyarországon, főleg a Balatonnál tartózkodó több ezer kelet-német turista közül 600-an gépkocsijukat hátrahagyva átszöktek a határon. Ekkor keletkezett Shakespeare III. Richárdja után szabadon a szólás: „Egy biciklit! Egy biciklit! Trabantomat egy bicikliért!” Végül, közel egy hónap múltán, szeptember 11-én minden német előtt megnyílt a magyar-osztrák határ. Ez már jelentős magyar imázs-javító aktus volt a német társadalmi tudat szintjén, hiszen egy másik nép őket segítette!

²² Látszólag érthetetlen az uniós vezetők befogadás-párti hozzáállása a migrációs válsághoz, hiszen az európai civilizáció kerülhet veszélybe. Az USA által gerjesztett „arab tavasz” nevű demokrácia export radikális következményei lerombolták az Európai Unió (és azon belül első helyen annak motorja, Németország) afrikai és ázsiai kapuit diktatórikus erővel védő Líbiát és Szíriát. A migránsáradat – melynek eredeti célja, a „dübörgő” német gazdaság lefékezésése – a német és az uniós vezetők szemében olyan eszköz lehet, amellyel néhány millió ember uniós befogadása árán a nemzetállamok részéről kikényszeríthető a nagyobb uniós integráció (közös hadsereg, közös külpolitika). Természetesen német hegemoniával. Így akarják a németek ellen bevetett amerikai „fegyvert” visszájára fordítani; egy Európai Egyesült Államok létrehozásával. Ebben a helyzetben a saját, és az európai kultúrát joggal féltő nemzetállamok „rossz fiúk” – de csak a politikai sakkjátékosok szemében. Az egyszeri német, a francia, az angol és az olasz, aki a jó ország indexet megszavazza – a magyarokkal ért egyet. Lásd Brexit!

a rendszerváltás óta igen nagyot tudott és tud előrelépni a „kedvező” politikai konstellációk miatt.

A geopolitikai világjátszmában Oroszország – nagyhatalmi pozíciójának a visszanyerése érdekében – újra ellentétbe került az Amerikai Egyesült Államokkal. A NATO terjeszkedés során elkerülhetetlenül – és menetrendszerűen – bekövetkezett az ún. „Ukrán-válság” és a Krím-félsziget annektálása. Magyarország ezzel újra geostratégiai jelentőségű pozícióba került, és nem csak az ország márkája –, de a reálpolitika is választás elé állítja: az oroszoknak, vagy az ukránoknak tegyünk jót? Az ukrán szomszédos nép, a Kárpátalján magyar kisebbséggel, és hatalmas, 40 milliós ország és piac. Az orosz világhatalom, a Föld legnagyobb és – erőforrásokban – a leggazdagabb országa és Kínával összefogva, az Új Selyemút terveket megvalósítva méltó kihívója lehet az USA-nak (BERNEK 2016).

Az ország asszociáció szerint szövetségesünk lehet a jó Magyarország képének javításában a hatalmas és stratégiaileg nagyon jelentős országok között az „ösellenség,” ugyanakkor testvérnép Törökország, Irán, és a régi jó barát, Lengyelország. Mindhárom ország kitüntetett globális geostratégiai helyzetben van a fő sakkmeister, az USA szempontjából. A lengyeleket és a törököket Oroszország, a perzsákat India és Kína féken tartásában, elszigetelésében mozgatná a sakkmeister (FRIEDMAN 2016). A jelenlegi magyar országimázs / márkája tevékenységben ezek nem célszomszédok.

Nyilvánvaló, hogy Magyarország uniós és euro-atlanti elkötelezettségével geopolitikai értelemben nem tehet egyidejűleg jó ország értékű gesztust az oroszok és az ukránok, vagy a törökök és az oroszok irányában. Ezekben az országokban a saját kultúrájuk, történelmük iránti megbecsülést, gesztust, kellene érvényesíteni és kommunikálni. A jó ország kép (imázs/márka) kialakítása, erősítése jegyében a globális és a kiemelt célszomszédokban a nemzetállami szintű környezetvédelmi rendezvényeken, a katasztrófa-elhárítási eseményeken, a mentési és segélyezési akciók során a magyar jelenlétet – ha mégoly jelképes is – hangsúlyozni, kommunikálni kell. Ugyanígy törekedni kell a szolidaritás kifejezésére, a konkrét és jelképes segítségnyújtás minél szembetűnőbb kommunikálására, amelyből különösen a magyarokra az „ung” és a „veng” képzőket használó népek és országok esetében kell extra hangsúlyt fektetni. Azaz nem csak **jót**, hanem jól is **kell cselekednünk!**

„JÓT ÉS JÓL” A MAGYAR ORSZÁG-ÉRTÉK ERŐSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

Összefoglalásként, a mindenkori geopolitikai helyzethez igazodóan, a magyar kormány ország imázs/márka központjának, szervezeti egységének az alábbi tevékenységeiket kellene koordinálnia az egyes célszomszédok irányában:

Magyarország méreténél, és gazdagsági erejénél fogva a különféle segélynyújtásokban nem vállalhat fel jelentős, nagyhatalmi szerepet, ezért itt nem is annyira a segítségnyújtás volumenén kell állnia hangsúlynak, mint a tény kommunikálásának professzionális módján, hogy minél több emberhez eljusson a híre a segélyezett országban és a világ közvéleményében.

Esemény	Tevékenység kommunikálása
Globális klímaváltozással kapcsolatos fórum, rendezvény	magas szintű részvétel, felszólalás, az esemény, vagy szekció rendezése
Globális környezetszennyezéssel kapcsolatos fórum, rendezvény	
Regionális környezeti problémákkal kapcsolatos fórum, rendezvény	
Zöld és élhető emberi környezet támogatása	ismeretterjesztő alkotások megjelentetése és online terjesztése
Az európai kultúra védelme	egészségügyi, mentési, élelmezési segélyezés, még ha jelképes is
Regionális járvány	
Természeti csapás, katasztrófa (földrengés, szökőár, árvíz, vulkánkitörés, aszály)	
Migráció	a schengeni határ hathatós védelme, a tranzit-országok határőrizeti segítsége
Polgárháború	a geopolitikai helyzettől függő katonai segítségnyújtás, még ha jelképes is
Kulturális kapcsolatok erősítése	az adott országgal való történelmi, kulturális kapcsolatok életben tartása, megemlékezések, rendezvények
A puha faktorok (emberek, turizmus, kultúra) erősítése	Magyar napok tartása
Európai lét = nemzetállami sokszínűség fenntarthatósága a kultúra területén	olyan, fiatalokat megszólító játékok, vagy videók online publikálása, amelyek az európai értékrendet erősítik ²³

Jót s jól „események” és kommunikációjuk Magyarország vonatkozásában

A „jót jól” cselekedetek célcsoport országainak prioritása				
1. („fontos”)	2. („ung/veng”)	3. („magyar”)	4. („hun”)	5. („távoli”)
Németország Ukrajna Lengyelország Oroszország Törökország Olaszország Irán (Perzsia)	Románia Ausztria Bulgária Macedónia Írország Finnország Svédország Norvégia Dánia, Svájc Grúzia, Litvánia Lettország Észtország Beloruszai Moldávia Kirgizisztán Türkmenisztán	Horvátország Szerbia Szlovákia Szlovénia Csehország Montenegró Bosznia – Hercegovina Azerbajdzsán Kazahsztán Tádzsikisztán Üzbegisztán Mongólia	USA Nagy-Britannia Izrael Franciaország Spanyolország Portugália Hollandia Belgium Görögország Albánia Örményország	Kína Japán India Dél-Korea Brazília + a többi ázsiai, afrikai, amerikai és óceániai ország

A „jót jól” cselekedetek célcsoport országainak prioritása Magyarország szempontjából (saját szerk.)

A prioritási táblázat 1. csoportjában, a „fontos” országok között a nagyhatalomnak számító, olyan, legalább 40 milliós európai országok állnak, amelyek nem a leginkább pejoratív érzelmű ország-asszociációt keltő „hun” képzőt használják, illetve olyan kis-

²³ A jövő záloga a fiatalság. Az európai civilizáció nemzetállamokra épülő kultúrájának fenntartása olyan eszközökkel is élhet, mint pl. a WEB 3.0 applikációival online honismereti, nemzeti műveltségi játékok publikálása.

ázsiai és közel-keleti hatalmak, amelyek a barátságosabb „magyar” képzőt alkalmaz-
zák ránk. A német újra egyesítéshez vezető, rendszerváltó geopolitikai helyzetnek kö-
szönhetően a magyar országmárka jelentős németországi javulása következett be.

A 2. csoportban az „ung/veng” képzős ország-asszociációs nemzetek állnak, ahol jó
eséllyel javítható a magyar országmárka, országmárka. A 3. csoportban az eleve „ma-
gyar” elnevezést alkalmazók állnak, ahol aránylag kis befektetéssel tovább javítható,
vagy szinten tartható a magyar ország-név értéke.²⁴ Az erős országok zömét is tömö-
rítő 4. csoport a „problémás” csoport, ahol igen erős a társadalmi tudatban a hun –
barbár asszociáció, és ahol a történelem is bebizonyította, hogy adott esetben – pél-
dául a francia politikai vezetők – „csuklás nélkül” áldozzák fel a magyarokat céljaik
érdekében; lásd a 17-19. századi magyar szabadságharcok hitegetését, vagy éppen
Trianont.

Az 5. csoport az egyéb, „távoli,” ill. tengeren túli országok, akik közül a név szerint
felsoroltak jelentős tényezők lehetnek a világ közvéleményében. A legtöbb afrikai,
amerikai és ázsiai „távoli” nemzetnél a volt nyugat-európai gyarmattartók örökségeként
a „hun” képzős változat érvényesül, bár náluk az európai kultúrájú lakosságszám csök-
kenésével, a hunokkal kapcsolatos negatív képzet egyre kevésbé van jelen. A „távoli”
országok esetében jó eséllyel számíthat a hazai ország márkázási tevékenység a ma-
gyar kivándorlók leszármazottjainak és közösségeinek a hathatós segítségére (pl. az
USA-ban, Kanadában, Ausztráliában, Argentínában, stb.)²⁵

Végezetül meg kell jegyezni, hogy sajnos, talán éppen a már említett „turáni átok” kö-
vetkezményeként, a mindenkori magyar politikai ellenzék jelentősen megnehezíti a
kormány országmárkát javítani szándékozó tevékenységét, amennyiben készek a kor-
mány hajóját elsüllyeszteni, még ha maguk is vele süllyednek, azzal a felkiáltással,
hogy inkább lesznek kapitányok egy ország mentőtutaján, mint matrózok egy ország
hajóján. Szinte nincs is más olyan nemzet a világon, amelynek a kormánypárti és az
ellenzéki képviselői egy adott nemzeti ügy érdekében ne fognának össze. A magyar
nép viszont, rendkívüli tehetsége ellenére ilyen, s – *nil novi sub sole* – ezt tették a
magyar bárók már a 13. században, a tatárjárás előestéjén: inkább kívánták a vagyo-
nukat elkobzó magyar király vereségét, mint hogy hadba vonuljanak, még azon az
áron is, hogy később őket is lemészároltatta Batu kán. Szapolyai János is azért késte
le a Mohácsi csatát, hogy ő lehessen a király, amennyiben reményei szerint II. Lajos
elesik. Ez az önsors-romboló széthúzás természetesen a 21. században is, még az
Európai Parlamentben is tetten érhető, ami igencsak megnehezíti a jó ország imázsá-
nak a felépítését, hiszen az európai közvéleménynek adott esetben azzal kell szem-
beszűlnie, hogy vajon mennyi jót tehet az ő érdekükben egy olyan ország, amelyik még
saját magának sem tud jót akarni?

²⁴ Megjegyzendő, hogy az 1993 óta nemzeti identitást kereső szlovákok esetében a „*Madarsko*” nem
annyira barátnak, mint inkább elnyomónak hangzik. A 18-20. században időnként igen véres és kegyet-
len szerb-magyar viszony sem tünteti fel túl baráti fényben a „*Madarska*” megnevezést. E két országban,
s ide számítva még Romániát is, az őslakos magyar kisebbség is részt vehet a jó ország képének
formálásában.

²⁵ 2016. december 30-án a braziliai Rio de Janeiro-ban a világszerte jól ismert Megváltó Krisztus szobrát
a magyar nemzeti színekkel világították meg, amivel Brazília egyrészt elismerését fejezte ki Magyaror-
szágnak a kereszténység védelmében tett erőfeszítése miatt, másrészt a braziliai magyar közösségeknek
az ország fejlődéséhez való hozzájárulásukért.

IRODALOMJEGYZÉK

- ANDERSON, J. R. 1993. The Adaptive Character of Thought. Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Hillsdale, New Jersey. 275 p
- ANHOLT, S. 1998. Nation-brands of the twenty-first century = The Journal of Brand Management 5.6. pp 395-415
- ANHOLT, S. 2007. Competitive Identity: A new model for the brand management of nations, cities and regions =Policy & Practice. Development Education Review 4. pp 1-8
- ANHOLT, S. 2011. Competitive Identity. In: Morgan, N. – Pritchard, A. – Pride, R. (eds.) Destination Brands Managing Place Reputation, Elsevier. 392 p.
- ANHOLT, S. 2016. A nagy országmárka svindli. In: Csizmadia N. (szerk.) Hungarian Geopolitics. Pallas Athéné Geopolitikai Alapítvány, Budapest. pp 129-147
- ASHWORTH, G. – VOOGD, H. 1990. Selling he City: Markeing Approaches in Public Sector Urban Planning – Belhaven Press, London, New York 177 p
- BENYHE I. 2016. A térdeplő 34. In: Benyhe I. Megoldóképlet. Így működik a világunk? – Gondolat Kiadó, Budapest. 119 p
- BERNEK Á. 2016. 21. századi geopolitikai stratégiák. In: Csizmadia N. (szerk.) Hungarian Geopolitics. Pallas Athéné Geopolitikai Alapítvány, Budapest. pp 52-75
- FRIEDMAN, G. 2016. Megérteni, mit jelent a háború Európában. In: Csizmadia N. (szerk.) Hungarian Geopolitics. Pallas Athéné Geopolitikai Alapítvány, Budapest. pp 84-95
- JENES, B. 2012. Az orszáгимázs mérésének elméleti és gyakorlati kérdései. Az orszáгимázs és az országmárka dimenziói és mérési modellje. Doktori disszertáció. Budapesti Corvinus Egyetem, 2012.
- JENES B. 2014. Az orszáгимázs és országmárka mérése a településmarketingben. In: Tózsza I. (szerk.) Turizmus és településmarketing. E-Government Alapítvány, Budapest pp 47-54
- KELLER, K. L. 1993. Conceptualizing, Measuring and Managing Customer-based Brand Equity = Journal of Marketing, 57.1. pp 1-22
- NADEAU, J. – HESLOP, L. – O'REILLY, N. – LUK, P. 2008. Destination in a Country Image Context = Annals of Tourism Research. 35.1. pp 84-106
- PAPADOPOULOS, N. 1993. What Product and Country Images Are and Are Not. In: Papadopoulos, N. – Heslop, L. (eds.) Product-Country Images: Impact and Role in International Marketing. International Business Press, Binghampton, New York
- PAPADOPOULOS, N. - HESLOP, L. A. 2002. Country Equity and Country Branding – Problems and Prospects = Journal of Brand Management, 9.4-5. pp 294-314
- PAPPU, R. – QUESTER, P. G. 2010. Country Equity: Conceptualization and Empirical Evidence = International Business Review, 19. pp 276-291
- TÓZSA I. 2014. A településmarketing elmélete. In: Tózsza I. (szerk.) Turizmus és településmarketing. E-Government Alapítvány, Budapest pp 129 - 158
- TÓZSA I. 2016. Nemzeti identitástudat és a kreativitás. In: Tózsza I. (szerk.) Első Közszerkezési és Közigazgatástani Műhely Fórum tanulmánykötet – NKE ÁKK, Budapest. pp 55-66

FOGALOMTÁR

Országimázs

Az országimázs olyan multidimenzionális ország kép az egyes emberek tudatában, amelynek azonosítható forrásai az adott ország gazdasága, árucikkei, politikája, történelme, kultúrája, földrajzi adottságai, globálisan ismert személyiségei.

Országmárka

Az országimázs iránti bizalom megnyerése érdekében az imázsból kialakított rövid, jól kommunikálható (eladható) szóbeli, képi, vagy kombinált logó.

Ország-érték

Az ország-érték azt az értéket képviseli, amire a fogyasztók asszociálnak az ország neve hallatán.

Ország ismertség

Az ország ismertség tények, adatok halmaza, amelyekkel a potenciális „vásárlók” (érdeklődők) rendelkeznek az adott országról – ICT segédeszköz (internet, okostelefon, tankönyv, lexikon) nélkül.

Ország asszociáció

Az ország asszociáció egy olyan gondolattársítás, amely révén az egyes országok megnevezése hozzájárul ahhoz, hogy bizonyos árucikkek, márkák, szolgáltatások, látványok értéke a potenciális vásárló (érdeklődő) tudatában fel- vagy leértékelődik.

Ország hűség

Az ország-hűség az ország-értéket befolyásolja, az ország ismertségen alapul, és az olyan fogyasztók sajátja, akik újra és újra megvásárolják az adott ország iránti bizalmat visszatérő befektetők, turisták, munkások, diákok, betegek esetében. Az ország-hűségnek saját lakosság általi manifesztációja a hazaszeretet.

Ország érték

Az ország érték egy ismereteket, érzelmekkel vegyes benyomásokat, esetleg személyes tapasztalatokat és az ország hivatalos márkáját is magába foglaló, hierarchikus, asszociatív hálózatból felépített kép-halmaz, amely nagymértékben képes befolyásolni a fogyasztók (külföldi befektetők, turisták, diákok, vendégmunkások, betegek, bevándorlók és a saját lakosság) döntéseit az adott országgal kapcsolatban.

Anholt-féle országmárka index

Az index három „kemény” faktort, az exportot (a *Made in ...*erősséget), a külföldről érkező befektetéseket, és a kormányzat megítélését (a demokráciát, átláthatóságot és környezetpolitikát) tartalmaz. Ezek mellett szerepel három „puha” faktor is, úgymint: a turizmus (az ország szépségei, szórakozási lehetőségei), az emberek (az ország, nép világhírű személyiségei, az onnan érkező bevándorlók, illetve az onnan származó diaszpórák), végül a kultúra (az országban található világörökségi értékek).

Az Anholt-féle jó ország index

Az, hogy egy kormány a saját népével mit tesz, egyrészt belpolitikai kérdés, másrészt megismerhető a nemzetközi sajtóból, ha kirívó az eset és felkelti a nemzetközi média ingerküszöbét. A fő kérdés, hogy egy ország mit tesz a többi ország érdekében? Az ország márkázás során ez az, amit kommunikálni kell! Eredendően minden ország

kormányja önző. Amikor egy-egy nemzetközi fórumra delegációt küld, a fő szempont a legjobb, legkedvezőbb pozíció kiharcolása. Az Anholt-féle jó ország index listán az első tíz helyet főleg az Európai Unió országai foglalják el.

A jó-ország cselekvési területei

A közjó a globális problémák megoldásában, más országok hasznára is végzett tevékenységben ölthet testet. Ilyenek: a klímaváltozás okainak csökkentésében való részvétel, az emberi jogok védelme, a migrációhoz való viszonyulás, a regionális járványok leküzdése, természeti katasztrófák sújtotta régiókban a nemzetközi segítségnyújtásban való részvétel, a nukleáris veszély elhárítása. Ezek a problémák még a legerősebb országok kapacitását is meghaladják, mindazonáltal a részvételt az ország marketing során hangsúlyozni kell. A jó ország index listán való kedvező helyezés elérésének egyik fő kérdése: mit tett a Föld környezetének a megvédéséért az adott ország? Még élesebben: mit tett értünk az adott ország?

A Magyarország márkanév prioritása

A „magyar” és a „Magyarország” mint márkanévek megítélése tőlünk északra és nyugatra uralkodóan – Csehország és Szlovákia kivételével – a hun szóból képződik. Magyarországtól délre és keletre a hun és annak az „*ung*,” valamint a „*veng*” alakjai mellett jelen van az eredeti „magyar” szóból képzett ország nevünk. A hun szó pejoratív hangzása Nyugat-, Észak- és részben Közép-Európában egyértelmű, valamint a világ nagy részein, ahol éppen minket a hunokkal leginkább azonosítható módon megnevező portugálok, spanyolok, hollandok, franciák és angolok gyarmatosítottak, Magyarország – mint márkanév – versenyhátrányban van a hézagos ország ismerethez társított negatív érzelmi töltés miatt. Ez alól a lengyel kulturális terület kivétel. A kedvező hangzás és az országmárka-név prioritás a „magyar” képzős kulturális területeken adódik. Ilyen a perzsa (iráni), török és a közép-ázsiai országok nagy része.

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Horváth Zsolt

2.

Nemzeti értékek

**a magyar értékek köre és azok
feltérképezésének rendszere**

A NEMZETI ÉRTÉKPIRAMIS RENDSZERE

A hungarikum mozgalom alapjai és a hungarikum piramis elve a hungarikum - piramisban manifesztálódik. Ez a jogi szabályozás nagy szellemisége és üzenete, amely az alulról építkezésről, a valódi társadalmi bázis kiépítéséről és megvalósításáról szól. Valójában a piramis elmélet kidolgozása után dőlt el a jogi szabályozás kialakításának iránya. A kettősség itt is megfigyelhető: dönthetett volna úgy is a kormányzat, hogy egy rövid előkészítő munka után összegyűjti azoknak az értékeknek a listáját, rajta elsősorban a hungarikumokkal, melyek az ország imázsának építése szempontjából nagyon fontosak. Ezt követően pedig ezeknek az értékeknek a jogi, szellemi alkotásokra vonatkozó szabályozását indítja el az Európai Unióban, hozzáátve egy marking és reklám kampányt az ország határán belül. Ez a „felülről építkezés” elve lett volna.

Szerencsére itt is egy másik elv érvényesült, mégpedig az „alulról jövő kezdeményezések” elve. Ez azt jelenti, hogy a legnagyobb figyelem a helyi értéktárak kiépítésére irányul. A helyi értéktárak tartalma adja a bázist, a biztos alapot a hungarikum - piramis számára. Szintén a társadalmasítás megvalósítását jelenti a megyei értéktárak létrejötte. Fontos szempont, hogy a megyei közösségek mindegyike már az első pillanatban csatlakozott a hungarikum mozgalom megvalósításához.

Vannak olyan értékek, melyek nem köthetők egy településhez, vagy nem csak egy közösség számára jelentenek értéke. Ezeket összefoglaló néven különleges szakmai tulajdonságokkal rendelkező értékeknek hívhatjuk. A törvényalkotó szándéka szerint ezek kerülhetnek az ágazati értéktárakba. Az ágazati értéktárak felügyelete és kialakítása a minisztériumok feladata.

A hungarikum - piramis elv magyarázat során is érdemes hangsúlyozni, hogy mekkora jelentősége van egy olyan törvénynek, amelynek gyakorlati érvényesülése során a magyar nemzet közösségének egysége megvalósulhat. Ez az elv azt jelenti, hogy bárhol a világon, ahol élnek magyar közösségek, és ápolnak, gondoznak értékeket, ezek a dolgok ugyanúgy az egységes magyar értéktár részévé válhatnak.

A tájegységi értéktár fogalom a nevét és a tartalmát illetően kicsit elválk egymástól. Eredetileg az volt a szándék, hogy a Kárpát-medence különböző földrajzi tájegységeihez kapcsolódóan több település együtt hozzon létre közös értéktárat. Ezt követően pedig a települések közösségei együtt vegyék leltárba az ott található különlegességeket és sajátosságokat. Az általános tapasztalat az, hogy úgy is létrejönnek tájegységi értéktárak, hogy a kettőnél több település nem földrajzi értelemben kötődik egymáshoz, hanem egy több évtizedes gyakorlat alapján. Főleg kisebb települések keresik itt a közös együttműködés lehetőségét. Főleg azok a települések, melyek először azt gondolták: nekik egyedül, egyenként nincsenek olyan értékeik, melyek dokumentálására létrehoznának helyi értéktárat, de egymással összefogva már, közös értékeiket egy értéktárban jelenítenék meg.

Az alulról jövő kezdeményezések elve

A hungarikum mozgalomban való részvétel első feltétele, hogy egy közösség létrehozza a helyi értéktárát, és a feltáró, gyűjtőmunka eredményeként bármely értékkel és minőséggel rendelkező dolog bekerül a helyi értéktárba. Ez azt jelenti, hogy azon a településen az a dolog, a tulajdonságai alapján, a közösség döntésének köszönhetően

értéknek számít. A települési értéktár bizottság döntésével az értékke minősítés megtörténik. Ám kiderülhet, hogy az az érték, szintén a tulajdonságai alapján nem csak azon a településen számít értéknek, hanem az egész megyében. Ekkor a települési értéktár bizottság előterjesztése alapján a megyei értéktár bizottság elé kerül a javaslat, és pozitív elbírálás esetén bekerül a megyei értéktárba. Ám kiderülhet arról a dologról, hogy nem csak az adott település, nem csak az adott megye, hanem egész Magyarország számára értéket jelent. Ekkor a megyei értéktár bizottság részéről immár a Hungarikum Bizottság elé érkezik a javaslat, és kerülhet be az adott települési érték a kiemelkedő nemzeti érték sorába, a Magyar Értéktárba. Sőt, ha még az adott értékkel a világon bennünket, a magyar nemzet közösségét is azonosítják, akkor egy újabb döntés után a Hungarikumok Gyűjteménye soraiba is kerülhet.

Nemzeti Értékpíramis. A hungarikummá nyilvánítás alulról-felfelé építkező, többlépcsős folyamat, melyet bárki kezdeményezhet a megfelelő formanyomtatvány benyújtásával.

Nagyon fontos, hogy a hungarikum piramison belül nem alul vannak a harmadosztályú értéke, felette a másodosztályúak, és kizárólag a piramis csúcsán, a Hungarikumok Gyűjteményében lennének első osztályú értékek. Ilyen rendező elv nem vezérelt senkit a szabályozás megvalósítása során. A kérdés az: bármely érték bekerül-e a piramison belülre, bármely értékre egyetlen közösség azt mondja-e, hogy számára értéket jelent. Ha igen, akkor a piramison belülre kerül és a tulajdonságainak megfelelően

megtalálhatja a helyét a rendszeren belül. Ha nem, akkor az a dolog nem kerülhet egyetlen értéktárba sem.

A hungarikum törvényi szabályozás és a köré épült mozgalom nagy lehetőség minden közösség számára. Nagyon kevés olyan jogi szabályozás van, amely ekkora mozgásteret biztosítana a jog alkalmazóinak. Ebben az esetben az az elv valósul meg, hogy minden közösség a tényleges kialakítója lehessen a saját értéktárának. Ugyanakkor ez a lehetőség nagy felelősséggel is jár. Hiszen ezzel a felhatalmazással bárki rosszul is élhet, vagy visszaélhet. Értéktelen dolgok is bekerülhetnek az értéktárba. A jogi szabályozás alkalmazása során nagyon fontos elv a közösségek felelősségérzetének tényleges érvényesülése.

A MOZGALOM JOGSZABÁLYI HÁTTERE

A törvény célja, feladata, egyedisége

A törvény kialakítása és létrehozása során az volt a cél, hogy egy olyan jogi szabályozás jöjjön létre, amely csak keretet ad a megvalósításhoz. Az volt az elv, hogy ne legyenek szigorú szabályok, ne legyenek olyan előírások, amelyek teljesen formalizálják az értéktárak kialakítását. Az volt a cél, hogy ez a törvény „csak” segítse a végrehajtókat. Ennek a megvalósításában sokat segített az elhúzódó előkészítés időszaka. Nagyon sok fórum, találkozó jött létre a törvényjavaslat társadalmi vitájában. Ezeknek a beszélgetéseknek a felhasználásával körvonalazódtak a törvény igazi üzenetei. Már az előkészítő szakaszban kialakult a törvényt támogatók „baráti köre”, polgármesterek, önkormányzati és országgyűlési képviselők, helytörténettel foglalkozó szakemberek, civil szervezetek tagjai, vezetői. Igazi véleményformálók lettek belőlük és a véleményeik jelentős része beépült a jogi szabályozásba. Ennek a haszna most nagyon érvényesül a megvalósítás időszakában. Ennek is köszönhető, hogy viszonylag rövid idő alatt elfogadott lett ez a teljesen új szabályozási forma, és aki rátalált a helyi értéktárak kialakításának sajátosságaira, az nem bánta meg, hogy a hungarikum mozgalom részesévé vált.

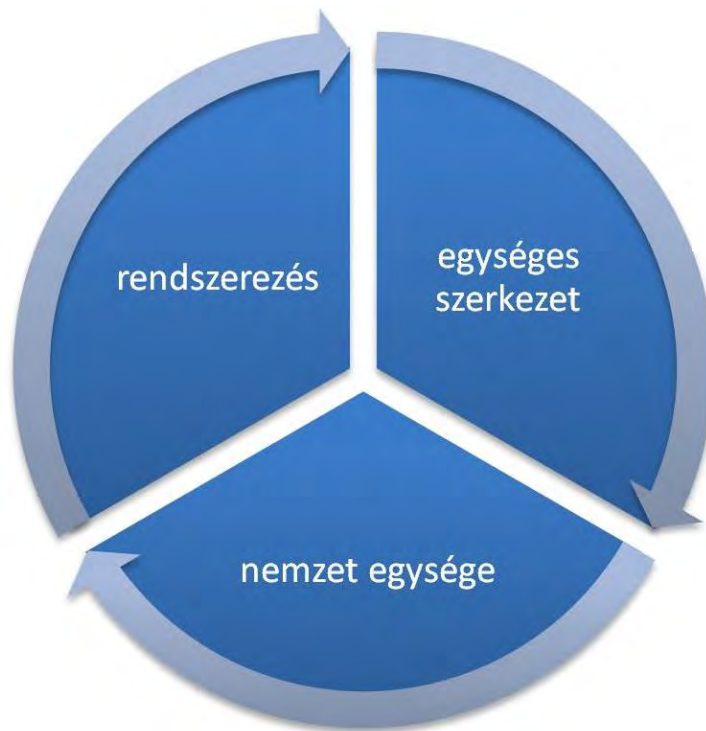
A törvény preambuluma üzenete

A bevezető három fontos üzenetet tartalmaz. Az első a rendszerezés üzenete. Ez azt jelenti, hogy ez a törvény azért született, hogy a nemzeti értékek újbóli számbavétele elkezdődjön és ahhoz ez a jogi szabályozás keretet adjon. A második üzenet az egységes szerkezetet erősíti. Ennek az a jelentősége, hogy a törvényi keretek között a nemzeti értékek összegyűjtése, osztályozása a hungarikum - piramis rendszeren belül, a különböző szinteken, de egységesen valósul meg. A harmadik üzenet a nemzet egységét jelenti, tehát a magyar nemzethez tartozó közösségek területi határolás nélkül részt vehetnek a nemzeti értékek összegyűjtésében, dokumentálásában.

A törvény bevezetőjének szövege:

Az Országgyűlés Magyarország Alaptörvényének P) cikke alapján a magyar nemzet egységétől vezérelve megállapítja, hogy

a) a magyar nemzeti értékek, köztük a hungarikumok megőrzendő és egyedülálló értékek;

A hungarikum törvény üzenetei:
rendszerezés, egységes szerkezet, nemzet egysége.

b) az összetartozás, az egység és a nemzeti tudat erősítése érdekében nemzetünk értékeit össze kell gyűjteni, dokumentálni, az értékvédelem alapjául szolgáló dokumentációt a szigorú nyilvántartás és kutathatóság szabályai szerint meg kell őrizni, az értékeket pedig ápolni, védelmezni és támogatni kell;

c) örökségünket, a magyar kultúra évezredes értékeit, a magyarság szellemi és anyagi alkotásait, ember alkotta és természet adta értékeit átfogó értéktárban kell összesíteni;

d) a nemzeti értékeink védelme hozzájárul a nemzeti azonosság-tudat kialakulásához és megszilárdításához;

e) nemzeti értékeink széles körű hazai és külföldi bemutatása, megismertetése nyelvi, szellemi, kulturális, gazdasági teljesítményünk, természeti és épített értékeink elismeretése, valamint a nemzeti arculat erősítése egyaránt kiemelkedő jelentőségű.

Az Országgyűlés kinyilvánítja, hogy a nemzeti értékeket az egyetemes értékek részének tekinti, amely értékek a magyarság múltjának, jelenének és jövőjének dinamikusan fejlődő tárháza, az értékalapú nemzeti összefogás alapja.

A nemzeti értékek tárházát gazdagítják a magyarországi együtt élő népek, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségek és az országhatáron túli, valamint szerte a világban élő, magukat magyarnak valló egyének, közösségek értékei.

A végrehajtási rendelet szerkezete, tartalma

A hungarikum mozgalom jogi szabályozása során két jogforrásban találhatóak a rendelkezések. A törvény tartalmazza a fő kereteket, a legfontosabb szabályok leírását.

A 2012-ben született jogszabály 2015-ös módosítása jelentősen átalakította a törvény szerkezetét. Számos korábbi rendelkezés kikerült a törvényből és most már a rendeletben található meg. A most hatályos rendelet szerkezetének tartalma: a nemzeti értékek szakterületi kategóriái, a települési, tájegységi és megyei értéktárak létrehozása és gondozása, települési és megyei értéktár bizottságok létrehozása és működése, a Magyar Állandó Értekezlet által kijelölt bizottság működése, az ágazati értéktárak létrehozása és gondozása. A rendelet szabályozza még az egyes értéktárakba történő felvétel szabályait, meghatározza a Magyar Értéktárban nyilvántartott nemzeti értékek körét, a nemzeti értékek hungarikummá minősítésének folyamatát, valamint a nyilvántartás és a közzététel szabályait.

A nemzeti értékek kategóriái

A törvényi utasítás alapján a végrehajtási rendelet rendelkezik arról, hogy a nemzeti értékek gyűjtése, azonosítása során ezeket milyen szakterületenkénti kategóriák szerint kell azonosítani. Az azonosítás kategóriái:

1. agrár- és élelmiszergazdaság: az agrárium szellemi termékei és tárgyi javai – beleértve az erdészet, halászat, vadászat és állategészségügy területét –, különösen a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, a borászat, továbbá az állat- és növényfajták;
2. egészség és életmód: a tudományos és népi megelőzés és gyógyászat, természetgyógyászat szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a gyógyszerek, gyógynövények, gyógyhatású készítmények, gyógyvíz- és fürdőkultúra;
3. épített környezet: a környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;
4. ipari és műszaki megoldások: az ipari termelés – beleértve a kézműipart, kézművességet is – szellemi termékei és tárgyi javai, különösen az egyes technológiák, technikák, berendezés-, gép- és műszergyártás, műszaki eszközökkel végzett személy- és áruszállítás;
5. kulturális örökség: a kulturális örökség szellemi és tárgyi javai, különösen az irodalom, a tudomány, a népművészet és népi kézművesség, néprajz, filmművészet, iparművészet, képzőművészet, táncművészet és zeneművészet; továbbá a védett ingatlan értékei, különösen a nemzeti vagyon körébe tartozó, kiemelkedő értékű műemlékek és régészeti lelőhelyek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, világörökségi helyszínek;
6. sport: a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgáló, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, különösen a sportolói életművek és csúcsteljesítmények;
7. természeti környezet: az ember természetes környezetének tárgyi javai, különösen a fizikai és biológiai képződmények vagy képződménycsoportok, geológiai és geomor-

fológiai képződmények, természeti tájak, természeti területek, életközösségek és ökológiai rendszerek; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;

8. turizmus és vendéglátás: a turizmus és a vendéglátás szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a turisztikai attrakciók, szolgáltatások, a vendéglátó-ipari termékek, valamint a vendéglátás körébe tartozó étel- és italkészítési eljárások.

A hungarikumok gyűjteményének szakterületi kategóriái

A települési értéktárak létrehozása adminisztratív teher vagy a közösségépítés egyik formája?

A gyakorlatban megmutatkozott, nem mindegy, hogy ki „olvassa” el a törvényt, ki az, aki a döntéshozatal előtt véleményezi a jogi szabályozást. Konkrét példák léteznek arra, hogy néhány település azért nem hozott létre értéktárat, mert a képviselőket arról tájékoztatták, hogy ez egy újabb adminisztrációs teher, hogy ez sok pénzbe kerül, nincs, aki a feladatokat megvalósítsa, különben is, ez egy önként vállalat feladat, és még pénzt sem adnak hozzá.

Aki végig olvassa a jogi szabályozást, az megerősödhet abban, hogy a legkevesbé lehet újabb bürokratikus adminisztrációs teherről beszélni. Az tény, hogy vannak feladatok az értéktár létrehozása során. A képviselőtestületnek legalább két döntést kell hoznia az értéktár megnyitásáról és a működést biztosító szervezeti forma kiválasztásáról. Kell egy szervezeti és működési szabályzat, amely alapján látszik, hogy milyen döntéshozatali eljárás alapján választják ki abban a közösségben az értékeket. A te-

lepuslési értéktár bizottságnak évente két alkalommal beszámolót kell készíteni a tevékenységéről. A törvény végrehajtási rendeletének mellékleteit ki kell tölteni ahhoz, hogy egy értéket regisztrálni lehessen immár hivatalosan is egy értéktárban. De ennyi az adminisztrációs „teher” és nem több.

Ez a törvény nem a közigazgatási eljárások mintájára rendelkezik az értékek kiválasztásáról. Itt nincsenek jogvesztő határidők, nincs végleges elutasítás, ennek megfelelően nincs fellebbezési eljárás sem. Itt akkor jár el helyesen egy értéktár bizottság, ha nemcsak elbírálni szeretné a beérkezett javaslatokat, hanem részt vesz a döntések előkészítésében. Ha már a döntése előtt segít abban, hogy helyesen kitöltött, jól értelmezett, alapos és magas színvonalú előterjesztés szülessen. Akkor jár el helyesen a bizottság, ha nem „kioktatni” szeretné az előterjesztőt, hanem vele együtt, közösen jön létre az érték jelölése. A törvény létrehozása során az volt a cél, hogy az előterjesztő ne ügyfél legyen, az értéknek pedig végig legyen neve és ne egy iktatószám legyen az azonosítója.

Nagyon sok olyan pozitív példa létezik a gyakorlatban, amelyek során a települések megváltoztatták korábbi döntésüket, és az első elutasító határozatukat visszavonva mégis létrehoztak települési értéktárat. A hungarikum mozgalom kialakulásának első időszakában ezt akkor tették meg, ha kiderült, hogy valaki a döntéshozatal előtt „rosszul olvasta” a jogszabályt.

Milyen a jó előterjesztés?

A települési értékek kiválasztása során a dokumentálás alapfeltétele a törvény végrehajtási rendeletében található melléklet kitöltése, amely után immár hivatalosan is egy dolog az értéktárba választható. Ez egy nagyon egyszerű szerkezeti forma szerinti adatlap, jelentős része rövid idő alatt kitölthető, hiszen csak az előterjesztő beazonosítására szolgál. Ugyanakkor fontosak ezek az információk is, hiszen a későbbiek során ez a lap szolgálhat majd a szerkeszthető, könnyen kereshető digitális adatbázis alapjául.

Három fontos része van a mellékletnek. Az értékről szóló leírás, az indoklás az értéktárba való választásról, illetve a csatolt dokumentumok. Ha az a kérdés, hogy milyen a jó előterjesztés, arra a legrövidebb válasz, hogy informatív, és alkalmas arra, hogy a „messziről jött ember” is megismerje azt a dolgot, felkeltve annak érdeklődését.

Az értékről szóló leírás mindig legyen alapos. Két- vagy három mondatos előterjesztés nem elegendő. Mindig az legyen a fő szempont, hogy az ott élőkön kívül is, ha bárki elolvassa, az derüljön ki számára, hogy ez a dolog tényleg olyan tulajdonságokkal rendelkezik, amely alapján méltán kerül az értékek közé. Ugyanakkor nem elvárás, hogy tanulmány-szerű, hivatkozásokkal tűzdelt előterjesztések készüljenek. Erre nincs is szükség, hiszen az előterjesztés igazi feladata a figyelem felkeltése, az érdeklődés megalapozása.

Fontos része az előterjesztésnek az indoklás, amely alapján ki kell derülnie, hogy az előterjesztő miért szeretné az értékek között látni azt a dolgot. Az a jó indoklás, amely szakmai és érzelmi alapokon nyugszik egyszerre. Ha ebből a részből kiderül, hogy a közösség számára fontos értékről van szó, ráadásul komoly minőségi tulajdonságokkal is rendelkezik. Fontos szempont, hogy külön indokolásnak kell készülni akkor, ha egy dolgot a települési értéktárba választják, és egy másiknak akkor, ha kiderül arról a

dologról, hogy a települési értéktárból a megyei értéktárba is bekerülhet. Alapvető, hogy a két indoklás nem lehet azonos tartalmú, hiszen egészen más indokok alapján lehet egy dolog érték helyben, és más alapján választható a megye különleges tulajdonságú értékei közé.

Fontos szerep jut az előterjesztés során a mellékleteknek is. Egyrészt itt nyílik lehetőség az értékről már korábban született írások, dokumentumok bemutatására is, egy-szerűen a hivatkozások megjelölésével, másrészt van lehetőség fotók és videó anyagok megjelölésére is. Legalább ekkora szerepe van a támogató nyilatkozatok és ajánlások csatolásának is. A települési értéktárba való bekerülés esetén ezek a támogatások azt mutatják meg, hogy nemcsak egy ember számára, nemcsak az előterjesztő számára fontos, hogy az a dolog értékke váljon, hanem azt is mutatja, hogy az egész közösség, vagy annak egy jelentős része is támogatja mindezt. Adott esetben támogatja egy helyi civil szervezet, egy helytörténész, egy pedagógus, az egyház helyi képviselője is. Ezeknek az ajánlásoknak nincsen kötelezően előírt formulája, a tartalma miatt válnak fontossá.

A törvény fogalmi rendszere

A nemzeti érték fogalmának törvényi meghatározása. „A magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális vagy immateriális javakat magába foglaló tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról.”

A települési érték, a települési értéktár

A települési értéktár fogalmi meghatározása: a települési önkormányzat területén fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.

A legfontosabb tény, hogy a jogi szabályozás értelmében a települések kaptak lehetőséget arra, hogy települési értéktárat hozzanak létre. Ez egy önként vállalt feladat az önkormányzatok esetében, bármikor létrehozhatják. Ha korábban esetleg nemleges döntést hoztak, ezt határidő nélkül megváltoztathatják.

A helyi értéktárak létrehozása két döntésből áll. Egyrészt dönt a képviselőtestület, közgyűlés a helyi értéktár létrehozásáról, másrészt arról, hogy ezt milyen formában szeretné működtetni. A törvény nagyon megengedő, hiszen tulajdonképpen a közösségre bízta, hogy milyen formát választ ehhez. Igazából két nagy lehetőség áll fenn: vagy a képviselőtestületi szervezeti és működési szabályzat keretein belül hoznak létre egy bizottságot, vagy külön testületre bízzák a feladatot. Ha az első megoldás mellett döntenek, akkor is két megoldás létezik: vagy rábízzák a feladatot egy, már működő bizottságra. Ilyenkor jöhet létre például az oktatási, ifjúsági, kulturális és értéktár bizottság. Vagy egy teljesen új bizottságot hoznak létre a települések, az adott település értéktár bizottságát, benne képviselőikkel, és ha ez lehetséges, külső szakértőkkel.

A másik út is számos lehetőséget rejt magában: létrehozhatnak olyan önálló értéktár bizottságot, amelynek bárki tagja lehet: a település polgármestere, képviselők, helytörténész, pedagógus, a helyi civil szervezet képviselője. Vagy ezzel a feladattal megbíznak a helyi intézményt, civil szervezetet. Ilyenkor természetesen erre a feladatra külön szervezeti és működési szabályzatot kell létrehozni, szabályozni benne többek között azt, hogy ez a megbízatás a képviselőtestülettől a döntés előkészítésére vonatkozik, vagy a tényleges döntéshozatalra is.

Talán az itt leírtakból is látszik, hogy igazából a közösségekre van bízva, hogy milyen formát választanak. Az volt az elsődleges cél ezzel, hogy a helyben szokásos legjobb forma kerülhessen kiválasztásra. A gyakorlati tapasztalat azt mutatja, nincs jó és kevésbé jó megoldás, minden attól függ, hogy az egyes szervezetekben tevékenykedő emberek hogyan viszonyulnak a feladathoz. Ha szeretnék, hogy ez egy jól működő rendszer legyen, akkor bármelyik forma eredményes lehet.

Mi kerülhet a települési értéktárba?

A 2000-es évektől kezdve több közvélemény kutatás született Magyarországon a hungarikumokról. A kérdezőbiztosok elsősorban arról faggatták az embereket, ők mit választanának a hungarikumok és a kiemelkedő nemzeti értékek közé. Talán nem meglepő, hogy a válaszadók jelentős része azonnal az ételek, italok között keresgélt, pálinka, bor, szalámi, kolbász és még lehetne folytatni a sort.

Arra kérdésre, hogy mi kerülhet a helyi értéktárba, az a legjobb válasz, hogy minden, amiről a közösség úgy dönt. Ez a törvény egyik legnagyobb vezérfonala. A települési és megyei értéktárak esetében a közösségek az igazi gazdái az értékek kiválasztásának. Ez egy nagy lehetőség és még nagyobb felelősség a közösségek előtt. Nincs hivatali kontroll a döntés előtt és után, csupán a lelkiismeret és a közösségük iránt érzett felelősség. A jelenlegi gyakorlat azt mutatja, hogy -kevés kivételtől eltekintve- felelősségteljes döntések születtek.

A törvény és a végrehajtási rendelet ad egyfajta útmutatást az értékek kiválasztásáról. A természeti értékek és épített örökségek kategóriájának tartalmát mindenki ismeri. Innen érkezik a jelölések döntő többsége is. Egyre népszerűbbek a helyi értéktárakban a különböző étel és ital különlegességek, szinte minden településnek van valami olyan különleges receptje, amely nem téveszthető össze máséval.

A törvény előkészítése és létrehozása során fontos szempont volt, hogy ne csak a kézzel fogható értékek felszínre kerülésével épüljenek ki a települési értéktárak, hanem a szellemi alkotás nagyjai is kerüljenek előtérbe. Sok településnek van olyan szülöttje, akinek az életútja példa lehet a mostani generációk előtt is. Nagyon fontos: a törvény is tiltja, hogy ember, önmagában az értéktár elemévé váljon, de azt nem tiltja, hogy ember életútja, egy egész életen át tartó tevékenysége, ha az méltó rá, a települési értéktár részévé váljon.

Ugyanígy a kiválasztottak közé kerülhet egy helyi rendezvénysorozat, vagy egy hagyományörző közösség évtizedeken át végzett tevékenysége, amely alapján egy helyi jellegzetesség, egy hagyomány a mai napig fennmaradhatott. Ezek a példák is azt mutatják, hogy az értéktárba kerülhet minden olyan értékkel és minőséggel rendelkező dolog, amiről a helyiek úgy döntenek.

A tájegységi értéktár különlegessége

A fogalom törvényi meghatározása: több szomszédos település, illetve földrajzi, történelmi vagy néprajzi szempontok alapján egységet alkotó tájegység területén fellelhető nemzeti értékek közül az adott Tájegységi Értéktár Bizottság által tájegységi értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.

Általános tapasztalatként elmondható, hogy a törvényi szabályozás keret-jellegét kihasználva nemcsak olyan települések hoztak létre tájegységi értéktárat, amelyek földrajzi vagy néprajzi szempontból alkottak vagy alkotnak egységet, hanem olyanok is, akik más tartalmú megállapodások alapján jelenleg is valamely közigazgatási vagy szociális területen végzenek együttes munkát.

Az ágazati értéktár egyedisége

Az ágazati értéktár fogalma: az egyes ágazatokért felelős miniszterek által azonosított nemzeti értékek adatainak gyűjteménye. Az ágazati értéktárak létrehozásáról és gondozásáról szólva, a törvény előírása szerint az egyes ágazatokért felelős miniszterek a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló kormányrendelet alapján határozzák meg a feladatkörükbe tartozó, ágazati értéktárba foglalható nemzeti értékek körét. Mindezekről egy nyilvántartást vezetnek, amelyben az alábbi adatokat tüntetik fel:

- a) a nemzeti érték neve,
- b) a nemzeti érték nyilvántartásáról rendelkező jogszabály száma,
- c) a nemzeti értéket nyilvántartó adatbázis megnevezése.

A miniszterek kijelölik az ágazati értéktár adatainak megküldéséért felelős szervezeti egységet és erről értesítik a Hungarikum Bizottság elnökét.

Érték-fogalomtár:

- **A megyei érték, a megyei értéktár.** A megyei értéktár fogalmának törvényi meghatározása: a megye területén fellelhető nemzeti értékek közül a Megyei Értéktár Bizottság által megyei értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.
- **A Magyar Értéktár.** A fogalom törvényi meghatározása: a nemzeti értékek köréből a Hungarikum Bizottság által kiemelkedő nemzeti értékke nyilvánított értékek gyűjteménye.
- **A kiemelkedő nemzeti érték.** A fogalom törvényi meghatározása: olyan nemzeti érték, amely nemzeti szempontból meghatározó jelentőségű, a magyarságra jellemző és közismert, jelentősen öregbíti hírnevünket, növelheti megbecsülésünket az Európai Unióban és szerte a világon, továbbá hozzájárul új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához, megerősítéséhez;
- **A hungarikum, mint gyűjtőfogalom.** A hungarikum törvényi fogalma: gyűjtőfogalom, amely egységes osztályozási, besorolási és nyilvántartási rendszerben olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelöl, amely a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítménye;

- **A Hungarikumok Gyűjteménye.** A fogalom törvényi meghatározása: a kiemelkedő nemzeti értékek köréből a Hungarikum Bizottság által hungarikummá nyilvánított nemzeti értékek gyűjteménye.
- **A Hungarikumok Gyűjteménye szerkezete, kategóriái.** A törvényi szabályozás nyolc kategóriába sorolja a Hungarikum Bizottság döntése által hungarikummá nyilvánított értékeket. Ezek a kategóriák a következők: agrár- és élelmiszergazdaság, egészség és életmód, épített környezet, ipari és műszaki megoldások, kulturális örökség, sport, természeti környezet, turizmus és vendéglátás.
- **A Külhoni Nemzetrészt Értéktár.** A fogalom meghatározása: az országhatáron túl, egy adott ország területén élő magyarságra jellemző nemzeti értékek közül az adott Külhoni Nemzetrészt Értéktár Bizottság által külhoni értékévé nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény

Mi a különbség a Magyar Értéktár és a Hungarikumok Gyűjteménye között?

Aki ismeri a hungarikum piramis elméletét, annak talán feleslegesnek tűnhet ez a felvetés. Hiszen az alulról jövő kezdeményezések elve alapján a megyei értéktárból először a Magyar Értéktárba kerülhet bármilyen érték és csak ezt követően válhat a Hungarikumok Gyűjteménye elemévé. Ugyanez az elv vonatkozik az ágazati értékekre is, itt is végig kell járni ezt az utat. Mindezek ellenére fontos a két értéktár közötti tartalmi különbségekre felhívni a figyelmet.

Lehet olyan téves gondolkodás az értékek kiválasztása során, hogy az egyetlen igazi cél a hungarikumok közé kerülés lehet, minden más egyéb köztes állomás a piramison belül magában hordozza a „kudarcot”. Tehát, ha valamely dolog „csak” a megyei értéktárig jut el, az nem értékelhető teljesítmény. Ez nem így van, a törvényi szabályozás létrehozása során nem volt ilyen elképzelés. Az eddigiekből is látszik, hogy az igazi választóvonal a hungarikum - piramis külső határa. Az a kérdés, hogy egy dologra bármely közösség azt mondja-e, hogy érték. Ha igen, akkor a piramison belülré kerül, és ott megtalálhatja méltó helyét.

Ennek alapján van különbség a Magyar Értéktár és a Hungarikumok Gyűjteménye megítélésében is. A Magyar Értéktár nem minden esetben a Hungarikumok Gyűjteménye „előszobája”. Az oda bekerülő dolgokból nem biztos, hogy hungarikum válik, és ez nem negatív folyamat. Lesz olyan érték, melynek a kiemelkedő nemzeti értékek közé kerülés a „végállomást” jelenti. Ez az elmélet azért is fontos, mert az alulról építkezés eredményeként a megyei értéktárak tartalma kezd erősödni. Itt nagyon sok olyan dolog lehet, amelyeknek a kiemelkedő nemzeti értékek között van a helye.

A HUNGARIKUM BIZOTTSÁG

A Hungarikum Bizottság létrejötte, összetétele

A Hungarikum Bizottságot, mint testületet a 2012. évi törvény hozta létre. A törvényi rendelkezés szerint tagjainak kiválasztása során törekedni kell arra, hogy a lehető legmagasabb szakmai színvonal, a széles körű tapasztalat, valamint a legtöbb tudományterület képviseltetve legyen.

A Hungarikum Bizottság tagjai a következő szervezetek, intézmények delegáltjaiból áll:

- a) az Országgyűlés által delegált négy fő,
- b) a MÁÉRT-en részt vevő külföldi szervezetek által delegált három fő,
- c) a nemzetpolitikáért felelős miniszter által delegált egy fő,
- d) az igazságügyért felelős miniszter által delegált egy fő,
- e) a helyi önkormányzatokért felelős miniszter által delegált egy fő,
- f) a kultúráért és az oktatásért felelős miniszter által együttesen delegált egy fő,
- g) az agrárpolitikáért felelős és a természetvédelemért felelős miniszter által együttesen delegált egy fő,
- h) a turizmusért felelős miniszter által delegált egy fő,
- i) az európai uniós források felhasználásáért és a kulturális örökség védelméért felelős miniszter által együttesen delegált egy fő,
- j) a külgazdasági ügyekért és a külpolitikáért felelős miniszter által együttesen delegált egy fő,
- k) az informatikáért felelős miniszter által delegált egy fő,
- l) a honvédelemért felelős miniszter által delegált egy fő,
- m) a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által delegált egy fő,
- n) a Magyar Művészeti Akadémia elnöke által delegált egy fő, és
- o) a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának elnöke által delegált egy fő.

További rendelkezés, hogy az Országgyűlés a mezőgazdasági ügyekért felelős bizottság javaslatára három - két kormánypárti és egy ellenzéki - tag, a nemzetiségeket képviselő bizottság javaslatára további egy tag delegálásáról dönt. A tagot az őt delegáló személy vagy szervezet a Hungarikum Bizottsági tagságából indokolás nélkül bármikor visszahívhatja, és helyére új tagot delegálhat.

Fontos szabály, hogy nem lehet a bizottság tagja az, akinek szellemi vagy termelőtevékenységével létrehozott produktuma nemzeti értéknek minősül, valamint, aki nemzeti érték kereskedelmi célú forgalmazásával kapcsolatos tevékenységet végez.

A törvény rendelkezése szerint a Hungarikum Bizottság elnöke az agrárpolitikáért felelős miniszter. A bizottság titkársági feladatait az agrárpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium látja el, titkárát határozatlan időtartamra a miniszter nevezi ki.

A Hungarikum Bizottság feladatai

A törvény széleskörűen és részletesen írja le a bizottság által kötelezően ellátandó feladatokat. Így ezek közé a következőket sorolja:

- összeállítja a Magyar Értéktárat;
- ha valamely megyében nem hoztak létre Megyei Értéktár Bizottságot, vagy ha a megyei önkormányzat nem bízott meg a megyei értékek azonosításával, a megyei értéktár létrehozatalával és annak gondozásával, valamint adatainak a Magyar Értéktárba történő megküldésével megyei szervezetet, úgy ellátja annak feladatait. Szerencsére erre nincsen szükség, hiszen 2013-ban Magyarországon minden megyében létrehozták az értéktár bizottságot.

- évente tájékoztatást ad az Országgyűlésnek a nemzeti értékek azonosításának és rendszerezésének helyzetéről, a nemzeti értékek fenntarthatóságáról és hasznosításáról, valamint a Hungarikum Bizottság működéséről;
- magyar és angol nyelvű internetes oldalt működtet, ahol megismerhető a Magyar Értéktár. A folyamatos fejlesztésnek köszönhetően manapság a www.hungarikum.hu elnevezésű honlap minden fontos információt tartalmaz a törvényi szabályozásról és a hungarikum mozgalom történeteiről.

Ülésezik a Hungarikum Bizottság (Fotó: Kovács Zoltán).

- gondoskodik róla, hogy a Magyar Értéktár a nemzetkép-stratégia szerves részét képezze;
- gondoskodik a közvélemény széles körű tájékoztatásáról a nemzeti értékek megismertetése érdekében;
- pályázatokat ír ki a nemzeti értékek és a kiemelkedő nemzeti értékek azonosítására, megőrzésére, fenntartására, fejlesztésére, megismertetésére, védelmére, a termékek hazai, külgazdasági szempontú és kultúrdiplomáciai hasznosítására vonatkozóan; valamint
- a törvény rendelkezéseinek való megfelelés szempontjából felülvizsgálja a Magyar Értéktár tartalmát.
- indokolt esetben e törvény rendelkezéseinek való megfelelés szempontjából felülvizsgálja a Hungarikumok Gyűjteménye tartalmát;
- összeállítja a Hungarikumok Gyűjteményét;
- véleményezi a hungarikumokkal kapcsolatos jogszabályok tervezetét;
- közzéteszi a Hungarikumok Gyűjteményét internetes honlapján;
- a Hungarikum Bizottság elnöke útján javaslatot tesz a Kormánynak a hungarikumok fenntarthatóságára és hasznosíthatóságára;

- az országhatáron túl fellelhető hungarikumok tekintetében az elnöke útján kapcsolatot tarthat az érintett külföldi állam szerveivel;

A DÖNTÉS ELŐKÉSZÍTÉSÉNEK FOLYAMATA, A HUNGARIKUM BIZOTTSÁG DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁSA

A döntés-előkészítés folyamata

A Hungarikum Bizottság üléseit annak elnöke szükség szerint, de legalább félévente hívja össze, továbbá köteles összehívni a tagok kétharmadának írásbeli kezdeményezésére.

A magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény 16 §-a alapján a Hungarikum Bizottság munkáját szakmai ágazati bizottságok segítik. A Hungarikum Bizottság szakmai területenként szervezett testületei, amelyek véleményező, tanácsadó, javaslattevő, döntés-előkészítő szerepet töltenek be a Magyar Értéktár, valamint a Hungarikumok Gyűjteményének összeállításában. A szakbizottságok működésének rendjét a Szakbizottsági Alapszabály határozza meg, amelynek megfelelően 6+1 szakbizottság létrehozására került sor.

Az egyes szakbizottságok részterületei: agrár- és élelmiszergazdaság, egészség és életmód, ipari és műszaki megoldások, kulturális örökség, sport, turizmus és vendéglátás, természeti és épített környezet, és a +1: Hungarikum Védjegy Szakbizottság.

A Hungarikumok Gyűjteményébe és azt megelőzően a Magyar Értéktárba történő érték felterjesztésekor az ágazati szakbizottságok minden esetben megvizsgálják, mintegy elővéleményezik a szakterületükhöz tartozó beadványt. Határozati javaslat formájában szakvéleményt készítenek a Hungarikum Bizottság részére, melyben támogatják, vagy nem támogatják a felvételt. A Hungarikum Bizottság alapszabálya lehetővé teszi, hogy a bizottság feladatai ellátásához eseti jelleggel független szakértőket vehessen igénybe. Erről a bizottság bármely tagja vagy a titkár kezdeményezését követően az elnök dönt. A szakértőket tanácskozási joggal meghívhatják a Hungarikum Bizottság ülésére is.

A Hungarikum Bizottság döntéshozatali eljárása, a nemzeti érték hungarikummá minősítése

A jogszabályi rendelkezések szerint a Magyar Értéktárban nyilvántartott valamely nemzeti érték hungarikummá minősítését a törvény 12. §-a szerinti intézmények, szervezetek vagy személyek a Hungarikum Bizottság elnökének címzett írásos javaslatban kezdeményezhetik. A javaslatot a végrehajtási rendelet 3. melléklet szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón mellékelve kell benyújtani.

A javaslatnak az alábbi adatokat, információkat kell tartalmaznia:

- javaslattevő adatait,
- a Hungarikumok Gyűjteményébe felvételre javasolt nemzeti érték adatait,
- a javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját,

A javaslat beérkezését követően a Hungarikum Bizottság titkára a javaslatot a nemzeti érték kategóriája szerinti ágazati szakbizottsághoz utalja. Az ágazati szakbizottság megvizsgálja, hogy a javaslat a megalapozott-e és megfelel-e a jogszabályban foglalt feltételeknek. A hungarikummá minősítés folyamán van lehetőség hiánypótlásra. Alaki vagy tartalmi hiányosságok esetén a Hungarikum Bizottság titkára a javaslattevőt a hiányok pótlására hívja fel. Amennyiben a javaslattevő a hiánypótlásra való felhívásnak nem tesz eleget, illetve a hiányosság pótlásához szükséges idő figyelembe vételével megállapított határidő meghosszabbítását sem kéri, a Hungarikum Bizottság titkára a javaslatot nem terjeszti a bizottság elé.

A döntés előkészítése során az ágazati szakbizottság javaslatot tesz a Hungarikum Bizottság részére arról, hogy a javaslat szerinti nemzeti érték alkalmas-e arra, hogy a Hungarikumok Gyűjteményébe bekerüljön. A javaslat tartalma nem köti a Hungarikum Bizottságot. Ez a testület az ágazati szakbizottság javaslatának figyelembevételével önálló döntést hoz.

A javasolt nemzeti érték adatainak a Hungarikumok Gyűjteményébe való felvételéről a Hungarikum Bizottság a javaslatnak a Hungarikum Bizottság ülésének első napirendre tűzésétől számított 90 napon belül dönt, és arról a javaslattevőt írásban értesíti.

A KÜLHONI NEMZETRÉSZ ÉRTÉKTÁRAK LÉTREJÖTTE, JOGSZABÁLYI HÁTTERE

A törvény 2015. évi módosítása

Ezen a területen jelentős változások történtek a törvény 2015. évi módosítása során. A Magyar Országgyűlés úgy döntött, a Magyar Állandó Értekezleten (MÁÉRT) részt vevő külhoni szervezetek a saját országukban önálló, úgynevezett külhoni nemzetrész értéktárat, annak működtetésére pedig önálló külhoni nemzetrész értéktár bizottságot hozhatnak létre. A bizottság feladata: létrehozza a külhoni nemzetrész értéktárat, szervezi az országhatáron túl fellelhető nemzeti értékek azonosítását, dönt a nemzetrész értéktárba bekerülő nemzeti értékekről. A külhoni nemzetrész értéktárak a nemzeti értékpiramis rendszerében a megyei értéktárakkal azonos szinten helyezkednek el.

A 2015-ös módosítások eredményeképpen arra is van lehetőség, hogy Magyarország jelenlegi határain túl települési és tájegységi, azaz közös települési értéktárak jöjjenek létre. A jogszabály rendelkezése szerint a MÁÉRT-en részt vevő külhoni szervezet által támogatott önkormányzat vagy jogi személy jogosult erre a feladatra. Fontos kiétel, hogy egy település esetében kizárólag egy települési értéktár, egy tájegység esetén kizárólag egy tájegységi értéktár hozható létre. A külhoni települési és tájegységi értéktárak a nemzeti értékpiramis rendszerében a települési és tájegységi értéktárakkal azonos szinten helyezkednek el.

A Külhoni Nemzetrész Értéktárak célja, szerkezete, tartalma

A magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló törvény részletesen szabályozza a Magyarország jelenlegi határain túl létrehozandó értéktárak kialakítását. Az első fontos szabály, hogy egy nemzetrész esetén a Hungarikum Bizottság kizárólag egy külhoni nemzetrész értéktár működését veheti figyelembe. Az egyes nemzetrész értéktárak feladata elsődlegesen szervezheti az országhatáron túl fellelhető nemzeti

értékek azonosítását, dönthet a külhoni nemzetrészt értéktárba bekerülő nemzeti értékről, létrehozhatja a külhoni nemzetrészt értéktárat.

A nemzetrészt értéktárak esetében is érvényesül az alulról jövő kezdeményezések elve. Alapvetően itt is a helyi közösségek feladata a nemzeti értékek összegyűjtésének megszervezése, de ennek elmaradása esetén a Hungarikum Bizottság is kaphat feladatot. A törvény előírása szerint, ha valamely nemzetrésztben nem hoztak létre Külhoni Nemzetrészt Értéktár Bizottságot, a Hungarikum Bizottság elláthatja annak feladatait. A 2015-ös törvényi változás egyik legsarkalatosabb pontja, hogy immár van lehetőség a határon túl is helyi értéktárak kialakítására. A MÁÉRT-en részt vevő külhoni szervezet által támogatott önkormányzat vagy jogi személy (a továbbiakban: külhoni szervezet) saját országa vonatkozásában az országhatáron túl települési, illetve tájegységi értéktárat hozhat létre. A Hungarikum Bizottság egy település esetén kizárólag egy települési értéktár, egy tájegység esetén kizárólag egy tájegységi értéktár működését veheti figyelembe. A Települési vagy Tájegységi Értéktár Bizottságok feladata, hogy azonosíthatja és gondozhatja az adott település, illetve tájegység területén fellelhető nemzeti értékeket. Az összegyűjtött értékek adatait nyilvántartás céljából megküldheti a Hungarikum Bizottságnak és a területileg illetékes Külhoni Nemzetrészt Értéktár Bizottságnak

IRODALOM

- Anglia Ruskin University Library (2008): *Harvard System of Referencing Guide* <http://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.htm> Letöltés ideje: 2017. január 06

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Szakáli István Loránd

3.

Hungarikumok

**a nemzeti értékek és hungarikumok gyakorlati
hasznosíthatóságának lehetőségei**

MITŐL ÉRTÉK AZ ÉRTÉK?

Ahhoz, hogy nemzeti értékről érdemben értekezni tudjunk, mindenekelőtt azt kell tisztáznunk, mit is jelent valójában ez a gyakran használt fogalom. A fizetőeszköz, mint tárgyasult érték könnyen definiálható, és nem okoz problémát, ha jelentésének tartományát meg kívánjuk határozni, ám az „értékek” definiálása ennél sokkal összetettebb dolog.

Ha górcső alá vesszük ezt a fogalmat, azt látjuk, hogy az koronként, kultúránként és emberenként, (de még egyazon ember, különböző életszakaszaiban, élethelyzetében is) mást és mást jelent. Esetlegesen hiába van tele a zsebünk pénzzel, ha egy kirándulás során megéheztünk, és nem tudunk semmit vásárolni, semmit sem ér az egzotikus utazás, amennyiben ágyhoz kötött betegek vagyunk, ám egy ünnep is lehet gazdag és értékes, ünnepelni tudó, szegény emberek körében is. Felmerül azonban a kérdés, lehet-e az érték fogalmát vizsgálva egy olyan meghatározást találni, amely valamiképpen koroktól és individuumoktól független, lehet-e nemezetek és országok esetében értékekről, „idő- és értékálló értékekről” beszélni? Mindenekelőtt lehet-e létjogosultsága az értékeknek egy rohamosan fejlődő, modernizálódó világban, vagy az óhatatlanul egy elavult és avított fogalomként degradálódnak? Modern példát említve: amely technikai eszköz tavaly még újnak és vonzónak tűnt, vajon ma is az-e, vagy csak elavult kacat. Jelen fejezetben arra keresünk választ, lehet-e egy nemzet esetében elévülhetetlen értékekről beszélni, melyek az idővel nem válnak értéktelenné (egy három éves telefonmodellhez hasonlóan), sem muzeális érték-relikviává (egy harminchárom éves telefonkészülékhez hasonlóan).

Egy élő- és minden korban megújulni kész és képes érték definícióját keressük tehát – nemzeti kultúránk vonatkozásában.

Régi korokból, országok és emberek példájából sokat lehet okulni. A történelem egyértelmű tanulsága az, hogy csak olyan egyén, olyan család, és olyan ország képes fennmaradni és gazdagodni, mely a változó korok változó kihívásaira megtalálja azokat a válaszokat, amelyek képessé teszik arra, hogy identitásukat és jövőképeket tekintve megőrizték eredeti tartalmukat. Ha egy embernek vagy országnak csak a pillanat számít, úgy szükségszerűen el fog tűnni az idő vagy a történelem süllyesztőjében. Ha azonban önmaga létét értékesnek és tovább örökítésre érdemesnek tartja, mert abban egyetemleges, azaz koroktól független értéket lát képviselni, úgy tennie kell azért, hogy a hagyatékkul kapott kultúrát – mely elsődlegesen határozza meg identitásunkat – tovább örökítse. Az 1956-os forradalmat követően Magyarországot elhagyni kényszerülő és a tengerentúlra települő szülők és amerikaiakká vált gyermekeik példája intő jel. Harmonikus kapcsolat generációk között csak akkor lehetséges, ha egy adott közösségben az értékek viszonylag állandók, ha a kultúra alapja mindenki számára ismert és elfogadott. Ha ez a biztos háttérrel adó közös érték hiányzik, úgy nem beszélhetünk közösségről, hanem csupán egyének gyülekezetéről. A kultúra, politika és gazdaság azonban nem ismer légtüres teret, még ha a liberális világmodell ezt is kívánja sugallani. Ha egy kultúra gyengülni kezd és eltűnik, azonnal új, életerős kultúra, érték-halmaz lép a helyébe, igényt tartva önnön primátusára.

A XVIII. század végén született, és elhíresült herderi jóslat is erre utalt. Johann Gottfried Herder, német filozófus szerint a magyarok, akik mintegy be vannak ékelve a szláv és német ajkú népek közé, néhány generáció alatt óhatatlanul el fognak tűnni,

nyelvükkel és kultúrájukkal együtt. A reformkor nemzedékéhez hasonlóan nekünk ma élő magyaroknak is el kell döntenünk - mint egyébként minden korban, minden embernek - hitelt adunk-e a fenti elméletnek, avagy dacos ellenállásra ösztönöz, plusz energiákat szabadít fel bennünk a magunk és értékeink megmaradásért vívott küzdelemben.

A XXI. század nehéz megmérettetéseiben az értékek megőrzése ró ránk nagy feladatot. Nem adhatjuk fel értékeinket, kultúránkat, eleink által ránk hagyott örökségünket. Nincs sok időnk, hiszen pillanatok alatt, akár egy generáció eltávoztával feledésbe merülhet mindaz, ami őseink számára fontos volt. Közös értékeink adnak egyfajta iránymutatást ahhoz, hogy tudjuk, honnan hová tartunk, mi is az életünk igazi értelme. Nemzeti értékeink ismeretén keresztül viszonyítási alapjaink erősödnek, készségeink fejlődnek, és mindezek által egy tudatos és a valódi értékeket felismerő, arra alapozó társadalomban élhetünk.

A NEMZETI ÉRTÉKEK ÉS A HUNGARIKUMOK ÜGYÉNEK ELMÉLETI HÁTTERE

Magyarország és a magyar nemzet XX. századi történelme a legnagyobb jóindulattal sem nevezhető sikertörténetnek. A magyarság úgy sodródott bele két világháborúba, hogy abból mindkétyszer vesztesen került ki, miközben területvesztés, hadszíntéri kudarcok, deportálások és menekülés következtében elveszítette népessége jelentős részét. A trianoni diktátum következménye volt az is, hogy az ország területének közel hetven százaléka elcsatolásra került, beleértve az adott korban legfontosabb természeti erőforrások (szén, vasérc, termőföld) túlnyomó többségét is. A második világháborút követő szovjet megszállás, az országra kényszerített idegen, internacionalista ideológia, az 1956-os megtorlások és a jelentős létszámú kivándorlás, a külhoni és anyaországi magyarság közötti gyenge és esetleges kapcsolatok mind a nemzeti identitás és öntudat gyengülése irányába vezettek. Ebben az időszakban tudatos, állami szintre emelt politikai cél volt minden nemzetinek minősített érték háttérbe szorítása, relativizálása.

A nyolcvanas évek végén és kilencvenes évek elején bekövetkezett politikai rendszerváltás sem hozta magával a nemzeti értékek reneszánszát, újbóli felértékelődését. Erre a korszakra ismét az idegen, főképpen nyugati eredetű értékek, termékek túlzott és indokolatlan elismerése, az irántuk való valóságos „rajongás” vált jellemzővé. Minden, ami nyugatról jött, legyen az áru, termék, kulturális szokás, ideológia elérhetővé vált, felértékelődött és a tudatosan alakított - sok esetben egyenesen manipulált – közhangulat azt sugallta, hogy ami magyar az eleve értéktelenebb, és egyébként is avított, maradi, sőt egyenesen bűnös dolog a nemzeti értékeket előtérbe állítani. Mindezek a folyamatok az identitástudat, nemzeti összetartozás érzésének gyengüléséhez vezettek, aminek következménye volt a 2004. december 5-i – határon túli magyarok kedvezményes honosításának lehetőségéről szóló - népszavazás és az azt megelőző, a nemzet tagjait egymás ellen kijátszó kampány. A népszavazáson – annak ellenére, hogy többségbe kerültek az igenek – a magyarországi lakosság nem a szükséges létszámban támogatta a külhoni magyarok kedvezményes honosításának lehetőségét, a kezdeményezés elbukott, ami máig ható fájó seb a kollektív nemzettudatban. (2010 májusában, a hivatalba lépő Országgyűlés a Kormány kezdeményezésére az egyik legelső intézkedésével orvosolta ezt a kérdést és lehetővé tette a külhoni magyarok magyarországi letelepedése nélküli állampolgárrá válását).

Mindezen jelenségek és folyamatok vezettek ahhoz a felismeréshez, hogy szükséges lehet egy olyan jogszabály megalkotása, amely lehetőséget teremt a nemzeti értékek előtérbe helyezésére és fokozott védelmére.

Az Országgyűlés által 2010. június 14-én elfogadott Nemzeti Együttműködés Nyilatkozatának „A magyar mezőgazdaság megújítása” c. fejezetében a következő olvasható erre vonatkozóan: El kell érni, hogy a nemzeti kiutat jelentő hungarikumaink kiemelt védelemben és támogatásban részesüljenek. A hungarikumok megtartása, leltározása és méltó támogatása nemzeti ügy, elsőrendű kormányzati, állami és társadalmi feladat kell, hogy legyen.

A 2010-es választások után rövidesen napirendre került a jogi szabályozás előkészítése. Parlamenti képviselőkől és külső szakértőkből parlamenti hungarikum munkacsoport jött létre. 2012. február 21-én a Parlamentben tartották a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló törvényjavaslat általános vitáját. A kétéves előkészítő munka eredményeképpen és a bizottsági vélemények alapján a pártok között egyetértés mutatkozott a törvény megalkotásáról. A célok között a magyarságtudat erősítése, a határon belüli és határon túli magyar közösségek összefogásának elősegítése szerepelt. A szellemi, tudományos, kulturális és művészeti értékek számbavételének törvényi szabályozásával régi adósságát kívánta törleszteni a törvényhozás. Az Országgyűlés 2012. április 2-án ötpárti egyetértéssel, ellenszavazat nélkül - fogadta el a hungarikum törvényt azzal a céllal, hogy megfelelő jogi keretet adjon a magyarság egésze számára fontos értékek azonosításához, gyűjtéséhez és dokumentálásához, lehetőséget biztosítva a minél szélesebb körben való megismertetésükhöz, megőrzésükhöz, védelmükhöz. Az előzőleg a társadalmi szervezetektől, a civilektől, tudományos és a néprajzos műhelyektől érkezett észrevételeit a törvényjavaslat kidolgozására kijelölt szaktárca, az akkori Vidékfejlesztési Minisztérium beépítette a törvény szövegébe.

A Hungarikumok Gyűjteménye válogatott értékeknek a gyűjteménye, mely összesíti a magyarság által teremtett azon szellemi, kulturális és anyagi alkotásokat, amelyek a magyarságra jellemző tulajdonságaikkal, egyediségükkel, különlegességükkel és minőségükkel a magyarság csúcsteljesítményeinek számítanak. A gyűjteménybe való bekerülésről a felterjesztett javaslatok alapján a Hungarikum Bizottság dönt.

A hungarikum nemzeti érték. Törvény szerinti meghatározása a következő. A magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódik. Nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék. A magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális vagy immateriális javakat magába foglaló tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról. A háromszintű értékpiramisnak megfelelően a következő szint a kiemelkedő nemzeti érték: olyan nemzeti érték, amely nemzeti szempontból meghatározó jelentőségű, a magyarságra jellemző és közismert, jelentősen öregbíti hírnevünket, növelheti megbecsülésünket az Európai Unióban és szerte a világon, továbbá hozzájárul új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának megerősítéséhez.

Nemzeti örökségünknek, hagyományainknak nem ódon fogalmakként, hanem egyfajta lehetőségként kell jelen lenniük életünkben. A magyarországi szabályozás egyedisége abból fakad, hogy a nemzeti érték fogalmát semmilyen szempontból nem kívánja leszűkíteni. A megközelítés lényege, hogy csak az adott közösség döntheti el, hogy számára mi jelenti az értéket, mit tart értékesnek. Ennek megfelelően az érték fogalmát nem szűkítjük le csupán kulturális javainkra, vagy pusztán mezőgazdasági és ipari termékekre vagy épített és természeti környezetünkre, hanem mindezeket egységesen és átfogóan kezeli. Ebben a megközelítésben kulturális és civilizációs javaink ugyanúgy értéknek számítanak, mint kiemelkedő egyéniségeink világszínvonalú életművei. Fontos, hogy ezeket az értékeket összegyűjtsük, átadjuk az utókor számára, és természetesen fontos az is, hogy mindig legyen mögöttük egy olyan kezdeményező közösség, amely azokat felvállalni és képviselni is hajlandó.

A NEMZETI ÉRTÉKPIRAMIS RENDSZERE

Nemzeti Értékpíramis képviseli a hungarikummá nyilvánítás alulról-felfelé építkező, többlépcsős folyamatát, melyet bárki kezdeményezhet a megfelelő formanyomtatvány benyújtásával (lásd a 26. oldal ábráján).

A törvény elsődleges célja egy átlátható hierarchikus rendszer kialakítása volt, amelyben minden érték elfoglalhatja az őt megillető helyet. Ennek megfelelően létrehozta az úgynevezett „nemzeti értékpíramis” rendszerét, amelynek három jól meghatározott szintje van. A piramis alján – a szubszidiaritás elvét követve, mely szerint minden döntést azon a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ahol arra vonatkozóan a legnagyobb rálátással rendelkeznek – a helyi (települési, tájegységi, megyei, ágazati, külhoni magyar) értéktárak szerepelnek. Az adott közösségek tagjai tudják leginkább, hogy számukra mi jelenti az értéket és annak fontossága miben is áll.

A törvény másik fontos jellegzetessége, hogy csupán keretet teremt – nem kötelez senkit - ahhoz, hogy a közösségek csatlakozzanak az értékfeltáró munkához. A helyi értéktárak és értéktár bizottságok önkéntesen hozhatóak létre az illetékes önkormányzatok által. A törvény lehetőséget biztosít az önkormányzatoknak arra, hogy megbízzanak az érintett település, tájegység, megye területén működő, nemzeti értékek azonosítását, gondozását végző egyéb szervezetet is a feladat ellátásával. A helyi értéktár bizottságok döntése alapján helyi értéktárba bekerült érték nemzeti értéknek minősül. Jól mutatja a jogszabály pozitív fogadtatását, hogy annak életbelépését követő három évben több mint ezer település, minden megye létrehozta a saját értéktár bizottságát és értéktárát.

A külhoni magyar közösségek esetében a törvény nem az önkormányzatokat, hanem a legitim - a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) munkájában részt vevő - magyar érdekképviselői, politikai szervezeteket bízta meg az értéktárak és értéktár bizottságok létrehozásával. Ennek oka, hogy határon túl az önkormányzatok esetében – első sorban az etnikai realitások miatt - nem lenne biztosítható a magyar érdekek maradéktalan érvényesülése. A külhoni magyar szervezetek megbízhatnak helyi civil vagy egyéb szervezeteket, hogy létrehozzák az adott települési, tájegységi, megyei és nemzetrészt értéktárát, azonban kezdeményező szervezettől függetlenül csupán egyet.

Az értékpiramis felsőbb szintjeire való lépésről már a Hungarikum Bizottság (továbbiakban HB) dönt, melynek munkáját 7 darab ágazati szakbizottság segíti. A hungarikum törvény szabályozza a 21 tagú bizottság összetételét, melynek elnöke a mindenkor agrárpolitikáért felelős miniszter. A bizottságba négy tagot delegál a Magyar Országgyűlés, három tagot delegál a külhoni magyarság a MÁÉRT-on keresztül, egy-egy tagot delegálnak a szakminisztériumok, a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Művészeti Akadémia és a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. A HB titkársági feladatait az agrártárca látja el.

A hungarikummá nyilvánítás alulról építkező, többlépcsős folyamat, melyet bárki kezdeményezhet a megfelelő formanyomtatvány benyújtásával. Ennek első lépcsőfoka az adott érték települési- vagy tájegységi (azaz közös települési) értéktár, külhoni települési- vagy tájegységi értéktár, avagy ágazati értéktár valamelyikébe való felvételének és nemzeti értékké nyilvánításának kérelme. Ha olyan nemzeti értékről van szó, amely konkrét településhez nem köthető, az adott nemzeti érték gondozója vagy fenntartója a beadvány tárgya szerinti minisztérium által működtetett ágazati értéktárhoz nyújthatja be a javaslatát.

Amennyiben a települési/tájegységi értéktárba már felvett nemzeti érték megyei jelentőségű, azt a megyei értéktárhoz lehet felterjeszteni, külhoni települési/tájegységi értéktárba már felvett nemzeti értéket pedig a külhoni nemzetrész értéktárhoz.

A második lépcsőfok a megyei értéktárba, vagy külhoni nemzetrész értéktárba, vagy az ágazati értéktárba már felvett nemzeti érték Magyar Értéktárba való felvételének, azaz kiemelkedő nemzeti értékké nyilvánításának kérelme, mely a megfelelő javaslati adatlap Hungarikum Bizottsághoz való benyújtásával történik.

A hungarikummá nyilvánítás utolsó lépcsőfoka a Magyar Értéktárba már felvételt nyert kiemelkedő nemzeti érték felvételének kérelme a Hungarikumok Gyűjteményébe. Ezt a felterjesztést szintén a Hungarikum Bizottsághoz kell benyújtani. Ezt az alulról felfelé történő építkezést nevezzük a Nemzeti Értékpiramis rendszerének. Ugyanakkor a piramis elv szerinti rendszerezés azt is lehetővé teszi, hogy egy-egy érték elfoglalhassa a maga helyét a rendszerben, annak megfelelően, hogy mekkora közösség számára jelent értéket. Ennek megfelelően mindegyik érték fontos és nem törvényszerű, hogy mindegyikből előbb vagy utóbb hungarikum legyen. Jelenleg, 2017 év végén 70 darab hungarikumból, 161 darab kiemelkedő nemzeti értékből és több mint 7000 darab nemzeti értékből áll a Nemzeti Értékpiramis, aminek építése időben és térben dinamikus folyamat.

HUNGARIKUM ELJÁRÁSREND

A magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendeletben (a továbbiakban: Vhr.) meghatározott eljárásrend alapján lehet egy érték nemzeti érték, kiemelkedő nemzeti érték majd végül hungarikum. Minden hungarikum nemzeti érték is egyben, de nem minden nemzeti érték válik hungarikummá. Nagyon sok értéke van a magyarságnak, de csak a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítményének számító értékek kerülhetnek a Hungarikumok Gyűjteményébe, a Hungarikum Bizottság döntése alapján.

Értékfelvétel kezdeményezése:

I. Települési, tájegységi vagy megyei értéktárba: a helyi önkormányzat közigazgatási területén fellelhető, illetve az ott létrehozott nemzeti érték felvételét bárki írásban kezdeményezheti az adott érték fellelhetőségének helye szerint illetékes önkormányzat polgármesteréhez, illetve a megyei közgyűlés elnökéhez címzett javaslatában.

II. Külhoni települési, külhoni tájegységi vagy külhoni nemzetrész értéktárba: a Magyarország határain túl fellelhető nemzeti értékek felvételét bárki írásban kezdeményezheti a területileg illetékes értéktár bizottságnál.

III. Ágazati értéktárba: a miniszterek feladatkörébe tartozó nemzeti értékek felvételére javaslatot tehet az adott nemzeti értéket gondozó vagy fenntartó természetes vagy jogi személy az illetékes minisztériumnál.

IV. Magyar Értéktárba: egy nemzeti érték kiemelkedő nemzeti értékkel nyilvánítására javaslatot tehet:

- a) a HB tagja,
- b) a Települési, illetve Tájegységi Értéktár Bizottság, valamint a települési szervezet,
- c) a Megyei Értéktár Bizottság vagy a megyei szervezet,
- d) a Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottság,
- e) az ágazati értéktárat működtető, hatáskörrel rendelkező miniszter,
- f) a települési, tájegységi, megyei, külhoni nemzetrész és ágazati értéktárban nyilvántartott nemzeti értéket gondozó vagy fenntartó természetes személy vagy jogi személy.

V. Hungarikumok Gyűjteményébe: kiemelkedő nemzeti érték hungarikummá nyilvánítására javaslatot tehet:

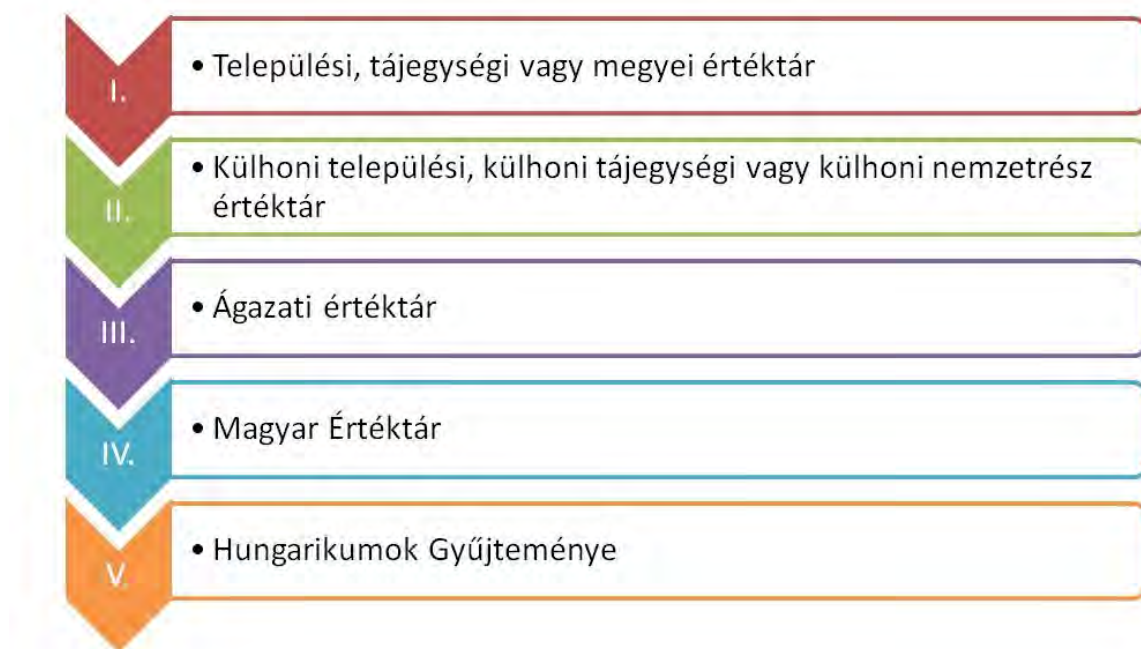
- a) a HB tagja,
- b) a Települési, illetve Tájegységi Értéktár Bizottság, valamint a települési szervezet,
- c) a Megyei Értéktár Bizottság vagy a megyei szervezet,
- d) a Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottság,
- e) az ágazati értéktárat működtető, hatáskörrel rendelkező miniszter, valamint
- f) a Magyar Értéktárban nyilvántartott kiemelkedő nemzeti értéket gondozó vagy fenntartó természetes vagy jogi személy.

+ „Soron kívüli értékfelvétel”:

Bizonyos értékek a Vhr.-ben foglalt javaslattevős eljárástól függetlenül is bekerülhetnek a Magyar Értéktárba, Hungarikumok Gyűjteményébe arra tekintettel, hogy ezen értékeket más neves értékgyűjtő rendszerben már elismerték és nyilvántartják:

- 1) Az uniós oltalom alatt álló nemzeti értékek és a nemzetközi elismerésben részesített nemzeti értékek a HB külön elbírálása alapján minősülhetnek kiemelkedő nemzeti értéknek.

2) Az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete által kiemelkedő egyetemes értékként vagy szellemi kulturális örökségként nyilvánított értékek a HB külön elbírálása alapján minősülhetnek hungarikumoknak.

A hungarikummá válás folyamata.

A javaslat tartalma

Az egyes értéktáraknak megfelelően, a Vhr. mellékletek megfelelő kitöltésével lehet javaslatot tenni.

Az érték felvételére irányuló javaslat főbb tartalmi elemei:

- a javaslattevő adatai,
- az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték adatai,
- az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját (hozzájárulást ezek további felhasználhatóságához),
- az értéktári szintnek való megfelelést valószínűsítő dokumentumokat, valamint
- szakértő, illetve szakmai vagy civil szervezet támogató vagy ajánló levelét.

Döntésre jogosultság

I) nemzeti értékke nyilvánítás:

Települési, tájegységi, megyei, külhoni települési, külhoni tájegységi, külhoni nemzetrész értéktár esetén a helyi értéktár bizottság

Ágazati értéktár esetén: miniszter

II) kiemelkedő nemzeti értékke nyilvánítás

Magyar Értéktár - Hungarikum Bizottság (Az illetékes szakbizottság szakmai ajánlását követően tárgyalhat az érték felvételéről. A szakbizottság döntése nem kötelező a Hungarikum Bizottságra, attól eltérhet.)

III) hungarikummá nyilvánítás

Hungarikumok Gyűjteménye - Hungarikum Bizottság (Az illetékes szakbizottság szakmai ajánlását követően tárgyalhat az érték felvételéről. A szakbizottság döntése nem kötelező a Hungarikum Bizottságra, attól eltérhet.)

NEMZETPOLITIKAI ÖSSZEFÜGGÉSEK

A Kárpát-medence természetes ökológiai egységet alkot, melyet a határokon inneni és túli magyarság kulturális és történelmi kapcsolata fűz egybe. A térség a politikai, piaci és közlekedési akadályok fokozatos leomlásával, potenciális gazdasági növekedés elé néz. A Kárpát-medencén belüli, országhatárokon átívelő régiók újraéledése idővel lehetővé teszi az adott területek, települések gyorsabb ütemű felemelkedését. A Kárpát-medence országai között a gazdasági, földrajzi adottságokat kihasználó, többretegű kapcsolatrendszerben rejlő előnyök kamatoztatása nemzetpolitikai érdek. A hálózati gazdaság fejlesztéséhez, nemzetstratégiai keretprogramok megvalósításához nagyban hozzájárulhat a hungarikumok ügye is. A magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény (továbbiakban: Htv.) nemzeti megközelítésű jogszabály, amelynek célcsoportja és célterülete nem csupán Magyarországra terjed ki, hanem minden olyan közösségre, amelyet magyar emberek alkotnak.

A hungarikum törvény 2015. évi módosításnak köszönhetően összhangba került a Magyar Értéktárba és a Hungarikumok Gyűjteményébe javaslatot tevő személyek és szervezetek köre. Javaslatot a Hungarikum Bizottság tagja, a helyi szintű értéktár bizottságok, ágazati értéktárat működtető miniszterek tehetnek, illetve az a személy vagy szervezet, aki azt eredetileg benyújtotta. A módosítás tartalmazza a hungarikum kifejezés visszaélésszerű használatának tiltását is. A hungarikum kifejezés jogi személyek, kereskedelmi és vendéglátói pari egységek elnevezésében a Hungarikum Bizottság hozzájárulásával használható, amelynek célja, hogy a hungarikum megjelölést a hungarikum törvény rendelkezéseivel összhangban levő tevékenységet folytató vállalkozások, kereskedelmi egységek használják, ezáltal a hungarikummá minősített nemzeti értékek magasabb védelemben részesüljenek.

A törvénymódosítás egyik legfontosabb rendelkezése a külhoni értékgyűjtés magyarországi mintára történő megteremtése volt. Ezek alapján a Magyar Állandó Értekezleten²⁶ részt vevő külhoni szervezetek a saját országuk vonatkozásában Külhoni Nemzetrészt Értéktárat működtethetnek. Emellett a külhoni önkormányzatok, jogi személyek saját országuk vonatkozásában – a Magyar Állandó Értekezletre meghívott külhoni szervezet támogatása esetén - települési, tájegységi értéktárat hozhatnak létre. A cél az, hogy az országhatáron túl is megvalósulhasson a helyi szintű értékgyűjtés, az alulról felfelé érkező kezdeményezések támogatása és biztosítható legyen azok becsatornázása az egységes Nemzeti Értékpiramis rendszerébe.

A külhoni magyarság köreiben kibontakozó hungarikum mozgalom segítségével teljes képet kaphatunk a nemzetünket alkotó közösségek egyediségéről, különlegességéről. A törvénymódosítás eredményeként elindult a határon túli értékgyűjtő mozgalom aktív

²⁶ "A Magyar Állandó Értekezletet a parlamenti, illetőleg tartományi képvisellel rendelkező határon túli magyar szervezetek, a magyarországi parlamenti pártok, a Magyar Kormány, valamint a nyugati magyarság képviselői alkotják, de minden esetben biztosítva a térség valamennyi magyar nemzeti közösségének részvételét. A Magyar Állandó Értekezlet évente legalább egy alkalommal a Magyar Köztársaság Miniszterelnöke meghívására ül össze."

szerveződése, melynek során létrejött a Horvátországi Magyar Nemzetresz Értéktár és Bizottság, a Felvidéki Értéktár és Bizottság, az Erdélyi Magyar Értéktár és Bizottság, a Vajdasági Magyar Értéktár és Bizottság, a Muravidéki Magyar Értéktár és Bizottság, a Kárpátaljai Magyar Értéktár és Bizottság. Ebben a rendszerben külön státuszt képvisel a legnagyobb külhoni magyar tömböt képviselő tájegységi értéktár a Székelyföldi Értéktár és Értéktár Bizottság.

A törvény integratív, az érték fogalmát egyetemesen elismerő jellegét bizonyítja, hogy annak eredetét nem köti etnikai szempontokhoz. A magyar nemzeti értékek körét kiterjeszti a magyarsággal évszázadok óta együtt élő, államalkotó szerepet játszó egyéb nemzetiségek által előállított értékekre is, ezzel is azt sugallva, hogy minden a Kárpát-medencében élő közösség egyformán fontos számára. Ennek a szemléletnek köszönhetően, az értékpiramis különböző szintjein helyet foglalnak az elsősorban nemzetiségekhez köthető értékek is. Amennyiben a Hungarikumok Gyűjteményét vesszük csupán górcső alá, azt láthatjuk, hogy a jelenlegi hungarikumok között van elsősorban a cigánysághoz, a Magyarországon élő délszlávokhoz, vagy éppen a szlováksághoz kapcsolódó érték is.

A HUNGARIKUM VÉDJEGY

A hungarikum védjegy elsődleges feladata a hungarikum mozgalom során nevesített értékek beazonosítása. A hungarikum védjegy nem tanúsító védjegy, azaz önmagában nem tanúsítja annak a hungarikummá nyilvántartott terméknek vagy szolgáltatásnak a minőségét, amely esetében a használatot engedélyezték. A jogi szabályozás szerint ez a védjegy a Hungarikum Bizottság tevékenységének megjelenítésére, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében szereplő hungarikumok megismertetésének elősegítésére szolgál.

A hungarikum védjegy használatát - a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény alapján - a Földművelésügyi Minisztérium, mint védjegyjogosult a hungarikumot gondozó vagy fenntartó természetes vagy jogi személy kérelmére engedélyezheti. A kérelem benyújtása és a hungarikum védjegy használata ingyenes. Az engedély nélküli védjegyhasználat, valamint a védjegyhasználati szerződés megszegése esetén a Földművelésügyi Minisztérium bírósági úton, védjegybitorlás jogcímen fellép.

Az embléma leírása:

A védjegy, a magyar nemzeti színekkel, fehér alapon, a Szent Koronát formázza meg. A motívum felső ívét balról jobbra kifutóan a piros szín, az alsó – balról jobbra, majd dinamikus visszahajló spirális – ívét a zöld szín képezi. A trikolor közepső, fehér elemét az alap fehér színe adja, lehatárolatlanul. A koronaforma felső-közepső részéhez piros színű, balra dőlt kereszt simul. A koronamotívum alsó (abroncs) részét – az íves elem talpával azonos szélességű – hungarikum felirat képezi, csupa nagybetűvel. A felirat HUN eleme piros, a GARIKUM szövegrész zöld színű

Hungarikum védjegy.

A HUNGARIKUM VÉDJEJYHASZNÁLAT ELÉRÉSÉNEK RÉSZLETES FOLYAMATA

A Földművelésügyi Minisztérium Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál lajstromozott, 212788 és 212789 lajstromszámú, színes illetve fekete-fehér ábrás „Hungarikum” megjelölésű védjegyeinek használata szerződéshez kötött.

A védjegyhasználat iránti kérelem benyújtásának feltétele, illetve a kérelem elbírálási folyamata az alábbi:

1. A kérelem benyújtása

1.1. A védjegyhasználat iránti kérelmet egy példányban kell benyújtani és annak a következőket kell tartalmaznia:

- a kérelmező nevét, címét, telefonszámát, e-mail címét;
- a kérelmező által gondozott hungarikum megjelölését (a Hungarikumok Gyűjteménye szerinti megnevezéssel);
- annak bemutatását és igazolását, hogy a kérelmező által előállított áru vagy az általa nyújtott szolgáltatás igazolhatóan kapcsolódik az adott hungarikumhoz;
- tagsághoz kötött tevékenység esetén a tagsági viszony igazolását;
- a használni kívánt védjegy megjelölését (színes ábrás és/vagy fekete-fehér);
- azoknak az áruknak, illetve szolgáltatásoknak a megjelölését, amelyekkel kapcsolatban a kérelmező használni szeretné a védjegyet;
- szövetkezet és gazdasági társaság esetén a cégjegyzékszámot;
- egyesület vagy alapítvány esetén a bírósági nyilvántartás számát;
- képviselő esetén a képviselő nevét és címét.

1.2. A védjegyhasználat iránti kérelemhez csatolni kell:

- a kérelmező rövid bemutatását, amely különösen a következőket kell, hogy tartalmazza:
 - a) ismertetés a kérelmezőnek az adott gazdasági ágazatban betöltött szerepéről;
 - b) a kérelmező és jogelődjei fennállásának (működésének) együttes időtartama;
 - c) a kérelmező – a kérelem benyújtását közvetlenül megelőző három üzleti évben elért – éves nettó árbevétele;
 - d) a kérelmező tárgyévi vagy tárgyévet követő évre vonatkozó üzleti tervének tartalma;
 - e) a kérelmező védjegyeinek, formatervezési mintaoltalmainak és egyéb iparjogvédelmi jogainak megjelölése.
- egyesület, alapítvány, szövetkezet és gazdasági társaság kérelmező esetén a NAV igazolását arról, hogy a kérelmezőnek nincs köztartozása;
- természetes személy kérelmező (egyéni vállalkozó) esetén a 30 napnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványt;
- képviselő esetén a meghatalmazást.

2. A védjegyhasználat iránti kérelem elbírálása

A Hungarikum Védjegy és Jogvédelmi Szakbizottság Titkára (a továbbiakban: Titkár) a kérelem benyújtását követő 30 napon belül megvizsgálja, hogy a védjegyhasználat iránti kérelem az 1.1. és 1.2. pontokban előírt valamennyi követelménynek megfelel-e. Alaki vagy tartalmi hiányosság esetén a Titkár a kérelmezőt a hiányok pótlására hívja fel, és ha a kérelmező a hiánypótlásra való felhívásnak nem tesz eleget, illetve a hiányosság pótlásához szükséges idő figyelembevételével megállapított határidő meghosszabbítását sem kéri, a javaslatot a Hungarikum védjegy és Jogvédelmi Szakbizottság (a továbbiakban: Szakbizottság) érdemben nem tárgyalja meg és erről a Titkár a javaslattevőt értesíti.

Az 1.1. és 1.2. pontokban előírt követelményeknek megfelelő kérelemről a Titkár értesíti a Szakbizottság elnökét, aki gondoskodik a Szakbizottság összehívásáról. A Szakbizottság a védjegyhasználat iránti kérelmet az alapján bírálja el, hogy a kérelmező és az általa forgalomba hozni kívánt áru, illetve általa nyújtott szolgáltatás méltó-e arra, hogy azt a fogyasztók a védjegy használata során a magyarság csúcsteljesítményét, kiemelt értéket vagy védett természeti értéket megtestesítő hungarikumként azonosítsák. Ennek mérlegelésekor a Szakbizottság különösen az alábbi szempontokat veszi figyelembe:

- a) a kérelmező által előállított áru vagy az általa nyújtott szolgáltatás igazolhatóan kapcsolódik-e az adott hungarikumhoz;
- b) a kérelmező régóta gyárt-e olyan terméket, illetve régóta nyújt-e olyan szolgáltatást, ami az adott hungarikumhoz kötődik, továbbá ezek a termékek vagy szolgáltatások a fogyasztók körében ismertek-e;
- c) földrajzi árujelző-oltalommal védett megjelöléssel vagy védjeggyel ellátott hungarikum esetén a kérelmező jogosult-e a földrajzi árujelző, illetve a védjegy használatára.

3. A védjegyhasználat engedélyezése, a szerződés megkötése

A Szakbizottság a 2 pontban felsorolt szempontok alapján a védjegyhasználati engedély iránti kérelemről a kérelem napirendjére vételétől számított 90 napon belül dönt, és arról a javaslattevőt írásban értesíti. A Hungarikum Bizottság által elfogadott termék/szolgáltatás leírásban meghatározott minőségügyi követelményeknek való megfelelési vizsgálat jogát a Szakbizottság fenntartja. A Szakbizottság a védjegyhasználatot a Nizzai Megállapodás olyan osztálya kapcsán engedélyezi, amellyel kapcsolatban az adott hungarikum jellegéhez igazodóan a jogszerű védjegyhasználat megvalósulhat. A Szakbizottság védjegyhasználati szerződést jóváhagyó döntése alapján, annak megfelelő tartalommal a kérelmezővel a védjegyjogosult Földművelésügyi Minisztérium köti meg a védjegyhasználati szerződést.

KÜLFÖLDI PÉLDÁK AZ ÉRTÉK, MINT GAZDASÁGI ERŐFORRÁS KIHASZNÁLÁSÁRA

Minden ország és nemzet törekszik arra, hogy értékeit megismerhetővé, bemutathatóvá tegye. Ez minden esetben kettős célt szolgál, egyrészt szól az adott ország lakosainak, másrészt a külföldieknek. Belföld irányába elsősorban az önbecsülés, a nemzeti büszkeség fokozását célozza, elősegíti a hazai termékek piaci lehetőségeinek javulását, a hazai turizmus erősödését. A külföld irányába egyrészt országimázs építési, másrészt gazdasági érdek-érvényesítési célokat szolgál. Az európai nemzetek márkaépítését, eredet ország hatását, a védjegyrendszereket, „hazafias fogyasztás” jelenségét összehasonlítva, a hungarikum törvény komplexitásához hasonló kezdeményezés sehol sem található.

Európában a „*Made in Germany*” eredet-megjelölés napjainkra védjeggyé vált, azonban Németország nem rendelkezik olyan jogszabállyal, amely előírná, hogy mikor és milyen céllal lehet a jelzést használni. Az „Ausztia Nemzetmárkájával” (*Nation Brand Austria*) kapcsolatban egy átfogó kommunikációs stratégiára helyezték a hangsúlyt, amelynek célcsoportját a nemzetközi ifjúság megnyerésében határozták meg. Franciaország is nemzet márkájának erősítésével kívánja elősegíteni gazdaságának fel lendülését (*La Marque France, Label Rouge*). Spanyolország országimázst, belföldi és külföldi piacokon a spanyol termékek elismertségének emelését a „*Marca España*” márka létrehozása és törvényi megerősítése hivatott szolgálni. A „*Made in Britain*” civil kezdeményezésű szervezet, célja a Nagy-Britannia és Észak-Írország területén gyártott, bármilyen formában előállított termékek megkülönböztetése más, exportált árucikkektől, továbbá: az Egyesült Királyság turisztikai termékként való népszerűsítéséért a *Visit Britain* és *Visit England* szervezetek felelősek. A „*Hrvatska kvaliteta*”, azaz a Horvát Minőség jelölés olyan termék csomagolására helyezhető fel, illetve olyan szolgáltatás népszerűsítésében használható, amely megfelel a minőségi előírásoknak, valamint előállítása Horvátországban történik.

A hungarikum szabályozást illetően a *Marca España*-ban fedezhetők fel analógiák. Spanyolország országimázst belföldi és külföldi piacokon erősítő *Marca España* (Spanyol Márka) egy hosszú távú szakpolitikai stratégia által megalkotott szervezet. A *Marca España*-t a 2012/998. számú, 2012. június 28-án deklarált királyi rendelet hozta létre. A szervezet élén egy kinevezett kormánybiztos áll, akinek feladat- és hatáskörébe a tervezési és koordinációs feladatok ellátása tartozik, olyan állami és privát szférában érintett egységekkel együttműködésben, amelyek Spanyolország nemzeti márkájának erősítésének érdekében folytatnak tevékenységet. A *Marca España* tevékenységi körébe tartozik a projekt által elindított és befolyásolt folyamatok megfigyelése és

elemzése, a feladatok tervezése és a kivitelezés koordinálása, a kommunikáció és terjeszkedés, valamint a cselekvési irányvonalak meghatározása és követése. A szervezet hivatásának tartja, az üzleti kezdeményezések és innovatív projektek számára a legtágabb körű nyilvánosság biztosítását a közösségi média és az *Marca España* hírlevelek adta lehetőségek által.

A horvát minőség márkája

Az elemző tevékenységhez kapcsolódóan az országmárka fejlődésének, evolúciójának után-követése érdekében, a *Marca España* létrehozta a MESÍAS projektet (*Marca España System for Applied Intelligence*), amely kvantitatív kutatási eredményekkel kívánja vizsgálni a „Spanyol Márka” által elért hatásokat. A kutatásokat az *ESIC Business and Marketing School* - lal (ESIC Üzleti és Marketing Főiskola) együttműködésben végzik az Elcano Királyi Intézet felügyelete alatt. Annak érdekében, hogy a kutatások valós képet adjanak vissza, két részre bontották az ME által lefedett területeket. Az intézményi minőség, turizmus, sport, kulturális örökség, valamint multinacionalizmus alkotja az egyik kutatási kört. A másik kutatási körben Spanyolország vezető vállalatai szerepelnek, mint például a *Balay*, *Campofrío*, *Aviva*, *Ernst and Young*. A MESÍAS projekt első felmérése a spanyol exportőrök, valamint a Spanyolországból származó termékek és szolgáltatások nemzetközi piacon való megítélésére irányult, mely alapján a „*Marca España Confidence Index*” (Spanyol Márka Bizalmi Indexe) alakul.

A spanyol minőség márkája

A *Marca España* a felsorolt tevékenységeken belül és velük párhuzamosan, egyszerre több területen van jelen. 2014-ben a *Forética* vállalattal kötött megállapodás által, saját tagjaiból létrehozott egy munkacsoportot, amely a spanyolországi vállalatok társadalmi felelősségvállalását elemzi.

Létrehozták a Spanyol Vezető Márkák Fórumát, amely több mint száz vállalatot foglal magába a Külügyi és Külkapcsolatokért Felelős Minisztériummal, a Gazdasági és Versenyképességi Minisztériummal, az Ipari, Energetikai és Idegenforgalmi Minisztériummal, a Spanyol Export és Befektetés csoporttal, valamint a Spanyol Szabadalmi és Védjegy Hivatallal együttműködésben. A kooperáció célja, hogy elősegítse a spanyol márkák nemzetközi népszerűsítését, hozzájáruljon a spanyol gazdasági növekedéshez és, hogy a *Marca España* a minőség és presztízs szinonimájává váljon, valamint hogy kiemeljék Spanyolország erősségeit: az ország kulturális örökségét, nyelvét, a tudományt, a technológiát, a turizmust, a divatot, a konyhát.

HELYI ÉRTÉK, HELYI ERŐFORRÁS, HUNGARIKUM, NEMZETI ERŐFORRÁS

A hungarikum mozgalom működtetésével elérhető egyfajta, a hungarikum törvényben is célként megfogalmazott társadalomfejlesztő hatás. Ennek eredményeként az adott településen vagy annak szomszédságban az emberek részvételi szándéka növekszik a közösségi életben, aktivizálódnak, az egyetértés és együttműködési hajlam erősödik az értékfeltáró munkában. Az inaktív állapotból az érintett emberek cselekvő állampolgárrá válnak. A településsel együtt, aktív, cselekvő részvételükkel létrejöhét újabb szolgáltatások, vállalkozások lehetősége, ennek következtében gazdaság- és társadalomfejlesztés különböző új formái jelenhetnek meg. A hangsúlyt továbbra is a közösségi tervezésre kell helyezni az állami, a vállalkozói és a magánszféra együttműködése által, a három szektor együttműködése elengedhetetlen a fejlesztéshez. Ennek koordinálásában az értéktár bizottságnak aktivitása elengedhetetlen.

A nemzet ugyanis azáltal nemzet, ha annak tagjai értékelvű összeköttetésben élnek. Lennie kell egy olyan értékminimumnak – politikusi szóhasználatban ezt legtöbbször nemzeti minimumnak nevezik - amit a nemzet tagjai vitán felül elfogadnak, amiben konszenzus van. Ilyen minden vitán felüli közös érték legtöbbször az anyanyelv, a nemzet tagjaihoz kötődő kulturális teljesítmény, a néhol reálisan értékelt, néhol pedig heroizált történelmi múlt, a dicső elődök megkérdőjelezhetetlen szakmai, tudományos, erkölcsi természetű teljesítménye. A hungarikum értékpiramisban ugyan különbség van a csúcson lévő országos, nemzeti jelentőségű hungarikum, valamint a piramis talapzatát alkotó alapszintű értéktárakban fellelhető, helyi jelentőségű nemzeti értékek között, de ez - struktúrából fakadó hierarchikus különbség - csöppet sem csökkenti az utóbbiak szerepét.

A csúcstermékekért, vagy „csúcsértékekért” lehet rajongani, de a kisebb jelentőségű, azonban saját érték mindig fontosabb lesz a személy számára, mert érzelmek és élmények kötnek hozzá, amik az identitásképzés során fontosabbak, mint egy távoli nagyhírű érték. A hungarikumok a nemzet, az ország számára egyetemesen jelentős értékek, míg a helyi értékek az adott közösség mindennapi életében játszanak meghatározó, jelentős szerepet.

Az egyén közösségekben él. Legkisebb halmaz a szűk családi kör, melyet a rokonság követ, ennél tágabb a baráti kör, egy település közössége, a tájegység, esetleg a megye hovatartozást biztosító identitása, végül az országhatárok és a nemzetközösség földrajzi határai definiálják az egyén helyét a világban. Az Európai Unió létrejötte óta európai identitásról is beszélnek, de ezt éppen az elmúlt években tépázza meg, és ássa alá egy bürokratikus egységesítésre törekvő szándék, mely figyelmen kívül

kivánja hagyni az évszázadok során kialakult helyi közösségeket, azok akaratát, önrendelkezési jogát, hagyományait. A városok (metropoliszok) általában elidegenedett helynek számítottak, ezzel szemben a vidék volt mindig egy adott ország, nép, nemzet identitásának alapja. A vidék képviseli az állandóságot, a múltra irányultságot, azt is mondhatjuk, amíg egy ország rendelkezik olyan (hátországgal, alappal) mely ápolja és fenntartja a hagyományait, nemzeti értékeit, addig él a nemzet. A vidék ugyanis nem csak a fizikai erőforrást jelent, hanem a szellemi is. Nem feltétlenül kulturális értelemben, ugyanis egy nagyváros programkínálatával természetesen nem vetekedhet egyetlen kis-település sem, de létezhet olyan kulturális érték például a néphagyomány, mely tömegeknek szól, és nem a „versenysportot” űző kivételezett egyéneknek. Városban egyénekről és egyének csoportjairól beszélhetünk, vidéken - ideális esetben - közösségekről. Így van ez a magyar nemzet esetében is. Nem véletlen, hogy azok a tizenkilenc és huszadik századi ideológiák, amelyek a nemzet kulturális önazonosságát, önbecsülését, identitását akarták felszámolni bizonyos homályos célkitűzések érdekében, elsősorban a vidéki létforma alapjait próbálták felszámolni, kisebb-nagyobb sikerrel.

Büszkeségeink, a hungarikumok

A város, mint centrum sok tekintetben szemben áll a vidékkel, mint perifériával. Az érték-teremtés, érték-megőrzés tekintetében más és más módon kell megközelíteni az egyes település típusokat. Figyelembe kell venni a helyi sajátosságokat, és azokat egységben kell kezelni. A települési vagy megyei értéktárak ezáltal válhatnak önmagukban teljes értékűvé, mert tökéletesen ellátják feladatukat. Segít a településen élők önazonosságának meghatározásában, mely kapcsolódási pontot jelent a számukra. Ennek pedig már gazdasági hatása is lehet, elősegítheti egy település vagy régió fenntarthatóságát. A hely ugyanis nem csak egy földrajzi egység, fizikai tér, hanem a helyben lakók összes kapcsolatrendszere, valamint olyan gazdasági, társadalmi viszonyrendszer, amely az egyéni érdek mellett közös érdeket és közös identitást is feltételez. Az egyén boldogulása vagy nehézsége sokkal nagyobb hatással van a közösség többi tagjára, mint egy városban. Természetesen város és város között is különbség van, alapjaiban más egy kisváros, egy közepes város, a nagyváros, vagy esetleg metropolisz értékekhez, hagyományokhoz való viszonya. Az egyének egy hálózat részei, a közösség részeinek pedig óhatatlanul együtt kell működniük. Egyéni és közösségi érdek összefonódik, és hatással van egymásra.

A helyi erőforrások számosak lehetnek. A földrajzi, természeti erőforrások általában adóttak, de sokszor ki kell aknázni a bennük rejtőző lehetőségeket (Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai, a Bükkaljai kőkultúra, Hévízi-tó, Fertő/Neusiedlersee kultúrtáj). Kreativitással és közös munkával a kulturális örökségünkből és társadalmi erőforrásokból lehet értéket teremteni (Hollókő Ófalu és környezete, Mohácsi busójárás, kulturális programok). A humán erőforrás lehetőséget teremt speciális tudást igénylő tevékenységek (népi mesterségek) gyakorlására (kalocsai népművészet, halasi csipke) illetve innovációra. Intézményi erőforrás birtokában a település egy egész és komplett arculatot tud kialakítani magának, amibe közvetve vagy közvetlenül a település jóformán összes szereplője részt tud venni (Hévízi-tó). Speciális termékek (tradicionális) is erőforrásai lehetnek egy helyi közösségnek. Amennyiben hagyományos értékről van szó (pl. tokaji aszú, Herendi Porcelán, kalocsai őrölt paprika) úgy a legtekintélyesebb termelőtevékenységről beszélhetünk, ugyanis helyi alapanyagból készül, nagy a hozzáadott érték, és ráadásul identitásalkotó értéke is kimagasló.

TÁRSADALMI ÉRTÉK-ERŐFORRÁSOK ÉS SZEREPÜK

A hungarikum törvény az alulról felfelé történő közösségi építkezés szellemiségét támogatja. A hungarikum piramis működésének a közösségi és társadalmi haszna abban mutatkozik meg, hogy a származás, az eredet, a minőség, a kiválasztás, a nemzeti védjegyzetethetőség lehetőségeit azonosítja és kiszámítható végrehajtási menetrend szerint vizsgálja. A rendszer legnagyobb közösségi haszna rejtett társadalmi érték-erőforrások, tartalékok felfedezésében rejlik. Nagyon fontos, hogy magukkal, mint patrióta közösséggel tisztában legyenek és az is különösen fontos, hogy önbizalmukat, önbecsülésüket közösségként megfelelő szinten és mértékben tudják megélni és képviselni.

Mindenkinek van szülőhelye, és létezik olyan közösség, amelyből származik. Ezeket nevezzük átfogóan az egyén gyökereinek. Tamási Áron örökérvényű szavaival: *„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”*. Azonban, a gyökerek csak akkor fontosak számunkra, ha azokkal kapcsolatosan pozitív képzeteket, érzelmeket társítunk. Ahhoz, hogy ezek az érzelmek kialakulhassanak, arra van szükség, hogy az adott helyet, illetve közösségi értékeit megismerjük. Ebből a szempontból is jelentős szerep hárul a helyi értéktárakra, amelyek összegyűjtik és megismerhetővé teszik az adott település, közösség legfontosabb értékeit.

Az, hogy mikor mit értünk releváns „szülőföld” meghatározás alatt, szintén relatív. Az adott településen belül az számít, hogy annak melyik részén lakunk (például a székek különbséget tesznek, felszeg és alszeg között), ha a megyeszékhelyen járunk középiskolába és társainknak meséljük el, hogy hová valósiak vagyunk, akkor a település vagy a kisebb tájegység nevét mondjuk. Ha egyetemre járunk valamely nagyvárosban, vagy Budapesten és a honnan jöttünk kérdésre válaszolunk, itt már felmerülhet a nagyobb tájegység (pl.: Dunántúl, Észak Magyarország, stb.), illetve a megye. Ezen a szinten a kistépülés konkrét neve már kevésbé fontos. Ha Európában vagyunk tanulmányi, vagy munkacélból az identitásunk szempontjából az a fontos, hogy Magyarországról érkezünk, illetve hogy magyarok vagyunk. A külföldi kapcsolataink számára – alapos ismeretek hiányában – csak a legkritikább esetben fontos, hogy Magyarországon belül honnan származunk. Az is tapasztalható, hogy távoli, tengerentúli kapcsolatok, látogatások alkalmával már az a releváns információ, hogy Európából

érkeztünk, európaiak vagyunk, és csak kevesen tudják konkrétan beazonosítani Magyarországot, vagy egyéb országokat.

A mikroközösségek öntudatában, szervező erejében sikereket indukáló, felhajtó erő rejlik, amelynek eredményessége hatással van a társadalom egészére. A mikroközösségektől a makroközösségekig terjedő társadalmi szervezettség, összetartás a pozitív nemzeti identitás képét erősíti. Pszichológusok által régóta alkalmazott, általános terápiának számít, hogy a depresszióban lévő egyéneket, individuumokat akképpen próbálják meg kirántani a betegségükből, hogy kidomborítják korábbi életük értékeit, sikereit, legelégedettebb pillanatait, melyek önbizalmukat erősíthetik, és ez által zálogai lehetnek egy élhetőbb és sikeresebb jövőnek. A közösségeket és a társadalom egészét tekintve sincs ez másként.

Az a társadalom, amely nem tekinthet vissza büszkén múltjára, nem őrizz emlékében sikeres és boldog pillanatokot, amelyekért akár áldozatot is érdemes hozni, az egy elaggott és jövő nélküli ember-halmaz csupán, amelyben az egyének egymástól szét-szórtnak, függetlenül élnek, léteznek mindaddig, míg egy másik, energiával és önbizalommal teli közösség kihívást nem intéz ellene.

Hungarikum szófelhő.

Az embernek lehetnek szokásai, de nincs hagyománya, annak ugyanis elsődleges feltétele ugyanis a közösség. Hagyományt megélni és ápolni csak együtt-cselekvéssel lehet, meghatározott formai keretek mentén, oly módon, hogy az egyén és a közösség egyszerre lássa benne értékét: múltját, jelenét és jövőjét. A közösségért természetesen tenni is kell, de belőle mindig többet lehet visszanyerni, mint amit az egyén abba beletáplált.

Jelen (posztmodern) világunkig kétség sem fért hozzá, hogy az ember közösségi lény, akit lényegében határoz meg a közösséghez való tartozás. Korábban is volt individualizmus (ez kétségtelenül az európai keresztény civilizáció egyik vívmánya), de az soha nem írta felül a közösség értékét. A mennyiség bálványozása azonban felülírta

a minőséget, a közösségek (társadalmi alaphalmazok) felbomlóban vannak, ami látványosan ugyan nagyobb teret enged a személyközpontú világszemléletnek, az egyének szabadságának, de ezért egyúttal hatalmas árat is kell fizetni, ennek következménye ugyanis: az elhidegülés, az elmagányosodás, az egyedüllétre kárhoztatás. A közösségek megtartó ereje csökken, és a közösségi szokás-értékek feledésbe merülnek, eltűnnek. Az egyén egy pillanat alatt változtathat szokásán, míg egy közösség esetében a hagyomány változása, átalakulása mindig időt igényel, és feltételezi a közösség többségének egyetértését.

A Tulajdonságok nélküli ember című könyvben Robert Musil ekképpen ír: „Van egy bizonyos kérdéskör, melynek ugyan széles az átmérője, de nincs középpontja, s ez nem más, mint az a kérdés, hogyan is éljünk”. Melyek azok a fogalmak, amik diffúz módon bolyonganak ebben a körben? Birtoklás, nyereség, siker – csupa individualista fogalom. De vajon ezek lennének a középpontok? Ezek határozzák meg lényegünket – alapvetően és élethossziglan?

Vagy léteznek más fogalmak is? Olyanok, melyek manapság talán nem annyira divatosak, de az elmúlt 3000 évben minden társadalomnak és minden nemzetnek a gerincét képezték, akár egy terebélyes fa törzse. Nevezetesen: a hagyomány és a szokások. A közösségi életforma felbomlása maga után vonja a szokások kihalását. Nincsenek közös ünnepek, közösen átélt szomorúságok. Az élet általános kérdéseire nem léteznek közös válaszok, csupán egyéni válaszkeresések. A modern világ sugallatai alapján nincs szükség már hagyományokra, mert azok idejétmúltak és haszontalanok, de talán nem is kell soká várni, míg egyenesen tiltva lesznek.

Nem szabad engedni ugyanakkor, hogy a hagyomány folklórrá degradálódjon. A folklór ugyanis nem egy közösség élettel teli szokásrendszere, hanem pusztán élettelen színpadi előadás. Kétségtelen, hogy szükség lehet rá, de ha kizárólag a turizmus tart rá igényt, úgy múzeumi kellék lesz. Ha viszont gyökerei a közösségek élő szövetéből nyerik a tápanyagot, úgy életforma, újító erő.

A II. világháború derekán arra kívánták Churchillt rávenni, hogy a hadi kiadások javára csökkentse a kulturális kiadásokat. Válasza értékorientált volt: „Ha elzárjuk a kultúránkat éltető csapot, minek háborúzunk egyáltalán. Vagy Önöknek egy tartalom és érték nélküli élet is elegendő?”.

Aki ma nem gondol a holnapra, az holnapután már csak egy tegnapi ember lesz. A jövő nem a mában gyökerezik, hanem a múltban. Az a közösség, amely engedi kihunyni hagyományainak parazsát, hamarosan már csak hamut talál önnönmaga helyén.

GAZDASÁGI ÉRTÉK-ERŐFORRÁSOK ÉS JELENTŐSÉGÜK

Fel kell ismerni, hogy közösségeink elsőrendű, legkézenfekvőbb erőforrásai, amelyekkel gazdálkodhatnak, és amiből jövőt építhetnek azok a specifikus értékeik. Ebben a megközelítésben a hungarikum törvény elsősorban egy lehetőség, egy eszköz, amely elősegítheti közösségeink megerősödését, önmagára találását. A kérdés, hogy képesek vagyunk-e jól használni az eszközt, élni a lehetőséggel? Az értékek egyaránt alkalmasak a közösségek társadalmi, illetve gazdasági szempontú megerősítésére. Társadalmi szempontból erősödhet az identitástudat, a belső kohézió, a szolidaritás, a

népességmegtartó képesség, míg gazdaságilag helyzetbe hozhatjuk a helyi termékeket, termelőket, ezáltal plusz munkalehetőséget biztosítva. Turisztikai szempontból a helyi értékek – legyen az egy népszokás bemutatása, gasztronómiai különlegesség, egyedi természeti vagy épített örökség - számbavételén és a bennük rejlő lehetőségek kiaknázásán keresztül javulhat a desztináció vonzereje, arra ösztönözve az oda érkező turistákat, hogy helyben több időt töltsenek, és több pénzt költsenek, illetve majd vissza is jöjjenek.

A manapság olyannyira elterjedt programozás világában, amikor minden település, közigazgatási egység, illetve ágazat – hosszabb, rövidebb időtávú - fejlesztési tervben, stratégiában gondolkodik és ilyeneket dolgoz ki, nem lehet eltekinteni a helyi erősségektől, amelyek legtöbb esetben egybeesnek a helyi értékekkel. Nem reális, hogy úgy készüljön egy reális, megvalósítható és fenntartható fejlesztési terv, hogy az elsődlegesen nem a helyi készségekre, képességekre, értékekre alapul.

A gazdaság és az ökológia közötti harmónia megteremtéséhez nélkülözhetetlen a megfelelő termelési és gazdálkodási módozatok megtalálása. A tájban egymással összhangban kell az emberek alapszükségleteit kielégíteni, ipari tevékenységet végezni, biztosítani a mezőgazdasági nyersanyagok megtermelését és óvni a természeti értékeket. A modern intenzív mezőgazdasági termelési technológiák lehetőséget biztosítanak arra, hogy olyan területeket hasznosítsunk extenzív módon, amelynek agrárgazdasági jelentősége már nem számottevő, lehetőséget biztosítva így a természetvédelem és az idegenforgalom számára. Magyarország ugyanis szerfelett gazdag természeti kincsekben, számos helyen megmaradtak az ősi növény- és állatvilágot magában rejtő erdők, legelők, puszták, és árterek érintetlen területei.

A táj védelme és a nemzeti örökségünk megőrzése egymásra épülő és egymást erősítő feladatok. Csak a felületes szemlélő számára tűnhet úgy, hogy a tájvédelemnek semmi köze a hungarikumokhoz és a kiemelkedő nemzeti értékeinkhez. A következő egyedülálló természeti értékek szerepelnek a Hungarikumok Gyűjteményében: az Aggteleki- és Szlovák-karszt barlangjai, a Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta, vagy Fertő / *Neusiedlersee* kultúrtáj, Tokaji történelmi borvidék kultúrtája.

A település értékeinek felmérésében és megőrzésében elengedhetetlen fontosságú a helyi közösség bevonása, hiszen a helyben élők akaratán, elhivatottságán, lelkesedésén múlik az értékek megőrzése, ápolása. A szülőföldhöz való ragaszkodás, az identitástudat elmélyítése érdekében még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a fiatalok bevonására. Az önkéntesen végzett felmérő munka alkalmával a helyi ifjak megismerkedhetnek településük értékeivel, aktív társadalmi részvételük révén pedig be tudnak kapcsolódni lakóhelyük életébe.

A nemzeti értékeket számbavételük mellett, megfelelő eszközökkel olyan formában kell kihasználnunk, hogy a magyar emberek nemzeti identitásának erősítése mellett Magyarország gazdasági és társadalmi fejlődését is segíteni kell.

Segíteni kell fogyasztási, kulturális és turisztikai szokások eltolódhatnak a hazai termékek irányába. Magyarországon a jó minőségű termékek adóttak, de népszerűsítésüket folyamatossá kell tenni, ehhez nyújthat az évek óta nagy segítséget hungarikum pályázati rendszer kiterjesztése.

Mindezekkel összefüggésben mindenképpen meg kell említeni a hungarikumokban rejlő társadalmi és szellemi lehetőségeket. Ha az emberek megbecsülik saját hagyományait és értékeit, ha azokat előtérbe merik helyezni a külföldi termékkel, és a tőlük idegen életérzéssel szemben, úgy az gazdaságilag is előnyös az országnak.

Az identitásunk megtartásánál, vagy újjáalakításánál a turizmus is nagy szerephez juthat. A hazánkba látogató külföldiek ugyanis a számukra különlegesnek számító helyi értéket keresik, melyek egyre nehezebben elérhetők a globalizmus termékazonosságának világában. Előnyt kell kovácsolnunk a hátrányból. Az identitás megőrzésének harmadik dimenziója a külföldi termékértékesítés is lehet. Ez közvetett módon erősítheti a belső gazdaságot.

A Magyarországra irányuló turizmus évről-évre elképesztő ütemben nő, s egyre több azon fesztiválok, rendezvények száma, ahol kelendő árucikknek számít minden, ami a „helyi specialitás” kategóriájába sorolható. Kíváncsi volna, ha a hungarikum jelző nem csak egyszer használatos termék lenne, hanem olyan brand-et, védjegyet jelentene, melyet akkor is felismernek külföldön, ha több konkurens árucikk társaságában található. Az új kihívásokra új választ kell találni ahhoz, hogy a jó minőségű magyar termékek, elsősorban élelmiszeripari hungarikumok mellett a többi szakágazathoz tartozó értékek is megtalálják a piacaikat.

FOGALOMTÁR

Ágazati értéktár

Az egyes ágazatokért felelős miniszterek által azonosított nemzeti értékek adatainak gyűjteménye.

Hungarikum

Gyűjtőfogalom, amely egységes osztályozási, besorolási és nyilvántartási rendszerben olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelöl, amely a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítménye.

Hungarikum Bizottság

A Hungarikum Bizottság 2012. október 18-án alakult és megkezdte a törvényben foglalt működését. Elsődleges szerepe, hogy a nemzeti értékek, kiemelkedő nemzeti értékek és hungarikumok megőrzése, fenntarthatósága, széles körű megismertetése és hasznosítása érdekében lássa el feladatát. 2015. július 3-án hatályba lépett a Htv. módosításáról szóló 2015. évi LXXX. törvény, ezzel a jelenleg hatályos a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, mely alapján a korábban 16 tagú HB 21 tagúra bővült. A tagok delegálás útján kerülnek a testületbe, így ott vannak a Magyar Országgyűlés, a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT), a különböző minisztériumok, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA), a Magyar Művészeti Akadémia (MMA), a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (SzTNH) elnöke által delegált tagok. A bizottság elnöke az agrárpolitikáért felelős miniszter.

Hungarikumok Gyűjteménye

A kiemelkedő nemzeti értékek köréből a Hungarikum Bizottság által hungarikummá nyilvánított nemzeti értékek gyűjteménye.

Kiemelkedő nemzeti érték

Olyan nemzeti érték, amely nemzeti szempontból meghatározó jelentőségű, a magyarságra jellemző és közismert, jelentősen öregbíti hírnevünket, növelheti megbecsülésünket az Európai Unióban és szerte a világon, továbbá hozzájárul új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához, megerősítéséhez.

Külhoni nemzetrész értéktár

Az országhatáron túl, egy adott ország területén élő magyarságra jellemző nemzeti értékek közül az adott Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottság által külhoni értékévé nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.

Magyar Értéktár

A nemzeti értékek köréből a HB által kiemelkedő nemzeti értékévé nyilvánított értékek gyűjteménye.

Megyei értéktár

A megye területén fellelhető nemzeti értékek közül a Megyei Értéktár Bizottság által megyei értékévé nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény; ahol e törvény megyei értéktárat említ, az alatt a fővárosi értéktárat is érteni kell.

Nemzeti érték

A magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális, vagy immateriális javakat magába foglaló tájértek, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról.

Tájegységi értéktár

Több szomszédos település, illetve földrajzi, történelmi vagy néprajzi szempontok alapján egységet alkotó tájegység területén fellelhető nemzeti értékek közül az adott Tájegységi Értéktár Bizottság által tájegységi értékévé nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.

Települési értéktár

A települési önkormányzat területén fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.

JOGSZABÁLY

- A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény

„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technológiai fejlesztése”

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Kárpáti Árpád – Rigó Róbert

4.

Helyi identitás

**a helyi értékek gyűjtésének módszertana,
a helyi identitástudat erősítése**

A 21. században Magyarországon a demográfiai folyamatok, az Európai Unió nyitott munkaerőpiaca és a globális kapitalizmusnak az egyenlőtlen elosztásra és munkabérekre gyakorolt hatása sajátos migrációs folyamatokat indított el. Magyarországon egyre jelentősebb a munkaerőhiány, egyre több munkakört nem tudnak betölteni, ugyanakkor nálunk is megjelent az a – Nyugat-Európában évtizedek óta jól ismert – folyamat, hogy az alacsony jövedelemtermelő képességgel rendelkező ágazatokban, mint például a mezőgazdaságban, a helyi munkaerő a kitermelhető bérszínvonal mellett nem kíván dolgozni. A globális és az Európai Unión belüli migrációs folyamatok mellett egyre jelentősebb az országon belüli vándorlás és ingázás is. Mára az iskolai végzettség mellett a lakóhely típusa, – annak mérete és a globális gazdasági folyamatokba történő bekapcsolódásának sikere alapján – lett a társadalmi egyenlőtlenségek egyik meghatározó tényezője. Az ország egyes régiói, térségei a globális termelési folyamatokba sikeresen tudtak bekapcsolódni, mások leszakadtak. A prosperáló térségekben alacsonyabb a munkanélküliség, nagyobbak a bérek, jóval magasabbak az ingatlanárak és több új lakás is épül, a népesség egyre inkább ezekbe a térségekbe igyekszik költözni (például Budapest és agglomerációja, Észak-Dunántúl, Kecskemét és agglomerációja). Az ország más térségeiben a gazdasági és munkaerő-piaci lehetőségek beszűkülése miatt az ott élő lakosság lehetőségei záródnak. Az országban a gazdasági prosperitásból kieső, a perifériális térségekben lévő kisvárosokban, falvakban az ingatlanok szinte eladhatatlanok, a közlekedési infrastruktúra rossz állapota miatt az ingázás is rendkívül időigényes. A rurális térségekben a mezőgazdaság tökéletes birtokoncentrációja, valamint a technológia gyors fejlődésének következtében a munkaerő szükséglete is erősen lecsökkent, elsősorban az idényjellegű, magas minőségű gyümölcs betakarításra korlátozódott.

A mai fiatalok globális környezetben, tanulásban, munkavállalásban gondolkodnak. A felmérések szerint a fiatalok 20%-a tervezi, hogy hosszabb-rövidebb időre, külföldre megy és ott vállal munkát. *„A migrációs potenciál 90-es évektől kezdve növekszik, a növekedés pedig egyre gyorsuló tendenciát mutat.”*²⁷ A legújabb adatok szerint mára megállt a migrációs potenciál növekedése, összefüggésben az egyre komolyabb kihívásokat jelentő hazai munkaerőhiánnyal.

Ebben a gazdasági és munkaerő-piaci környezetben egyre több település vezetése, gazdasági, oktatási, egészségügyi intézmények vezetői érzékelik, hogy a települések népességmegtartó képességének erősítése és az adott térség közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése a település létkérdésévé vált. Ezért egyre fontosabbá válik a helyi, lokális vagy területi identitás tudatos építése, megerősítése. A területi identitás és a regionális identitás mára jelentős tudományos elméletté és témává vált, főként az Európai Unió regionális politikájának és jelentős forrásainak következtében.

*„A területi identitás olyan társadalmi alapokon nyugszik, melynek legfontosabb összetevője az összetartozás érzése, amelyet a területileg egy helyen élő emberek egymás és az adott terület iránt éreznek, és kognitív módon az adott térséghez kötnek. Fontos elemei továbbá az emberek egymásba és a térségi intézményekbe vetett bizalma; a társas kapcsolatok térségi szinten jól működő rendszere, valamint az azonnali viszonzás reménye nélküli önzetlen segítség az adott hálózaton belül.”*²⁸ Tehát az emberek

²⁷ Szeitl Blanka: Helyzetkép a mai magyarországi migrációs folyamatokról. Forrás 2015/7. szám 214-224.

²⁸ Nagy Gábor Dániel: Területi szintek, területi identitás és kötődés. Belvedere Meriodnale 2012/1. http://acta.bibl.u-szeged.hu/5333/1/belvedere_2012_001_006-021.pdf

ahhoz kötődnek erősen, amit jól ismernek, ahol biztonságban élnek és ahová helyileg, területileg a korai, kisgyermekkor szocializációs élményei kötik. Ráadásul ez az érzés az életkor előre haladtával az emberek jelentős részében erősödik, és jellemző, hogy azok a magyar származású emberek, akik külföldön éltek le az aktív éveik többségét, nyugdíjas korukra hazajönnek a szülőföldjükre. A térnek, az épített és táji környezetnek, valamint az azon élő emberekkel való szoros kapcsolatnak meghatározó kötőereje van az emberek életében.

A területi identitás főbb szintjei és jellemzői:

- lokális, helyi identitás: az utóbbi évtizedekben ismét erősödik a lakóhelyhez, helyi közösséghez tartozás élménye. A lakóhely különböző méretű és jellegű területi egységeket jelenthet, a néprajzi tájegységtől a járason át a kistérségig, de akár városrészt, kerületet is magába foglalhat. „Közös sajátosságuk azonban, hogy az országnál kisebb, közvetlenebbül meg tapasztalható és legalább részben közvetlen emberi kapcsolatokon alapuló közösségekről van szó, erejük és jelentőségük éppen ebben rejlik.”²⁹ A helytörténet kutatása és oktatása, a helyi értékek összegyűjtése és tudatosítása manapság fontos településarculat és helyi identitásformáló tényezővé vált, amit a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló törvény is felerősített.³⁰
- kisebbségi identitás: az ország számos részén élnek hazánkban nemzeti kisebbségek, a legutóbbi népszámlálások alapján növekszik a kisebbségi identitástudattal élők száma, ami szintén a többségtől eltérő kultúrát és azonosságtudatot jelent. A többnemzetiségű lakosság színesebbé, változatosabbá formálja egy-egy település kultúráját, jellegzetességeit, a kultúrák sajátos egymásra hatása speciális, csak a településre jellemző egyedi arculatot termelhetett ki.
- nemzeti identitás: a 19. századi nemzetállamok megszületése óta az identitás kitüntetett szintje az állam, a történelemtanítás egyik fő törekvése ennek megerősítése. A nemzeti összetartozás tudata a közös identitáson, nyelven, történelmen, kultúrán alapul és határokon átnyúlóan létezik.
- közép-európai identitás: Európa makro régióit tekintve a történelem, a kultúra, a politika, a gazdaság és társadalom fejlődése erős hasonlóságokat mutat, ezek jól megfigyelhetők a balti országoktól az Adriai-tengerig nyúló térségben. Ezen országok főként területi elhelyezkedésük és nagyhatalmi kiszolgáltatottságuk okán, az általuk bejárt történelmi út számos rokon vonást mutat. A poszt-szocialista, közép-európai országok a különbségek, a meglévő ellentétek mellett, ma is számos közös vonással, problémával rendelkeznek – ezt felismerve egyre intenzívebb és sikereket elérő együttműködési formájuk a visegrádi négyek, röviden V4-ek tömörülése (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia).
- európai identitás: az európai integráció előre haladásával és hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozásával egyre fontosabb – bár mindig is meglévő – identitásformáló szintté és erővé lépett elő. Fontos cél az európai népeket összekötő közös múlt, sajátosságok kiemelése és Európa

²⁹ Knausz Imre (szerk.): Az évszámokon innen és túl... Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001. 15.

³⁰ 2012. évi XXX. törvény

közös kulturális, szellemi, alapjainak és sajátos gazdasági, társadalmi fejlődésének tudatosítása.

- globális identitás: az emberiség egészével való azonosulás eszméje a felvilágosodás óta jelen van Európában, mára ez már nem elvont ideológia. A globális kihívások felismerése és hatásai okán az emberiség csak együttesen tud fellépni ezen problémák mérséklése érdekében. A globalizáció, a Föld egyes térségeinek eltérő demográfiai folyamatai és az erősödő migrációs nyomás is együttes fellépést igényel, a kommunikációs és technológiai forradalom pedig az információáramlást és közlekedést gyorsított fel soha nem tapasztalt mértékben a Glóbusz egyes pontjai, országai között.

A család, a barátok, a helyi közösség, a településhez való kötődés az, ami a legmarkánsabb kötőerő lehet, ami mind a külföldi, mind a belföldi migrációs döntés ellen szólhat. Amit jobban megismerünk, megszeretünk, ahhoz erősebben kötődünk, az megtartó erő lehet.

A közösségi identitás azt jelenti, hogy az egyéni emlékeinken túl közösségi emlékeink, élményeink is vannak, amelyek túlmutatnak létezésünk tér- és időbeli korlátain. Ennek alapvető formája a generációról generációra szálló, családi történetek elmesélése időről-időre a családi ünnepek, találkozók alkalmával, ezekhez gyakran tárgyi emlékek (fényképek, személyes tárgyi emlékek) is kapcsolódnak. Az emlékek gyűjtése és felidézése az adott közösség – jelen esetben a család – összetartozás tudatát ápolja, erősíti. Nem véletlen, hogy napjainkban egyre népszerűbb a családfa-, családtörténet kutatás, e téma – gyakran amatőr – kutatói a levéltárak ügyfélforgalmának egyre növekvő részét alkotják, valamint civil szervezeteik tagsága is erősen gyarapodó tendenciát mutat. A közös emlékek, utalások felidézése és időről-időre történő elmondása, megbeszélése megerősíti a közös értékrendet és alapvető funkciója van az érzelmi közösség kialakításában is. Ezek a kulturális sémák, utalások nagyobb közösségekben, generációs és nemzeti vonatkozásban is működőképesek, gondoljunk csak egy-egy népszerű szépirodalmi mű, film, kabaréjelenet, zeneszöveg részleteinek felidezésére és kulturális kapocs funkciójára.³¹

A szociológusok vizsgálják a területi identitás különböző szintjeinek erősségét. Például Böhm Antal „Területi identitás Magyarországon” című tanulmányában empirikus módszerekkel vizsgálta a lokális, regionális, nemzeti, európai identitásérzés, kötődés mértékét egyes országok példáin. Megállapította, hogy Magyarországon a térségi identitás a nyolcvanas évek óta erősödik, ezen belül leginkább a települési szintű. Növekvő identitástudat figyelhető meg a kistérségi szinten is, és az európai identitás érzete is megjelent. Hangsúlyozta a témában az elit és a média közvélemény formáló szerepét és további kutatások fontosságát.³²

³¹ Knausz Imre (szerk.): Az évszámokon innen és túl... Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001.

³² Böhm Antal: Térségi identitás Magyarországon, In: Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés, MTA, Bp., 2000, 111.o.

A HELYI ÉRTÉKEK GYŰJTÉSE ORAL HISTORY MÓDSZERREL ÉS AZOK FELHASZNÁLÁSI LEHETŐSÉGEI A HELYI KÖZÖSSÉG ERŐSÍTÉSÉRE

A magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló törvény 1. §-ának, 1. bekezdése i. pontjában definiálja a nemzeti érték fogalmát. Eszerint „*nemzeti érték*: a magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális vagy immateriális javakat magába foglaló tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról;” A törvény 3. §. 2. bek. szerint az adott településen, helyi szinten található nemzeti értékekből állítják össze a települési értéktárat.

A jogszabály elég széleskörűen határozza meg a helyi értéket mind formáját (eszközök, ismeretek, szellemi és közösségi értékek, termékek, materiális és immateriális javak), mind tartalmát (tevékenységhez, termelési kultúrához, tudáshoz, hagyományhoz, történelemhez, tájhoz és élővilághoz kapcsolódó) tekintve. Az immateriális érték lehet a tudás, a termelési kultúra, a szóbeli hagyományok, ismeretek, a történelem le nem írt, a szóbeliség útján megőrzött és fennálló értékek. Ebben a fejezetben a szóbeli, orális források összegyűjtésének és felhasználásának sajátosságait tekintjük át a következőben a tárgyi emlékekét.

Az elbeszélt történelem a történelem elmondásának, megismerésének legősibb formája. Minden bizonnyal már az írásbeliség megjelenése előtt is történeteket mondtak el egymásnak az emberek az őseikről, a korábbi generációk hőstetteiről és tudunk arról, hogy különféle kultúrákban speciálisan felkészített személyek mondták, énekeltek el a közös emlékezet különféle történeteit, például a regösök. Ezeket a történeteket az írásbeliség megjelenését követően leírták és ezek fennmaradt átíratát ismerjük ma, mint például Homérosz eposzait. Évszázadokon át a múlt megismerése, az ősről való megemlékezés elsődlegesen elbeszélt formában öröklődött nemzedékről nemzedékre, majd az írott források száma folyamatosan emelkedett, különösen Gutenberg találmányának elterjedését követően. Később a 19. század pozitivistá történetírói meg voltak győződve arról, hogy az írott forrásokra, a *tényekre* alapozva a múlt teljes egészében feltárható, megismerhető és leírható. Ekkortól kezdve kezdték el abszolutizálni az írott forrásokat. A történelemről is empirikus tudományként gondolkodtak, aminek elsődleges módszere az, hogy összegyűjti a tényeket, tehát az írott forrásokat majd rendezi azokat és levonja belőlük a következtetéseket. A tények szerintük objektíven megismerhetők és teljesen függetlenek a történész személyétől. Ennek az irányzatnak a legjelentősebb teoretikusa Leopold von Ranke volt, szerintük a múltat leginkább a korabeli írott forrásokra alapozva lehet feltárni, ezekből a megfelelő forráskritika alkalmazásával, eljuthatunk a puszta tényekig, ami alapján a történész megírhatja a történelmet.³³

Ma már többségében másként vélekedünk a történelem és a történész viszonyáról, mert pontosan tudjuk azt, hogy a megismerhető tények közül a történész válogatja ki

³³ Vértési: 160.

azokat, amelyeket ő maga fontosnak tart, és azokat saját elgondolásai alapján rendezi és értelmezi. Már 1910-ben Carl Becker amerikai történész egyenesen így fogalmazott: „a történelmi tények a történész számára csak akkortól léteznek, amikor megteremtí őket”.³⁴ Carr szerint a történelem „szakadatlan kölcsönhatás a történész és a tények, soha véget nem érő párbeszéd a múlt és a jelen között.”³⁵

A 19. század végén, a 20. század elején más társadalomtudományok, a kulturális antropológia és a néprajz fordult a szóbeli források felé és kezdték el gyűjteni az interjúkat.³⁶ Az *oral history* módszertanához szükséges technikai eszközök a 20. század közepére tökéletesedtek arra a szintre, hogy hangszalag segítségével, egyszerűbben és gyorsabban tudták rögzíteni az elmondottakat. Ezzel az interjúkészítés és feldolgozás módszerei is sokat tökéletesedtek. Az 1940-es évekre a módszer elnevezése az *oral history* is egyre elterjedtebb lett, az Amerikai Egyesült Államokban 1948-ban felállították az első *oral history* archívumot. Az interjúkészítést, mindenekelőtt az életútinterjút a szociológia, a néprajz, a kulturális antropológia és a történettudomány is gyakran alkalmazza, nem kizárólagos forrásként, hanem elsősorban az írott források kiegészítésére, a történetek narratív formába öntéséhez.

A kutatások egyre inkább a hétköznapi történelem, az „átlagember” története felé fordultak és a közvélemény érdeklődése is ebbe az irányba hatott. A hetvenes években az angolszász országokon túl is egyre népszerűbbé vált az *oral history* kutatási módszere. A nyolcvanas években az *oral history*-t már a múzeumokban³⁷ és az oktatásban is széleskörűen alkalmazni kezdték.

Annak ellenére, hogy az *oral history* források alkalmazása a közelmúlt történetének kutatásában egyre népszerűbb és egyre jelentősebb szerepet kap, említést kell tennünk a módszer nehézségeiről és alkalmazásának sajátosságairól is. Az *oral history* módszerével gyűjtött információkat is megfelelő forráskritika mellett lehet csak alkalmazni és lehetőleg több interjúból vagy írott forrásokból is ellenőrizni kell az információk valóságtartalmát. Még problematikusabb az egyéni narrációk értelmezése, az egyén helyzetének, álláspontjának, véleményének a nyomon követése, elemzése. Ennek a legfőbb oka az, hogy az elmondott életút, az emlékekre épül és az egyén emlékei a mindenkor jelen különféle hatásainak függvényében változhatnak, átértelmeződhetnek, új jelentéstartalommal telítődhetnek, tehát a kollektív, társas környezetben változó és szubjektív. Az egyén saját identitásának megőrzése érdekében gyakran átírja, átértelmezi a múltat, különösen jellemző ez olyan időszakokban, amikor gyakran követik egymást a különféle rendszerek, berendezkedések változásai.³⁸ A 20. századi Magyarország történetében kilenc többé vagy kevésbé radikális változás, váltás volt. Ugyanakkor megállapítható, hogy a jó színvonalú, történeti jellegű életútinterjú elkészítése komoly feladat, komoly módszertani felkészültséget és alapos ismereteket követel, hiszen az interjú egy interakció eredményeként jön létre és az interjúkészítő jó kérdéseire tud az interjúalany alapos, informatív és érdekes válaszokat adni. Tehát míg a történész az írott források esetében felfedezi és elemzi a forrásokat az interjú

³⁴ Carr: 11.

³⁵ Carr: 28.

³⁶ Magyarországon Kodály Zoltán és Bartók Béla gyűjtötte ebben az időben a népdalokat.

³⁷ Gyakori fogás a modernebb múzeumokban, hogy különféle történeti események szemtanút is megszólaltatják és a látogatók fejhallgatóval meghallgathatják az *oral history* módszerével rögzített visszaemlékezéseket.

³⁸ A témát bővebben tárgyalja Gyáni Gábor több írásában is. Ld: Emlékezés és *oral history* című írást az Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése című kötet 128-145. oldalán.

készítés során maga is részese azok létrehozásának. Megállapítható, hogy a történészek az *oral history*-t elsősorban a hagyományos írott források kiegészítésére, árnyalására használják napjainkban.

Az *oral history* az elbeszélte történeti források összegyűjtésével, azok tudományos elemzésével, feldolgozásával segít a múlt jobb megismerésében, megértésében, pontosításában. A településen élők, elsősorban a fiatalok idősebb családtagjaikkal, rokonaikkal, lakóhelyük ismertebb, jelentősebb személyeivel készíthetnek interjút. Így a módszer elsősorban a családtörténet feltárásában, alaposabb megismerésében és a település történetének feldolgozásában juthat jelentősebb szerephez. Természetesen igen lényeges, hogy a kutatókat megfelelően felkészítsük az interjúkészítés fogásaira, sajátosságaira, továbbá azok elemzésére, feldolgozására. Lényeges a forráskritika helyes alkalmazása, az információk ellenőrzése több, lehetőleg írott forrásból is. Emellett fontos beillesztenünk a témát, az interjú egyes részeit az adott korszak sajátos viszonyaiba is.

Vértesi Lázár megemlíti tanulmányában azt a lényeges szempontot, módszertani sajátosságot, ami az *oral history*-t jellemzi: „*a szubjektív bizonyítékok felhasználásával nem pusztán élőbbé próbálja tenni a történelmet, hanem a múlt megismerésének és vizsgálatának lehetőségét a közösség tagjainak kezébe visszahelyezve, élővé kívánja tenni azt a hétköznapi emberek számára, megerősítve őket abban, hogy e történelemnek maguk is formálói.*”³⁹ Szintén lényeges érv az elbeszélte történelem mellett, hogy a diákok megérthessék, hogy a történelem nem egy elvont, távoli tudomány, hanem a mindannyiunk által megélt múlt leírásának és megértésének a tudománya. Mindannyiunk közös ügye.

Az *oral history* arra is kiváló eszköz, hogy bebizonyítsa a múlt értelmezésének különféle lehetőségeit. Például könnyen találhatunk ma még olyan interjúalanyokat, akik a szocialista rendszerre pozitívan és olyanokat is, akik negatívan emlékeznek vissza. Az ilyen interjúk feldolgozásával és értelmezésével megvilágítható a rendszer előnyös és hátrányos oldala is.⁴⁰

A TÁRGYI EMLÉKEK GYŰJTÉSE, FELDOLGOZÁSA ÉS KIÁLLÍTÁSA. TÁJHÁZAK, HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYEK, MÚZEUMOK SZEREPE A HELYI IDENTITÁS ERŐSÍTÉSÉBEN

Magyarország Alaptörvénye szerint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. Magyarországon ma mintegy 900 muzeális intézményi működési engedéllyel rendelkező intézmény van, ezeknek azonban a hazai jogszabályok szerint csak egy része tekinthető valóban múzeumnak. A magyarországi múzeumok jogállását az 1997. évi CXL. törvény határozza meg, ez alapján beszélhetünk országos múzeumról, országos szakmúzeumról, megyei hatókörű városi múzeumokról, és városi múzeumokról. A legtöbb, de nagyságát tekintve a legkisebb a köz-

³⁹ Vértesi: 172.

⁴⁰ Sági-Rigó, 2011. Forrás 2011/7. szám

érdekű muzeális gyűjtemény és a közérdekű muzeális kiállítóhely. A törvény megfogalmazása szerint „Múzeum a kulturális javak tudományosan rendszerezett gyűjteményeiből álló muzeális intézmény”.

A múzeum feladata a kulturális javak meghatározott anyagának gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése, restaurálása, tudományos feldolgozása és publikálása, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatása. A törvényi előírások szerint a múzeumnak rendelkeznie kell az e feladatok ellátásához szükséges tárgyi és anyagi feltételekkel, megfelelő épülettel, szakirányú felsőfokú végzettségű alkalmazottakkal. A múzeumok története során a középpontban hosszú ideig a megőrzés számított az elsődleges funkciónak, később a gyűjteménygyarapítás, a katalogizálás, a tudományos feldolgozás és a közreadás feladatai egymással arányos súlyt képviseltek, mára a hangsúly eltolódott a bemutatás, azon belül is az élményszerű megjelenítés irányába. A múzeumok egyre nagyobb szerepet játszanak a tudásközvetítésben, s ehhez a modern technológiai eszközök alkalmazására, széles körű partnerségre és nyitottságra van szükség, például a közoktatási intézmények felé.⁴¹

A településhez, adott térséghez kapcsolódó tárgyi emlékek gyűjtése, rendszerezése és kiállítása a 19. században jelent meg hazánkban, mára a települések jelentős része – számos falu is – rendelkezik helytörténeti gyűjteménnyel. A nagyobb városokban, például a járási székhelyeken volt elegendő forrás és szakember háttér a helyi múzeumok kialakítására és működtetésére. A kisebb falvakban gyakran néhány lelkes ember kezdeményezésére kezdték a „régit” vagy annak vélt tárgyak, emlékek gyűjtését. Ezek állapota és minősége nagy különbségeket mutat.

A tájházak az adott település vagy tájegység hagyományos tárgyi kultúráját, a népi építészet szempontjából jelentős épületekben berendezett lakásbelsőket, műhelyeket, gazdasági épületeket vagy egyszerűbb ipari létesítményeket mutatják be. A tájháznak legalább egy, meghatározó helyisége eredeti, a településről származó tárgyakkal berendezettnek kell lennie. A jól működő tájházak és rendezvényeik, az iskolai oktatás számára nyújtott szolgáltatásaik a helyi hagyományos tudás, a szellemi örökség megismerését, megőrzését és élővé tételét szolgálják.

Az 1962-ben felállított megyei múzeumi szervezetek támogatásával jöttek létre az első tájházak, majd az 1970-es évek második felétől számuk gyorsan növekedett, létrehozva a tájházak hazai hálózatát. Ez az 1980-as évek végéig tartó fellendülés a becslések szerint mintegy 100 épületet jelentett. Ez a rendszer többségében jól megőrzött, építészetileg többnyire hitelesen helyreállított, karban tartott épületeket, szakszerűen berendezett helyiségeket és múzeumi nyilvántartásba vett, restaurált tárgyállományt jelentett. A tájházak fenntartását a megyei múzeumi intézményrendszer biztosította, a tárgyállomány is gyakran a múzeum gyűjtéséből származó, kihelyezett anyag volt. A muzeológusok elsősorban a gyűjtés, létrehozás fázisában működtek együtt a helyi közösségek meghatározó személyiségeivel, tanárokkal, a közösség meghatározó lokálpatriáival. A megnyitás után a tájház többnyire pusztán klasszikus értelemben vett kiállítóhelyként működött, rendszerint a tájháznak nem voltak saját rendezvényei, így a helyi érdeklődés törvényszerűen csökkent.

⁴¹ Bereczki Ibolya: A tájház, mint muzeális intézmény – Múzeum, kiállítóhely, tájház http://www.tajhazszovetseg.hu/sites/default/files/tajhazi_akademia/04_bereczki_bolya_a_tajhaz_mint_muzealis_intezmeny.pdf

A rendszerváltást követően a tájházak többsége átkerült a helyi önkormányzathoz, így a megyei múzeumok által korábban biztosított szakmai, muzeológusi felügyelet gyakorlatilag megszűnt. 1997-ben újabb változás történt: az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézmények legalacsonyabb kategóriájába, kiállítóhely státuszba sorolta a tájházakat, ami gyakorlatilag napjainkig megnehezíti a gyűjteménygyarapítás lehetőségét.

A rendszerváltás után, a 90-es éveket a helyi identitás megerősödése jellemezte, és a helyi közösségek egyre több helyen figyeltek fel saját kulturális értékeikre, múltjuk értékeire és őrzőire, és az 1980-as évek elejéhez hasonlóan tájház alapítási hullám indult el. Ekkoriban kisebbségi önkormányzatok, civil szervezetek váltak tájház-fenntartókká, magánszemélyek is szép számmal hoztak létre tájházakat.

A Magyarországi Tájházak Szövetsége fogja össze szakmailag a tájházakat. Napjainkban a tájházak száma Magyarországon belül, körülbelül 300-350, közülük muzeális intézményi működési engedéllyel mintegy 200 rendelkezik. Az utóbbi években az épületállomány és a kiállítások megújításával, a műtárgyvédelmi tevékenység és a modern eszközökkel történő nyilvántartásba vétel támogatásával szakszerűbbé váltak a tájházak. A hozzájuk kapcsolódó szakmai programok, oktatási csomagok megteremtése lehetővé tette, hogy a helyi közösség felé nyitottabbakká váljanak az intézmények, ne csak passzív, hanem aktív látogatóik számát is növelni legyenek képesek.

A tájházak, helyi múzeumok akkor tudják betölteni a funkciójukat, ha a helyi közösség számára fontosak és élők, kihasználtak. A település lakói számára fontos a közösség kultúráját megtartó hagyomány, amelyet a tájház őriz, megtart és közvetít. „A szakszerű kiállításokkal, a látogatóbarát programokkal a tájház kulcsszerepet kell szerezzen a helyi identitás, a helyi kulturális értékek megőrzésében és továbbadásában, egy olyan szintén, ahol az oktatási funkciók és kiállítások megújítása fő szerepben van.”⁴²

A múzeumok többségében ma már elérhetők a múzeumpedagógiai foglalkozások. A múzeumpedagógia döntően pedagógiai jellegű tevékenység, helyszíne a múzeum és legfontosabb tartalma a tudásközvetítés. Leginkább az iskolai csoportok fogadására, az életkori sajátosságoknak megfelelő programok szervezésére, a jövő múzeumlátogatóinak nevelésére terjed ki. A múzeumpedagógia legfontosabb jellemzője az élményszerűség. Az élmény az, amely hatására a gyermekekben felszabadulnak a gátak, és a múzeum, mint „kötelező rossz” megszűnik, helyébe pedig az élményt adó, élvezhető múzeum kerül. A múzeumi komplex élménynek tartalmaznia kell a múzeum által keltett hangulatot, az eredetiségükben, közelről megismerhető tárgyak varázsát, valamint a múzeumpedagógussal való találkozást.⁴³

⁴² Bereczki Ibolya: Tájházak Magyarországon. http://www.tajhazszovetseg.hu/sites/default/files/taj-hazi-akademia/01_bereczki_ibolya_tajhazak_magyarorszagon.pdf

⁴³ Kántor-Rigó: Kompetenciafejlesztési lehetőségek a hon és népismeret területén. http://www.jgyphk.hu/mentorhalo/tananyag/Kompetenciafejlesztési_lehetsgek_a_hon-_s_npismeret_terletnV2/index.html

A TELEPÜLÉSRE VONATKOZÓ ÍROTT FORRÁSOK GYŰJTÉSE A KÖNYVTÁRBAN, LEVÉLTÁRBAN. A FORRÁSKRITIKA JELENTŐSÉGE. A HELYTÖRTÉNETI SZAKIRODALMI GYŰJTEMÉNY

A történészek elsősorban az írott forrásokból, dokumentumokból dolgoznak. A települések történetével rendszerint a helyi történelem tanárok és más lelkes, gyakran amatőr kutatók foglalkoznak. A település méretétől, jelentőségétől függően több vagy kevesebb szakirodalom található róluk, de megállapítható, hogy szinte minden településről született már szakirodalom (újságcikk, szakdolgozat, tanulmány, tanulmánykötet, monográfia). Ezek gyakran csak a település egy adott korszakát, részét (például az iskola intézménytörténete, vagy a termelőszövetkezet története, egy nevesebb épület vagy család története) veszik górcső alá és gyakran magukon hordozzák egy-egy korszak politikai szemléletét is.

A helytörténet ma egyre népszerűbb, a települések támogatják ezek megírását és kiadását. A helytörténeti tankönyvek, tankönyvcsaládok kiadása és az iskolai oktatásba történő beemelése nagyon fontos, hiszen a lakóhely múltjának megismerésében kiemelt szerepet játszhat és a településhez való kötődés kialakításának egyik legközvetlenebb formája lehet. „A lakóhely, a szülőföld ismerete és a hozzá fűződő megértő, óvó, ápoló viszony a polgárrá válás alapja, a viszonyulás érzelmi hozadékát szokták hazaszeretetnek nevezni. Teljes, ép személyiségről is akkor beszélhetünk, ha az egyén nem gyökértelen, tisztában van családjá, rokonai, környezete múltjával, elsajátítja azok értékeit – gyökeret ereszt és növeszt.”⁴⁴ Rendszerint amit jobban megismerünk, azt jobban megértjük, és ahhoz erősebben kötődünk. Az egyetemes és nemzeti szintű történelem gyakran unalmas és érdektelen a fiatalok számára, a helytörténet közvetlenebb, megtapasztalhatóbb és megfoghatóbb. A történelmi mélyfúrás, az utánajárás, a helyi források, dokumentumok, múzeumok jól felhasználhatók egy-egy történelmi esemény, személy jobb megismerésére, a témában való elmélyedésre. A helytörténetben rejlő személyes érintettség – legalábbis az ősök vonatkozásában – egyfajta érzelmi többlet, motiváció lehet a megismerésre, tanulásra.

Az adott település történetére vonatkozó szakirodalmat rendszerint megtalálhatjuk a helyi, települési könyvtárakban. A nagyobb városi, megyei könyvtárakban helytörténeti gyűjteményt kezelnek, melynek munkatársai rendszerint jól ismerik az ott fellelhető könyveket, irodalmat, sajtóanyagot.

A település történetére vonatkozó dokumentumokat a Magyar Nemzeti Levéltár megyei, városi levéltárai őrzik. A megye minden településének dokumentumait őrzik, és a biztosítják a kutatók számára. A levéltárakban folyó kutatásokhoz kutatási engedély és támogatói nyilatkozat szükséges. Az egyházi jellegű dokumentumok gyakran az egyházi levéltárakban érhetők el. A levéltárakban a fondjegyzék segítségével tudunk tájékozódni az ott fellelhető dokumentumok témájáról, mennyiségéről, amit iratfolyóméterben szoktak megadni.

A túlra vonatkozó szakirodalom és források szakszerű értelmezéséhez elengedhetetlen a forráskritika és a keletkezési körülmények, időpont tisztázása. Az egyes törté-

⁴⁴ Foki Tamás: Helyismeret, helytörténet. In Knausz Imre (szerk.): 213. o.

nelmi korszakokban írt szakirodalmakban, dokumentumokban erős a politikai ideológia szerepe. Minél erősebb az ideológiai nyomás a dokumentumokban, sajtótermékeken, sőt gyakran a szakirodalom egy részében is ezek markánsan és a korra jellemző speciális fogalomhasználattal jelentek meg (például a Rákosi-korszakban). A dokumentumok elemzése során a forráskritikai alapvető kérdéseit tisztáznunk kell: Mikor született a dokumentum, az írás? Ki írta? Mit tudunk az adott személyről? Milyen céllal, szándékkal írta?

A HELYI ÉRTÉKEK FELTÁRÁSÁNAK MÓDSZERTANA. A HELYI ÉRTÉKTÁRAK KIALAKÍTÁSÁNAK GYAKORLATA

Települési értéktár kialakítása lépésről lépésre

A települési értéktárak kialakításában kulcsfontosságú a helyi hagyományok, művészeti értékek, új kezdeményezések bemutatása, a lokálpatriotizmus növelése, továbbá a speciális közösségek és jeles személyiségek közbecsülésének erősítése.

Fontos módszertani alap, hogy minden egyes települési értéktár kialakításakor a lakosság minél szélesebb körű bevonására és aktivizálására kell törekedni. Ennek szakmai folyamata a következő:

1. egyeztetés a település döntéshozóival, aktív embereivel, a közösségi értékfeltárás folyamatának elfogadása;
2. aktivisták, értékfeltárást kezdeményező emberek bevonása;
3. helyi szervezetek, intézmények (állami, piaci és civil szektorból) együttes bevonása;
4. közösségi feltáráshoz felkészítő képzés, tréning megvalósítása;
5. személyes megkeresések alapján, interjún, esetleg kérdőívezéssel keresztül a település, szomszédság lakóinak, az értékgazdák felkeresése;
6. a személyes kapcsolat megteremtése után közösségi beszélgetések generálása;
7. a személyes interjúk készítése az értékfeltárás folyamatához bővülő körrel;
8. értékcsoporthoz (munkacsoportok) megalakulása;
9. közös közösségi alkalmak sorozata, értékeket bemutató rendezvények kezdeményezése és megvalósítása;
10. a települési értéktár bizottság megalakulásának segítése;
11. értékek dokumentálása és felvétele az értéktárba;
12. értéktár klubok létrehozása, működése;
13. gazdaságfejlesztési lehetőségek megkeresése;
14. pályázati támogatások igénybe vétele;
15. helyi cselekvési programok kezdeményezése.

Egyeztetés a település döntéshozóival, aktív embereivel, a közösségi értékfeltárás folyamatának elfogadása

Első lépésként fontos elérni, hogy a település vezetése megismerje és elfogadja azokat a szempontokat és azt a folyamatot, amely a települési értéktár és a bizottság működésének alapját képezi, ügyelve arra, hogy a hungarikum törvény céljai megfelelően érvényesüljenek. Amennyiben már megalakult és elkezdte működését az értéktár bizottság, a közreműködőket is bevonva ugyanúgy el tud indulni a közösségi értékfeltárás folyamata.

Ha egy település vezetése nem támogatja az értékfeltáró tevékenységeket, lehetőség van egyéb módszerekkel a gyűjtőmunka megkezdésére és a dokumentálásra, bízva abban, hogy a döntéshozók véleménye a későbbiekben pozitívan változik, s az addig feltárt anyagok helyi értéktárba való felvétele megtörténhet. Civil kezdeményezésként is alakítható települési értéktár, akik a települési önkormányzat támogatása hiányában a megyei értéktár bizottsághoz, vagy a területi szintű közművelődési szakmai szolgáltatóhoz is fordulhatnak segítségért.

Aktivisták, értékfeltárást kezdeményező emberek bevonása

A feltárás első főszereplői – legyen szó lokálpatriótákról, vagy más településekről érkezőkről –, akik a kezdeti lendületet adják a folyamatnak, elköteleződtek az értékek feltárásában, fontos számukra az, hogy minél többen vegyenek részt a közös kutatásban. Lényeges, hogy a résztvevők jól ismerjék a tervezett program lépéseit, következetesen tudjanak gondolkodni és cselekedni. A gyűjtőmunkára nézve szerencsés is lehet, ha az értékfeltárásban nem az érintett település (nagyobb települések esetén jól lehatárolható településrész) – a továbbiakban szomszédság – lakosai vesznek részt a kezdeti szakaszban, mivel a helyben élők a tapasztalatok alapján hamarabb megnyílnak egy ismeretlennek.

Heves megye első értékőr csapata

Helyi szervezetek, intézmények, a három szektor szereplőinek bevonása

Amennyiben a közösségi értékfeltárási folyamat támogatott, és adottak a folyamatot „beindító” szereplők, kulcsfontosságú lehet a település szerveződéseinek, civil szervezeteinek, intézményeinek a tájékoztatása és a bevonása. Egy település akkor lehet sikeres, ha az állami, a vállalkozói és a civil szféra szereplői hatékonyan tudnak együttműködni. Amellett, hogy a bevont szervezetek résztvevőket (ezzel együtt értékeket)

biztosítanak, a feltárás végső szakaszában a társadalmi és gazdasági hasznosulás motorjai lehetnek.

Közösségi feltáráshoz felkészítő képzés, tréning megvalósítása

Fontos, hogy tervezzük az értékfeltárásban részt vevő, aktív emberek szakmai felkészítését. Az 1-2 napos tréning során a résztvevők elsajátítják a közösségi feltárás eszközeit és szakaszait, valamint megismerik a módszert, amely kereteket ad az értékfeltáró munkához. Az aktív részvételre és közös tudásra építő képzés során megismerhető a törvényi szabályozás és háttér, a Művelődési Intézet szerepe, valamint a közösségfejlesztés és a közösségi tervezés módszerei.

Amennyiben a feltárást az intézet által kidolgozott kérdőív segítségével kezdeményezzük, úgy a dokumentum kérdéseinek kidolgozása is feladatként jelentkezik a képzésen. Az alkalmak során az értékfeltárás iránt elkötelezett, aktív személyek megerősödnek céljaikban, ugyanakkor a kezdeményezéssel kevésbé azonosulók visszaléphetnek.

Személyes megkeresések alapján, interjún, kérdőívezéssel keresztül a település, szomszédság lakóinak, az „értékgazdák” felkeresése

A feltárást végző és segítő emberek megtalálása és azonosítása után kezdetét veszi a konkrét feltáró tevékenység. A felkészített értékfeltárók interjúkat készítenek, kérdőívet töltenek ki a helyiekkel. Házról-házra, lakásról-lakásra járva személyes ajánlásokkal dolgoznak. A cél minél több nyilatkozót elérni, s ezáltal felszínre hozni az értékeket, amelyeket a kérdőív rögzít, interjú esetében pedig leírás is taglal. Az első feltáró szakaszban kb. 20-30 személyes interjú után már közösségi beszélgetés tervezendő.

Közösségi beszélgetések

A személyes kapcsolatfelvétel végén az értékfeltárást vezető tájékoztatja és meginvitálja az értékgazdát egy közösségi alkalomra, ahol találkoznak a megkérdezett, értéket ajánló lakosok. A közösségi beszélgetések résztvevői megismerik az interjúk és kérdőívek eredményeit. Itt van elsődleges lehetősége az értékek közösségi alapú elfogadására, társadalmasítására, illetve elvetésére, esetlegesen kiegészítésére.

A résztvevők felismerik közös értékeiket, új megközelítésben és szempontok szerint látják azokat, továbbá a közösség támogatásának tudata megerősítő hatású, így jön létre közösségi felelősségvállalás és elköteleződés. Lehetőség szerint több ilyen alkalommal kell teremteni, optimális esetben közművelődési intézményben, színtérben, ahol körvonalazódnak a közösségi megoldások és feladatok, megteremtődhet egy szélesebb kör bevonásának igénye. A közösségi beszélgetések levezetéséhez moderátor szükséges, akinek a fő feladata, hogy betartsa és betartassa a beszélgetés kereteit, szót adjon minden résztvevőnek, kereteket adjon az összejövételnek.

Személyes interjúk készítése, az értékfeltárás folyamatához bővülő körrel

Az egyéni és közösségi beszélgetések alkalmait követően folytatni szükséges az értékek feltáráshoz irányuló folyamatot. Nagyobb településen újabb 20-30 ajánlás után ismét következhet egy közösségi beszélgetés. A lemorzsolódások a résztvevők körében elkerülhetetlenek, de megfigyelhető új szereplők megjelenése is.

Közösségi értékfeltáró interjú.

Értékcsoportok (munkacsoportok) megalakulása

A közös értékeknek nyilvánosságot biztosító alkalmakon az idő előrehaladtával egymásra találhatnak azok az emberek, akik bizonyos témájú értékek ismerői vagy birtokosai, érdeklődésük is hasonló. Ezen közös pontok, vagy a törvény által szabályozott kategóriák mentén, kisebb munkacsoportokat érdemes alakítani. A tematikus csoportmunkának azért van különös jelentősége, mert a közösségi beszélgetések, az egyre több résztvevővel egy idő után nem tudják a rengeteg információt egyben kezelni. Csoportokra bontással hatékonyabban és eredményesebben lehet tovább dolgozni. A csoportok vezetőt választanak és önállóan, ugyanolyan metódus alapján, saját munkatervvel végzik tovább tevékenységüket. Szakértő bevonásával szükséges koordinálni az így kialakult csoportok munkáját.

Közös közösségi alkalmak sorozata, értékeket bemutató rendezvények kezdeményezése és megvalósítása

Az eddigi folyamatok eredményeként feltárt értékeket célszerű kisebb ünnepeken, rendezvényeken bemutatni a szélesebb közönség, közösség felé. A közösségi beszélgetések során cselekvési irányok és kezdeményezések is megmutatkoznak, felszínre törnek: ennek a folyamatnak az eredménye szerencsés esetben olyan események megvalósításának gondolata, amely további cselekvésre buzdít: az értékeink megmutatására, megünneplésre, erre kiállítások, rendezvények szervezésére. Az értékünnepek sikeréhez nagyban hozzájárul, ha a településen dolgozó közművelődési és közösségi szakemberek a szervezési feladatok egy részét átengedik az aktív és elköteleződött értékfeltáróknak – természetesen szakmai tanácsadás, iránymutatás mellett, erősítve a közösségi művelődés koncepcióját.

Egy-egy ilyen közösségi ünnep különösen nagy hatást gyakorol a településen élőkre, sikerélményt, büszkeséget, tartást ad a polgároknak.

Értéktár bizottság megalakulása

Ideális esetben az értéktár bizottság a feltárás folyamatának kései szakaszában alakul meg a folyamat hatására és eredményeképpen. Így nagy eséllyel olyan emberek alkítják a bizottságot, akik már bizonyították elkötelezettségüket az ügy iránt. A bizottság munkája megalapozott és kellően támogatott, működésének folyamatossága garantált. Működése adekvát pályázati támogatások révén fejlődhet, erősödhet tovább.

Értékek dokumentálása és felvétele az értéktárba

A már feltárt és nyilvánosságra hozott értékek hivatalos formában felterjesztésre kerülnek a bizottsághoz. A kormányrendelet vonatkozó mellékletének beszerzése és kitöltése nem mindenki számára megoldott. A folyamat segítése érdekében is célszerű a közösségi alkalmakat folytatni, ahol az értékfeltárásban részt vevők segítenek egymásnak a fogalmazásban, felterjesztésben.

Értéktár klubok létrehozása, működése

Az értéktár klub az értéktár bizottság szakmai munkájának támogatását, valamint a feltárás folyamatosságának biztosítását szolgáló önkéntes szerveződés, amely képes a közösségi aktivitásokat fenntartani, közösségi alkalmakat összehívni, az értékcsoporthoz tartozók munkájának koordinálását végezni, valamint fejlesztési irányokat mutatni. A klub a helyi értéktár bizottság társadalmi beágyazódottságát mutatja. Működését tekintve lehet formális és informális is.

Gazdaságfejlesztési lehetőségek felmérése

Az eddig megvalósult folyamatokkal elérhető a hungarikum törvényben is megfogalmazott társadalomfejlesztő hatást. Az adott településen vagy szomszédságban az emberek részvételi szándéka növekszik, aktivizálódnak, egyetértés, együttműködések és a társadalmi kölcsönhatások erősödnek a feltáró munkában.

A passzív(abb) állapotból az érintett emberek cselekvő állampolgárrá válnak. A település nem szolgáltat nekik, hanem velük együtt, aktív, cselekvő részvételükkel körvonalazódik újabb szolgáltatás(ok) lehetősége. A gazdaságfejlesztés változatos formái jelenhetnek meg. A hangsúlyt továbbra is a közösségi tervezésre kell helyezni, a három szektor együttműködése elengedhetetlen a fenntartható fejlesztéshez, fejlődéshez. Ennek koordinálásában az értéktár bizottságnak és az értéktár klubnak elköteleződése fontos.

A KÖZMŰVELŐDÉS SZEREPE A HELYI IDENTITÁSTUDAT ERŐSÍTÉSÉBEN

A Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció (1/2014. (I.3.) OGY határozat) a következőkben összegezi a szakterület fontosságát:

„A közművelődést a magyar kulturális kormányzat olyan személyiség -, közösség - és társadalomfejlesztő programnak tekinti, amely feltételezi a polgárok aktív közösségi művelődését.

A közösségi művelődés a helyi problémák saját erőből történő megoldásához szükséges képességek elsajátításával, a helyi életminőség javításával elősegíti azt a nemzetstratégiai és nemzetgazdasági fordulatot, amelynek révén hazánk az itt élő emberek értékeire, erőforrásaira alapozva sikeres országgá válik.”

A 2017 nyarán módosított 1997. évi CXL. törvény - a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről – rögzíti, hogy a kulturális örökséghez tartozó javak múltunk és jelenünk megismerésének pótolhatatlan forrásai, a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség egészének elválaszthatatlan összetevői; szellemi birtokbavételük minden ember alapvető joga. Az e fogalomkörbe tartozó értékek különös védelme, megőrzése és fenntartása, valamint a nyilvánosság számára történő széles körű és egyenlő hozzáférhetővé tétele a mindenkori társadalom kötelezettsége.

A társadalom közös érdeke a nemzeti, nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése, amely törekvés a kulturális alapellátás rendszerében testesül meg.

A törvény 76. §-a felsorolja a települési önkormányzatok közművelődési feladatait, amelyeket immár közművelődési alapszolgáltatásoknak nevezünk:

- a) művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása,
- b) a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése,
- c) az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása,
- d) a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása,
- e) az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása,
- f) a tehetséggondozás- és -fejlesztés feltételeinek biztosítása, valamint
- g) a kulturális alapú gazdaságfejlesztés.

Ezen feladatok többségének ellátása közvetlenül járul hozzá a helyi identitás erősítéséhez, a településen élők helyi kötődéséhez, a helyi lét tartalmasabb megéléséhez.

A kulturális szakterületet szabályozó törvény mellett a hungarikum törvényben megfogalmazott szakmai kategóriák (agrár- és élelmiszergazdaság, egészség és életmód, épített környezet, ipari és műszaki megoldások, kulturális örökség, sport, természeti környezet, turizmus) több pontja is illeszkedik a közművelődési szakmai feladatokhoz. A közművelődési szakterület értékfeltáráshoz köthető küldetésének lényege az egyéni-, közösségi-, települési-, megyei- és az országos léptékben is mérhető identitástudat erősítésében rejlik.

A szakterület kiemelt céljának tekinti a magyar értékek – helyi termékek, szellemi- és tárgyi hagyományok – felkutatását és megőrzését, továbbá a kulturális tradíciókat

ápoló alkotó közösségek szakmai támogatását, s a kapcsolódó tevékenységek mögött rejlő turisztikai lehetőségek felismertetését.

A szakterület meghatározó tevékenysége az emberi alkotókészséghez kötődik, legyen az szellemi vagy tárgyi produktum. A körülöttünk lévő értékek megismertetésén, tovább örökítésén, megőrzésén túl a közösségi művelődés szellemisége jegyében az értéktár mozgalom jelentősége és célja a társadalmi szövetek megerősítésében rajzolódik ki. Az aktív részvételen alapuló művelődési formák módszertani eszköztárával számos, a közösségek életét meghatározó területre, helyzetre és problémára kereshetünk megoldásokat.

A közművelődés feladatellátásában meghatározó eszköz a „cselekvés” kultúrájának kialakítása és erősítése, melynek révén hozzájárul:

- a lokális társadalomfejlesztéshez,
- a településfejlesztéshez,
- a gazdaságfejlesztéshez,
- az önfoglalkoztatás elősegítéséhez,
- a munkanélküliség csökkentéséhez,
- a települések népességmegtartó képességének erősödéséhez,
- az egészségügyi állapot javításához (fizikai, lelki),
- a generációk közötti „távolságok” csökkentéséhez,
- a helyi és a nemzeti identitástudat megerősödéséhez.

A szakterület vallja, hogy a helyi értékek feltárása és gyűjtése nem végcél, hanem a társadalom megtartó erejének egyik eszköze, mely elv egyben a kapcsolódó szakmai tevékenységek prioritását is magában foglalja.

Az önszerveződések, szabadidős tevékenységek mentén szerveződő művelődő közösségek gyakran a helyi értékek, helyi események, felmerülő igények, helyi adottságok, vagy helyi problémák megoldására mentén alakulnak és aktivizálódnak.

Az **önszerveződés** a lakóhely, munka, tanulás vagy érdeklődés/ érdekek, továbbá értékek, valamely ügy kapcsán összetartozó emberek körében meginduló szerveződés, amely az érintett kezdeményezésére indul be és szerveződik tovább, fejlesztői segítség nélkül, vagy kevés fejlesztői rásegítéssel.

Az önszerveződő aktivitások lehetnek fejlesztő módszerekkel segített tankatalógusok és a rájuk épülő tanulókörök, a szívesség-szolgálatok, az önkéntes szolgálatok, a KÖR-mozgalom (Közösségi Önsegítő Rendszer), de a helytörténeti, településszépítő, környezetvédő, természetvédő és érdekvédő közösségi aktivitások is. Az önszervező közösségi cselekvés beindulását, a kezdeményezést tudatos fejlesztő-munkával is érdemes serkenteni, ösztönözni. (pl. a helyi értékek, helyi tudás feltárására és cseleltetésére).

Művelődő közösségnek a művelődési érdeklődési kör és az önképző, társas tevékenység szerint elkülönülő – jogi személyiség nélküli – lakossági csoportot nevezzük. Célja az azonos vagy hasonló érdeklődésű emberek közös művelődése, társas együttléte, szórakozása, amely önkéntességen alapul. A művelődő közösség együttléte so-

rán többnyire nem-formális tanulási folyamat valósul meg. A csoport egy meghatározható résztvevői maggal működik, a csoport létszáma és összetétele az idő folyamán változhat. A csoport vezetője általában az adott területen kiemelkedő tudással, kompetenciával vagy szervezői képességgel rendelkezik, de nem feltétlenül van dokumentummal igazolható végzettsége.

Formái lehetnek:

- Alkotó művelődési közösségek:
Amatőr művészeti csoport (előadó- és alkotóművészeti),
Népművészeti csoportok
- Klubok
pl.: korosztályi (ifjúsági, nyugdíjas) vagy érdeklődés alapján szerveződő klubok
- Szakkör
Szabadidős, hobbi tevékenység mentén szerveződő
pl. bélyeggyűjtés, kézművesség, idegen nyelv

Közös értékmentő munka Hevesvezekekenyen.

NEMZETI ES HELYI IDENTITÁS A KÖZNEVELÉSBEN

A helyi identitásról, a nemzeti identitás tudatában érdemes és kell beszélni, amely a köznevelés területén is hangsúlyosan kell, hogy megjelenjen. A nemzeti hitvallás Magyarország Alaptörvényében került megfogalmazásra 2011. április 25-én. Ebben szerepel többek között, hogy vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence

természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.

A nemzetstratégiai célok elérésének alapját képezi az, hogy a magyarság tagjai ismerjék meg és szeressék közös szellemi hagyatékunkat, örökségünket, hagyományainkat, törekedjenek ezek megvédésére és átadására. Ennek a szemléletnek a kialakítása már iskoláskorban el kell, hogy kezdődjön, ezért különösen fontos, hogy a fiatalabb generáció tagjai lehetőséget kapjanak arra, hogy ne csak tankönyvekből és órai keretek között tanuljanak egy-egy fontosabb történelmi helyszínről, eseményről, személyről, hanem lehetőségük legyen minél több ilyen emléket felkeresni. Hasonlóképpen a természettudományos oktatás során is cél az egyedülálló természeti és táji értékeink megismertetése, a természetjárás megszerettetése az általános iskolásokkal és középiskolásokkal. A most felnövekvő generáció válik ugyanis idővel utazási döntést hozó turistává, de belőlük kerülnek ki az ágazat későbbi dolgozói, vezetői is. Ezért a közneveléssel való szorosabb együttműködés nemcsak általánosan járul hozzá a nemzeti identitás kialakulásához, hanem az ágazat hosszú távú érdekeit is szolgálja.

A 2012-ben kiadott Nemzeti Alaptanterv köznevelés feladatát alapvetően a nemzeti műveltség, a hazai nemzetiségek kultúrájának átadásában, megőrzésében, az egyetemes kultúra közvetítésében, az erkölcsi érzék és a szellemi-érzelmi fogékonyság elmélyítésében jelöli meg. Feladata továbbá a tanuláshoz és a munkához szükséges képességek, készségek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztése, az egyéni és csoportos teljesítmény ösztönzése, a közjóra való törekvés megalapozása, a nemzeti, közösségi összetartozás és a hazafiság megerősítése.

A Nemzeti Alaptanterv fontos szerepet szán az egyetemes magyar nemzeti hagyománynak, a nemzeti öntudat fejlesztésének, beleértve a magyarországi nemzetiségekhez tartozók öntudatának ápolását is. Ebből következően a nemzetiségekre vonatkozó tudástartalmak főbb tartalmi jellemzői (illeszkedve a regionális és lokális sajátosságokhoz) a tartalmi szabályozás különböző szintjein, illetve az iskoláztatás minden szakaszában arányosan meg kell, hogy jelenjenek. Kiemelten kezeli az ország és tágabb környezete, a Kárpát-medence, különösen a környező országokban élő magyarság életének megismerését, ugyanakkor fontosnak tartja azokat a tartalmakat, amelyek Európához tartozásunkat erősítik.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés:

A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait. Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését. Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése, és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége.

A hon- és népismeret tananyag az 5-8. évfolyamban tartalmazza nemzeti kultúránk nagy múltú elemeit, a magyar néphagyományt, valamint a hazánkban élő nemzetiségek kulturális emlékeit, szokásait, kulturális jelenét.

Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld tiszteletét alapozzák meg. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti, nemzetiségi identitástudat és történeti tudat kialakítását.

Tudatosítja a tanulóban, hogy saját hagyományaik, nemzeti értékeik megismerése, elsajátítása révén nyitottá válhatnak a velünk élő nemzetiségek, vallási közösségek, a szomszéd és a rokon népek, valamint a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt is.

A 9-12. évfolyamon oktatott Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek tantárgy keretei között több olyan témakör szerepel, amely hozzájárul a tanulók nemzeti és helyi identitástudatának erősítéséhez (pl. a helyi társadalom, civil társadalom, önkéntesség).

A formális oktatás mellett a köznevelési intézmények gyakran szerveznek olyan nemformális tanulási alkalmakat, amelyek kapcsolódva a Nemzeti Alaptanterv célkitűzéseéhez, segíti a tanulók nemzeti és helyi identitásának erősítését (pl. műveltségi vetélkedő, versenyek, helytörténeti kiállítások, rajzpályázatok, helyi ünnepek, színdarabok előadása).

A CIVIL SZERVEZETEK SZEREPE A HELYI IDENTITÁS ŐRZÉSÉBEN

A modern civil társadalom a gazdaság és az állam közötti társadalmi interakció szférája; a nyilvánosságból és különböző szabad társulásokból tevődik össze. A polgári kezdeményezés és önmozgósítás változatos formái hozzák létre és a jogrendszer (különösen az alanyi jogok megléte) intézményesíti. Politikai szerepe nem a hatalom megszerzése, hanem annak építő jellegű befolyásolása, kontrollja.

A civil társadalom állampolgári mozgásformák és attitűdök társadalmi összessége. A civil cselekvés alapja az öntevékenység, az önkéntesség. Központi szereplője az aktív cselekvő polgár. A civil társadalom megjelenhet spontán és nem formalizált módon (pl. klubok, körök) de szervezeten és jogi keretek között is (egyesületek, alapítványok).

A részvétel olyan aktus, vagy folyamat, amelynek során az információáramlásból, vagy a társadalom működéséből kimaradó emberek közvetlenül bekapcsolódnak a társadalmi, közösségi, politikai és kulturális életbe; bevonódnak a közjóért folytatódó közösségi cselekedetekbe, és beleszólnak az őket érintő döntések meghozatalába is, hogy ezen keresztül javítsák az értük létrejött intézmények (közösségi szokások, civil szervezetek, közszolgálati intézmények) működési mechanizmusait.

Helyi, települési vagy kisebb térségi szinten gyakran alakulnak olyan civil kezdeményezések, formális, vagy nem formális keretek között, amelyek a természeti vagy épített örökség, a hagyományok, kulturális értékek megőrzését, átadását, fenntartását tűzték ki célul. Teszik mindezt felelősségtudatból, ismeret és tudásátadás céljából vagy akár szórakozásból. Mindezzel tudatosan vagy közvetett módon hozzájárulnak saját maguk és a helyben élők életminőségének javulásához, a helyi szolgáltatások bővüléséhez, a helyi identitástudat erősítéséhez.

A helyi kötődés és a helyben történő megélhetés alapja is minél alaposabb helyismeret. Általános érvényű az a megállapítás is, hogy ahhoz, hogy tervezni tudjuk a jövőnket, ismerni kell a múltunkat.

Helyismeret: Egy adott helyre (település, tájegység, térség) vonatkozó információk, illetve az őket hordozó dokumentumok összessége. Könyvtári fogalomként a könyvtári tevékenységnek (gyakorlatnak) az a része, amely ezeknek az információknak, dokumentumoknak a felkutatásával, összegyűjtésével, rendszerezésével, feltárásával, közvetítésével és közreadásával foglalkozik.

Helytörténet: Egyrészt jelöli az adott hely társadalmi fejlődésének folyamatát, a múltra vonatkozó, feltárt vagy a forrásokban rejtőző információkat – ennyiben a helyismeret része. Másrészt a történettudomány azon ágának, területének megnevezésére szolgál, amely e hely (vagy valamely intézménye stb.) történeti múltját, a helyhez kötődő valamely személy életét, történeti szerepét tanulmányozza, illetve a történeti események, helyi tényezőit, sajátosságait mutatja be.

Honismeret: A legkorábbi, még reformkori fogalom. Tartalma többször módosult, ma a közművelődési és a pedagógiai gyakorlat részeként értelmezhető. Az információk felkutatását és gyűjtését, vagyis az ismeretszerzést, valamint az ismeretnyújtást tekinteti feladatának, témájában földrajzilag túlnő az adott hely határain, gyakorlatilag az egész országra, az egész nemzetre kiterjed. Három sajátos jellemzője van: az öntevékenységre épít, mozgalmi vonásokat hordoz; az élőszavas információkat, az íratlan ismeretanyagot is felöleli.

Fontos kifejezés továbbá a helyi aktív állampolgársághoz kapcsolódóan, ha valakire azt mondjuk, hogy lokálpatrióta. Ezt az elnevezést gyakran halljuk, olvassuk kevésbé pozitív kicsengésű beszélgetésekben, és írásokban egyaránt. Egyszerű értelmezésben helyi hazafit jelent. Lokálpatrióta minden ember, aki elfogultan szereti szülőhelyét, környezetét.

Aki szereti szülőhelyét, szűkebb és tágabb értelemben is – ha még nem feltétlenül van abban a helyzetben, hogy hathatósan több emberhez, vagy tömeghez szólva a lokálpatriotizmus fő területein, például településfejlesztés, rendezés, környezetvédelem, oktatás, kultúra, gazdaság, érdekképviselés – de megbecsüli a település értékeit, megőrzi és ápolja múltját, egyenlőként bánik embertársaival, az a szó legpozitívabb értelmében is lokálpatrióta.

Az emberek többsége legtöbbször azonban nem magukra és a magán emberek hazafiságára gondolnak, hanem szervezetekre. Minden településen vannak civil szervezetek, akik az országban, világban zajló társadalmi, gazdasági folyamatokra a civil társadalom megerősítéséért cselekvő fórumokat hoznak létre, helyi közösségek, kultú-

rák, fennmaradására és gazdagítására. Ezeknek a civil szervezeteknek felelősségteljes a tevékenysége, segítik a helyi információáramlást, a párbeszédet a helyi szereplők között.

Negatív értelemben akkor használják a lokálpatrióta kifejezést, jelzőt, amikor egyéni érdekek mentén alakuló túlfűtöttség, köztiszelet-teremtés vezérelti a személyt.

Mindazok, akik éreznek magukban igényt, és éreznek magukban tenni akarást, hozzájárulni vágyást, a településük, környezetük védelmében és érdekében, a helyi közösség hasznára, a helyi értékek megbecsülésére azoknak érdemes bekapcsolódniuk a településükön jelen lévő civil szervezetek tevékenységébe.

A hungarikum mozgalom elindítása során egyértelmű cél volt, hogy a civil szervezetek, közösségek bekapcsolódjanak az értékek gyűjtésébe, feltárásába. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy ideális esetben a képviselőtestület és a civil közösségek közösen valósítják meg a helyi értéktár létrehozását és működtetését.

A helyi civil szervezetek tagjai lehetnek a legalkalmasabbak arra, hogy elindítsák a helyi értékek gyűjtését, dokumentálását, archiválását. Az országban számos olyan példát is láthatunk, amely során a helyi képviselőtestület civil szervezetet bízott meg a települési értéktár bizottság feladatainak ellátásával.

A HELYI NYILVÁNOSSÁG SZEREPE

Helyi nyilvánosságnak nevezzük egy település, vagy településrész nyilvános kommunikációjának összességét mindazokról az ügyekről, amelyek a helyi közösséget bármilyen módon érintik. A helyi nyilvánosság alapja az információ, az információk nyilvános közzététele, befogadása, feldolgozása, megvitatása és az így kialakult vélemények, álláspontok közvetítése. A helyi nyilvánosság működésének alapfeltétele, hogy az információkhoz és a kommunikációban való részvételhez minden helyi lakos hozzáférjen. A hozzáféréshez tartozik a kommunikáció „akadálymentesítése” is, vagyis annak biztosítása, hogy az információ a helyi lakosok számára érthető legyen, a kommunikációban pedig adottságaitól függetlenül mindenki részt vehessen.

A helyi nyilvánosság szereplői a helyi lakosok és csoportjaik, a helyi intézmények, szervezetek, cégek és a helyi önkormányzat. A kommunikáció a helyi lakosok között, illetve a lakosság és/vagy a többi szereplő között folyik minden irányban. Ideálisan a helyi nyilvánosság a helyi demokrácia működésének garanciája, mely biztosítja, hogy a tájékozott állampolgárok érvényesíthessék akaratukat és kontrollálni tudják a közhatalmat.

A nyilvánosság teret nyújt a legkülönbözőbb véleménycseréknek, információkhoz juttat, illetve segíthet az információk közötti eligazodásban, az öntudatosabbá válásban. Hozzájárulhat az önkifejezés- és az önmeghatározás kifejlődéséhez, az önszerveződés és az együttműködés feltétele, biztosíthatja az erőforrások mozgósítását és általában a közmegegyezés, a racionálisabb döntés létrejöttét.

A helyi nyilvánosság jelentősége az is, hogy kiegészítve a települési önkormányzat kommunikációját, rálátást ad a közérdekű információkra, felszínre hozza a problémá-

kat, lehetőségeket, így segíti azok megoldását, a kínálgó lehetőségek jobb kihasználását.

A helyi nyilvánosság kommunikációs csatornái kiszélesedtek az infokommunikációs eszközök elterjedésével. Míg korábban a falvakban a „kisbíró” dobolta ki a közérdekű híreket, addig napjainkban a közösségi internet eléréssel, a köztereken biztosított „hot-spot”-ok segítségével honlapokon, blogokon, közösségi portálokon is értesülhetünk a helyi információkról, helyi eseményekről. Zárt vagy nyílt virtuális csoport is képesek felkarolni egy-egy olyan helyi közügyet, amely erősíti a települési közösség kötődését. Ilyenek lehetnek többek között a településszépítő akciók, adománygyűjtések, középület- vagy természeti érték megmentésére szerveződő programok, helytörténeti gyűjtések.

Természetesen a hagyományos médiumoknak (helyi újság, helyi televízió, helyi rádió) is van szerepe és kiemelt jelentősége van továbbra is a közvetlen, személyes kommunikációnak is. Így a helyi nyilvánosság gyakran alkalmazott eszközei a lakossági fórumok, közmeghallgatások, tematikus egyeztetések, kerekasztal beszélgetések stb.

Mindezen csatornákat nem tudja kiváltani a virtuális világ, az eredményesség záloga, hogy komplexen kell használni több eszközt. A helyi nyilvánosságot is meg kell tervezni és tudatosan kell alkalmazni, alakítani vagy éppen élni a benne rejlő lehetőségekkel. A helyi identitástudat erősítésének fontos alapja a helyi nyilvánossággal való tudatos foglalkozás.

Helyi identitást erősítő települési jó gyakorlatok bemutatása

Számos jó gyakorlat létezik a helyi, települési kötődések, a szűkebb hazaszeretet erősítésére.

Ezek egyik lehetséges tematizálása:

- közösségi tervezés a településfejlesztésben
- települési értéktár létrehozása
- helyi ünnepek, jeles napok, néphagyományok megélésének eseményei
- helytörténeti gyűjtemény létrehozása
- helyi kötődésű alkotóművészeti pályázat megszervezése
- helyismereti játékos vetélkedő szervezése
- helyi kötődésű alkotótáborok szervezése
- értékfeltérés a média eszközeivel
- rendhagyó irodalom, vagy történelem órák szervezése
- helyben élő sikeres emberekkel, példaképekkel szervezett beszélgetős estek
- helyismereti túrák, kirándulások, akadályversenyek
- helytörténeti séták
- főző- sütő versenyek
- településmarketinget szolgáló kezdeményezések
- imázs filmek készítése
- falunap szervezése:

A falunap leképezi a helyi társadalmat, valódi közművelődési eseménye egy településnek. Egy olyan nap, amely a közösség, a falu napja, az együttlét, a találkozások lehetősége és ünnepe. A helyi társadalom és közösségfejlesztési folyamat fontos állomása.

A falunapok jelentősége:

- Helyi összefogás, kooperáció erősödése
- Térségi, szomszédsági kapcsolatok fejlődése
- A település közösségeinek erősödése
- Helyi értékek megbecsülése, megjelenése a közösség életében
- Közösségi gondolkodás és tervezés erősödése
- Vállalkozások, helyi munkaadók megjelenése
- A helyi identitás erősödése, kötődés
- Önkéntesség megjelenése

FOGALOM

Helyi identitás:

A helyi közösség tagjainak önmagukról, mint közösségről alkotott képe, önmeghatározása, amely a tagok között folyamatosan zajló párbeszéd, a közös cselekvés és a közös értékek felfedezése révén jön létre. A múltat a jelennel összekötő érzelmi kapcsolat, amely az egyén számára az „odatartozás” érzését, a kötődés képességét biztosítja.

IRODALOM

- Községfejlesztés módszertani útmutató. Felelős kiadó: Szabadtéri Néprajzi Múzeum - Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2017.
- Értékekre hangolódva - A nemzeti értékgyűjtés módszertani kézikönyve. Nemzeti Művelődési Intézet, Budapest, 2016.
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).
- Nemzeti Alaptanterv (110/2012. (VI.4.) Kormányrendelet)
- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Kiss Eliza

5.

esettanulmány

Országmarketing

**a magyar bor márkaépítése és piaci
pozicionálását elősegítő országstratégia**

BEVEZETÉS

A fejezet célja annak bemutatása, miként lehet egységesen kiépíteni belföldön és külföldön azt a rendszert, amely révén nem csupán ismertek és imázsformálók lesznek a Hungarikumok Gyűjteményében szereplő boraink, de gazdaságélénkítő hatást is kiváltanak. A fejezet kis részben elméleti, nagyobb részben gyakorlati oldalról kívánja azt a kérdést körbejárni és megválaszolni, hogy a kormányzati rendszer szinergiáiban rejlő erő miként tudja a Hungarikumok Gyűjteménye és a Magyar Értéktár kincsei révén a borpiacot orientálni. További fontos cél annak megválaszolása, hogyan hozható létre egy összehangolt ágazati rendszer annak érdekében, hogy célirányos ország-márkát tudjunk felépíteni. A fejezet végső célja annak feltárása, hogy miként kellene ezek hazai megismertetése érdekében vagy a diplomáciai csatornák igénybe vételével a külföldiekben országunkról kialakított kép formálásában hatékony segítséget nyújtani.

„A sikeres bormarketing a magyar szőlőfajtákon, a kiemelkedő ökológiai adottságú borvidékeken, a zászlós borok kialakításán, a szakmai összefogáson, a hatékony kommunikáción, az elegendő pénzügyi ráfordításon és a szigorú szabályozáson alapul” (Kielmayer, 2003). Magyarország kiemelt célja, hogy az állam a magyar nemzeti identitás jellemvonásait gazdaságpolitikáján belül is preferálja, s hogy a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokat oly módon használja fel, hogy a gazdaság élénkítését – elsősorban külföldön – összeköti a magyar-márkaépítés ösztönzésével. Ez egyben egy újfajta, az eddiginél jóval tágabb és hatékonyabb, mindenki számára érthető kulturális politika is, amely a Hungarikumok Gyűjteményének és a Nemzeti Értéktárnak részét is képező gasztronómiai sokszínűségünket (étel, bor), mint nemzeti kultúrát az ágazati célokon túl is fejleszti.

Az élelmiszerek piacán belül a borok speciális kategóriát töltenek be. Közvetlen gazdasági hasznuk mellett nem elhanyagolható az egyetemes emberi kultúrák fennmaradásában betöltött szerepe. Magyarország tradíciókban gazdag szőlő- és borkultúrával rendelkezik, a kiváló klimatikus feltételek eredményeként a sokféle mikroklíma sokszínű bortermelést tesz lehetővé. Több kutatás megállapítja, hogy a világ szemében a magyar termékekről kialakult egy olyan kép, miszerint olcsók, közepes minőségűek és gyenge a csomagolásuk. Az elmúlt húsz évben a nagy nemzetközi borversenyeken szép sikereket értek el a magyar borok, sok érmet kaptak. Mindezek ellenére sem sikerült az áttörés, mert sok esetben ezek a borok kisebb mennyiségben készülnek, mint hogy fajsúlyosan meg tudjanak jelenni bármilyen exportpiacon. A Magyarországon megtermelt bor nagyobb hányada viszont valóban nem éri el azt a minőségi küszöböt, ami pozitív visszacsatolást váltana ki a külföldi fogyasztókból, vagy szakértőkből.

A bormarketing feladata tehát, hogy javítson a magyar bor megítélésén. A termelőknek pedig tenni kell azért, hogy a magyar borok minősége kiváló legyen és áruk arányos az értékükkel. Az imázsformálás legfontosabb „eszköze” egy jól kiválasztott régió vagy borvidék (pl. Balaton, Tokaj, Villány stb.) marketingszempontról vett „felépítése” lehet, melynek világpiaci pozícionálása nagymértékben hat a többi magyar bor megítélésére, sikerére.

A kormányzati agrárpolitika Darányi Ignác Tervében kiemelt szerepet kapott a bor, mint az élelmiszergazdaság speciális terméke. A borágazat az elmúlt években elérkezett arra az érettségi fokra, hogy érdemes legyen az országstratégiát – legalábbis részben – ráépíteni. A hagyományok, a világörökségi adottságok, a turizmus piacának fejlődése és az országimázs elképzelések lehetőséget adnak egy új pálya felvázolására. Ez a fejezet éppen azokat a stratégiai irányokat keresi, melyek megvalósulása esetén kitörési pontok születhetnek, melyek fejlődési pályára állíthatják a bormarketinget.

Mára egyértelművé vált, hogy a borszektor gondjainak egy jó része csak komplex intézményi, szabályozási, gazdasági, oktatási és infrastrukturális intézkedések révén oldható meg. Nagyon fontos az új stratégiai cél rögzítése is: a borszektor fejlesztése a nemzeti célok megvalósítására kell, hogy épüljön. Az országimázs-fejlesztésre épített borstratégia célja, hogy hozzájáruljon a magyar borágazat olyan útra lépéséhez, amely méltó nemzeti értékeinkhez, évszázados hagyományainkhoz, segítve ezzel a borszektor megerősödését, a hazai és a nemzetközi piacon történő elismertségének növelését, egyszersmind az országról alkotott pozitív kép megteremtését.

Magyarország nagy szőlőtermesztési és borászati hagyományokkal rendelkezik. Európa más szőlőtermő vidékeihez hasonlóan a szőlőtermesztés és borkészítés nyomai a Kárpát-medencében is több mint két évezredre nyúlnak vissza. Olyan hagyomány és érték van jelen az országban, mely a világon egyedülálló lehetőséget nyújt az itt élőknek. A lehetőségek kihasználáshoz azonban szükséges a közösségi alapon működő marketingstratégia. Az ország egyik húzó ágazata a turizmus, ennek egyik alappillére a bor, ezért mind a turizmusra, mind az ehhez kapcsolódó ágazatokra hatással van a borágazat sikere vagy kudarca.

ADOTTSÁGAINK

A hazai szőlő és bortermelés a magyar mezőgazdaság kiemelten fontos ágazata. A szőlő és borágazat, a foglalkoztatáson kívül az ültetvények művelésén keresztül fontos tájalkotó, tájfenntartó szerepet is betölt. Ezt bizonyítják azok a számok is, amely az ágazatot beszédesen jellemzik. Jelenleg 65.000 hektáron folyik szőlőművelés, amelyet mintegy 70.000 termelő művel 22 borvidéken. A szőlő termését 8.000 borászati üzem dolgozza fel. A magyar borok 60% fehérbor, míg 40% vörös. A piacra kerülő borok közel kétharmada oltalom alatt álló eredet-megjelölésű borként kerül forgalomba, ami azt jelenti, hogy egy borvidék, vagy egy borvidéki régió neve kerül a címére. Az évente 3-3,5 millió hektóliteres mennyiségből 700.000 hektoliter Németország, Csehország, Szlovákia, Egyesült Királyság, Lengyelország, és a Skandináv államok borfogyasztóinak poharába kerül, de jut magyar borból az EU területén kívülre, Oroszországba és az Egyesült Államokba is. A magyar borfogyasztók évente 24-25 liter bort isznak meg fejenként.

Magyarország méretéhez képest egyedülálló borválasztékkal dicsekedhet. A területen egyaránt előfordulnak a mediterrán stílusú vörösborok az ország déli részéről, a friss, gyümölcsös jellegű fehérborok az ország északi részéről, vagy a Balaton környékéről. A Tokaji borvidék ma már nemcsak aszú borairól ismert, hanem a kimagasló minőségű száraz fehérborairól is. A sokféleséget a világfajták, és az őshonos szőlőfajták egyensúlya teszi még izgalmasabbá. A borvidéki területeken található 125 fajtából 30 adja

az összes terület több mint 70%-át. Ezen belül a Nemzeti Értéktár részének (jellemzően csak Magyarországon megtalálható szőlőfajtáknak) tekinthető fajták száma 18, ami a termelési háttér majdnem 60%-át jelenti.

A regionális fehérszőlők utóbbi idők leginkább látványos piaci éledését megélt szőlőfajtája az Olaszrizling. Magyarországon és a Kárpát-medencén kívül nem lehet találkozni a Furmint, a Hárslevelű, a Kéknyelű, a Juhfark, az Irsai Olivér, a Cserszegi Fűszeres, a Királyleányka, a Leányka szőlőfajtákkal, melyek hozzáértő és gondos kezekben élvezetes és izgalmas borokat adnak. A magyar szőlőfajták olyan titkos természeti kincset jelentenek, amilyennel kevés ország rendelkezik, ezért üde színfoltot jelenthet a magyar borkínálat a világfajták kissé egyhangú tengerében. A modern technológia ma már alapkövetelménynek számít, és sok pincében világlátott, tanulni vágyó ifjú borászok keze alatt születnek a borok. Az évezredes hagyományok, a tagadhatatlan adottságok, a minőség iránti elkötelezettség eredménye, hogy a nagy nemzetközi versenyeken a magyar borászok megérdemelten hívják fel egyre gyakrabban magukra a figyelmet.

A „magyar bor” nem egyszerűen egy fontos „agrártermék”, hanem annál jóval több: brand és Hungarikum (Tokaji Aszú, Egri Bikavér) vagy épp a Nemzeti Értéktár része. Ismertsége, történelmi, kultúrtörténeti szerepe, jelentősége révén meghatározó országimázs formáló „termék”, melynek sikere, ezáltal kiemelkedő, országos jelentőségű érdek is. A borágazat az egyes borvidékek általános gazdasági fejlődésének kulcs-eleme, melynek következtében a térségfejlesztés kiemelkedő prioritásai közé kell tartoznia. A borágazat és a hozzá kapcsolódó gazdasági, szakmai, kulturális tevékenységek komplexitásában való kezelésével, koordinációjával, különösen a turisztikai fejlesztési programokhoz történő integrálódással (borturizmus) illeszkedjen a régió, az ország fejlődéséhez, fejlesztési és marketing stratégiáihoz, adjon azoknak szakmai inspirációkat, járuljon hozzá azok sikerességéhez.

Ahhoz, hogy a gazdaságélénkítő szerepe kimutatható legyen, folyamatosan nyomon kell követni a stratégiát nagyban meghatározó export és import adatokat, hiszen az ágazati statisztikákból jól kiolvasható, hol kell erősíteni a marketinget vagy egyéb piaci jelentőségű beavatkozásokkal elérni az egyensúly helyreállítását. A hagyományos piacok, Lengyelország, Szlovákia és Németország mellett a prémium kategóriával foglalkozó pincészetek megjelentek a brit, az amerikai, de még a kínai piacokon is. Ugyanakkor az import miatt is hatalmas a verseny, a chilei, ausztrál, kaliforniai, és új-zélandi borok is komoly vetélytársként jelentek meg. Magyarországon a fogyasztási adatok az elmúlt években lényeges változást nem mutattak, ezt figyelembe kell venni. Ezzel együtt a hazai piac továbbra is a legfontosabb a magyar borászat számára, ennek megfelelően kell kezelnie a közösségi

A fentiekből is látható, hogy a „Magyar bor” nem egyszerűen egy fontos „agrártermék”, hanem annál jóval több, olyan *brand* és hungarikum vagy nemzeti érték, amelynek számszerűsíthető a gazdasági jelentősége. Ismertsége, történelmi, kultúrtörténeti szerepe, jelentősége révén meghatározó országimázs formáló „termék”, melynek sikere, ezáltal kiemelkedő, országos jelentőségű érdek is. A borágazat az egyes borvidékek általános gazdasági, társadalmi fejlődésének kulcs-eleme, melynek következtében az országimázs kiemelkedő prioritásai közé tartozik. A borágazat és a hozzá kapcsolódó gazdasági, szakmai, kulturális tevékenységek komplexitásában való kezelésével, koordinációjával, különösen a turisztikai fejlesztési programokhoz történő integrálódással

(borturizmus) illeszkednie kell az ország fejlődéséhez, fejlesztési és marketing stratégiához, azoknak szakmai inspirációkat, sikertényezőket kell, hogy adjon.

Az országimázst tehát a borturisztikára érdemes felfűzni, amelyben nagyobb szerepet és jelentőséget kívánatos biztosítani a borvidéki értékesítésnek. Meg kell szüntetni a termelők belföldi piaci kiszolgáltatottságát, segíteni a piacra jutást pl. a nagy kereskedelmi hálózatokhoz történő bekerülés könnyítésével. Fontos cél, hogy a magyar borok exportpiaci árát felfelé kell pozícionálni, hiszen a kiváló minőség predesztinálja azokat arra, hogy a középszegmensben versenyezzenek ezek a termékek erősítve ezzel a termékpiramis középső részét. Ez azért is fontos, mert a borágazat jelenlegi szerkezete mellett kevés hozadéka lenne a tömegtermékekre összpontosító közösségi bormarketingnek az exportpiacokon. Végül, de nem utolsó sorban a bormarketingre megfelelő forrásokat kell telepíteni, ha valóban sikereket kíván elérni az ágazat, előre mozdítva ezzel az ország marketing sikerét, gazdagítva azt a több ezer vállalkozást, akik a borból élnek.

A finanszírozási kérdés alapvetően egy megosztott rendszer szerint érdemes felépíteni, amely három pilléren nyugszik:

1. állami forrás (*külföldi megjelenés – egységesen „Wines of Hungary”*)
2. termelői hozzájárulás (*belföldi és külföldi promóció*)
3. borvidékek hozzájárulása (*kizárólag borvidéki aktivitások*)

A fentiek alapján a külpiaci stratégia legyen ország-specifikus, alapuljon az értékesítések ösztönzésén.

A sikeres közösségi bormarketingnek az alábbi feltételeknek kell megfelelni (fontossági sorrendben):

1. a termék pontos meghatározása
2. egy, csak a közösségi bormarketinggel (belföld, külföld) foglalkozó szervezet vagy szervezeti egység állandó létszámmal és stabil háttérrel;

A közösségi bormarketing stratégia kidolgozása csak ezek (1-2), véglegesítését követően indulhat meg. A legfontosabb eldöntendő kérdés az, hogy milyen arányban kívánja a magyar közösségi bormarketing a borfogyasztást, a magyar bort általánosságban, illetve az egyes borneveket promotálni. Ennek megfelelően a feladatok szintjén el kell különíteni az általános bormarketinget, a „Magyar bor” központi közösségi (külföldre irányuló) marketingjét, és a borvidéki (vagy annál alacsonyabb szintű) bormarketinget.

1. minden szereplő által elfogadott ágazati stratégia megléte;
2. fenntartható és kiszámítható finanszírozás;
3. legitimitás megteremtése és fenntartása;

Végző soron a legnagyobb kihívás és megoldandó feladat az export értékének növelése külföldön, a társadalmi bortudás növelése itthon. Ennek elemei:

1. Értékkoncentráció kialakítása termőhelyben, fajtákban, borokban.
2. Koncentráció intézményrendszerben, költségvetési erőforrásokban.
3. Értékhierarchia kialakítása a termőhelyi rendszerben, a borskálában.

Az imázsépítés során rendkívül fontos a termőhelyi értékhierarchiánk, az egyedi termőhely potenciál, az egyedi fajta és a borkategóriák kommunikációja. A hegyközségi-, a borvidéki- és a nemzeti bormarketing harmóniájának, interakciójának kialakítása még nem indult el. Nagy hangsúlyt kell fektetni a boraink és borvidégeink pozicionálásának elvi szintű kidolgozására, alkalmazására, és ugyanennyire fontos ennek folyamatos korrekciója a hazai és a nemzetközi piacon egyaránt.

A bor a világpiac legösszetettebb terméke. Ennek eredményeképpen rendkívül változatos és ezért élvezhető, másrészt az eltévedés veszélye is igen nagy. Nincs még egy termék, amelynek előállításánál ennyi fajtát használnak, amit aztán a címkére rá is írnak. Nincs még egy termék, ahol ennyire fontos a termőhely és a borvidékek, körzeteik és dűlők neveit a címkére ráteszik, a bor megnevezésénél a megkülönböztetés céljával felhasználják. Nincs még egy termék, amely ennyi márkával dolgozik a piacon. Bár vannak nagy borászatok, de azok is több márkát nyitnak, így sosem lesz annyira koncentrált termékcsoporthoz, mint amilyen példának okáért az ásványvíz, a sör, vagy az üdítőitalok piaca.

A borágazatnak nem csupán határainkon belül kell megerősödni. A világban sem közbűs, milyen sajátosságok alapján jellemezzük bennünket. Ehhez pedig az kell, hogy megmutassuk a szinergiákban rejlő erőinket. Az uniformizálódás helyett merjünk minden dimenzióban egyediek lenni, mert igazán csak azok tudnak érvényesülni, akik képesek megmutatni értékeinket, felvállalni hagyományainkat. Mindehhez közösségi akarat kell, kitartás, amelyben az idénymunkástól a birtokvezetőig, a szőlőnemesítőtől a bormarketing szakemberig mindenki munkája egyenlő fontosságú. El kell fogadni azt, hogy a közös siker érdekében az egyéni érdekeknek olykor háttérbe kell szorulni, hogy nem mindig az a célravezető, ha sztárborászatok országát építjük. Közösségi szinten (külföldre irányuló marketing) Magyarország megismertetése az elsődleges. Kizárólag egy közös nevező lehet: A „Magyar bor”, annak *brand*-jének kialakítása, az ágazati szereplők összefogása, megerősített bormarketing stratégia kialakítása, amely segíthet a lassan tíz éve tartó holtpontra átlendülni. Emiatt a magyar borszektor számára rendkívüli fontossággal bír, hogy az ágazat következetesen alkalmazzon egy erős integráló erővel rendelkező jelképrendszert. Ez az erős piaci- és marketingtényező nagyban hozzájárulhat a magyar bor pozicionálásához, elismertségéhez. A Magyar Bor arculata tulajdonképpen kialakult és bevezetése jelenleg is komoly munkák révén eredményesnek tűnik. A belföldi megjelenéseknél egységesen a Magyar Bor – Szenvedéllyel töltve, míg külföldön a *Wines of Hungary – Passion inside* szlogennel és vizuális azonosító jelekkel kommunikálunk a piacok irányába.

Nem csak az országimázs szempontjából, de a magyar borszektor számára is fontos a jelképrendszer következetes alkalmazása. Ez rendkívül fontos a kisebb nemzeti méret, illetve a szétaprózottság miatt, hiszen ezáltal elengedhetetlen az egységes, nemzeti szinten szerveződő kommunikáció. Ez az erős piaci- és marketingtényező nagyban hozzájárulhat a magyar bor pozicionálásához, elismertségéhez.

A BOR, MINT A HUNGARIKUMOK GYŰJTEMÉNYÉNEK ÉS A NEMZETI ÉRTÉKTÁRNAK A RÉSZÉ

A Hungarikumok létezésének feltétele a különbözőség, az hogy más nemzetektől és kultúráktól eltérő materiális és immateriális, kulturális és egyéb javakat hozunk létre, olyanokat, amely csak a mi közösségünkre jellemző. Hozzánk kötődik, generációról

generációra öröklődik, kollektív tudatunk alapkövei – akár családi, helyi, regionális, etnikumi, nemzeti szinten. A Magyar Értéktár részeit képező szőlőfajták olyan jellegzetes, csak Magyarországra jellemző egységek, amelyről a magyarok ismertek a világban, így az ország- és nemzetkép (imázs) kialakulásában és kialakításában meghatározó szereppel rendelkeznek. Nagyon érdekes kérdésként merül fel, hogy a (hungarikum) értéktári szőlőfajta, és az országimázs között milyen kölcsönhatás áll fenn, más-ként szólva a bor vagy a szőlőfajta maga védett a törvény által.

A bor egy speciális és nagyon jól pozícionálható termék. Nem egyszerű élelmiszeripari termék, kulturális kapocs, nemzetgazdasági mutatókkal kimutatható tényező, diplomáciában kiemelt fontosságú szereplő. Ezen fejezet kifejezetten a Magyar Értéktárban és a Hungarikumok Gyűjteményében szereplő borokra alapozva, de speciálisan a hagyományos magyar fajtákra (pl. ezerjő, furmint, hárslevelű, juhfark, kékfrankos stb.) szűkítve fókuszál. Ezek a fajták ugyanis egyediek, ezáltal megkülönböztethetővé tesznek bennünket más bor-országoktól. Ezekre építve kell megformálni a Magyar bor *brand*-jét, amely belföldön és külföldön egyaránt egységesen képviselhető, jól megkülönböztethető információval bír.

A prekonceptió az, hogy a hungarikum, mint csúcsteljesítmény az országimázs aktív formálója. Ugyanakkor a jelenség sokszor fordított folyamatú, és épp a hungarikum az, amely az országról, nemzetről kialakult képet, azaz imázst formálja. Az országimázssal kapcsolatos kutatások arra a képre fókuszálnak, amelyet a vásárlók felidéznek, mikor információt szereznek egy termék származási helyéről. Az ország imázsa nem közvetlenül a termékre vonatkozik, hanem áttételesen vonunk le következtetéseket belőle a terméket illetően. Ez a folyamat imázs-transzferként fogható fel. Bizonyos attitűdöket táplálunk az adott országgal szemben, és amikor meg kell ítélnünk egy termékét, akkor az értékelésében jelentős része lesz annak a ténynek, hogy az adott országból származik. Tehát az ország imázsa befolyásolja a termék ország-eredet imázsát, amely beépül a termékről alkotott általános imázsba. Jelenleg egymástól függő kapcsolat képe rajzolódott ki a Magyarországról alkotott kép és a Hungarikumok Gyűjteményébe vagy a Magyar Értéktárba tartozó fajtáink között.

A fenti tényezőket tekintetbe véve kell a „Magyar bor” *image*-át (“imázsát”) kialakítani. Az *image* az a kép, amely adott országról vagy annak termékéről (bor) adott emberekben (célország) kialakul. Tehát objektív kép, amelyet szubjektív tényezők alakítanak. Amennyiben ezeket a szubjektív tényezőket sikeresen számba tudjuk venni és céljaink érdekében kihasználjuk, úgy hatni tudunk a célcsoportra egy pozitív érzés kiváltásával. Magyarországot valamint a Hungarikumok Gyűjteményébe és a Nemzeti Értéktárba tartozó kincseinket, olyan hosszú távú stratégiát szem előtt tartva kell elfogadtatni, hogy a fogyasztó megértse az üzenetet és azonosítani, behelyettesíteni tudja a saját belső érzéseivel. Ez elsősorban a külföld irányában érvényes, hiszen belföldön az identitástudatból fakadó kötődés sokkal erősebb.

A MAGYAR BOR KÜLÖNLEGESSÉGE, EGYEDISÉGE

A magyar bor a világ bortörténelmének egyik jeles alakja, termőhelyi jellemzőiben egyedülálló adottságú, boraiban néhány páratlan és különleges bor képviselője. A stratégiai tézisek azokat a támpontokat adják meg vázlatosan, amelyekre építve a magyar borszektor jelenleg tapasztalható enyhe stagnálását, a magyar bor fejlődése váltsa fel. A magyar bor a négy évszakos Kárpát-medence, jellegzetes makroklimájú, nagy vizek

(Fertő-tó, Balaton, Velencei tó, Duna, Tisza, Bodrog, stb.) és a hegyek, több helyen a vulkanikus hegyek által moderált mezo- és mikroklimájú termőhelyeinek, kevert népeinek, és borkultúrájuk eredménye. A Kárpát-medence Európa legnagyobb, az Alpokkal, a Kárpátokkal, a Dalmát hegyekkel körbehatárolt medencéje. Olyan egyedülálló négy évszagos medence, amely a fehérborok legmegfelelőbb klímája, a világ talán legtipikusabb ilyen típusú termőhelye. A Kárpát-medence nem mediterrán, nem atlanti, nem kontinentális klímájú, de mind a három előfordul, amely három hatás keveredésének, viaskodásának, egy ismételten csak a nagy fehérborokra tett legjobb hatását eredményezi. Európa legnagyobb vizei (Fertő-tó, Balaton, Velencei tó, Duna, Tisza, Bodrog, Maros, Kőrös, Rába, stb.) moderálják a medence klímát, ami további egyediséget kölcsönöz a termőhelyünknek. A klímát számos hegyvonulat finomítja, amelyek közül néhány vulkanikus eredetű, amely a borainknak különleges mineralitást és szerkezetet biztosít.

A Kárpát-medence legjobban a (1) nagy fehér, érlehető, testes, vajas, nagy szerkezetű borairól ismerszik meg. A Hungarikumok Gyűjteményében is szereplő Tokaji Aszú ennek csak egy, de a legkiválóbb képviselője, amelynek rendkívüli és egyedi termőhelyi szerkezete, technológiai fejlődése, bor-kulturális halmozott értéke itthon és a világban is megismételhetetlenné teszi. Szintén egyedülálló bortípusunk a szamorodni, amely sehol máshol a világban nem lelhető fel. Nagy érlelt fehér borok, Tokaji-, Debrői-, Somlói furmintok és hárslevelűk, Móri ezerjók, Badacsonyi szürkebarátok, Egri leánykák, példák erre a termőhelyében, szőlőfajtájában, borkarakterében, gasztronómiai szerepében páratlanul gazdag és színes, egyben rendkívüli presztízsű, a világpiacon növekvő értékű borkategóriára. Az (2) illatos fehér borok máshol nem található változatosságban és gyakorisággal egészítik ki a nagy fehér borainkat. Illatos fehér, pl. a muskotályos bor a magyar borpaletta hagyományos kategóriája és a jövő egyik kitörési pontja. Legújabb kori fejlődésünk a (3) rozé borokhoz köthető, amely az életformaváltással, de termőhelyünkkel és az erre alkalmas szőlőfajtáinkkal is magyarázható. A rozé, a hagyományos sillerrel megtámogatva, a piac fejlődésére és jelentős fajtapotenciálra is számíthat.

Hasonló magyarázattal élhetünk a (4) gyümölcsös vörös borainknál is, amelyhez ezen felül még jelentős bortörténelem és hagyomány is kapcsolódik. A gyümölcsös vörös bor a világ számos borvidékén megtalálható, de ilyen fajtákból, ezeken a termőhelyeken, erre a borvidékre jellemző karaktert mutatnak.

A nagy fehér borokhoz nagy fehér szőlőfajták (1) is szükségesek, amelyből számos, genetikai potenciálját, termesztési értékeit és legfőképpen boraikat tekintve a világ élvonalába tartozó fajtát termesztünk. Ilyen a Furmint és a Hárslevelű, de a Leányka fajtacsoport szinte minden tagja, vagy az Ezerjő is ide tartozik. Az illatos fehér borok (2) mögött álló szőlőfajták számosak: a Sárga muskotály, az Ottonel muskotály, a Círfandli, a Cserszegi fűszeres fajták csak néhány példa erre a csoportra. A rozé (3) mellett számíthat a legnagyobb területben telepített Kékfrankosra, amely a Kadarkával, mint autokton fajtával egészülhet ki az erre alkalmas világfajták mellett. A gyümölcsös vörös borok (4) hagyományos fajtái a Kadarka, a Kékfrankos, a Portugieser, amely ebben a tekintetben is jól tükrözi a Kárpát-medence termőhelyi potenciálját.

Összefoglalva. A világ legnagyobb összefüggő termőhelyének, de egyben a legértékesebb, elsősorban fehérboros termőhelyének, a Kárpát-medencének és az említett borok, borkülönlegességeknek a birtokában vizionálhatjuk a jövőnket. A társadalmak

és a borfogyasztói csoportok fejlődése és a borkínálatunk találkozása elkerülhetetlen. A vörös bor boom után az értékeesebb, a kicsit szofisztikáltabb, összetettebb, a gasztronómiai szerepét tekintve is változatos és sokféle fehér borok, a nagy érlelt, az illatos fehér borok és a rozék fejlődése, az erre forduló társadalmi igény növekedése könnyen megjósolható. Ennek révén a termelési és a marketing fejlődési folyamattal kötelezően együtt járó, nagyobb hozzáadott érték előállítás a borszektor stratégiai feladata.

BORMARKETING: HELYZETELEMZÉS

„A verseny nem az előállított termékek között zajlik, hanem a hozzáadott értékeken dől el” (Levitt 1969) Folyamatos piackutatással kell felmérni a bel- és külföldi borpiacon megjelenő igényeket: azt, hogy a fogyasztók milyen szokásokat bírnak, azok miként igazíthatók vagy fejleszthetők az adott kínálat tükrében. Vizsgálni kell a termék versenykörnyezetét, azokat a termékeket, amelyek helyettesítő termékeként szóba jöhetnek. A borágazat adottságait ismerve meg kell tervezni, hogy mely piacokra, milyen mennyiségben, stílusban kell bort készíteni, hogy leginkább igazodjon a fogyasztói ízléshez vagy az aktuális trendekhez. Ehhez tisztában kell lenni a potenciális versenytársak képességeivel is. A jól elkészített, technológiájában és struktúrájában minőséget hordozó bor tehát nem a palackba kerülését követően, hanem már jóval előtte a kommunikációs folyamatok része. A megelőző felmérések és piaci környezet ismerete fogja végül megmondani, hogy hová kell pozícionálni a terméket, s a csomagolás, a márkázás, az ár már ehhez fog igazodni.

Összefoglalva. A bormarketing tevékenység már a termék palackba töltése előtt veszi kezdetét és nem fejeződhet be annak eladásával, hiszen a követő kutatások és felmérések is számos hasznos piaci információt szolgáltatnak.

A jelenlegi, bormarketinggel foglalkozó (állami) szervezetrendszer rendkívül széttagolt.

Tulajdonképpen hármass osztású a marketing szakmai irányítás, amelyet kisebb ám nem elhanyagolható részben a agrártárca, nagyobb részben – ideértve a költségvetési forrás helyét is – a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, a Magyar Turizmus Ügynökség révén, továbbá a külügyi tárca lát el. Az agrártárca, mint az agrártermékek stratégiájának letéteményese számos – kisebb részben marketinggel összefüggő – borágazati tevékenységet lát el. A borok kapcsán a Hungarikum Bizottság által telepített pályázati források jelentős teret engedtek a Nemzeti Értéktárban szereplő termékek valamint a Hungarikumok Gyűjteményébe emelt Tokaji Aszú és Egri Bikavér népszerűsítése kapcsán. Ötvözve a tárca által elindított Nemzeti Borkiválóság Programmal, olyan fontos ismeretterjesztő és komoly marketing értékkel bíró kiadványok születtek meg, mint a Borkiválóságok könyve. Másrészt a tárca az Agrármarketing Centrum szakmai irányítójaként alkalmas lenne marketingaktivitások generálására, azonban a költségvetési források Nemzeti Fejlesztési Minisztériumhoz történt telepítésének ténye nehezíti a közös tevékenységet és a források célszerű felhasználását. A Magyar Turizmus Ügynökség elenyésző számú közösségi marketinggel kapcsolatos tevékenységet lát el a borágazattal összefüggésben: a helyi kisprojektek támogatásán túl, a két nagy nemzetközi borszakmai kiállításon történő megjelenést biztosítja. Tevékenységére jellemző vendégéjszakákra történő fókuszálás, amely révén nem tud a teljes borszegmens segítségére lenni, csupán egy felső kategóriás prémium vonalat képes támogatni. Ezeken a külföldi kiállításon történő megjelenésen hiányzik a hazai borászat

szereplőinek eltérő piaci helyzetéből és érdekeiből fakadó, közös program megalapozását elősegítő érdekazonosság. Emiatt a közösségi bormarketing ágazati megítélése nem kedvező, fontos azonban megjegyezni, hogy a közösségi marketingtevékenységet erősen gátolja a megfelelő nagyságú árualap is. A külügyi tárca, főként a külgazdasági stratégiához és a keleti nyitás koncepciójához igazodó feladatokkal, amelyek közül fontos a régi, tradicionális exportpiacok megtartása valamint új, dinamikusan fejlődő piacok meghódítása. Tevékenységük a külgazdasági szakdiplomataakra épít, akik 49 országban, 63 kirendeltségen támogatják Magyarország külgazdasági kapcsolatainak erősítését. Ennek alapján a külügyi tárca a diplomácia testületek struktúráján keresztül végez aktivitásokat, keres fel potenciális piacokat. Az intézménycsoportosulás sorába az elmúlt években nem sikerült a Hungarikum törvény által létrehozott Hungarikum Bizottság munkáját integrálni, amely pedig nagyon sürgető lenne.

A fentiekből látható, hogy a ma Magyarországon működő és a Hungarikumok, Nemzeti Értékek népszerűsítését hatékonyan előre vivő intézményrendszer rendkívül széttagolt és a kormányzati rendszer több pólusában is megjelenik. Nincs egységes koncepció arra nézve, milyen irányba kellene építeni és népszerűsíteni a „MAGYAR” brand-et. A kapcsolódási pontokat, azok irányát, és a szereplőket azonban gondos kutatással meg lehet találni. A borok kapcsán is hiányzik az összehangolt állami marketingkoncepció azok értékesítésére, s nem csupán az állami szektor, de az egyes borvidékek, termelők és kereskedők is más-más stratégiát követnek. A szőlősgazdák és bortermelők egyedül nem képesek termékeiket megfelelő, messzire ható marketingeszközökkel felruházni. Példaként a bordeaux-i borvidék szolgálhat, ahol a címke kialakítástól egészen a palack formájáig minden kérdést szabályoz a regionális borhatóság. Jelenleg Magyarországon részben a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa nyújt szakmai segítséget a tagoknak, de ez ma nem terjed ki a marketingmunkára. A jelenlegi 22 magyar borvidéknek sehol nincs külön marketingszervezete, amely képes lenne egységes szakmai keretet, s benne egységes arculatot, értékesítés-támogatást adni a saját borvidéküknek.

A szőlőtermelők és a borkészítők egymásra utaltsága, a megfelelő hazai és külpiazi bormarketing kialakítása, az ágazat számára kezelhető jogi háttér kialakítása érdekében a szakmai szervezetek létrehoztak egy szakmaközi szervezetet. A szakmaközi szervezet fontos célja lenne elősegíteni, hogy a szőlő és borágazat piaci szereplői rendelkezzenek azokkal az ismeretekkel, információkkal és adatokkal, amelyek szükségesek ahhoz, hogy eredményesen és hatékonyan működjenek. Egy teljes szőlő-borágazati reprezentativitást felmutatni képes szervezet tudja csak érvényre juttatni az ágazat eredményes működésének alapelveit: a demokrácia és a borpiac elveinek érvényesülését, a termelés és a kereskedelem átláthatóságát, a környezetbarát termelési módszerek alkalmazási szabályainak és ellenőrzésének kidolgozását. Ehhez a Szakmaközi szervezetnek tudásbázisra és aktivitásokra kell épülnie, hiszen legfontosabb feladata a magyar szőlő- és borágazat sikerének jogi, szakmai és elméleti biztosítása a hazai és külföldi tudományos eredmények hasznosítása a szőlőtermesztés és borkészítés területén. Az alapfeladatokból adódó kiemelt cél, a szőlő és bor termék-pályán a szőlőtermelők, borkészítők, kereskedők és fogyasztók között az érdekösszhang, a tartós érdekegyensúly megteremtésének és fejlesztésének elősegítése. A szakmaközi szervezetnek alkalmasnak kell lennie arra is, hogy adott esetben beavatkozhasson a szélsőséges termelési és piaci helyzetek, érdekkonfliktusok megelőzése érdekében vagy a kialakult helyzetekre megfelelőképpen reagálni tudjon. A magyar bor nemzetközi sikerességének biztosítása érdekében megfelelő rendszerű eredetvédelmi rendszert és az ehhez kapcsolódó piaci információs rendszert kell működtetni,

amelyben a telepítéstől egészen a kereskedelmi adatokig pontos információkat kell biztosítani. A piaci információs rendszer működtetésén túl szabad hozzáférést kell az ágazat szereplői számára biztosítani, akár borászok, szőlészek, állami vagy egyéb szervezetek megkeresését is kielégítve.

A borágazat szempontjából az egyik legfontosabb kérdés a borok piacra jutása. Ennek érdekében elengedhetetlen, hogy marketing szervezetként is működjön, akár önállóan, de vegyes formában is, az állam irányítását meghagyva. A marketing típusú aktivitásokat alaposan megtervezett módon, komoly koncepcióval kell végig vinni, jelentős forrásallokációval támogatva a munkát. Fontos, hogy ösztönözze és elősegítse a piaci (hazai és nemzetközi) körülményeknek és a fogyasztók ízlésének és elvárásainak jobban megfelelő termék előállítását. Mindennek komoly piackutatásokon, megalapozó tanulmányokon kell alapulni.

„A magyar kultúra, mint minden kis nép kultúrája, rá van utalva azokra a nagyobb közvetítő kultúrákra, melyekkel hagyományosan, akár művészi, emberi sorsok, akár tartalmi összefüggések révén az elmúlt évszázadokban közelebbi kapcsolatba került.” (Pröhle Gergely) A bor, mint a kultúra értékhozója megfelelően tudja képviselni országunkat, mind a külföldiek ismeretbővítésére, mind pedig a külföldön élő magyarok közösségformálása terén. A kulturális külpolitika felügyeletén, ahogy korábban is – nem maradéktalanul tisztázott kompetenciák alapján – több ágazati irányító osztozik. Nem sikerült eddig megoldani például a kulturális külpolitikával érintkező, az országkép alakítása szempontjából szintén fontos területekkel (turizmus, borászat) való intézményes kapcsolat létrehozását. A lehetséges szinergiák így nem, vagy csak alkalmoszerűen jöhetnek létre, a párhuzamosságok pedig jelentős többletköltségekkel járnak. A külföldön működő magyar kulturális intézetek (19) az egyik pillére a nemzetközi megjelenésnek, a Hungarikumok és Nemzeti Értékek nemzetközi bemutatásának. Mindez a kiterjesztett és újra gondolt közvetítői szerep egyúttal emeli ezen intézetek súlyát, rangját, szerepét a világban és az ott élő magyaroknak, külföldieknek egyaránt értéket közvetít. A külföldön működő magyar kulturális intézetek helyzetét áttekintve az elmúlt években hatékonyabban alakították ki az intézetek programjait, számos koncepciójában jól kidolgozott fejlesztési tervet sikerült a megvalósításig vinni. Néhány intézmény az elmúlt években komoly szerepet játszott a magyar kultúra külföldi megismertetésében, ebben élen járt Bécs, Berlin, London, Párizs és New York. A koncepcionális cél, hogy ha valaki külföldön bemegy egy magyar intézetbe, élettel találkozzon, amely a magyar imázs építése révén vonzóvá teheti az országot. A legjobb építő pedig a Hungarikumok és a gasztronómia (étel, ital) bemutatása, hiszen alapigazság, hogy ezen keresztül tudunk leginkább beszélni az országról és invitálni a külföldieket hazánkba, amely már a turisztikai desztináció - menedzsmenttel is összeköthető. Fontos tehát, hogy a külföldi magyar intézetekbe betérők ne csupán a klasszikus kulturális megjelenéssel (szobrok, festményeket, zene) találkozzanak, hanem helyi ételek és italok révén is közelebb juthassanak a magyar életérzés mibenlétéhez. Mindehhez a kulturális intézet adja az infrastruktúrát, s adott esetben, akik eddig „csak” pl. egy-egy kiállítás miatt vették igénybe a szolgáltatásokat, gasztronómiai élményekben is részesülhessenek, de fordítva is igaz: akiket az ételek és italok vonzanak be, a kiállítás megtekintésére is előbb-utóbb kedvet kapnak. Tehát ez a konstrukció kétirányú vonzás és dupla sikert tesz lehetővé. Ezáltal tovább vitalizálható lenne az intézeti élet, az emberek mindennapjaiba pedig ezen keresztül behúzható a kultúra is.

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Horváth Imre:

1.
melléklet

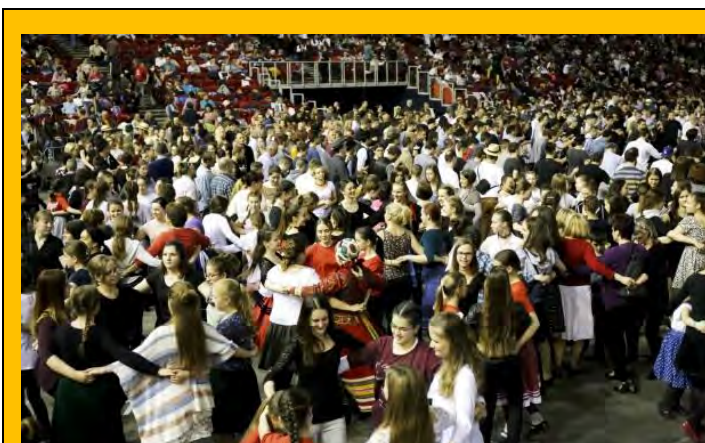
A hungarikumok gyűjteménye

A HUNGARIKUMK GYŰJTEMÉNYÉNEK BŐVÜLÉSE IDŐRENDI SORREND BEN

A Hungarikum Bizottság **2012. október 18-án** tartotta alakuló ülését a Vidékfejlesztési Minisztériumban (ma Földművelésügyi Minisztérium). Az akkor 15 tagú testületet a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról 2012 tavaszán az Országgyűlés által elfogadott hungarikum törvény hívta életre.

A Hungarikum Bizottság **2013. január 31-én**, a Magyar Tudományos Akadémián megtartott ülésén összeállította a törvény erejénél fogva hungarikumnak minősülő nemzeti értékeket összesítő első listát (12 érték):

Forrás: tanchaz-hungarikum-foto1

A táncház módszer, mint a szellemi-kulturális örökség átörökítésének magyar modellje

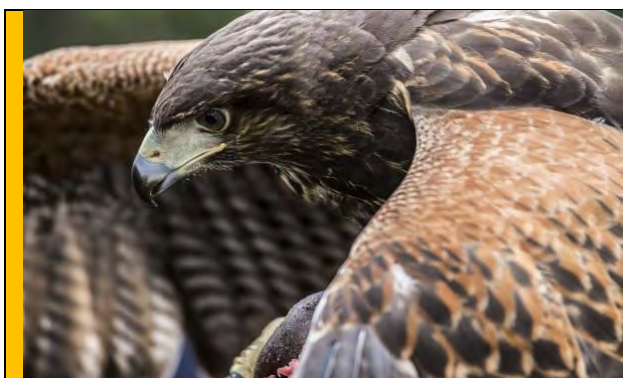
A táncház módszer a hagyományörzés egyik legkiemelkedőbb, nemzetközileg is elismert modellje, amely a szellemi, kulturális örökség megőrzésének integrált, közösségorientált művészeti mozgalma.

Mohácsi busójárás, maszkos télűző szokás modellje

A busójárás Mohácsnak és környékének több évszázados néphagyománya, amely a délszláv nemzetiségi szokásokhoz kapcsolódik.

Forrás: mohacsi-busojaras-hungarikum-foto3

Solymászat, mint élő emberi örökség

A magyarországi solymászat múltja több mint ezer évre tekint vissza, és végigvonul egész történelmünkön.

Forrás: solymaszat-hungarikum (3)

A matyó népművészet – egy hagyományos közösség himzés-kultúrája

A matyóság a Magyarország észak-keleti részén fekvő Mezőkövesd városának és környékének magyar lakossága, akiknek jellegzetes stílusú népművészete messze földön ismert.

Forrás: matyo-hungarikum-foto4

Budapest – a Duna-partok, a Budai Várnegyed és az Andrásy út

A változatos domborzatú fővárost egységbe szervezi a Duna, festői látványával és elegáns hidjaival. A Budai Várnegyed középkori-barokk stílusjegyeket hordoz, míg a gyűrűs-sugaras szerkezetű pesti oldalra egységes, historizáló építészet jellemző.

Forrás: budai_varnegyed_hungarikum_foto

Hollókő Ófalu és környezete

Valódi és őszinte. „Olyan igazi”. Talán ez jellemezi legjobban a 380 lelket számláló, Magyarországon egyedülálló falut, amely elsősorban a száz évnél is öregebb házacskaírók ismert.

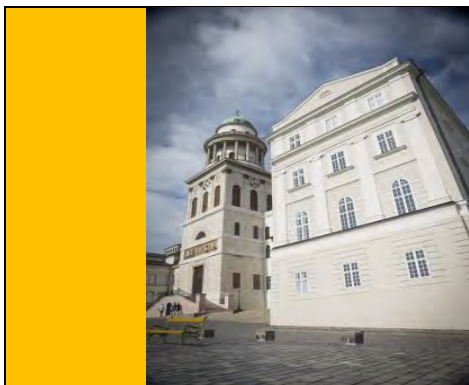
Forrás: holloko-hungarikum-foto5

Forrás: aggtelek-hungarikum-1

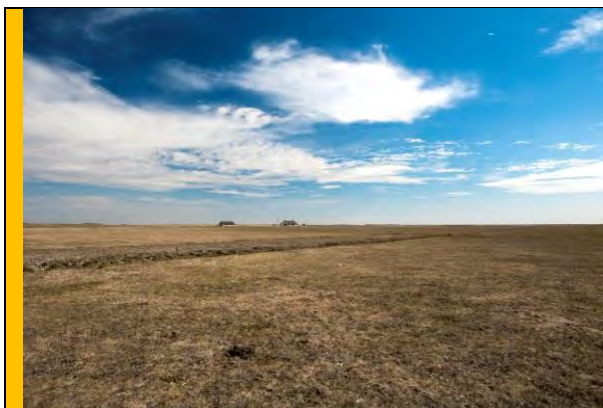
Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai

A Magyarország északkeleti és Szlovákia délkeleti határán elterülő Aggteleki- és Szlovák-karsztot természeti és kultúrtörténeti értéke miatt 1995-ben a világörökség részévé nyilvánították. A földrajzilag összefüggő egységet alkotó karszton jelenleg 712 változatos képződésű barlang ismert, amelyek közül 273 nyílik a magyar állam területéről.

Az Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete

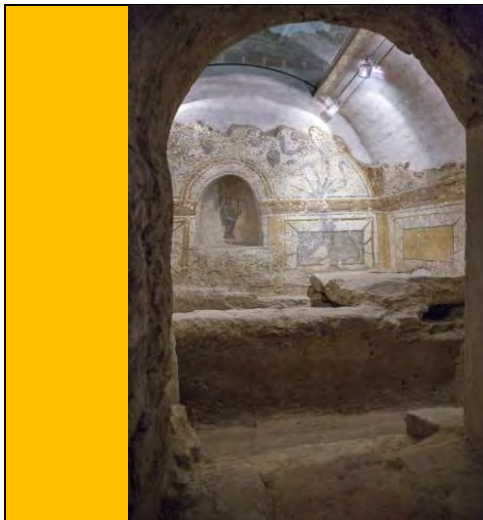
A Pannonhalmi Bencés Főapátság Magyarország egyik legkiemelkedőbb történelmi emlékhelye és egyházi központja. „Pannónia szent hegyének” monostora és a benne élő szerzetesközösség egyidős a magyar államisággal, ezért a magyar kultúra kivételes fontosságú részének tekinthető. *Forrás: IMG_9304*

Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta

A Hortobágy, Európa legnagyobb szikes pusztája, a természet adta sajátosságaiából fakadóan is állattenyésztésre rendeltetett. A hortobágyi hagyományos pásztorkodás a természet és az ember együttélésének kiemelkedő példája.

Forrás: puszt-hungarikum (1)

Pécs ókeresztény temetője

A pécsi ókeresztény sírkamrák elnevezésű régészeti bemutatóhely a pécsi székesegyház környékén található. A IV. századból fennmaradt nekropolisz építészetében és falfestészetében rendkívül sokoldalúan és összetetten szemlélteti az északi és nyugati római provinciák korai keresztény temetkezési építészetét és művészetét.

Forrás: okereszteny-hungarikum-2

Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj

A Fertő-tó Európa nemzetközi jelentőségű vadvize és a kontinens legnagyobb sós vizű tava, az eurázsiai sztyeppe-tavak legnyugatibb képviselője.

Forrás: fertő-hungarikum (2)

A Tokaji történelmi borvidék kultúrtáj

A tokaj-hegyaljai borvidék a világon egyedülálló mikroklímával rendelkezik, ami kimondottan kedvez az aszúképződésnek. A borvidék összesen 27 települést foglal magába. A terület a világ első zárt borvidéke volt.

Forrás: tokaji-borvidek-hungarium4

Forrás: 20130321_Foto Arvai Karoly_kormany.hu_1

Forrás: 20130321_Foto Arvai Karoly_kormany.hu_2

A Hungarikum Bizottság 2013. március 21-i ülése

2013. március 21-i bizottsági ülés döntése után a herendi porcelán, a pálinka és a törkölypálinka voltak azok az első hungarikumok, amelyek egyedi értékelés eredményeként kerültek be a Hungarikumok Gyűjteményébe, így a hungarikumok száma 15-re emelkedett.

Pálinka

A pálinka a magyarság életének, kultúrájának szerves részét képezi. Első írásos említése a XIV. századból való, ekkor „Aqua Vitae Reginae Hungariae” néven szerepel.

Forrás: palinka-hungarikum-foto1

Törkölypálinka

A törkölypálinkák gazdag ízviláguknak és magas élvezeti értéküknek köszönhetően kuriózumnak számítanak. Névhasználata az EU-ban eredetvédelmet élvez, hazánk számára van fenntartva.

Forrás: torkolypalinka-hungarikum-fotosorozat-5

Herendi porcelán

A Herendi Porcelánmanufaktúra jelenleg a világ legnagyobb porcelánmanufaktúrája, amely közel két évszázaddal ezelőtti alapításától kezdve művészi elhivatottsággal és a tökéletességre való törekvéssel készíti kézműves úton porcelánjait.

Forrás: herend-hungarikum-1

A Hungarikum Bizottság **2013. május 30-án, Karcagon** tartotta ülését, döntése alapján karcagi birkapörkölt a Hungarikumok Gyűjteményének részévé vált.

Karcagi birkapörkölt

A karcagi módra főzött kunsági birkapörkölt ízvilágában teljesen eltér az Alföld többi városában szokásos ételektől, de még a Kunságon belül is archaikus főzési technikának számít. A „karcagi” jelző tehát nem elsősorban a helyszínrre, hanem a főzési módra utal.

Forrás: karcagi-birkaporkolt-hungarikum-foto1

A Hungarikum Bizottság **2013. szeptember 24-i** székesfehérvári ülésén a csabai kolbással, a hízott libából előállított termékekkel, a tokaji aszúval és a Béres Cseppel bővítette az így már 20 értékből álló Hungarikumok Gyűjteményét. A testület kiválasztotta a hungarikum tanúsító védjegy nyertes grafikai pályázatát is.

Forrás: csabai-kolbasz-hungarikum-foto3

Csabai kolbász és Csabai vastag kolbász

A Csabai kolbász mai formájának kialakulása a napóleoni háborúkhöz kötődik. Korábban csak borssal fűszerezték a kolbászt, de mivel az 1809-es angol háborús blokád miatt az Indiából származó bors egy ideig nem volt elérhető, a helyi kolbászkészítők a saját termesztésű erős paprikát kezdték fűszerként alkalmazni.

Hízott libából előállított termékek

A hagyományos, szabadtartásos módon előnevelt, és kukorica alapú takarmányon utónevelt libából készült termékeket gasztronómiai kincseink közt tartjuk számon.

Forrás: libamaj-hungarikum-5

Forrás: tokaji-aszu-hungarikum-2

Magyarországi Tokaji borvidéken előállított Tokaji aszú

A Tokaj-hegyaljai borvidék a világon egyedülálló mikroklímával és talaj-adottságokkal rendelkezik, ami kimondottan kedvez az aszúképződésének. A Tokaji aszú készítésének lényege, hogy a borvidék területén termelt, a *Botrytis cinerea* nevű gomba hatására a tőkén aszúsodott és szüretkor szemenként kézzel külön szedett aszott szemeket a Tokaji Borvidékről származó magas minőségű mustban, vagy azonos évjáratú borban áztatják.

	Béres Csepp és Béres Csepp Extra A Béres Csepp, illetve tovább fejlesztett összetételű változata, a Béres Csepp Extra a magyar gyógyszerkincs része, amelyet magyar feltaláló, idősebb dr. Béres József fejlesztett ki. Minőségét a találmányra megadott szabadalmi oltalmak, illetve a gyógyászati célra történő alkalmazást lehetővé tevő gyógyszer forgalomba hozatali engedélyek igazolják. <i>Forrás: berescsepp-hungarikum-2</i>
---	--

2013. november 28-án, Ópusztaszeren megtartott hungarikum bizottsági ülés döntésének megfelelően öt új taggal bővült a Hungarikumok Gyűjteménye: hungarikum lett Puskás Ferenc életműve, Kassai Lajos lovas-íjász módszere, a gyulai kolbász, a szikvíz és a magyar operett.

	Puskás Ferenc világszerte ismert és elismert életműve Puskás Ferenc (1927–2006) minden idők egyik legnagyobb futballistája, akit labdarúgó- és edzői pályafutása, valamint a futballpályán kívül tanúsított emberi helytállása a magyarság ikonikus alakjává tett. Életművét világszerte ismerik. <i>Forrás: puskas-ferenc-hungarikum-foto1</i>
--	---

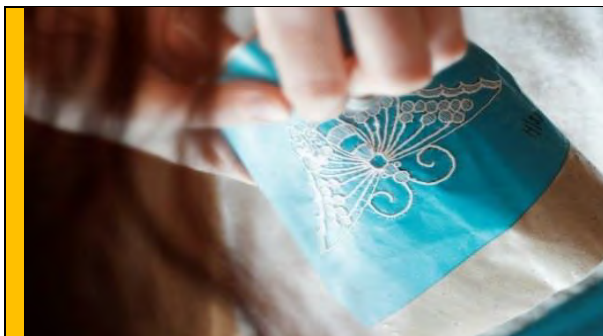
	Kassai-féle lovasíjász módszer „A magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket!” – imádkozta egykoron egész Európa. Őseink Bizánctól Brémáig folytattak hadjáratokat. A Kassai-iskola célja ennek az elfeledett harci művészetnek az újjáélesztése. A képzés során a lovasíjásznak azokat a készségeket kell elsajátítania, melyeket egykor őseink magukénak tudhattak. <i>Forrás: kassai-hungarikum-3</i>
---	--

		Gyulai kolbász és Gyulai páros kolbász A gyulai húsipar és a Gyulai kolbász története lassan másfél évszázados múltra tekint vissza. Az 1900-as évek elején az ifj. Balogh József házi gazdaságából kikerült kolbász készítményeket már Európa-szerte ismerték. <i>Forrás: gyulai-kolbasz-hungarikum-foto2</i>
--	---	--

		Szikvíz A XIX. században különlegességnek számító szénsavas szódavizet (szikvizet) Jedlik Ányos, a természetbúvár bencés szerzetes készítette először Magyarországon 1826-ban. <i>Forrás: szikviz-hungarikum-3</i>
--	--	--

	Magyar operett Budapest az operett fővárosa. A műfaj jellemzője a könnyed, fülbemászó dallammal átszótt, humoros szerelmi történet. A magyar operettet többek között Kálmán Imre, Lehár Ferenc, Ábrahám Pál és Huszka Jenő művei tették világszerte elismertté. <i>Forrás: operett-hungarikum 3</i>
---	---

A bizottság **2014. január 30-i** tápiószentmártoni ülése után a Hungarikumok Gyűjteménye további négy új elemmel gyarapodott: a halasi csipke, a KÜRT adatmentés, a kalocsai fűszerpaprika-őrlemény és a kalocsai népművészet.

Halasi csipke

Kiskunhalason több mint 100 éves hagyománya van a csipke varrásának. Elkészítése roppant aprólékos, időigényes. Százszázalékos kézi munkát igényel, amelyet hófehér, leheletfinom cérnával és szinte láthatatlan tűvel végeznek.

Forrás: halasi-csipke-hungarikum-foto-1

Forrás: kurt-hungarikum-2

KÜRT adatmentés

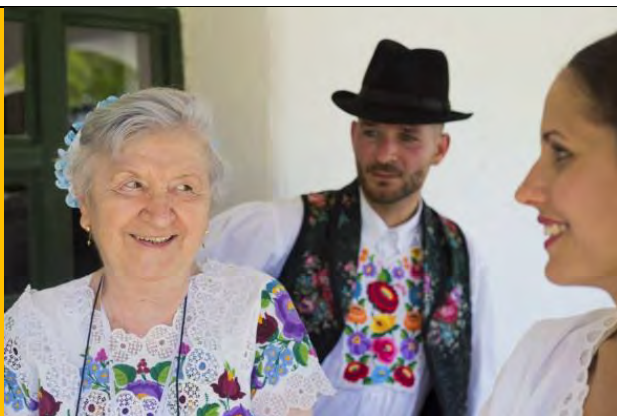
Kürti János szabadalma a világon elsőként tette lehetővé a meghibásodott mágneses adattárolók javítását, és ebből következően az arról történő adatmentést. A Kürt adatmentés az elveszettnek, megsemmisültnek hitt szellemi alkotások, kutatási eredmények és pótolhatatlan információk helyreállítására alkalmas technológia.

Kalocsai fűszerpaprika-örlemény

Az oltalom alatt álló, eredet megjelöléssel védett őrölt paprika termőterülete a Kalocsa környéki fűszerpaprika-termő tájkörzet. A termék mélyvörös színű, bársonyos hatású, aromáját tekintve kellemes, fűszeres, karamelles, pirított magvakéhoz hasonló.

Forrás: kalocsai-paprika-hungarikum 1

Forrás: kalocsa-hungarikum-foto3

Kalocsai népművészet: írás, hímzés, pingálás

A tarka virágú kalocsai hímzés és pingálás messze földön ismert, olyanmennyire, hogy gyakran magával a magyar népművészettel azonosítják. Ez a népművészeti tevékenység Kalocsa XVIII.–XIX. századi határában kialakult falvak: Drágszél, Homokmégy, Öregcsertő, Szakmár, Újtelek, és a hozzájuk tartozó településrészek hagyományos paraszti kultúrájának sajátos eleme.

2014. március 18-án a bizottság budaörsi ülése után öt újabb taggal bővült a hungarikumok sora: gróf Széchenyi István szellemi hagyatéka, a Zsolnay-porcelán és kerámia, a 100 tagú cigányzenekar, a Gundel-örökség, valamint a PICK téliszalámi. A magyar kiválóságok száma ezzel 34-re emelkedett.

Gróf Széchenyi István szellemi hagyatéka

Hatalmas és páratlan életműve (1791-1860) a magyar történelem egészében párját ritkító jelentőségű. Angliai mintára meghonosította Pesten a lóversenyeket, létrehozta az Első Lótenyésztő Egyesületet, egyéves jövedelmének felajánlásával lerakta a Magyar Tudományos Akadémia alapjait, és megalapította a Nemzeti Kaszinót.

Forrás: szechenyi-hungarikum 4

Zsolnay porcelán és kerámia

A Zsolnay márkanév már több mint 160 éve jelképe, szimbóluma Pécs városának. Az egyedi Zsolnay eozin, a porcelánfajansz és pirogránit termékek jelentősen hozzájárulnak Magyarország imázsához.

Forrás: zsolnay-porcelan-hungarikum-foto-5

100 Tagú Cigányzenekar - a zenekar világhírű művészi és hagyomány- őrző gyakorlata

A világhírű társulat egyedülálló zenei formáció, amely komolyzenét, többek között Liszt, Bartók, Kodály, Hubay, Erkel, Brahms, Csajkovszkij és Strauss műveit adja elő, mindamellett tradicionális magyar cigánymuzsikát, magyar nótát és népdalt is játszanak.

Forrás: 100tagu-hungarikum 1

Forrás: gundel-hungarikum-5

Gundel örökség – Gundel Károly gasztronómiai és vendéglátó-ipari öröksége és a Gundel étterem

Gundel Károly gasztronómiai történelmet írt ételeivel. Úttörő munkásságának eredményeként Magyarország felkerült a világ gasztronómiai térképére. Gundel Károly mesterien ötvözte a magyar konyhát a nemzetközi konyha kiváló tulajdonságaival.

Forrás: IMG_4683

PICK téliszalámi

A hagyományos téliszalámi összetételét Pick Márk fejlesztette ki a XIX. század végén, és azóta is gondosan őrzött egyedi recept alapján készül, sertéshús és sertésszalonna felhasználásával, titkos fűszerezéssel, bélbe töltve, hideg füstöléssel, szárítással érleléssel.

A Hungarikum Bizottság **2014. május 16-i** szarvasi kihelyezett ülésének döntése alapján hungarikum lett a magyar akác, a magyar akácméz valamint Zsolnay Kulturális Negyed, a HERZ Classic téliszalámi, az ILCSI Szépítő Füvek natúrkozmetikai termékek, a makói hagyma és a klasszikus magyar nóta (41 érték).

Magyar akác

Az akác a talajjal szemben mérsékelten igényes, gyors növekedésű és sokrétűen felhasználható fafajta. Mindezen tulajdonságai hazánk egyik legkedveltebb fájává tették. Homokos tájon az akácültetés egyik fő célja a mozgó homok megkötése.

Forrás: akac-hungarikum-foto5

Magyar akácméz

Magyarországot gazdaságilag és történelmileg egyaránt a világ legjelentősebb méztermelő országai között tartják számon. Leginkább exportképes mézünk az akácméz, mely kiváló minősége okán évtizedek óta keresett exportcikknek számít Nyugat-Európában.

Forrás: akacmez-hungarikum-foto4

Forrás: zsolnay-negyed-hungarikum-foto4

Zsolnay Kulturális Negyed

A negyedet a pécsi Zsolnay Porcelánmanufaktúra 5 hektáros területén hozták létre 2010-ben, új életet lehelve a porcelánmanufaktúra működésébe. A Közép-Európa egyik legnagyobb gyárépület együttesének rehabilitációja során létrejött kulturális negyed tartalmilag négy részre tagolódik.

HERZ Classic téliszalámi

A HERZ téliszalámi fogalom a fogyasztók számára. Herz Ármin XIX. századi, eredeti receptje alapján, egyedi fűszerezéssel, első osztályú, válogatott alapanyagokból, bükkfa-füstöléssel, hagyományos érleléssel készülő prémium minőségű termék.

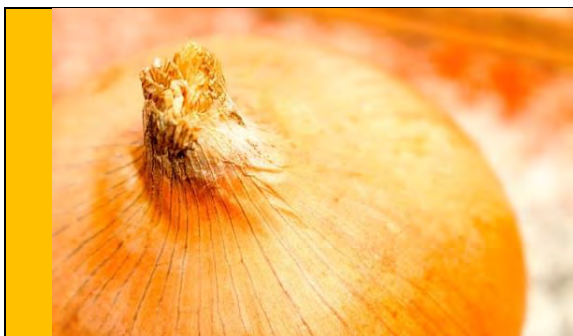
Forrás: herz-hungarikum-3

ILCSI Szépítő Füvek natúrkozmetikai termékek

Az ILCSI termékek készítésekor ma a legszigorúbb natúrkozmetikai előírásokat követik, és kizárólag a legjobb minőségű bio-alapanyagokat – friss gyógynövényeket, gyümölcsöket, zöldségeket – használnak.

Forrás: ilcsi-hungarikum4

Makói hagyma

A makói vöröshagyma a népi zöldség-nemesítés magasiskolájának eredménye. Lényege a kizárólag Makó környéke jellemző ún. kétéves termesztési mód, amely a makói vöröshagymát különleges értékű, sajátos magyar mezőgazdasági termékévé tette.

Forrás: makoi-hagyma-hungarikum-foto1

Klasszikus magyar nóta

A magyar nóta, a „nótázás” nemzeti azonosságunk részét képezi, szervesen illeszkedik hagyományaink közé. A magyar nóta (ellentétben a népdallal) egyéni szerzőktől származó újkori lírai dal, melyben nép- és műzenei elemek keverednek.

Forrás: magyar-nota-hungarikum-foto1

2014. december 2-án első ülését tartotta az új összetételű Hungarikum Bizottság, amelyen újabb hungarikummá minősítésről döntött: a tárogató bekerült a csúcsteljesítmények gyűjteményébe (42 érték).

Tárogató

A tárogatót magyar hangszerként tartják számon. Népzenei, klasszikus zenét és jazzt egyaránt játszanak rajta. Az évszázadok során a hangszer felépítése, hangja, hangszíne kisebb-nagyobb változásokon esett át.

Forrás: tarogato-hungarikum-foto2

2015. január 29-én a hungarikumok sorába került a Vizsolyi Biblia – amely az első teljes, magyar nyelvű Biblia –, továbbá a magyar harcosok által a IX. és a XI. század között használt íj, valamint a szegedi fűszerpaprika-őrlemény (45 érték).

Vizsolyi Biblia

A Károli-féle Biblia kulturális, hitéleti, és nyelvtörténeti értéke felbecsülhetetlen. Károli Gáspár gönci református lelkész fordította le és jelentette meg 1590-ben az első teljes magyar nyelvű Bibliát, mely azóta is használatban van.

Forrás: vizsoly-biblia-1

Forrás: magyar-ij-hungarikum-foto1

IX-XI. századi magyar íj

A IX-XI. századi magyar íj szimbólum. Elválaszthatatlanul hozzákapcsolódik a Kárpát-medencében letelepedett őseink életmódjához. A magyarok által használt „merevszarvú visszacsapó” íj a korok legkiemelkedőbb fegyvere volt, mely a lovas-íjász haditechnika alkalmazásával sokáig szinte legyőzhetetlennek bizonyult Európában.

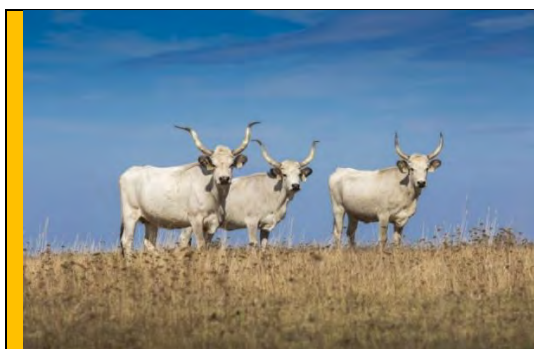

Szegedi fűszerpaprika-őrlemény
Szeged környéke és a Tisza folyó völgye különösen alkalmas paprika termesztésére. Színe az élénk tűzpirostól a világosabb pirosig terjed. Illata intenzív és fűszeres, íze édeskes és lágy. Ízüket tekintve csípős és csípmentes változatokat különböztethetünk meg.

Forrás: szegedi-paprika-hungarikum-foto2

2015. április 23-án három tétellel bővült a Hungarikumok Gyűjteménye a Hungarikum Bizottság döntése alapján, Szentendrén, a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban megtartott hungarikum bizottsági ülést követően. A Hungarikumok Gyűjteményébe került legismertebb őshonos haszonállatunk, a magyar szürke szarvasmarha, a közel 225 éves hagyománnyal rendelkező Unicum keserűlikőr. Ezen kívül a 2015-ben 100 éves Magyar Védőnői Szolgálat, mint nemzetközileg is egyedülálló, tradicionális ellátási rendszer szintén nemzeti büszkeségeink között tudható (48 érték).

A Magyar Értéktárba felvették **Szent-Györgyi Albert életművét és szellemi örökségét**, a **gyulaji dámszarvast**, a debreceni páros kolbászt, valamint a **vecsési savanyú káposztát**. Ezeken kívül **Irinyi János munkássága és találmánya, a zajtalan és robbanásmentes gyufa** is bekerült az értéktárba, úgy, mint Kabay János gyógyszerészeti tevékenysége és életműve is. Mindezek mellett a **szegedi papucs**, és a **csongrádi régi belváros (Halászfalu)** is a Magyar Értéktárat gazdagítja. A Hungarikum Bizottság döntése alapján a Hungarikumok Gyűjteményébe már 48 érték tartozott, a Magyar Értéktár pedig 124 tagúra bővült.

Magyar szürke szarvasmarha

Nagy valószínűséggel a honfoglaló magyarsággal együtt érkezett a Kárpát-medencébe. A XIX. században igazi „világmárkának” számított, százezer-számra hajtották át az akkori Magyarország területén, mint hazánk egyik legjelentősebb exportcikkét.

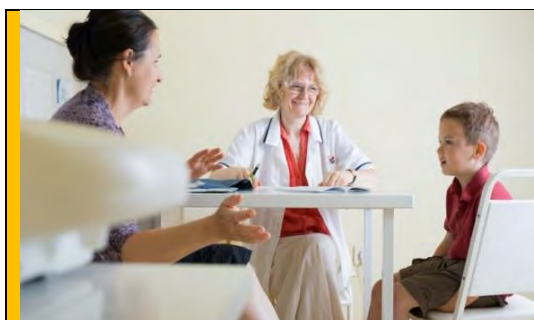
Forrás: magyarszurkemarha-hungarikum 1

UNICUM keserűlikőr

Az italt 1790-ben alkotta meg II. József császár és magyar király udvari orvosa, a Zwack család egyik őse. A történet szerint dr. Zwack egy napon saját készítésű, különleges gyógynövényekből készült itallal kínálta a köztudottan folyamatosan gyomorbántalmakkal küzdő uralkodót, aki az első korty megízélése után elragadtatásában eképpen kiáltott fel: „*Das ist ein Unicum!*”

Forrás: unicum-hungarikum-foto4

Forrás: vedonoi-szolgalat-hungarikum-foto4

Magyar Védőnői Szolgálat, mint nemzetközileg is egyedülálló, tradicionális ellátási rendszer

A több mint 100 éves múltta visszatekintő védőnői hivatás gyakorlói olyan komplex, preventív családvédelmi szolgáltatást biztosítanak hazánkban, amely egyedülálló Európában. Ennek lényege, hogy a védőnő személyes kapcsolatot tart a várandós mamákkal és a kisgyermekes családokkal, tanácsadással és gyakorlati útmutatással segítve.

2015. június 25-én nemzeti értékeket felvonultató összművészeti kiállítás nyílt a Veszprémi Petőfi Színházban, ezt követően pedig gálaműsort rendeztek a hazai értékek jegyében. A Hungarikum Bizottság döntése alapján hungarikum lett a Hévízi-tó és a tradicionális hévízi gyógyászat, valamint Neumann János számítástechnikai munkássága is (50 érték). A Magyar Értéktár is újabb elemekkel gazdagodott: **Őrségi Táj** és a **Szalafői Népi Műemlék-együttes** és a magyar tanya része is lett, így 126-ra emelkedett a kiemelkedő nemzeti értékek száma.

A Hévízi-tó és a tradicionális hévízi gyógyászat

A Hévízi-tó Magyarország egyik természeti csodája, amely 4,5 hektáros felületével Európa legnagyobb gyógyító erejű meleg vizes tava. A tó forrásainak vízhozama napi 35 millió liter, mely lehetővé teszi, hogy a tó teljes vízkészlete háromnaponta kicserélődjön.

Forrás: heviz-hungarikum 5

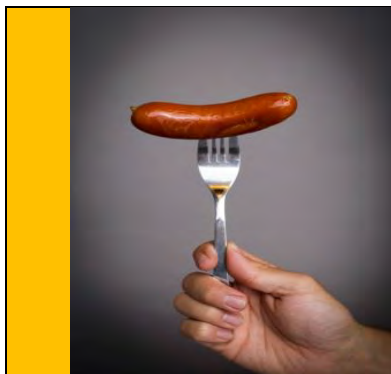

Neumann János életműve az informatika és a számítógépek világában

Neumann János (1903–1957) a XX. század egyik legnagyobb matematikusa volt, aki 1945-ben írt tanulmányában meghatározta a számítógépek működési elveit. A mai napig minden infokommunikációs eszköz az asztali számítógéptől a laptopon keresztül, az okostelefonokon át az ipari alkalmazásokig, mind-mind azonos felépítésű, Neumann-elven működő rendszerek.

Forrás: neumann-hungarikum-foto4

A Hungarikum Bizottság **2015. október 13-i** debreceni ülésén hozott döntése alapján négy elemmel bővült a hungarikumok listája: a Debreceni páros kolbásszal, a Fröccsel, a Bajai halászlével és az Alföldi kamillavirágzattal (54 érték), továbbá 127-re bővült a Magyar Értéktár a **Szerencsi csokoládé** felvételével.

Debreceni páros kolbász

Évszázados hagyományokon nyugszik a Debreceni páros kolbász receptje, amely a debreceni mészárosok és hentesek hírét öregbíti ma is, itthon és a nagyvilágban egyaránt. A jó minőségű marha- és sertéshús, továbbá sertésszalonna felhasználásával, titkos fűszerezéssel, füstöléssel készült, bélbe töltött termék több változata is eredetinek számít.

Forrás: debreceni-hungarikum-foto5

 Forrás: froccs-hungarikum-foto2	Fröccs A fröccs őshazája és fellegvára Magyarország, frissítő, üdítő, szomjoltó tulajdonsága miatt lassan 200 éve töretlenül népszerű a fogyasztók körében. A fröccsnek több mint 50 féle változata létezik a bor és a szikvíz különféle arányának megfelelően, de napjainkban is születnek újabb és újabb borszikvíz párosítások.
--	--

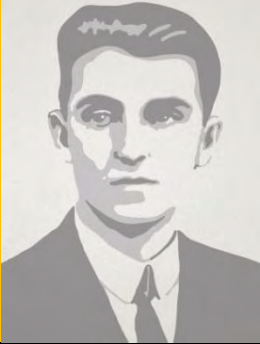
	Bajai halászlé A gyufatésztával tálalt, paprikával, hagymával, pontyhúsból készült Bajai halászlé kulturális örökségünk része, mely szorosan kötődik a Duna és a Duna mentén élők hagyományaihoz. Forrás: bajaihalaszle-hungarikum-3
--	---

	Alföldi kamillavirágzat A kamilla az ország egész területén vadon terem, jelentős termőállománya az alföldi szikes területeken található. Magyarországon a kamillát, mint gyógynövényt, először Méliusz Juhász Péter debreceni professzor említi meg 1578-ban Kolozsvárott kiadott Herbárium c. könyvében. Forrás: kamilla-hungarikum-foto3
---	--

A Hungarikum Bizottság egyhangú döntéssel hungarikummá nyilvánította 2015. december 3-i ülésén a kürtőskalácsot, amely egyszerre székely, erdélyi és magyar érték (55 érték).

	Kürtőskalács A kürtőskalács Erdély, azon belül különösen a székelyek lakta vidékek kedvelt süteménye. Nevét onnan kapta, hogy a hosszúkás, henger alakú sütemény formája a füstelvezetésre használt kürtőre emlékeztet. Forrás: kurtos-kalacs-hungarikum-foto1
---	---

2016. április 19-én a Hungarikumok Gyűjteményébe Kabay Jánosnak, az Alkaloida gyógyszergyár alapítójának életműve (56 érték). A Magyar Értéktárba került a több mint 130 éves múltú visszatekintő **Törley pezsgő**, a 100 éves készítési receptúrával rendelkező **St. Hubertus magyar gyógynövénylikőr**, a kézzel szedett, nagy pehely tartalmú **libatoll**, valamint a magyar cimbalom és a Magyar Örökség Díjat őrző **Békéstarhosi Énekiskola**. Új tétel még a Magyar Értéktárban a kaptárkövek és a bükkaljai kőkultúra, a **Szatmár, Bereg és Kárpátalja középkori templomai** és a **Miskolctapolcai Barlangfürdő**.

	Kabay Jánosnak, az Alkaloida gyógyszergyár alapítójának életműve Kabay János (1896-1936) magyar feltaláló, kutató vegyész a morfingyártás megreformálója. A Kabay-módszer egy olyan kétlépcsős eljárás, mely lehetővé teszi az ellenőrzött morfingyártást, az ópium-fázis kihagyásával. <i>Forrás: kabay-hungarikum-5</i>
---	---

A magyar cimbalommal, a Törley pezsgővel, a Piros Arannyal és az Erős Pistával, illetve a kaptárkövekkel és a bükkaljai kőkultúrával bővült a Hungarikumok Gyűjteménye a Hungarikum Bizottság **2016. június 17-i** kisvárdai ülését követően (60 érték). A bizottság döntése értelmében bekerült a Magyar Értéktár tételei közé a magyar pásztor- és vadászkutya fajták, az egri bikavér, a tiszai halászlé, a Mihalkó-féle **hortobágyi pásztorkalap**, a **MIRELITE termékek**, a **tiszavirág és a tiszavirágzás**, a **dobostorta**, valamint az **Országos Kéktúra**. A Hungarikumok Gyűjteményébe ezzel a döntéssel már 60 érték tartozik, a Magyar Értéktár pedig 143 tételesre bővült

	Magyar cimbalom A cimbalom a magyar cigányzenekarok hangszer készletének fontos tagja, de népi hangszerként is ismert. A cimbalom két verővel ütve megszólaltatott húros hangszer, a citerafélék családjába tartozik. <i>Forrás: cimbalom-hungarikum-foto-6</i>
---	---

	Törley pezsgő A Törley Pezsgőpincészetet, eredeti nevén „Törley József és Társa közkereseti társaságot” 1882. augusztus 31-én alapították Budafokon, régi nevén Promontoron. A Törley pezsgő 130 éve töretlen népszerűségnek örvend, nem csak hazánkban, de a világ számos más országában is. <i>Forrás: torley-hungarikum-foto5</i>
---	--

	Piros Arany és Erős Pista A Piros Arany és Erős Pista ételízesítőket más paprikatermelő országokban készülő, hasonló termékektől egyedi színük és ízük különbözteti meg. A termékek alapanyaga 100%-ban hazai nemesítésű, termesztésű, a kalocsai és a szegedi táj-körzetből származó fűszerpaprika. <i>Forrás: erospista-pirosarany-hungarikum-foto2</i>
---	--

	Kaptárkövek és a bükkaljai kőkultúra A bükkaljai kőkultúra legsajátosabb részét az archaikus kaptárkövek alkotják, melyek a mai napig őrzik titkaikat arra vonatkozóan, hogy miképpen jöttek létre és használták-e azokat tudatosan elődeink. <i>Forrás: kaptarkovek-hungarikum-4</i>
---	--

A Hungarikum Bizottság a hungarikumok sorába emelte az Egri Bikavért, a Kodály-módszert, a magyar pásztor- és vadászkutyafajtákat, valamint a tiszai halászlét. A Magyar Értéktár pedig újabb kilenc értékkel bővült **2017. március 21**-én Egerben. A Magyar Értéktárba vette fel a bizottság az erdélyi polihisztor, építész, kultúrpolitikus, *Kós Károly életművét*, továbbá a magyar gulyáslevest, mint világszerte ismert népi eredetű ételünket, és a történelmünket végig kísérő ősi magyar fegyvernemet, a Magyar Huszárt. Az értéktárba került a magyarság hősie helytállását, az 1848/49-es hagyományokat megjelenítő **aradi Szabadság-szobor** és a honfoglalásra emlékeztető egyedi műalkotás, a **Feszty-körkép**. A Magyar Értéktár részévé vált továbbá a modern magyar festészetet elindító **nagybányai művésztelep és festőiskola**; a **Csabai Kolbászfesztivál**, mint az ország meghatározó gasztronómiai rendezvénye, és Dr. Bakonyi Károly szőlőnemesítő életműve, az általa nemesített **cserszegi fűszeres** a legjobb úton van, hogy világhírű legyen. A Hungarikumok Gyűjteményébe így már 64 érték tartozik, a Magyar Értéktár pedig 152 tagúra bővült.

	Egri Bikavér Magyarország újkori bortörténelmének első védett eredetű bora az Egri Bikavér. Ez a kiváló házasított (cuvee) vörösbor Eger vörösborainak igazi esszenciája. <i>Forrás: egri-bikaver-hungarikum-foto5</i>
---	---

Kodály – módszer

Kodály zenepedagógiai koncepciója messzemenően túlmutat a szűkebben vett zeneoktatás területén, a magyar népzenei hagyományra épül, és annak az eszmének jegyében fogalmazódott meg, hogy a gyermek leginkább saját hazája népzenejének, saját „zenei anyanyelvének” megismeréséből kiindulva juthat el a magasrendű európai műzene elsajátításához.

Forrás: kodaly-modszer-hungarikum-foto4

Magyar pásztor- és vadászkutyafajták

A magyar kutyafajták (komondor, kuvasz, puli, pumi, mudi, magyar vizsla, drótszőrű vizsla, erdélyi kopó, magyar agár) elválaszthatatlan részét képezik a magyar kultúrának.

Forrás: magyar-kutyafajtak-hungarikum-foto6

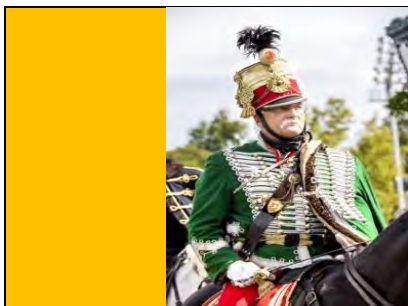

Tiszai halászlé

A klasszikus Tiszai halászlé főzése a fehérhúsú halakból, a ponty fejéből, farkából és hagymából készülő alaplé készítésével kezdődik. A passzírozás után a felöntött alaplébe kerül a só, a piros paprika, valamint a pontyszeletek.

Forrás: IMG_4545

2017. június 20. – Kecskemét. A magyar huszár, a magyar tanya és Erdély Torockó épített öröksége is bekerült a Hungarikumok Gyűjteményébe a Hungarikum Bizottság döntése értelmében. A Magyar Értéktárba vette a Hungarikum Bizottság az egyetlen magyar alapítású, középkori eredetű szerzetesrendet, a pálos rendet és a pásztorkultúra elengedhetetlen részét képező ősi magyar eszközt és fegyvert, a **hortobágyi karikás ostort**. Az értéktárba került továbbá az egyik legsikeresebb sportágunk, a **magyar vízilabdázás**, a világszerte ismert, klasszikus **magyar szablyavívás** és a mintegy 250 éves múltú visszatekintő Hollóházi porcelán. A Hungarikumok Gyűjteményébe így már 67 érték tartozik, a Magyar Értéktár pedig 157 tagúra bővült.

A magyar huszár

A magyar huszár alakja nemzeti jelképünk, amely a tűzfegyverek korában az ősi magyar lovas harcos újjászületését képviseli.

Forrás: huszar-hungarikum 5

	A magyar tanya A tanya a magyar Alföld egyedülálló és jellegzetes vidéki településformája. A tanya (régebbi nevén: szál-lás) az Alföld szétszórt, magányos telepeit jelentette, melyek többnyire a gazdálkodás központjai és a lá-basjószág telelőhelyei voltak. <i>Forrás: tanya-hungarikum 5</i>
---	---

	Torockó épített öröksége Torockó a Kárpát-medence legépebben és leghitelesebben fennmaradt népi építészeti együttese. Itt található a Kárpát-medence legrégebbi, 1668-ban épült, eredeti állapotában megmaradt parasztháza. <i>Forrás: Torocko-hungarikum 3</i>
--	--

A Hungarikum Bizottság **2017. december 5-i** döntése értelmében a Hungarikumok Gyűjteményébe került a magyar gulyásleves, a pálos rend és a hollóházi porcelán. Az indoklás szerint a gulyásleves világszerte ismert magyar ételként jelentős hatást gyakorol a vendéglátásra és a turizmusra, a pálos rend csaknem nyolc évszázada meghatározó szerepet tölt be a magyar nemzet történelmében és kultúrájában, a 240 éves hollóházi porcelán pedig sokszínű, egyedi forma- és dekor-világának köszönheti az elismerést. A tárcavezető ismertette, hogy a Magyar Értéktár a **csíksomlyói pünkösdi búcsúval**, a **magyar népmesék rajzfilmsorozattal**, a **vert csipkével** és a **gemenci gímszarvassal** bővült a testület döntése értelmében. A keresztény vallásokon átívelő csíksomlyói búcsú a magyarság kiemelkedő közösségi eseményeként a nemzet összetartozását fejezi ki, a magyar népmesék sorozat népi kulturális hagyományokat közvetít, a csipkeverés generációk munkájának köszönhetően máig meghatározó jelentőségű érték, míg a gemenci gímszarvas, mint a vadászati turizmushoz kapcsolódó idegenforgalmi látványosság került be a Magyar Értéktárba – mondta a miniszter. Fazekas Sándor hangsúlyozta, hogy a hungarikum törvény alapján a hungarikumok és más nemzeti értékek kiemelt állami figyelemre - szükség esetén akár szakmai vagy jogi segítségre is - számíthatnak, valamint pénzügyi támogatásban részesülhetnek a hungarikum alap keretéből. **A bővítéssel 70-re nőtt a hungarikumok és 161-re a Magyar Értéktárban szereplő értékek száma.**

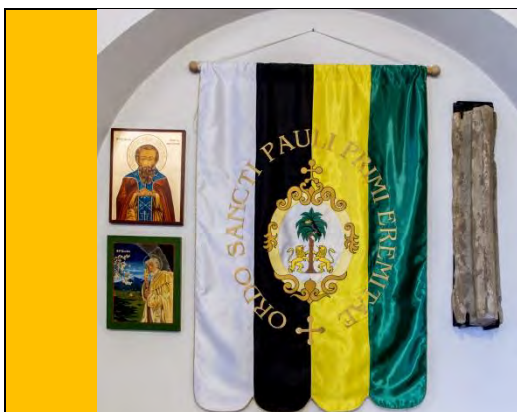
(Kézirat lezárva: 2018. április 20-án.)

Magyar gulyásleves

A gulyás bőséges lével, hagymával és paprikával készített leveses étel, kockára vágott burgonyával és csipetkével” – írta egykoron Gundel Károly vendéglős. A gulyás az egyik legnépszerűbb magyar eredetű étel, amelyet világszerte ismernek.

Forrás: Magyar-gulyasleves-hungarikum 1

Magyar Pálos Rend

A pálos rend az egyetlen magyar alapítású férfi szerzetesrend, mely közel 800 éves fennállása óta meghatározó szerepet tölt be nemzetünk történelmében, szellemi és lelki életében.

Forrás: Palos-Rend-Hungarikum 5

Hollóházi porcelán

Az ország legrégebbi, 1777 óta folyamatosan működő porcelán - gyára a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Hollóházán található. A komoly múltra visszatekintő gyárban olyan termékpalettát alakítottak ki, amely sikeresen ötvözte a fogyasztói igényeket a magas minőséggel és a megfizethető árral.

Forrás: Hollóhazi-porcelan-hungarikum 3

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Horváth Imre:

2. **melléklet**

A Hungarikum törvény **és a végrehajtásával kapcsolatos** **információk**

2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról

Az Országgyűlés Magyarország Alaptörvényének P) cikke alapján a magyar nemzet egységétől vezérelve megállapítja, hogy

- a) a magyar nemzeti értékek, köztük a hungarikumok megőrzendő és egyedülálló értékek;
- b) az összetartozás, az egység és a nemzeti tudat erősítése érdekében nemzetünk értékeit össze kell gyűjteni, dokumentálni, az értékvédelem alapjául szolgáló dokumentációt a szigorú nyilvántartás és kutathatóság szabályai szerint meg kell őrizni, az értékeket pedig ápolni, védelmezni és támogatni kell;
- c) örökségünket, a magyar kultúra évezredes értékeit, a magyarság szellemi és anyagi alkotásait, ember alkotta és természet adta értékeit átfogó értéktárban kell összesíteni;
- d) a nemzeti értékeink védelme hozzájárul a nemzeti azonosság-tudat kialakulásához és megszilárdításához;
- e) nemzeti értékeink széles körű hazai és külföldi bemutatása, megismertetése nyelvi, szellemi, kulturális, gazdasági teljesítményünk, természeti és épített értékeink elismertetése, valamint a nemzeti arculat erősítése egyaránt kiemelkedő jelentőségű.

Az Országgyűlés kinyilvánítja, hogy a nemzeti értékeket az egyetemes értékek részének tekinti, amely értékek a magyarság múltjának, jelenének és jövőjének dinamikus fejlődő tárháza, az értékalapú nemzeti összefogás alapja.

A nemzeti értékek tárházát gazdagítják a magyarországi együtt élő népek, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségek és az országhatáron túli, valamint szerte a világban élő, magukat magyarnak valló egyének, közösségek értékei.

Az Országgyűlés mindezek érdekében a következő törvényt alkotja:

I. RÉSZ ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. Értelmező rendelkezések

1. § (1) E törvény alkalmazásában:

- a) *ágazati értéktár*: az egyes ágazatokért felelős miniszterek által azonosított nemzeti értékek adatainak gyűjteménye;
- b) *hungarikum*: gyűjtőfogalom, amely egységes osztályozási, besorolási és nyilvántartási rendszerben olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelöl, amely a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítménye;
- c) *Hungarikumok Gyűjteménye*: a kiemelkedő nemzeti értékek köréből a Hungarikum Bizottság (a továbbiakban: HB) által hungarikummá nyilvánított nemzeti értékek gyűjteménye;
- d) *kiemelkedő nemzeti érték*: olyan nemzeti érték, amely nemzeti szempontból meghatározó jelentőségű, a magyarságra jellemző és közismert, jelentősen öregbíti hírnevünket, növelheti megbecsülésünket az Európai Unióban és szerte a világon, továbbá hozzájárul új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához, megerősítéséhez;
- e) *uniós oltalom alatt álló nemzeti érték*: a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek minőségrendszereiről szóló, 2012. november 21-i 1151/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel, oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel rendelkező vagy hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékek vagy élelmiszerek; a szeszes italok meghatározásáról, megnevezéséről, kiszereléséről, címkézéséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról, valamint az 1576/89/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. január 15-i 110/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján oltalom alatt álló földrajzi árujelzővel rendelkező szeszes italok; a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013.

december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel vagy oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel rendelkező borok és borászati termékek;

f) külhoni nemzetrész értéktár: az országhatáron túl, egy adott ország területén élő magyarságra jellemző nemzeti értékek közül az adott Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottság által külhoni értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény;

g) Magyar Értéktár: a nemzeti értékek köréből a HB által kiemelkedő nemzeti értékke nyilvánított értékek gyűjteménye;

h) megyei értéktár: a megye területén fellelhető nemzeti értékek közül a Megyei Értéktár Bizottság által megyei értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény; ahol e törvény megyei értéktárat említ, az alatt a fővárosi értéktárat is érteni kell;

i) nemzeti érték: a magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális vagy immateriális javakat magába foglaló tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról;

j) nemzetközi elismerésben részesített nemzeti érték: azon nemzeti érték, amely az Országgyűlés által ratifikált vagy kormányrendelettel kihirdetett nemzetközi megállapodások vagy vi-szonosság alapján nemzetközi elismerésben részesült;

k) tájegységi értéktár: több szomszédos település, illetve földrajzi, történelmi vagy néprajzi szempontok alapján egységet alkotó tájegység területén fellelhető nemzeti értékek közül az adott Tájegységi Értéktár Bizottság által tájegységi értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény;

l) települési értéktár: a települési önkormányzat területén fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.

(2) Valamely érték kiemelkedő nemzeti értékke vagy hungarikummá nyilvánítása nem érinti annak egyéb jogszabályok, különösen a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, valamint a közokiratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény és a szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló, Párizsban, 2003. év október hó 17. napján elfogadott UNESCO Egyezmény kihirdetéséről szóló 2006. évi XXXVIII. törvény alapján fennálló védettségét.

(3) E törvény hatálya nem érinti a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény által hungarikumnak minősülő értékeket.

(4) E törvény alapján a természetes személyek, jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek nem lehetnek sem nemzeti értékek, sem hungarikumok.

II. RÉSZ

A NEMZETI ÉRTÉKEK AZONOSÍTÁSA ÉS RENDSZEREZÉSE

2. A nemzeti értékek azonosítása

2. § A nemzeti értékek megóvandó értékek, azonosításukban, rendszerezésükben, adataik nyilvántartásba vételében és folyamatos frissítésében, gondozásában a települési önkormányzatok, a megyei önkormányzatok, a települési, a megyei és az országos nemzetiségi önkormányzatok, a hatáskörrel rendelkező állami szervek, a Magyar Állandó Értekezleten (a továbbiakban: MÁÉRT) részt vevő külhoni szervezetek és az általuk megbízott természetes és jogi személyek működhetnek közre. Ahol e törvény megyei önkormányzatot említ, az alatt a fővárosi önkormányzatot, ahol megyei nemzetiségi önkormányzatot említ, az alatt a fővárosi nemzetiségi önkormányzatot is érteni kell.

3. Települési, valamint tájegységi értéktár

3. § (1) A települési önkormányzat települési értéktárat hozhat létre.

(2) A települési önkormányzat Települési Értéktár Bizottságot hozhat létre, amely - az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottak szerint - azonosítja a településen fellelhető nemzeti értékeket, létrehozza a települési értéktárat és nyilvántartás céljából megküldi azt a Megyei Értéktár Bizottság részére.

(3) Több szomszédos települési önkormányzat Tájegységi Értéktár Bizottságot is létrehozhat, amely elkészíti a tájegységi értéktárat és annak adatait megküldi az érintett Megyei Értéktár Bizottságok részére.

(4) A települési önkormányzat a települési, tájegységi értékek azonosításával, a települési, tájegységi értéktár létrehozatalával és annak gondozásával, valamint adatainak az érintett Megyei Értéktár Bizottság részére történő megküldésével megbízhat a település, tájegység területén működő, nemzeti értékek azonosítását, gondozását végző állami, települési önkormányzati, egyházi vagy civil szervezetet, közalapítványt, ilyen szervezet által fenntartott intézményt vagy annak szervezeti egységét, vagy a településfejlesztésben tevékenykedő külső településfejlesztési, vidékfejlesztési szervezetet (a továbbiakban együtt: települési szervezet). A települési szervezet jogai megegyeznek a Települési Értéktár Bizottság, illetve a Tájegységi Értéktár Bizottság jogaival.

(5) A Települési, illetve Tájegységi Értéktár Bizottság létrehozásáról vagy a (4) bekezdés szerinti feladatok ellátásával történő megbízásról az érintett települési önkormányzat vagy önkormányzatok a létrehozást, illetve a megbízást követő 30 napon belül tájékoztatja, illetve tájékoztatják a HB-t és az érintett megyei értéktár bizottságot vagy bizottságokat.

4. Megyei értéktár

4. § (1) A megyei önkormányzat megyei értéktárat hozhat létre.

(2) A megyei önkormányzat Megyei Értéktár Bizottságot hozhat létre, amely - az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottak szerint - szervezi a megye területén azonosított települési és tájegységi értéktárak adatainak összesítését, azonosítja a megye területén fellelhető nemzeti értékeket, dönt a megyei értéktárba bekerülő nemzeti értékekről, létrehozza a megyei értéktárat és nyilvántartás céljából megküldi azt a HB-nek.

(3) A megyei önkormányzat a megyei értékek azonosításával, a megyei értéktár létrehozatalával és annak gondozásával, valamint adatainak a Magyar Értéktárba történő megküldésével megbízhat a megye területén működő, nemzeti értékek azonosítását, gondozását végző állami, megyei önkormányzati, egyházi vagy civil szervezetet, közalapítványt, ilyen szervezet által fenntartott intézményt vagy annak szervezeti egységeit (a továbbiakban együtt: megyei szervezet). A megyei szervezet jogai megegyeznek a Megyei Értéktár Bizottság jogaival.

(4) A Megyei Értéktár Bizottság létrehozásáról vagy a (3) bekezdés szerinti feladatok ellátásával történő megbízásról a megyei önkormányzat a létrehozást, megbízást követő 30 napon belül tájékoztatja a HB-t.

5. A külhoni magyarság értéktára

5. § (1) A MÁÉRT-en részt vevő külhoni szervezet vagy szervezetek a saját országuk vonatkozásában külhoni nemzetrész értéktárat hozhatnak létre. Egy nemzetrész esetén a HB kizárólag egy külhoni nemzetrész értéktár működését veheti figyelembe.

(2) A MÁÉRT-en részt vevő külhoni szervezet vagy szervezetek a saját országuk vonatkozásában Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottságot hozhatnak létre, amely szervezheti az országhatáron túl fellelhető nemzeti értékek azonosítását, dönthet a külhoni nemzetrész értéktárba bekerülő nemzeti értékről, létrehozhatja a külhoni nemzetrész értéktárat és megküldheti azt a HB-nek.

(3) A Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottság létrehozásáról a MÁÉRT-en részt vevő külhoni szervezet tájékoztathatja a HB-t.

(4) Ha valamely nemzetrészben nem hoztak létre Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottságot, a HB elláthatja annak feladatait.

5/A. § (1) A MÁÉRT-en részt vevő külhoni szervezet által támogatott önkormányzat vagy jogi személy (a továbbiakban: külhoni szervezet) saját országa vonatkozásában az országhatáron túl települési, illetve tájegységi értéktárat hozhat létre. A HB egy település esetén kizárólag egy települési értéktár, egy tájegység esetén kizárólag egy tájegységi értéktár működését veheti figyelembe.

(2) A külhoni szervezet Települési Értéktár Bizottságot, illetve Tájegységi Értéktár Bizottságot hozhat létre, amely azonosíthatja és gondozhatja az adott település, illetve tájegység területén fellelhető nemzeti értékeket, továbbá azok adatait nyilvántartás céljából megküldheti a HB-nak és a területileg illetékes Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottságnak.

(3) A Települési Értéktár Bizottság, illetve a Tájegységi Értéktár Bizottság létrehozásáról az érintett külhoni szervezet tájékoztathatja a HB-t és a területileg illetékes Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottságot.

6. Az ágazati értéktár

6. § (1) Az egyes ágazatokért felelős miniszterek szakágazatukban meghatározzák a feladatkörükbe tartozó nemzeti értékek körét.

(2) A miniszterek feladatkörébe tartozó nemzeti értékek ágazati értéktárba való felvételére javaslatot tehet az adott nemzeti értéket gondozó vagy fenntartó természetes vagy jogi személy.

(3) Az egyes ágazatokért felelős miniszterek az ágazati értéktárba sorolt nemzeti értékek nevét tartalmazó listát az e törvény végrehajtására vonatkozó jogszabályban foglaltak szerint megküldik a HB részére. Amennyiben ezt követően új értékkel bővítik az ágazati értéktárukat, annak adatait az értéktárba történő felvételt követő 30 napon belül megküldik a HB részére.

7. A Magyar Értéktár

7. § (1) A kiemelkedő nemzeti értékek adatainak nyilvántartása a Magyar Értéktárban történik.

(2) A Magyar Értéktárat a HB hozza létre és működteti.

8. § Nemzeti érték kiemelkedő nemzeti értékkel nyilvánítására és a Magyar Értéktárba való felvételére javaslatot tehet:

- a) a HB tagja,
- b) a Települési, illetve Tájegységi Értéktár Bizottság, valamint a települési szervezet,
- c) a Megyei Értéktár Bizottság vagy a megyei szervezet,
- d) a Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottság,
- e) az ágazati értéktárat működtető, hatáskörrel rendelkező miniszter,
- f) a települési, tájegységi, megyei, külhoni nemzetrész és ágazati értéktárban nyilvántartott nemzeti értéket gondozó vagy fenntartó természetes személy vagy jogi személy.

9. § A HB külön elbírálása alapján a kiemelkedő nemzeti értékek közé és a Magyar Értéktárba kerülhetnek:

- a) az uniós oltalom alatt álló nemzeti értékek;
- b) a nemzetközi elismerésben részesített nemzeti értékek.

10. § A HB az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottak és az alapszabálya szerint eljárva dönt a hozzá az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottak szerint benyújtott javaslat alapján a javasolt nemzeti érték kiemelkedő nemzeti értékkel történő nyilvánításáról, és a Magyar Értéktárba történő felvételéről.

11. §

III. RÉSZ

A HUNGARIKUMOK

8. A hungarikumok kiválasztása

12. § (1) A Magyar Értéktárban nyilvántartott kiemelkedő nemzeti értéknek hungarikummá nyilvánítására javaslatot tehet:

- a) a HB tagja,
- b) a Települési, illetve Tájegységi Értéktár Bizottság, valamint a települési szervezet,
- c) a Megyei Értéktár Bizottság vagy a megyei szervezet,
- d) a Külhoni Nemzetréssz Értéktár Bizottság,
- e) az ágazati értéktárat működtető, hatáskörrel rendelkező miniszter, valamint
- f) a Magyar Értéktárban nyilvántartott kiemelkedő nemzeti értéket gondozó vagy fenntartó természetes vagy jogi személy.

(2) Az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete által kiemelkedő egyetemes értéként vagy szellemi kulturális örökségként nyilvántartott és az 1. § (1) bekezdés b) pontja szerinti feltételeknek megfelelő értékek a HB külön elbírálása alapján minősülhetnek hungarikumoknak.

(3)

13. § (1) A HB az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottak és az alapszabálya szerint eljárva dönt a hozzá az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottak szerint benyújtott javaslat alapján javasolt kiemelkedő nemzeti érték Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéről. A Hungarikumok Gyűjteményébe felvett hungarikumok adatait a HB saját honlapján közzéteszi.

(2) A Hungarikumok Gyűjteményében a hungarikumokkal kapcsolatosan nyilván kell tartani különösen a hungarikum megnevezését, fellelhetőségét, rövid, lényegre törő bemutatását, különleges, egyedi jellemzőit, amely kiemeli a nemzeti értékek köréből, az esetlegesen más területeken megjelenő változatait, valamint a fellelhető bibliográfiai jegyzéket.

9. A Hungarikum Bizottság

14. § (1) A HB tagjainak a kiválasztása során törekedni kell arra, hogy a lehető legmagasabb szakmai színvonal, a széles körű tapasztalat, valamint a nemzeti értékek által érintett legtöbb tudományterület képviselve legyen.

(2) A HB

- a) az Országgyűlés által delegált négy,
 - b) a MÁÉRT-en részt vevő külhoni szervezetek által delegált három,
 - c) a nemzetpolitikáért felelős miniszter által delegált egy,
 - d) az igazságügyért felelős miniszter által delegált egy,
 - e) a helyi önkormányzatokért felelős miniszter által delegált egy,
 - f) a kultúráért és az oktatásért felelős miniszter által együttesen delegált egy,
 - g) az agrárpolitikáért felelős és a természetvédelemért felelős miniszter által együttesen delegált egy,
 - h) a turizmusért felelős miniszter által delegált egy,
 - i) az európai uniós források felhasználásáért és a kulturális örökség védelméért felelős miniszter által együttesen delegált egy,
 - j) a külgazdasági ügyekért és a külpolitikáért felelős miniszter által együttesen delegált egy,
 - k) az informatikáért felelős miniszter által delegált egy,
 - l) a honvédelemért felelős miniszter által delegált egy,
 - m) a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által delegált egy,
 - n) a Magyar Művészeti Akadémia elnöke által delegált egy, és
 - o) a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának elnöke által delegált egy
- tagból áll.

(3) A tagot az őt delegáló személy vagy szervezet a HB-tagságából indokolás nélkül bármikor visszahívhatja, és helyére új tagot delegálhat.

(3a) Az Országgyűlés a mezőgazdasági ügyekért felelős bizottság javaslatára három - két kormánypárti és egy ellenzéki - tag, a nemzetiségeket képviselő bizottság javaslatára további egy tag delegálásáról dönt.

(4) Nem lehet a HB tagja az, akinek szellemi vagy termelőtevékenységével létrehozott produktuma nemzeti értéknek minősül, valamint, aki nemzeti érték kereskedelmi célú forgalmazásával kapcsolatos tevékenységet végez.

(5) A HB elnöke az agrárpolitikáért felelős miniszter.

15. § (1) A HB titkársági feladatait az agrárpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium látja el, titkárát határozatlan időtartamra a miniszter nevezi ki.

(2) A HB üléseit a HB elnöke szükség szerint, de legalább félévente hívja össze, továbbá köteles összehívni a tagok kétharmadának írásbeli kezdeményezésére.

16. § (1) A HB munkáját a HB titkárság és a szakmai ágazati szakbizottságok segítik.

(2) Az ágazati szakbizottságok munkájában részt vesznek különösen az adott szakterületen működő államigazgatási szervek, hatóságok, tudományos testületek, oktatási intézmények, gazdasági és szakmai kamarák, valamint egyes szakmai szervezetek képviselői.

(3) Az ágazati szakbizottságok létrehozására és tagjaira, a delegálásban érintett intézmények vagy szervezetek bevonásával, a hatáskörrel rendelkező miniszterek tesznek javaslatot a HB elnöke részére.

(4) A tagot az őt delegáló miniszter saját hatáskörében eljárva ágazati szakbizottsági tagságából indokolás nélkül bármikor visszahívhatja, és helyére új tagot delegálhat.

(5) A HB és az ágazati szakbizottságok működésének rendjét alapszabály határozza meg, amelyet a HB tagjai kétharmadának szavazatával fogad el.

17. § (1) A HB a nemzeti értékek és a kiemelkedő nemzeti értékek megőrzése, fenntarthatósága, széles körű megismertetése és hasznosítása érdekében különösen:

a) összeállítja a Magyar Értéktárat;

b) ha valamely megyében nem hoztak létre Megyei Értéktár Bizottságot, vagy ha a megyei önkormányzat nem bízott meg a megyei értékek azonosításával, a megyei értéktár létrehozatalával és annak gondozásával, valamint adatainak a Magyar Értéktárba történő megküldésével megyei szervezetet, úgy ellátja annak feladatait;

c) évente tájékoztatást ad az Országgyűlésnek a nemzeti értékek azonosításának és rendszerezésének helyzetéről, a nemzeti értékek fenntarthatóságáról és hasznosításáról, valamint a HB működéséről;

d) magyar és angol nyelvű internetes oldalt működtet, ahol megismerhető a Magyar Értéktár;

e) gondoskodik róla, hogy a Magyar Értéktár a nemzetkép-stratégia szerves részét képezze;

f) gondoskodik a közvélemény széles körű tájékoztatásáról a nemzeti értékek megismertetése érdekében;

g) pályázatokat ír ki a nemzeti értékek és a kiemelkedő nemzeti értékek azonosítására, megőrzésére, fenntartására, fejlesztésére, megismertetésére, védelmére, a termékek hazai, külgazdasági szempontú és kultúrdiplomáciai hasznosítására vonatkozóan; valamint

h) e törvény rendelkezéseinek való megfelelés szempontjából felülvizsgálja a Magyar Értéktár tartalmát.

(2) A HB a hungarikumok által hordozott kiemelkedő értékek megőrzése, fenntarthatósága, széles körű megismertetése és hasznosítása érdekében különösen:

a) indokolt esetben e törvény rendelkezéseinek való megfelelés szempontjából felülvizsgálja a Hungarikumok Gyűjteménye tartalmát;

b) összeállítja a Hungarikumok Gyűjteményét;

c) véleményezi a hungarikumokkal kapcsolatos jogszabályok tervezetét;

d) közzéteszi a Hungarikumok Gyűjteményét internetes honlapján;

e) elnöke útján javaslatot tesz a Kormánynak a hungarikumok fenntarthatóságára és hasznosíthatóságára;

f) pályázatokat ír ki a hungarikumok azonosítására, megőrzésére, fenntartására, fejlesztésére, megismertetésére, védelmére, a termékek hazai, külgazdasági szempontú és kultúrdiplomáciai hasznosítására vonatkozóan;

g) gondoskodik a közvélemény széles körű tájékoztatásáról a hungarikumok megismertetése érdekében; valamint

h) az országhatáron túl fellelhető hungarikumok tekintetében az elnöke útján kapcsolatot tarthat az érintett külföldi állam szerveivel;

i) magyar és angol nyelvű internetes oldalt működtet, ahol megismerhető a Hungarikumok Gyűjteménye.

10. A hungarikum védjegy

18. § (1) A hungarikum védjegy a HB tevékenységének megjelenítésére, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében szereplő kiemelkedő nemzeti értékek megismertetésének elősegítésére, színvonaluk és minőségük folyamatos fenntartására szolgáló védjegy.

(2) A hungarikum védjegy lajstromozása iránti nemzeti bejelentést, valamint a közösségi védjegybejelentést az agrárpolitikáért felelős miniszter teszi meg.

(3) A hungarikum védjegy használatát a védjegyjogosult a hungarikumot gondozó vagy fenntartó természetes vagy jogi személy kérelmére engedélyezheti.

(4) A hungarikum védjegy piaci bevezetése és népszerűsítése az agrárpolitikáért felelős miniszter feladata.

11. A „hungarikum” kifejezés használata

18/A. § Jogi személy, továbbá kereskedelmi vagy vendéglátó-ipari létesítmény elnevezésében a „hungarikum” kifejezés a HB hozzájárulása alapján használható.

IV. RÉSZ ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

19. § Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben állapítsa meg

a) a nemzeti értékek szakterületenkénti kategóriáit,

b) a nemzeti értékek és a hungarikumok kapcsán nyilvántartandó adatok körét, valamint az adatok egységes osztályozási, besorolási, nyilvántartási rendszerét,

c) a települési, tájegységi és megyei értéktárak létrehozására és gondozására, valamint a Települési, Tájegységi és Megyei Értéktár Bizottságok, továbbá az ágazati értéktárak felállítására és működésére vonatkozó szabályokat,

d) az egyes ágazatokért felelős miniszterek feladatkörébe tartozó, ágazati értéktárba foglaltatkozó nemzeti értékek meghatározásának alapját,

e) a nemzeti érték, kiemelkedő nemzeti érték vagy hungarikummá nyilvánításra irányuló kérelem formai követelményeit,

f) a nemzeti értékek, a kiemelkedő nemzeti értékek és a hungarikumok digitális formában megjelenő tartalmainak nyilvántartására, és nyilvánosság számára történő hozzáférhetőségének biztosítására vonatkozó szabályokat,

g) a nemzeti értékek értéktárakba történő felvételének eljárására vonatkozó szabályokat, valamint

h) a kiemelkedő nemzeti érték és a hungarikummá minősítés eljárására vonatkozó részletes szabályokat.

20. § Ez a törvény a kihirdetését követő harmadik hónap első napján lép hatályba.

21. § (1) A HB-t legkésőbb e törvény hatálybalépésétől számított 90 napon belül létre kell hozni.

(2) A Hungarikumok Gyűjteményét első alkalommal e törvény hatálybalépésétől számított egy éven belül közzé kell tenni.

22. § (1) A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény módosításáról szóló 2015. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) hatálybalépésével a HB-ba delegálási jogosultságot szerző személy vagy szervezet a Módtv. hatálybalépését követő 30 napon belül tagot jelöl ki.

(2) A Módtv. hatálybalépését megelőzően a törvény erejénél fogva a Magyar Értéktárba és a Hungarikumok Gyűjteményébe bekerült nemzeti értékek továbbra is a Magyar Értéktárba és a Hungarikumok Gyűjteményébe tartoznak.

(3) A Módtv. hatálybalépését megelőzően a külhoni magyarság értéktárában szereplő nemzeti értékek a Módtv. hatálybalépésével az adott nemzeti érték fellelhetősége szerinti külhoni nemzetrész értéktárba tartoznak.

114/2013. (IV. 16.) KORMÁNYRENDELET A MAGYAR NEMZETI ÉRTÉKEK ÉS A HUNGARIKUMOK GONDOZÁSÁRÓL

A Kormány a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény 19. §-ában foglalt felhatalmazás alapján,

a 19. § tekintetében az Alaptörvény 15. cikk (3) bekezdésében meghatározott eredeti jogalkotói hatáskörben,

az Alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésében meghatározott feladatkörében eljárva a következőket rendeli el:

1. A nemzeti értékek szakterületenkénti kategóriái

1. § A nemzeti értékek adatait a települési, tájegységi és megyei értéktárakban, az ágazati értéktárban, a külhoni magyarság értéktárában, a Magyar Értéktárban, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében a következő, szakterületenkénti kategóriák szerint kell azonosítani és rendszerezni:

a) *agrár- és élelmiszergazdaság*: az agrárium szellemi termékei és tárgyi javai – beleértve az erdészet, halászat, vadászat és állategészségügy területét –, különösen a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, a borászat, továbbá az állat- és növényfajták;

b) *egészség és életmód*: a tudományos és népi megelőzés és gyógyászat, természetgyógyászat szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a gyógyszerek, gyógynövények, gyógyhatású készítmények, gyógyvíz- és fürdőkultúra;

c) *épített környezet*: a környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;

d) *ipari és műszaki megoldások*: az ipari termelés – beleértve a kézműipart, kézművességet is – szellemi termékei és tárgyi javai, különösen az egyes technológiák, technikák, berendezés-, gép- és műszergyártás, műszaki eszközökkel végzett személy- és áruszállítás;

e) *kulturális örökség*: a kulturális örökség szellemi és tárgyi javai, különösen az irodalom, a tudomány, a népművészet és népi kézművesség, néprajz, filmművészet, iparművészet, képzőművészet, táncművészet és zeneművészet; továbbá a védett ingatlan értékei, különösen a nemzeti vagyon körébe tartozó, kiemelkedő értékű műemlékek és régészeti lelőhelyek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, világörökségi helyszínek;

f) *sport*: a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképeség megtartását, fejlesztését szolgáló, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, különösen a sportolói életművek és csúcsteljesítmények;

g) *természeti környezet*: az ember természetes környezetének tárgyi javai, különösen a fizikai és biológiai képződmények vagy képződménycsoportok, geológiai és geomorfológiai képződmények, természeti tájak, természeti területek, életközösségek és ökológiai rendszerek; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;

h) *turizmus és vendéglátás*: a turizmus és a vendéglátás szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a turisztikai attrakciók, szolgáltatások, a vendéglátó-ipari termékek, valamint a vendéglátás körébe tartozó étel- és italkészítési eljárások.

2. A települési, tájegységi és megyei értéktárak létrehozása és gondozása

2. § (1) A települési és megyei önkormányzat (a továbbiakban együtt: helyi önkormányzat) e rendelet hatálybalépésétől számított 60 napon belül döntést hoz arról, hogy kíván-e élni a települési, tájegységi, megyei értéktár létrehozásának lehetőségével.

(2) A települési, tájegységi, megyei értéktár létrehozására, valamint a Települési Értéktár Bizottság, illetve a Megyei Értéktár Bizottság (a továbbiakban együtt: értéktár bizottság) alakítására vagy a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény (a továbbiakban: Htv.) 3. § (3) bekezdése szerinti, illetve a Htv. 4. § (3) bekezdése szerinti szervezetre vonatkozó döntésről a meghozatalát követő 30 napon belül a települési önkormányzatnak a megyei közgyűlés elnökét, a fővárosi, a fővárosi kerületi és a megyei önkormányzatnak pedig a Hungarikum Bizottság (a továbbiakban: HB) elnökét tájékoztatnia kell.

(3) A helyi önkormányzat a települési, tájegységi, illetve megyei értéktár, illetve az értéktár bizottság létrehozására vonatkozó nemleges döntését bármikor megváltoztathatja, amelyről a döntést követő 30 napon belül tájékoztatnia kell a megyei közgyűlés elnökét, illetve a HB elnökét.

3. Települési és Megyei Értéktár Bizottságok létrehozása és működése

3. § (1) Az értéktár bizottság működési szabályzatát a helyi önkormányzat képviselő-testülete határozza meg. Az értéktár bizottság

- a) legalább három tagból áll;
- b) munkájába bevonja a helyi, illetve megyei közművelődési feladatellátás országos módszertani intézményét, továbbá értékek gyűjtésével, megőrzésével, hasznosításával foglalkozó országos és területi illetékességű szakmai és civil szervezeteket;
- c) félévente, legkésőbb a félévet követő hónap utolsó napjáig beszámol tevékenységéről a helyi önkormányzat képviselő-testületének.

(2) Az értéktár bizottság működéséhez és feladatainak ellátásához szükséges pénzügyi, tárgyi és ügyviteli feltételeket a helyi önkormányzat – az általa jóváhagyott éves munka- és pénzügyi tervre figyelemmel – maga biztosítja.

4. A Magyar Állandó Értekezlet által kijelölt bizottság működése

4. § (1) A Magyar Állandó Értekezlet (a továbbiakban: MÁÉRT) a külhoni magyarság értéktár tárgyában hozott döntése alapján a Htv. és e rendelet szerinti feladatainak ellátását

- a) Külhoni Bizottság létrehozásával, vagy
- b) már működő szakbizottsága vagy a Htv. 5. § (3) bekezdése szerint intézmény vagy szervezet megbízásával

teljesítheti [az a) és b) pont szerinti szervezet a továbbiakban együtt: MÁÉRT szakbizottság].

(2) A MÁÉRT szakbizottság munkájába bevonja a külhoni magyar szakmai és civil szervezeteket és évente beszámol tevékenységéről a MÁÉRT-nek.

5. Ágazati értéktárak létrehozása és gondozása

5. § (1)¹ Az egyes ágazatokért felelős miniszterek (a továbbiakban: miniszterek) a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló kormányrendelet alapján határozzák meg a feladatkörükbe tartozó, ágazati értéktárba foglalható nemzeti értékek körét.

(2) Az egyes miniszterek feladatkörébe tartozó, egyéb szabályozás szerint már önállóan nyilvántartott, a Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontja alapján nemzeti értéknek minősíthető értékekről az ágazati értéktárak a következő adatokat tartják nyilván:

- a) a nemzeti érték neve,
- b) a nemzeti érték nyilvántartásáról rendelkező jogszabály száma,
- c) a nemzeti értéket nyilvántartó adatbázis megnevezése.

(3) A miniszterek az e rendelet hatálybalépésétől számított 60 napon belül kijelölik az ágazati értéktár adatainak megküldéséért felelős szervezeti egységet (a továbbiakban: minisztériumi szervezeti egység), és erről értesítik a HB elnökét.

(4) A minisztériumi szervezeti egység az e rendelet hatálybalépésétől számított 90 napon belül megküldi a (2) bekezdés szerinti adatokat a HB elnöke részére.

6. A nemzeti értékek települési, tájegységi, megyei értéktárba és a külhoni magyarság értéktárába történő felvétele

6. § (1) A helyi önkormányzat közigazgatási területén fellelhető, illetve az ott létrehozott nemzeti érték felvételét a települési, tájegységi vagy megyei értéktárba bárki írásban kezdeményezheti az adott érték fellelhetőségének helye szerint illetékes önkormányzat polgármesteréhez, illetve a megyei közgyűlés elnökéhez címzett javaslatában.

(2) A Magyarország határain túl fellelhető nemzeti értékek felvételét a külhoni magyarság értéktárába bárki írásban kezdeményezheti a MÁÉRT szakbizottság ügyrendjében foglaltak szerint.

(3) A javaslatot az 1. melléklet szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón mellékelve kell benyújtani. Valamely nemzeti értéknek a települési, tájegységi vagy megyei értéktárba, illetve a külhoni magyarság értéktárába történő felvételére irányuló javaslattevő ingyenes.

(4) A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a) a javaslattevő adatait,
- b) az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték adatait,
- c) az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját,
- d) a Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumokat, valamint

e) szakértő, illetve szakmai vagy civil szervezet támogató vagy ajánló levelét.

(5) A települési értéktár létrehozásának lehetőségével élni nem kívánó települési önkormányzat a javaslatot haladéktalanul megküldi a megyei közgyűlés elnöke részére, aki azt a megyei értéktár létrehozásáért felelős Megyei Értéktár Bizottságnak vagy a Htv. 4. § (3) bekezdése szerinti intézménynek, illetve szervezetnek továbbítja.

(6) A települési értéktár létrehozásának lehetőségével élni nem kívánó fővárosi önkormányzat vagy fővárosi kerületi önkormányzat, illetve a megyei értéktár létrehozásának lehetőségével élni nem kívánó megyei önkormányzat a javaslatot haladéktalanul megküldi a HB elnöke részére.

7. § (1) Az értéktár bizottság, a MÁÉRT szakbizottság, illetve a Htv. 3. § (3) bekezdése vagy 4. § (3) bekezdése szerinti intézmény vagy szervezet a hozzá beérkezett javaslatot megvizsgálja, hogy az a Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontja alapján megalapozott-e és megfelel-e a Htv.-ben és az e rendeletben foglalt feltételeknek.

(2) Az értéktár bizottság, a MÁÉRT szakbizottság, illetve a Htv. 3. § (3) bekezdése vagy 4. § (3) bekezdése szerinti intézmény vagy szervezet alaki vagy tartalmi hiányosságok esetén a javaslattevőt a hiányok pótlására hívja fel, és ha a javaslattevő a hiánypótlásra való felhívásnak nem tesz eleget, illetve a hiányosság pótlásához szükséges idő figyelembevételével megállapított határidő meghosszabbítását sem kéri, a javaslatot érdemben nem tárgyalja meg és erről a javaslattevőt értesíti.

(3) A hiánypótlásra való felhívás teljesítésének elmulasztása nem akadályozza annak, hogy a javaslattevő utóbb ugyanazon nemzeti érték értéktárba történő felvételét kezdeményezze.

(4) A javaslat szerinti nemzeti érték adatainak a Htv. 1. § (1) bekezdés c)–e) pontjai szerinti értéktárak valamelyikébe való felvételéről az értéktár bizottság, illetve a Htv. 3. § (3) bekezdése és 4. § (3) bekezdése szerinti intézmény vagy szervezet, a javaslat benyújtását követő 90 napon belül dönt, és arról a javaslattevőt írásban értesíti. A javaslat szerinti nemzeti érték adatainak a Htv. 1. § (1) bekezdés f) pontja szerinti értéktárba való felvételéről a MÁÉRT szakbizottság a javaslat benyújtását követő 120 napon belül dönt, és arról a javaslattevőt írásban értesíti.

(5) A 6. § (5) bekezdése szerinti esetben a Megyei Értéktár Bizottság, illetve a Htv. 4. § (3) bekezdése szerinti intézmény vagy szervezet az (1)–(4) bekezdésekben foglaltak szerint jár el és dönt a javaslat szerinti nemzeti értéknek a megyei értéktárba való bekerüléséről.

(6) A települési és tájegységi értéktáraknak a megyei értéktárba való, a Htv. 3. §-a szerinti megküldésekor az értéktár létrehozója javaslatot tesz arra, hogy mely nemzeti értékek felvételét javasolja a megyei értéktárba.

(7) A települési, a megyei és a külhoni magyarság értéktáraknak a HB részére történő, a Htv. 4–5. §-a és a 7. § (1) bekezdése szerinti megküldésekor az értéktár létrehozója javaslatot tesz arra, hogy mely nemzeti értéket javasolja a Magyar Értéktár elemeként nyilvántartani.

7. A Magyar Értéktárban nyilvántartott nemzeti értékek

8. § A HB a Magyar Értéktárban tartja nyilván

a) az értéktár bizottság vagy a MÁÉRT szakbizottság, illetve a Htv. 3. § (3) bekezdése és 4. § (3) bekezdése szerinti intézmény vagy szervezet által a Magyar Értéktár elemeként nyilvántartani javasolt nemzeti értékek adatait, valamint

b) azon országos jelentőségű, települési, tájegységi és megyei értéktárba nem sorolható nemzeti értékek adatait, melyek Magyar Értéktár elemeként való nyilvántartását a Htv. 8. §-a alapján kezdeményezték.

9. § (1) A 8. § b) pontja szerinti javaslatot a 2. melléklet szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón mellékelve kell benyújtani.

(2) A javaslatnak tartalmaznia kell:

a) a javaslattevő adatait,

b) a Magyar Értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték adatait,

c) a Magyar Értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját,

d) a Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumokat, valamint

e) szakértő, illetve szakmai vagy civil szervezet támogató vagy ajánló levelét.

(3) A HB titkára a javaslatot a nemzeti érték 1. §-ban meghatározott kategóriájának megfelelő, a Htv. 16. § (1) bekezdése szerinti szakmai ágazati szakbizottsághoz (a továbbiakban: ágazati szakbizottság) utalja.

(4) Az ágazati szakbizottság a Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának és az e rendeletben foglaltaknak való megfelelés alapján javaslatot tesz a HB részére arról, hogy a javaslat szerinti nemzeti érték alkalmas-e arra, hogy a Magyar Értéktár elemeként vegyék nyilvántartásba.

(5) A javaslat szerinti nemzeti érték adatainak a Magyar Értéktár elemeként való nyilvántartásba vételéről a HB a javaslatnak a HB ülésének első napirendre tűzésétől számított 90 napon belül dönt, és arról a javaslattevőt írásban értesíti.

(6) A 6. § (6) bekezdése szerinti esetben a HB az (1)–(5) bekezdésekben foglaltak szerint jár el és dönt a javaslat szerinti nemzeti értéknek a Magyar Értéktárba való felvételéről.

8. Nemzeti érték hungarikummá minősítése

10. § (1) A Magyar Értéktárban nyilvántartott valamely nemzeti érték hungarikummá minősítését a Htv. 12. § (1) bekezdése szerinti intézmények, szervezetek vagy személyek a HB elnökének címzett írásos javaslatban kezdeményezhetik. A javaslatot a 3. melléklet szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón mellékelve kell benyújtani. Valamely nemzeti érték hungarikummá minősítésére irányuló javaslattétel ingyenes.

(2) A javaslatnak tartalmaznia kell:

a) a javaslattevő adatait,

b) a Hungarikumok Gyűjteményébe felvételre javasolt nemzeti érték adatait,

c) a Hungarikumok Gyűjteményébe felvételre javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját,

d) a Htv. 1. § (1) bekezdés g) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumokat.

11. § (1) A HB titkára a javaslatot a nemzeti érték kategóriája szerinti ágazati szakbizottsághoz utalja.

(2) Az ágazati szakbizottság megvizsgálja, hogy a javaslat a Htv. 1. § (1) bekezdés g) pontja alapján megalapozott-e és megfelel-e a Htv.-ben és az e rendeletben foglalt feltételeknek.

(3) Alaki vagy tartalmi hiányosságok esetén a HB titkára a javaslattevőt a hiányok pótlására hívja fel. Amennyiben a javaslattevő a hiánypótlásra való felhívásnak nem tesz eleget, illetve a hiányosság pótlásához szükséges idő figyelembe vételével megállapított határidő meghosszabbítását sem kéri, a HB titkára a javaslatot nem terjeszti a HB elé és erről a javaslattevőt értesíti.

(4) A hiánypótlásra való felhívás teljesítésének elmulasztása nem akadályozza annak, hogy a javaslattevő ugyanazon nemzeti értéknek a Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételét ismételten kezdeményezze.

(5) Az ágazati szakbizottság a Htv. 1. § (1) bekezdés g) pontjának való megfelelés alapján javaslatot tesz a HB részére arról, hogy a javaslat szerinti nemzeti érték alkalmas-e arra, hogy a Hungarikumok Gyűjteményébe bekerüljön.

(6) A javasolt nemzeti érték adatainak a Hungarikumok Gyűjteményébe való felvételéről a HB a javaslatnak a HB ülésének első napirendre tűzésétől számított 90 napon belül dönt, és arról a javaslattevőt írásban értesíti.

12. § A Magyar Értéktárból hungarikummá minősített értékekről a nemzeti érték gondozója, vagy az ilyen terméket előállító magánszemélyek vagy vállalkozások kérelmére a HB elismerő oklevelet bocsát ki.

9. A nyilvántartás és a közzététel szabályai

13. § (1) A nemzeti értékeknek az 5. § (2) bekezdése és az 1–3. melléklet II. pontja szerinti adatait a Htv. 1. § (1) bekezdés a)–f) pontjai szerinti értéktárakban, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében az 1. §-ban foglalt szakterületenkénti kategóriák szerint kell nyilvántartani.

(2) A közösségi oltalom alatt álló nemzeti értékek és a nemzetközi elismerésben részesített nemzeti értékek esetében a nemzeti érték nevét, a nemzeti érték nyilvántartásáról rendelkező jogszabály számát és a nemzeti értéket nyilvántartó adatbázis megnevezését kell az 1. §-ban foglalt szakterületenkénti kategóriák szerint nyilvántartani.

14. § (1) A települési, tájegységi, illetve megyei értéktárban a 13. § (1) bekezdése szerint nyilvántartott nemzeti érték adatait a helyi önkormányzat az önkormányzat honlapján, a 7. § (4) bekezdése szerinti döntést követően, 8 napon belül közzéteszi.

(2) A külhoni magyarság értéktárában a 13. § (1) bekezdése szerint nyilvántartott nemzeti értékek adatait a nemzetpolitikáért felelős miniszter által kijelölt honlapon, a 7. § (4) bekezdése szerinti döntést követően, 8 napon belül közzé kell tenni.

(3) Az ágazati értéktárakban az 5. § (2) bekezdése szerint nyilvántartott nemzeti értékek adatait a feladatköre szerint érintett miniszter az általa vezetett minisztérium honlapján közzéteszi.

15. § A Magyar Értéktárban a 13. § (1) bekezdése szerint nyilvántartott nemzeti értékek adatait a HB a nyilvántartásba vételt követő 8 napon belül a Htv. 17. § (1) bekezdés e) pontja szerinti honlapon közzéteszi.

16. § A Hungarikumok Gyűjteményét a HB a hungarikummá minősített nemzeti érték nyilvántartásba vételét követő 8 napon belül, a Htv. 17. § (2) bekezdés d) pontja szerint, a Htv. 17. § (1) bekezdés e) pontja szerinti honlapon közzéteszi.

10. A Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet által vezetett nyilvántartás

17. § A Magyar Értéktár és a Hungarikumok Gyűjteménye digitális formában rendelkezésre álló adatait a HB titkára küldi meg a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet számára.

11. Záró rendelkezések

18. § Ez a rendelet a kihirdetését követő napon lép hatályba.

JAVASLATMINTÁK

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

..... (név)
..... (aláírás)
..... (település, dátum)
(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 - o agrár- és élelmiszergazdaság
 - o egészség és életmód
 - o épített környezet
 - o ipari és műszaki megoldások
 - o kulturális örökség
 - o sport
 - o természeti környezet
 - o turizmus
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
 - o települési
 - o tájegységi
 - o megyei
 - o külhoni magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása
6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett
7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

2. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
Magyar Értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

..... (név)
..... (aláírás)
..... (település, dátum)
(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 - ☐ agrár- és élelmiszergazdaság
 - ☐ egészség és életmód
 - ☐ épített környezet
 - ☐ ipari és műszaki megoldások
 - ☐ kulturális örökség
 - ☐ sport
 - ☐ természeti környezet
 - ☐ turizmus
3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése
4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása
5. Indoklás a Magyar Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték országos jelentőségének bemutatására
6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)
7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

3. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéhez**

Készítette:

..... (név)
..... (aláírás)
..... (település, dátum)
(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 - ☐ agrár- és élelmiszergazdaság
 - ☐ egészség és életmód
 - ☐ épített környezet
 - ☐ ipari és műszaki megoldások
 - ☐ kulturális örökség
 - ☐ sport
 - ☐ természeti környezet
 - ☐ turizmus
3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése
4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása
5. Indoklás a Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvétel mellett
6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)
7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés g) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

¹ Az 5. § (1) bekezdése a 221/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet 728. §-a szerint módosított szöveg.

² A 119. § a 2010: CXXX. törvény 12. § (2) bekezdése alapján hatályát veszítette.

KITÖLTÉSI ÚTMUTATÓ

A 114/2013. (IV. 16.) KORMÁNYRENDELET MELLÉKLETEIHEZ

Javaslat települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság/ágazati értéktárba történő felvételéhez

A magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV.16.) Korm. rendelet (továbbiakban: Vhr.) 6. § (1) értelmében a helyi önkormányzat közigazgatási területén fellelhető, illetve az ott létrehozott nemzeti érték felvételét a települési, tájegységi vagy megyei értéktárba bárki írásban kezdeményezheti az adott érték fellelhetőségének helye szerint illetékes önkormányzat polgármesteréhez, illetve a megyei közgyűlés elnökéhez címzett javaslatban.

A javaslattevél ingyenes.

A javaslatot a Vhr. 1. melléklet szerint kell elkészíteni és elektronikus úton benyújtani, a segédletben kifejtettek alapján.

JAVASLAT

a „.....”
*(Nemzeti érték megnevezése)

a települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság/ágazati értéktárba
történő felvételéhez

*(A megfelelőt kell írni, a többit törölni szükséges)

Készítette:

*(A javaslat készítőjének, összeállítójának neve)

..... (név)

..... (aláírás)

..... (település, dátum)

(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

*(A borítóoldalon megjelölttel azonos megnevezés szerepeljen!)

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és élelmiszergazdaság; egészség és életmód; épített környezet; ipari és műszaki megoldások; kulturális örökség; sport; természeti környezet; turizmus és vendéglátás

*(A megfelelőt jelölni kell, segítség a meghatározáshoz)

*(Kérjük, csak egy szakterületet jelöljön meg!)

A Vhr. 1. § alapján: A nemzeti értékek adatait a települési, tájegységi és megyei értéktárakban, az ágazati értéktárban, a külhoni magyarság értéktárában, a Magyar Értéktárban, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében a következő, szakterületenkénti kategóriák szerint kell azonosítani és rendszerezni:

- a) **agrár- és élelmiszergazdaság:** az agrárium szellemi termékei és tárgyi javai – beleértve az erdészet, halászat, vadászat és állategészségügy területét –, különösen a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, a borászat, továbbá az állat- és növényfajták;
- b) **egészség és életmód:** a tudományos és népi megelőzés és gyógyászat, természetgyógyászat szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a gyógyszerek, gyógynövények, gyógyhatású készítmények, gyógyvíz- és fürdőkultúra;
- c) **épített környezet:** a környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;
- d) **ipari és műszaki megoldások:** az ipari termelés – beleértve a kézműipart, kézművességet is – szellemi termékei és tárgyi javai, különösen az egyes technológiák, technikák, berendezés-, gép- és műszergyártás, műszaki eszközökkel végzett személy- és áruszállítás;
- e) **kulturális örökség:** a kulturális örökség szellemi és tárgyi javai, különösen az irodalom, a tudomány, a népművészet és népi kézművesség, néprajz, filmművészet, iparművészet, képzőművészet, táncművészet és zeneművészet; továbbá a védett ingatlan értékei, különösen a nemzeti vagyon körébe tartozó, kiemelkedő értékű műemlékek és régészeti lelőhelyek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, világörökségi helyszínek;
- f) **sport:** a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgáló, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, különösen a sportolói életművek és csúcsteljesítmények;
- g) **természeti környezet:** az ember természetes környezetének tárgyi javai, különösen a fizikai és biológiai képződmények vagy képződménycsoportok, geológiai és geomorfológiai képződmények, természeti tájak, természeti területek, életközösségek és ökológiai rendszerek; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;
- h) **turizmus és vendéglátás:** a turizmus és a vendéglátás szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a turisztikai attrakciók, szolgáltatások, a vendéglátó-ipari termékek, valamint a vendéglátás körébe tartozó étel- és italkészítési eljárások.

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

**(Pontos cím)*

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési; tájegységi; megyei; külhoni magyarság; ágazati

**(A megfelelőt jelölni kell)*

**(Ágazati értéktár esetén a javaslat szakterületének megfelelő minisztériumhoz kell benyújtani az anyagot)*

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

**(Az értéktárba javasolt nemzeti érték lényegre törő, az egyediséget hangsúlyozó bemutatása)*

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

**(értelemszerűen)*

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

**(amennyiben létezik ilyen)*

III. MELLÉKLETEK

**(A javaslat kötelező mellékletei, a támogató és ajánló leveleknek arra az adott értéktárra kell vonatkozniuk, ahová a felvételt javasolják)*

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

**(minta a nyilatkozat szövegéhez)*

Nyilatkozat

*Alulírott hozzájárulok a „Javaslat a” (javaslat címe) (értéktár neve) Értéktárba történő felvételéhez csatolt saját készítésű fénykép(ek) / film(ek) további felhasználásához.

Dátum:

aláírás

ÁGAZATI ÉRTÉKTÁRAK LISTÁJA

Agrár- és élelmiszergazdaság

Az agrárium szellemi termékei és tárgyi javai

Egészség és életmód

A tudományos és népi megelőzés és gyógyászat, természetgyógyászat szellemi termékei és tárgyi javai

Ipari és műszaki megoldások

Az ipari termelés – beleértve a kézműipart, kézművességet is – szellemi termékei és tárgyi javai.

Kulturális örökség

A kulturális örökség szellemi és tárgyi javai.

Sport, turizmus és vendéglátás

A fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgáló, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység; illetve a turizmus és a vendéglátás szellemi termékei és tárgyi javai.

Természeti és épített környezet

A környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek; illetve az ember természetes környezetének tárgyi javai; továbbá az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek.

Ágazati Értéktár Bizottságok

Az egyes ágazatokért felelős miniszterek (a továbbiakban: miniszterek) az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet alapján határozzák meg a feladatkörükbe tartozó, ágazati értéktárba foglaltatkozó nemzeti értékek körét.

TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁGOK SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZAT MINTÁJA

A BIZOTTSÁG SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZATA

..... Önkormányzatának Képviselő-testülete a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV.16.) Korm. Rendelet 3. § (1) bekezdése alapján a Települési Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát (a továbbiakban: SZMSZ) a következők szerint alapítja meg:

I. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. A bizottság hivatalos megnevezése: Települési Értéktár Bizottság
2. A bizottság székhelye:
3. A bizottság létszáma: fő
4. A bizottság tagjait a határozat tartalmazza

II. A BIZOTTSÁG FELADAT- ÉS HATÁSKÖRE

A bizottság feladat- és hatáskörét a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet tartalmazza.

III. A BIZOTTSÁG MŰKÖDÉSE

1. A bizottság a tevékenységét a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet, és az e szabályzatban foglaltak szerint végzi.

2. A bizottság üléseit szükség szerint, de legalább évente alkalommal (minden év hónapjaiban) tartja.

3. A bizottság félévente, legkésőbb a félévet követő hónap utolsó napjáig (....., és) beszámol tevékenységéről Önkormányzat Képviselőtestületének.

4. A bizottság ülését az elnök hívja össze. A bizottság ülésére az írásbeli meghívót és az előterjesztéseket úgy kell megküldeni, hogy azokat a bizottság tagjai és az ülésre meghívottak az ülést megelőző 3. napon elektronikus úton megkaphassák. Indokolt esetben a bizottság telefonon is összehívható.

5. A bizottság ülésének időpontjáról, napirendjéről a bizottság elnöke a település lakosságát a honlapon keresztül tájékoztathatja.

6. A napirendi témák előterjesztésének általános formája az írásbeli előterjesztés, de kivételes esetben a napirend szóban is előterjeszthető.

7. A bizottság elnökét akadályoztatása esetén a bizottság valamelyik, az elnök által felkért tagja helyettesíti.

IV. A BIZOTTSÁG ÜLÉSEI

1. A bizottság határozatképességéhez a megválasztott bizottsági tagok több mint a felének a jelenléte szükséges. A határozatképességet a bizottság elnöke állapítja meg.

2. Az ülés megnyitása, a határozatképesség megállapítása után az elnök javaslatot tesz a napirendre, melyet a bizottságnak egyszerű többséggel kell elfogadni.

3. A bizottság elnöke napirendi pontonként megnyitja, vezeti, összefoglalja és lezárja a vitát.

4. A bizottság elnöke napirendi pontonként szavazásra bocsátja a határozati javaslatokat.

5. A tanácskozás rendjének fenntartása érdekében a bizottság elnöke figyelmeztetheti azt a hozzászólót, aki eltér a tárgyalta témától. Eredménytelen figyelmeztetés esetén megvonja tőle a szót, valamint rendre utasíthatja a bizottsági ülésnek azt a résztvevőjét, aki a bizottsághoz méltatlan, a testület munkáját zavaró magatartást tanúsít.

V. A BIZOTTSÁG DÖNTÉSHOZATALA

1. A bizottság döntéseit, állásfoglalásait, javaslatait, véleményét és észrevételeit határozat formájában hozza.

2. A bizottság tagja döntéshozatalakor igennel vagy nemmel szavazhat, illetve tartózkodhat szavazástól.
3. A bizottság a határozatait nyílt szavazással (kézfelemeléssel), egyszerű többséggel hozza. Azonos szavazat esetén az elnök szavazata dönt.
4. A határozatokat külön-külön, a naptári év elejétől kezdődően folyamatos sorszámmal és évszámmal kell ellátni feltüntetve a döntéshozatal hónapját, napját és a
(..... Települési Értéktár Bizottság Határozat) betűjelzést.
5. Bizottság nyilvántartást vezet a beérkezett, de értéktárba felvételre nem kerülő javaslatokról.

VI. A BIZOTTSÁG JEGYZŐKÖNYVE

1. A bizottsági ülésről jegyzőkönyvet kell készíteni, amelynek tartalmaznia kell:

- a) az ülés időpontját és helyét,
- b) a jelenlévők nevét,
- c) a tárgyalta napirendi pontokat,
- d) a tanácskozás lényegét,
- e) a hozott határozatokat, melyekben rögzíteni kell a bizottság javaslatait, állásfoglalását, véleményét,
- f) a szavazás számszerű eredményét és
- g) a bizottság elnökének és a jegyzőkönyv vezetőjének aláírását.

2. A jegyzőkönyv mellékletét képezi:

- a) a tárgyalta írásbeli előterjesztés,
- b) az írásban benyújtott kiegészítés,
- c) a jelenléti ív.

3. A bizottság működésének szervezési, adminisztrációs feltételeit a (helyszín) biztosítja.

VII. A BIZOTTSÁGI TAGOK JOGAI ÉS KÖTELEZETTSÉGEI

1. A bizottsági tagok kötelesek a bizottság munkájában legjobb tudásuk, szakértelmük alapján aktívan részt venni, a bizottság üléséről való távolmaradást előre jelezni.
2. A bizottság tagjai tiszteletdíjban nem részesülnek, de a feladatuk ellátásával összefüggő költségek megtérítésére jogosultak.

VIII. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

1. Ez a szabályzat elfogadásának napján lép hatályba.
2. Jelen szabályzatot Önkormányzatának Képviselő-testülete számú határozatával fogadta el.

HUNGARIKUMOKKAL KAPCSOLATOS HASZNOS ONLINE FELÜLETEK

www.hungarikum.hu

A Hungarikumok Gyűjteménye – Magyar Értéktár hivatalos honlapja friss híreket, olvasnivalót, eseményajánlókat, aktualitásokat kínál a nemzeti értékeink iránt érdeklődőknek.

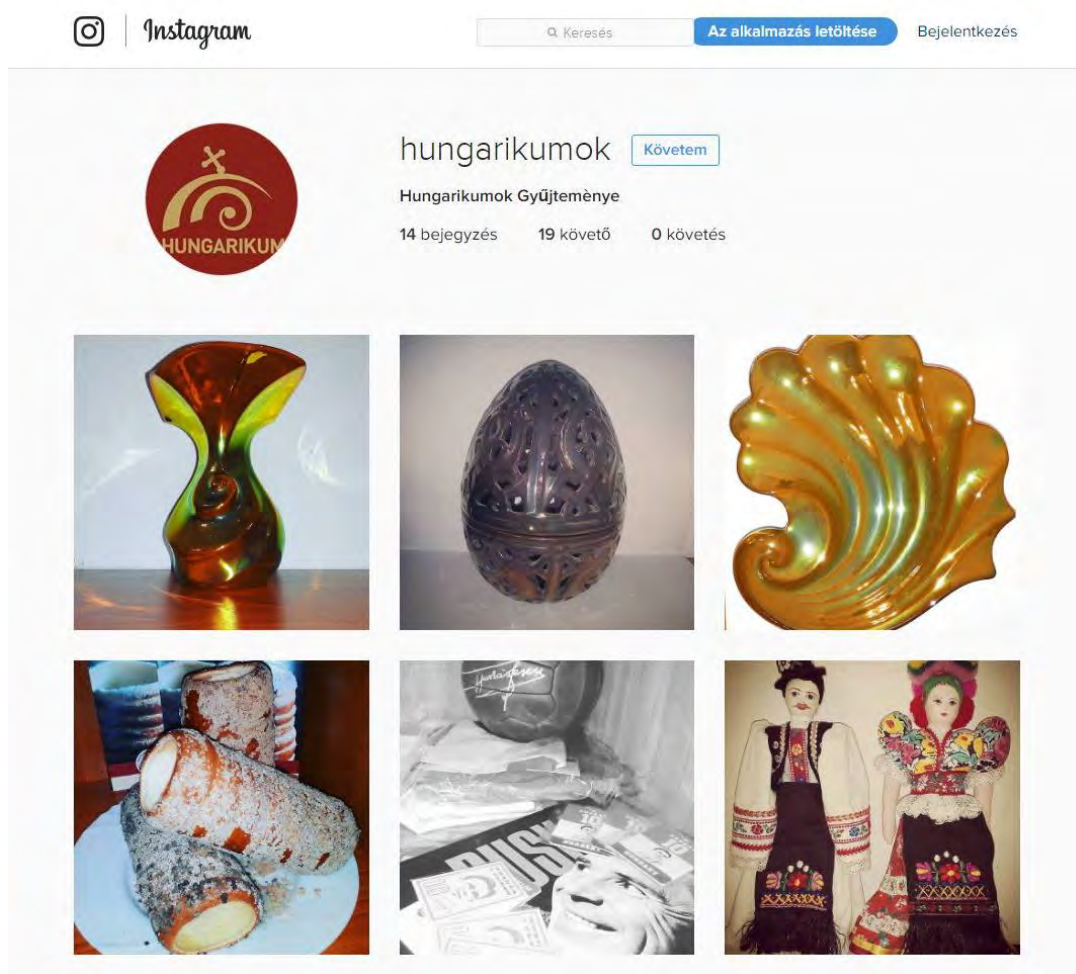

facebook.com/hungarikumokgyujtemenye

A Hungarikumok Gyűjteménye Facebook-oldala számos érdekességgel, programajánlóval.

hungarikum.blogstar.hu
Érdekes, informatív tematikus blog a hungarikumokról.

instagram.com/hungarikumok
A hungarikumok sem maradhatnak le az Instagramról. A képmegosztó felületen gyönyörű fotók böngészése közben ismerheti meg a magyarság csúcsteljesítményeit.

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Tózsza István

3.
melléklet

**A magyar nemzeti értékek
áttekintése**

BEVEZETÉS

A hétköznapi értelemben vett „hungarikumok” (nemzeti értékek) általában a **csak Magyarországra jellemző, vagy magyarokhoz köthető különleges, egyedi minőségű magyar termékek, vagy csak Magyarországon, vagy magyarlakta területen megtalálható, létrejött, egyedülálló természeti, gazdasági, vagy kulturális, művészeti értékek**. De lehet olyan érték is, amelyet ugyan nem magyarok alkottak, de a magyarokra irányítja a figyelmet (pl. Brahms: Magyar táncok, vagy Victorio Monti: Monti csárdás, Berlioz: Rákóczi induló).

A hungarikum olyan jellegzetes, csak Magyarországra jellemző dolog, amelyről a magyarok ismertek a világban, így az ország- és nemzetkép (imázs, márka) kialakulásában és kialakításában meghatározó szereppel rendelkeznek!

A hungarikumok, illetve ebben a fejezetben a magyar nemzeti értékek közé tartozhat minden magyar nemzetiségű tudós eredménye, szabadalma, vagy magyar művész alkotása, magyar sportoló teljesítménye. A csak Magyarországon megtalálható, őshonos, vagy itt nemesített állat- és növényfaj. Az országosan ismert, magyar népművészeti, képzőművészeti alkotás, a különleges építészeti alkotás, emlék, zene, nyelv és a magyar irodalom. Idetartoznak a kulturális tradicionális értékek, népi emlékek, valamint a csak Magyarországra jellemző természeti értékek köre.

A magyar nemzeti érték – mint olyan – nem csak magyar jellegzetesség; a legtöbb nemzet gyűjti az önazonosságát igazoló dolgokat, amelyeket patriotikumként tartanak nyilván. Ennek megfelelően az egyes népek, országok tekintetében beszélhetünk például *polonikumról, germanikumról, italikumról, frankofonikumról, anglikumról*.

Magyarországon a nemzeti értékeket sokáig hivatalosan nem listázták, nem szabályozták, ezért két megközelítés alapján lehetett magyar nemzeti értéknek tekinteni valamit. Az egyik, hogy az idegenek mit gondoltak magyarnak, illetve a magyarok mit gondoltak a sajátjuknak, a rájuk jellemző kizárólagosan magyar vonatkozású terméknek, jelenségnek, eredménynek. Továbbá vannak világszerte közismert „hungarikumok,” amikkel kvázi azonosítják a magyarokat, ilyen például a kétes értékű *Tschikosch, Gulasch* vagy a *Tschardashc*.

Szót kell még ejteni az **etnosztereotípiákról**, minthogy a mi nyugat-európai „hun” azonosításunk is az. Forgács Tamás, a Szegedi Egyetem Nyelvi és Irodalmi Intézetének vezetője szerint „a sztereotípiák egy adott kultúrkör által előre gyártott koncepciókat, előítéleteket fejeznek ki, amelyeket az egyének átvesznek, és amelyek segítségével látják, értelmezik a világot. Szűkebb értelemben egymással interakcióban lévő különböző eredetű embercsoportok feltűnő és tipikus vonásainak szöveges vagy képi kifejezését értik e fogalom alatt. A sztereotípiák erősítik a csoportok összetartását és a csoporttal való azonosulást.”

„Sztereotip megállapítások nemcsak népcsoportok tagjairól alkothatók, gondoljunk csak a szőke nőkkel kapcsolatos számtalan élcre, az anyós- vagy rendőrviccekre. A *csehül áll, cigánykodik, cigányútra megy, skót, angolosan távozik, tótágast áll* kifejezések szempontjából azonban csak az úgynevezett etnosztereotípiák érdekesek számunkra. Ezekben belül jelentős különbség van ún. auto- és heterosztereotípiák között, azaz a saját csoportunkra és a más csoportokra vonatkozó sztereotip nézetek között.

Ez utóbbiak sok tekintetben kényes kifejezések, hiszen népcsoportok érzékenységét sérthetik.”

Ismert, hogy például a franciák „bohémek” (a szó eredetileg cseh vándorcigányt jelent), a németek „precízek,” az angolok „hidegvérűek,” a spanyolok meg egyenesen „őrültek.” Franciaországról a sajtó, a bor, a divat, az Eiffel-torony, és nők jutnak eszünkbe. A németekről a precizitás, a katonás rend, a fegyelem, a bajor sör, a Mercedesz, míg a skótokról a fősvénység, a whisky, a skót-szoknya, a duda, az eső és a köd sztereotípiák jelennek meg tudatunkban, ahogy Szicíliáról a maffia, Oroszországról a kaviár és a vodka, és így tovább.

Ami minket illet, a magyarokat kevésbé ismerik külföldön. Európában állítólag miénk a **szép lányok** kétes dicsősége (merthogy ez a szépség nem a Miss Európa, vagy Miss World szépségversenyeken, hanem a **pornóiparban** kamatozik). Emellett az 1970-es évek hazai idegenforgalmában a hamis puszta romantikának köszönhetően valóban a **bográcsgulyás** és a **csikósok**, valamint az **ízletes, olcsó** – ám egészségtelenül zsíros – **ételek** földje lettünk. Ehhez jön még a „magyaros” **vendégszeretet**. A **pálinka** – mint hungarikum – országát még indokolja is az egy főre eső rövidital fogyasztásunk világelsősége, s még szerencse, hogy az öngyilkosságok, vagy a rákos megbetegedések számában elért elsőségünk kevesebb reklámot kapott. Az 1950-es évek labdarúgásában a legendás Aranycsapat, azon belül is **Puskás Öcsi** igen erős és igen pozitív etnoszttereotípiát jelentett nekünk, amelyet az utóbbi 4 évtized alatti futballválogottjaink csak lassan tudtak a világgal feledtetni. A töretlen kardvívó és vízilabda magyar sporttehetség – lévén a futballnál kevésbé népszerű – már nem tudott ország „márkanévvé” válni. Természeti kincseink közül a szőlőtermesztés és a kiváló minőségi bor kevésbé, a **hévizek** és az arra építhető wellness- és gyógy-turizmus egyre jobban járul hozzá ismertségünkhöz.

A magyar etnoszttereotípiákat az utóbbi évtizedekben a budapesti bulizás, a romkocsmák és a Sziget-fesztivál egészíti ki, míg az egykor világhírnevet adó „Kincsem” és „Puskás” lassan feledésbe merül

A magyar nemzeti értékek lajstromba vétele, ismerete azonban nem csak az etnosztereotípiaként rólunk külföldön kialakult kép javítása érdekében fontos, hanem elsősorban a **nemzeti azonosságtudatunk** erősítése, a Muhi és Mohács óta hiányzó politikai összetartás kialakulása miatt lenne fontos! Természetesen a turizmus-szervezés is tudatosabban profitálhat az így összegyűjthető nemzeti „értéktárból.”

Arról, hogy miket sorolhatunk a hungarikumok körébe, 2012-ig nem született szabályozás, bár a „hungarikumok” védelmére a **77/2008. (VI. 13.) Országgyűlési határozat** már kísérletet tesz. A szabályozás alapján a hungarikumok „megőrzendő, egyedülálló nemzeti értéket képviselnek és a mindenkori magyar **kormány** két évente ad tájékoztatást az **Országgyűlésnek** a helyzetükről.”

A hungarikumok hivatalos kijelölésére is születtek 2012 előtt lépések, melyek értelmében átmeneti **nemzeti oltalommal** rendelkezik tizenegy élelmiszer és a Hagyományok – Ízek - Régiók program keretében 309 termék került be a Magyarország hagyományos és tájjellegű mezőgazdasági termékei közé. Ezen túl 2000-ben megalakult a Hungaricum Klub.

A **Hungaricum Klubot** négy vállalat alapította. A klub alapítóinak szándéka szerint csak olyan terméket vesznek fel tagjaik közé, ami jellegzetesen magyar, nemzetközileg ismert, keresett, és tudják is róla, hogy honnan származik. Az eredeti termékek köre 2003-ban bővült először a halasi csipkével, majd 2006-ban Pető András konduktív nevelési rendszerével. A klub tagjai és termékeik:

1. Herendi Porcelánmanufaktúra Rt (alapító tag): Herendi porcelán
2. Kiskunhalasi Halasi Csipke Alapítvány: Halasi csipke
3. Pető Intézet: Pető-módszerek
4. Pick Szeged Rt (alapító tag): Pick szalámi
5. Tokaj Kereskedőház Rt (alapító tag): Tokaji aszú
6. Zwack Unikum Rt (alapító tag): Unicum

Nemzetközi kitekintésben természetesen nem létezik, olyan jogi kategória, hogy hungarikum, de az Európai Unióban léteznek olyan termékek, amelyek ún. **földrajzi eredetvédelmet** kapnak. Ez azt jelenti, hogy az így minősített termék védelmet élvez az elnevezés használatával való visszaélések ellen. Az ilyen termékek címkéjén fel kell tüntetni, hogy „oltalom alatt álló eredet-megjelölés.” Magyar termékek földrajzi eredetvédeltsége az Európai Unióban:

1. szegedi paprika	(<i>red pepper of Szeged</i>)
2. Pick szegedi téliszalámi	(<i>Pick salami of Szeged</i>)
3. Herz budapesti téliszalámi	(<i>Herz salami of Budapest</i>)
4. (békés)csabai kolbász	(<i>sausage of Csaba</i>)
5. gyulai kolbász	(<i>sausage of Gyula</i>)
6. hajdúsági torma	(<i>horse reddish of the Hajdúság</i>)
7. makói (vörös)hagyma	(<i>onion of Makó</i>)

A hungarikumok jogi meghatározása és menedzselésükre vonatkozó törvényi szabályozás a 2. mellékletben szerepel.

A hungarikum definíciója: a magyarság csúcsteljesítményét jelölő gyűjtőfogalom, amely olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelez, amely a magyarságra jellemző tulajdonság, egyediség, különlegesség és minőség.

2018-ban a Magyar Értéktárban (a hungarikumra való jelölés státuszában) 161 nemzeti érték szerepel (lásd az 1. mellékletben). A hungarikummá nyilvánított nemzeti értékek száma: 70.

A MAGYAR NEMZETI ÉRTÉKEK ÁTTEKINTÉSE⁴⁵

A magyar földhöz vagy a magyar néphez köthető értékeket, a nemzeti értékeinket természeti, gazdasági, társadalmi-kulturális szempontból leltározhatjuk.

Ez a fejezet természetesen nem nyújthat teljes felsorolást a magyar értékekről, melyek a Hungarikumok törvény által meghatározott módon lokális, regionális és nemzeti szinten léteznek, s az utóbbiak közül mintegy 70 a Hungarikumok gyűjteményét gazdagítja. Ez a fejezet egy – nem teljes – **áttekintés**, melyben ágazatonként, szakterületenként, településenként számos olyan érték jelenik meg, amelyek legtöbbje nagy valószínűséggel bekerül majd mind a Magyar Értéktárba, mind a Hungarikumok gyűjteményébe. Az Olvasó bepillantást nyer azon dolgok összességébe, amelyek hozzájárulnak a magyar identitás kialakulásához, s így minden (művelt) magyar állampolgár **általános műveltségének** részét kell, hogy képezzék. Különösen azokét, akik tanult szakmájuk – jelen esetben közgazdász vagy igazgatásszervező – kapcsán közvetlen kapcsolatba kell, hogy kerüljenek a hungarikumokkal és a magyar értékekkel, amikor értékesítési vagy marketing tervet készítenek, települési, vagy országimázst formálnak, márkát terveznek.

Amikor rendszerezzük a nemzeti értéknek szóba jöhető dolgok halmazát, egy hármas, szakterületi tagolásba célszerű csoportosítani őket. Legismertebbek természetesen az élelmiszer termékek, mint gazdasági szereplők, sokféleségüket tekintve viszont legváltozatosabbak a társadalmi-kulturális adottságok, eredmények, emlékek.

1. TERMÉSZETI	2. GAZDASÁGI	3. SZOCIÁLIS – KULTURÁLIS
1.1. Őshonos/nemesített állatfajok	2.1. Élelmiszerek	3.1. Épített örökség
	2.2. Alkotók termékei	3.2. Kiemelt képzőművészeti alkotás
1.2. Őshonos/nemesített növényfajok	2.3. Gyógyhatású készítmények	3.3. Múzeum, gyűjtemény
		3.4. Néprajz, népművészet, népmese
1.3. Kiemelt természeti értékek	2.4. Feltalálók találmányai	3.5. Hagyomány, ünnep, fesztivál
1.4. Nemzeti parkok	2.5. Nobel-díjas szakterületek	3.6. Ősi magyar hitvilág, történelem
		3.7. Egyházi „hungarikum”
		3.8. Zenei érték
		3.9. Kiemelt előadóművészet
		3.10. Sport, olimpiai bajnokság
		3.11. Irodalom, film és könyvtári „hungarikum”
Forrás: saját szerkesztés		

A magyar nemzeti értékek egyfajta rendszerezése az áttekintéshez

⁴⁵ Az áttekintés szükségszerűen szubjektív, ennek jogát jelen melléklet szerkesztője fenntartja. Ez a fejezet tananyag; kereskedelmi forgalomba nem kerülő tankönyv melléklete. Az illusztrációként felhasznált képek forrása az Internet.

Ebben a jegyzetben a példák közül egyelőre – egy-két kivételtől eltekintve – kimaradnak az **erdélyi, felvidéki, kárpátaljai, és délvidéki** magyar történelmi múlttal rendelkező építészeti emlékek, műalkotások, népszokások és az ottani természeti kincsek, de – ahogy a törvény is kimondja – természetesen ezek is részét képezik a magyarság identitástudatát meghatározó nemzeti értékeknek. Gondoljunk a felvidéki kassai dómra, Krasznahorka „híres” várára, Aradra, a magyar Golgotára, vagy Munkácsra, a szabadság fellegvására, a Vereckei-hágóra, a nagybányai festőiskolára, a kolozsvári Mátyás király szoborra, a Tordai-hasadékra, a Szent Anna tóra, vagy a Hargitára – vég nélkül lehetne sorolni a Trianonnal országhatáron kívülre került nemzeti értékeinket.

1. Természeti nemzeti értékek

1.1. Őshonos és nemesített állatfajok

Magyarországon a természetvédelem számos fajt és területet (élőhelyet) véd. Ezek azonban, mivel Európa más régióiban is előfordulnak, nem minősíthetők hungarikum szintű magyar nemzeti értéknek. Ismeretes, hogy Magyarország a páneurópai útvonalak kereszteződésében fekszik Európa közepén, s a Kárpát-medence nem csak a népek, hanem az állatfajok „keresztútja” is. Ezért nem tudunk olyan állatfajokat említeni, mint pl. a Komodói sárkány, amely kizárólag csak Komodó szigetén él. Legfeljebb a növényeink között akad egy pár ilyen ritkaság. Olyan fajokat tudunk tehát itt felsorolni „nemzeti értéként,” amelyek a történelmi „ősidők” (de legalábbis az utolsó jégkorszak) óta a mai Magyarország területén élnek, ezek az úgynevezett őshonos, vagy **endemikus fajok**, s ezeken belül is azokat, amelyek a Kárpát-medence határain túlra már nem terjedtek el, azaz máshol egyáltalán, vagy nagyon elhanyagolható kis egyed- illetve példányszámban fordulnak elő. Szintén nemzeti értéknek tekinthető az eredetileg csak a történelmi Magyarországon előforduló, itt kitenyésztett, nemesített faj – a háziállatok között.

Vadon élő állatfaj ritkaságok

Aggteleki vakbolharák – *Niphargus aggtelekiensis*, csak az aggteleki Baradla-barlang faunájában előforduló ízeltlábú. **Csíkos szöcskegér** – *Sicista subtilis*, ma már csak a Borsodi Mezőség tájvédelmi körzetben előforduló rágcsáló. **Balatoni szivacs** – *Spongilla carteri balatonensis*, csak a Balatonban előforduló szivacs faj. **Északi pocok** – *Microtus oeconomus*, csak Magyarországon, a jégkorszaki reliktum flórás őslápok területén található rágcsáló. **Fekete bödöncsiga** – *Theodoxus prevostianus*, csak Tata és Diósgyőr környékén előforduló csigaféle. **Lápi póc** – *Umbra krameri*, a Duna kárpát-medencei szakaszán és a kapcsolódó vizeken előforduló őshonos halfaj, amely máshol már nem jellemző. **Magyar tarsza** – *Isophya costata*; mintegy 10 ezer éve a Mecsekben és a Budai-hegységben, valamint az Alföld löszös gyepein élő szöcskeféle, amely máshol nem fordul elő. **Mecseki őszitegzes** – *Chaetopteryx schmidi mecsekiensis*, csak a Mecsekben előforduló szöcskeféle. **Rákosi vipera** – *Vipera ursinii rakosiensis*, kizárólag a Kiskunság homokos gyepein, s azelőtt Rákos-mezején is előforduló mérges kígyó, amelyet a Rákosi korszakban szemérmesen homoki viperának „kereszteltek” át. **Szemcsés vakászka** – *Mesoniscus graniger*; csak az aggteleki Baradla-barlang rovar lakója.

Bár nem endemikus fajok, de a magyar társadalmi tudat szerint nemzeti identitásunkhoz hozzátartozó két állatfaj a kócsag és a sólyom, nevezetesen: a **nemes** (vagy nagy, illetve fehér) **kócsag** – *Egretta alba*, ami a magyar természetvédelem jelképe és a

kerecsensólyom (alias: „turulmadár”) – *Falco cherrug*. Ezek az 1993-ban kibocsátott, és ma is forgalomban lévő 5, illetve 50 forintos pénzérméken is szerepelnek.

A **32/2004. (IV.19.) Országgyűlési határozat** felsorolja a védett őshonos, vagy veszélyeztetett, magas genetikai értéket képviselő tenyésztett magyar állatfajtákat, s azokat „nemzeti kincsé” nyilvánítja.

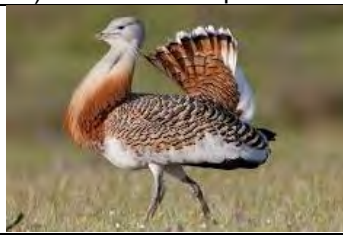
A nemzeti értéknek tekinthető magyar kutyafajták már a honfoglalás idején megjelentek a Kárpát-medencében, vagy legkésőbb a tatárjárás utáni jász-kun betelepülés idején érkeztek. Valamennyien pásztorkutyák, melyek közül a nagyobb testű kuvaszt és komondort őrzésre, a kopó-, a vizsla- és az agár-fajtát vadászatra, a pulit és a pumit kifejezetten terelésre nemesítették. Hogy ezek mennyire „magyarok” bizonyítja az is, hogy a világnyelvnek számító angolban nincs rájuk kifejezés; a kunokkal érkezett kuvaszt meg komondort úgy nevezik, hogy „nagy fehér magyar juhászkutya,” a fekete pulit meg úgy, hogy „kis fekete magyar juhászkutya.”

Az **erdélyi kopó** kiirtását 1947-ben elrendelték a román hatóságok, s csak egy 1968-as akció során sikerült néhány példánnyal Magyarországon megmenteni ezt a kutyafajtát. A **magyar agár** a Kaszpi-tenger mellékéről származó vadászeb. Szintén kiváló vadászeb a rövid- és a drótszőrű **magyar vizsla**, amely már nevében is az elejtett vagy elrejtőzött vad cserkészésére utal („vizslat”). A nagy testű, őrzésre alkalmas **komondort** és a **kuvaszt** szintén Kelet-Európából és Ázsiából hozták magukkal a magyarok és – főleg – a kunok, mivel elnevezésük erre a népre utal. Az állományt igen jelentős veszteség érte a II. világháború idején, hiszen ösztönösen védték a vidéki portákat a „felszabadítóktól.” A nyájterelő profi kutyafajták a **puli**, a **pumi** és a **mudi**.

		
Komondor	Kuvasz	Puli
		
Mudi	Pumi	Drótszőrű magyar vizsla
		
Rövidszőrű magyar vizsla	Magyar agár	Erdélyi kopó

Képek forrása: Internet

A magyar kutyafajták

		
Nemeskőcsag	a természetvédelem emblémáján	Racka
		
Kerecsen sólyom (a legendás „turul”)	az 50 Ft-os pénzértmén	Magyar szürkemarha
		
Rákosi vipera	Túzok (Dévaványai tűzok rezervátum)	Bivaly (Kápolnapusztai bivalyrezervátum)
		
Lápi póc	Gólya	Lipicai ló (Szilvásváradi)
		
Gímszarvas (Gemenci-erdő)	Muraközi ló	Hucul ló (Jósvafő)

Képek forrása: Internet

Jellegzetes magyar, vagy a magyarsággal kapcsolatba hozható, értékes állatfajok

A nomádkori történelem örökségeként a magyar „**lovas nemzet**” a hazai társadalmi tudatban, azonban nemzeti értéként ez ma már kevésbé nyilvánvaló. Az országban a hobbilovaglás, lótarás és a lovas iskolák fenntartása azonban széles körben elterjedt. Igazi hungarikumnak egyetlen lovunk lenne tekinthető: **Kincsem** (1874-1887), a csoda kanca (*the Hungarian Wonder*). A tápiószentmártoni, illetve a kisbéri méneseből származó Kincsemet 54 nemzetközi versenyen indították, és mindet megnyerte, ami világviszonylatban is egyedülálló teljesítmény. Jelenkori „reinkarnációja” lehetett volna **Overdose** (2005 Nottinghamshire, Dunakeszi), aki 2007-2009 között 12 nemzetközi versenyen indult és nyert.

Kép forrása: Internet

Kincsem, a „magyar csodakanca” (G. Siegert: Rennpferd Kincsem mit Jockey 1879.)

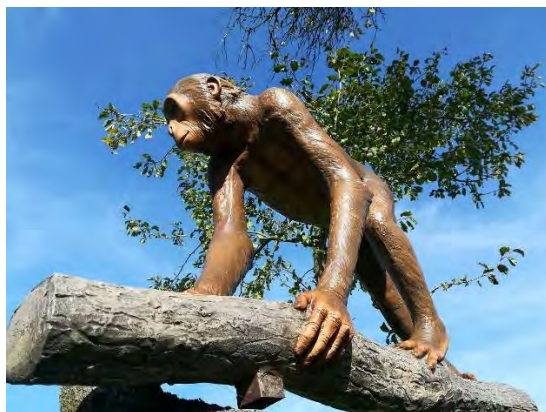
E kettőn kívül néhány lófajtát meg kell említeni nemzeti értékeink között. **Nóniusz**, egy angol telivér, 1815-ben került Mezőhegyesre, s a róla elnevezett fajtát eredetileg katonai célra nemesítették. Versenyló nemesítés céljára – szintén a XIX. században – egy **Gidrán** nevű arab mén, került a Mezőhegyesi ménesbirtokra; önálló fajtaként 1885-ben ismerték el. A Karthágóból Európába – többek között a méltán világhírű Bécsi Spanyol Lovas-iskolába – került lovakat az egykori osztrák tartományban, a mai Szlovéniában, **Lipicán** tenyésztették már 1580-tól kezdve. 1806-ban – Napóleon elől menekítve – Mezőhegyesre is vitték az állományból. A lipicaiak egy kis része Magyarországon maradt, előbb Bábolnán, majd az 1950-es évektől kezdve a szlovéniai mészköves hegyvidékhez hasonló adottságú Bükk-fennsík (Csipkésúton) és Szilvásváradon tenyésztik a mai napig. Az ázsiai hegyi környezethez igen jól alkalmazkodó ősi lófajta, a tarpán egyik utódja a honfoglalás-kori **hucul**. Ennek egy állományát az Aggteleki-karsztvidéken, Jósvafő mellett találjuk. Egy **Shagya** nevű arab telivér utóda a Bábolnán kitenyésztett, azonos nevű versenylófajta. A **kisbéri félvért** az 1850-es évektől kezdve, katonalónak kezdték el tenyésztetni Kisbéren. A jelenleg Pusztaberevényben tartott ménes egyedei ma sportlovaként népszerűek. A **Furioso – North Star** (1841-1852) angol telivérek vérvonalából kialakított, elsősorban díjugratásban jeleskedő fajta. Az erőteljes felépítésű **magyar hidegvérű** jellegzetesen régi magyar lófajta; két tájfajtája a zalai **muraközi** és a vasi **pinkaközi**; elsősorban igavonó.

A jellegzetesen magyar haszonállatok között van egy ősi juh fajta, a pödrött szarvú alföldi (fekete és fehér hortobágyi), valamint az erdélyi (gyimesi) **racka**, melynek durva

gyapjából a jurtákhoz nélkülözhetetlen nemezt készítették egykor. Tenyésztése az 1700-as években kezdett visszaszorulni, amikor a finomabb gyapjút adó fajtákat (pl. a merinóit) kezdték el behozni, amelyeket a népnyelv következetesen birkának nevezett, a juh elnevezést fenntartva a rackának. A **cigája** és a **cikta** – utóbbi az egyik legritkább fajta a világon – szintén Magyarországon őshonos, kistermetű juh.

A hivatkozott Országgyűlési határozat a védett őshonos, magyar tenyésztésű állatfajták között a fenti kutya, ló és juh fajtákon kívül felsorol még 1 **kecske** (magyar, vagy parlagi); 4 **tyúk** (fehér és sárga magyar, kendermagos, fogolyszínű és erdélyi kopasznyakú); 2 **pulyka** (réz és bronz); 2 **lúd** (fodros-tollú és simatollú magyar); 1 **kacsa** (magyar); 1 **gyöngytyúk** (magyar); 1 nyúl (magyar óriás) és 1 **szamár** (magyar, vagy parlagi) fajtát. Ezen kívül 32 dunai, tiszai, balatoni **hal**, és 34 **galamb** fajtát. A szarvasmarhák között szerepel a magyar **bivaly**, a magyar **tarka** és a híres, ridegen tartott **magyar szürke**, amelynek alacsony tejhozama és lassú növekedése ellenére a húsa igen jó minőségű, és ezért tenyésztése a kergemarhakór elleni immunitása révén is most kezdi reneszánszát élni. A sertések közül 3 (szőke, fecske hasú és a vörös) **man-galica** szerepel a listán. Ezek húsa az igen alacsony koleszterinszint miatt válik keregetté napjainkban.

A fenti, őshonosnak tekinthető magyar állatfajok, illetve fajták nevükben és képi megjelenésükben Magyarország szimbólumai, ezért mindenképpen a nemzeti értékeink között van a helyük.

Képek forrása: Internet

A paleontológiában méltán világhírű *Rudapithecus hungaricus*, és lelőhelye, a felhagyott rudabányai vasércbánya vízzel kitöltött, egykori udvara

Az ősleletek között két – ha nem is állat, de feltehetően emberelőd – fajt kell megemlítenünk, amelyek Magyarországnak nemzetközi tudományos hírnevet szereztek. Ilyenek a világszenzációs, **rudabányai** *Rudapithecus* előember leletek, melyek 8 – 12 (!) millió évesek (Rudi = *Rudapithecus hungaricus*, Gabi = RUD 200, *Anapithecus hernyaki*, *Bodvapithecus altipalatus*). A Rudabánya – Felsőtelekes határán található, felhagyott vasércbánya a világ leggazdagabb főemlős és egyéb ősleletek lelőhelye. Szintén Európai jelentőségű a **vértesszőlősi** előember – a „csak” mintegy 300 ezer éves *Homo erectus hungaricus* – lelőhelye. 2000-ben Ősi Attila őslénytankutató az iharkúti felhagyott bauxitbányában világhírűvé vált, egyedülálló **dinoszaurusz** leletekre bukkant (*Hungarosaurus*, *Bakonydraco*, *Pannoniasaurus*).

1.2. Őshonos és nemesített növényfajok

A Kárpát-medence őshonos, csak itt tenyésző, endemikus növényfajai virágos, lágy-szárú botanikai ritkaságok. Az első csoportban azok az *endemikus* növények szerepelnek, amelyek élőhelye Magyarország területén belül is nagyon kis területre korlátozódik, és sehol máshol nem fordulnak elő. A második csoportban azok a *szubendemikus* fajok sorakoznak, amelyek bár máshol is előfordulnak, legjelentősebb élőhellyel nálunk rendelkeznek.

			
Pilisi / dolomit len	Szent István szegfű	Magyar nőszirm (20 Ft-os pénzéme)	
			
Bánáti bazsarózsa	Magyar kökörcsin	Magyar kikerics (2 Ft-os: 1993-2008)	
			
Tornai vértő	Magyar sóvirág	Debreceni torma	

Képek forrása: Internet

Néhány fokozottan védett, endemikus magyar vadvirág

A kizárólag Magyarországon előforduló növények között található a **debreceni torma** *Armoracia macrocarpa* a Tiszántúlon. A **dolomit len**, más néven Pilisi, vagy Szentiváni len, a *Linum dolomiticum*, kizárólag a Budai-hegységben a Kis-Szénás hegyen, Pilisszentiván határában tenyészik. A Kis-Szénás dolomitkatlana a Pannon flóra „bölcsője” ahol a lágy szárú növények átvészelték a legutóbbi jégkorszakot. A **magyar gurgolya** *Seseli leucospermum* csak a Dunántúli-középhegységben és a Naszályon; a **magyar kökörcsin** *Pulsatilla flavescens hungarica* kizárólag a Nyírségben; a **magyar méreggyilok** *Vincetoxicum pannonicum* a Budai- és a Villányi-hegységben; a **magyar nyúl-farkfű** *Sesleria heuffleriana* a Bükkben, az Upponyi-hegységben és Aggtelek vidékén tenyészik. A **szentendrei rózsza** *Rosa sancti-andreae* csak Szentendrén és a Sas-hegyen, a **tornai vértő** *Onosma tornensis* a Gömör-Tornai karsztvidéken él.

A legnagyobb, legismertebb állománnyal a mai Magyarország területén, de a Kárpát-medence környékén, illetve a Balkánon máshol is előforduló szubendemikus fajok: a **bánáti bazsarózsa** *Paeonia officinalis* a Mecsekben, a Zengő környékén; a **budai**

imola *Centaurea sadlerina* a Budai-hegységben; a **budai nyúlfarkfű** *Sesleria sadleriana* a Dunakanyarban, a Pilisben és a Budai-hegységben él. Az **erdélyi útifű** *Plantago Schwarzenbergiana* a Tiszántúlon; a **homoki kikerics** *Colchicum arenarium* a Duna-Tisza közén, a Gödöllői-dombságon és a Tétényi-fennsíkon; az **István király szegfű** *Dianthus plumarius regis stephani* a Pilisben és a Budai-hegységben; a **kései szegfű** *Dianthus serotinus* a Jászságban, a Gödöllői-dombságon, a Pesti-síkságon, a Pilis és a Bakonyban tenyészik. A **korai szegfű** *Dianthus plumarius* a Bükkben és az Aggteleki-karszton; a **magyar husáng** *Ferula sadleriana* sokfelé megtalálható az országban. Az 1993-ban kibocsátott, majd 2008-ban visszavont 2 forintos pénzérmén a **magyar kikerics** *Colchicum hungaricum* szerepelt. A **magyar látonya** *Elatine hungarica* főleg a Tiszántúlon; a **magyar mézpázsit** *Atropis pannonica* csak Kispesten élt, de az építkezések miatt gyakorlatilag már eltűnt. Fokozottan védett **magyar nőszirm**, *Iris aphylla azsiensis*, s ennek a képe szerepel a húszforintos pénzérmén. A **magyar sóbolla** *Suaeda pannonica* a Kiskunságban, a Nyírségben, a Mezőségen és a Kisalföldön él. A tudományos nevén „hungarikumnak” tartott **magyar sóvirág** *Limonium gmelinii hungaricum* a Tiszántúlon, azon belül is leginkább a Hortobágyon tenyészik. És még egy „hungarikum,” a **magyar zergevirág** *Doronicum hungaricum*, ami több helyen előfordul. A **tartós szegfű** *Dianthus diutinus* termőhelye Kiskunmajsa, Bócsa, Csévharaszt, Tázlár környékén található, míg a **vrabélyi estikéé**, a *Hesperis matronalis*-é a Bükkben.

Az élelmiszerként felhasznált növényfajokat, a belőlük készített ételekkel együtt a gazdasági nemzeti értékek között, az élelmiszerek címszó alatt tekintjük át a teljesség igénye nélkül.

1.3. Kiemelt természeti értékek

Világörökségünk

Az UNESCO 1972-ben alkotta meg az „Egyezményt a világ kulturális és természeti örökségének védelméről” és a világörökség kritériumait, melynek alapján 2016-ig 153 ország 1004 helyszínét vették fel az úgynevezett Világörökség (*World Heritage*) Listára. Ebből 771 kulturális – építészeti érték, 203 pedig természeti érték kategóriában került felvételre. További 30 világörökségi helyszín besorolása vegyes kategóriába történt, mivel ezek egyformán képviselnek kulturális és természeti értéket – mint például a kultúrtáj elnevezés.

A Világörökségi Listára való felvételtől az UNESCO Világörökség Bizottsága dönt, amely évente egyszer ülésezik. Nemzetközi szinten ez a legjelentősebb eszköz, amelyet a népek közössége valaha is megalkotott egyetemes értékei védelmére. A Világörökség Egyezmény aláírásával az illető ország kötelezettséget vállal arra, hogy a területén található világörökségi helyszíneket óvja, megőrzi és fenntartja a későbbi ge-

nerációk számára. Magyarország 1985-ben csatlakozott a Világörökség Egyezményhez. Az UNESCO Világörökség helyei (*World Heritage Sites*) Magyarországon az alábbi kilenc hely:

1. 1985 **Hollókő**, palóc múzeumfalu, melynek különlegessége, hogy a település „Ófaluja” nem csak egy egyszerű skanzen – ami múzeumként mutatja be a népi hagyományokat –, hanem ma is élő falu, ahol a hagyományok a mindennapok részévé váltak, s a látogatók „működés” közben tekinthetik meg. 67 műemléki épületéből 55 a lakóház.

2. 1987 **Budai Várnegyed és Pesti Duna-part**. A Várban a Budavári Palota a Nemzeti Galériával, a Sándor palota, a Mátyás templom és a Halászbástya, valamint az összes műemléki épület a Világörökség tagja. A budai Duna parton a Műegyetem központi épülete, a Gellért fürdő és a Gellérthegy a Citadellával, a sétányokkal és a Szabadság szoborral, valamint a Lánchíd tartozik ide. A pesti Duna parton a Margit-híd és a Petőfi-híd közötti korzó és a palota sor, kiemelve az Országházat, mint Európa legszebb parlamenti épületét, a Magyar Tudományos Akadémia székházát, a Gresham-palotát és a Vigadót.

3. 1995 **Aggteleki és a Dél-szlovák karsztvidék összefüggő barlangrendszere**, amelyet azért vettek fel a világörökség listára, mert a felszín alatti világ természeti formáinak rendkívüli változatossága, komplexitása és viszonylagos érintetlensége garantálhatónak tűnt. A mészkőben összesen 712 barlang képződött ezen a területen, s ebből 273 nyílik a magyar oldalon. A legismertebb, nagyrészt magyar területen található, 25 km hosszú Aggtelek-Jósvafői Baradla-Domica barlangrendszer, a Béke-, a Meteor-, a Vass Imre és a Kossuth-barlang, szlovák oldalon pedig a Gombaszögi-barlang és az impozáns Szádelő-völgy.

4. 1996 **Pannonhalmi Bencés Főapátság** épületegyüttese, amely a Szent Márton-hegyen épült fel. A román stílusú altemplom és kerengő, valamint a gótikus bazilika az idők során barokk és klasszicista épületrészekkel egészült ki. A Könyvtár 400 ezres gyűjteményében számos könyvritkaság található. Az épületegyüttes fölé a magyar klasszicizmus egyik legismertebb alkotása, az 55 méter magas torony emelkedik.

5. 1999 **Hortobágyi kultúrtáj**. Ide tartozik az egész Hortobágyi Nemzeti Park területe, mint a szikes puszta, az ártéri ligeterdő és a lösz puszta sajátos növény- és állatvilága, valamint területet átalakító történelmi pásztorélet emlékei és az ősi háziállatok génállományai. Látogató központja a híres „Kilenclyukú-híd.”

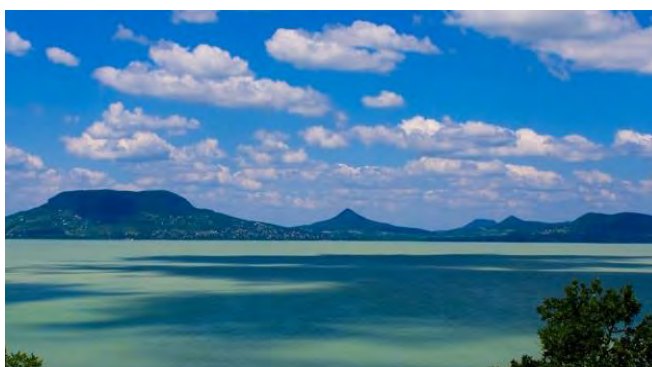
6. 2000 **Pécs (Sopiana) ókeresztény síremlékek** a IV. századból a belváros alatt. Pécs 2000 éve folyamatosan lakott város. A leghíresebb értékek: az Ókeresztény mauzóleum, az ókeresztény temetőkápolna, a *Cella septichora*, a Szent Péter-Pál sírkamra, a Korsós sírkamra, a *Cella trichora* stb.

7. 2001 **Fertő-Neusiedlersee kultúrtáj** központi értékét a Neusiedler See – Seewinkel bioszféra-rezervátum, Rust óvárosa az osztrák oldalon és a tavat körülölelő nádas jelenti. A Fertő Európában a legnyugatibb szikes sztyeppa az alpesi, a pannon és a mediterrán állat- és növényvilág találkozhelye, valamint a településeinek kulturális hagyományait tekintve a germán, a szláv és az urál-altáji (magyar) folklór találkozási helye is.

8. 2002 **Millenniumi földalatti, Andrásy út, Hősök tere**. 1896-ban a kontinentális Európában elsőként átadott földalatti motorvasút az Andrásy út alatt épült; s ez a világ második földalattija. Az 1885-ben kiépített Andrásy út kétoldali eklektikus palota sorából leghíresebb az Operaház. A Hősök terén a magyar történelem kiemelkedő alakjainak a szobrai állnak, két oldalt a Szépművészeti és az Iparművészeti Múzeummal, mögötte a Városligettel és a Vajdahunyad várral.

9. 2002 **Tokaj-Hegyalja kultúrtáj** történelmi borvidék, amely egy 1737-ben született rendelet szerint a világ első zárt borvidéke, híres pincékkel, 9 központi és 18 védőzónás településsel (Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Mád, Mezőzombor, Rátka, Szegi, Tarcál, Tállya, Tokaj, valamint Sátoraljaújhely, Sárospatak, Tolcsva, Hercegkút és további 14 hegyaljai település a védőzóna tagja.) A *vitis tokaiensis* és a ma is élő vadszőlő, a *vitis sylvestris* őshonos a területen.

A világörökségi **várólistán** szerepel többek között a **Mezőhegyesi Állami Ménesbirtok**; a **Tihanyi-félsziget**; Budán a **Rózsadomb** aktív termálvizes mészkőbarlangjai; a **komáromi erődrendszer** – mint Európa leghatékonyabb védelmi funkciós építménye –, amelyet 39 alkalommal ostromolta ellenség sikertelenül; a Dunakanyarban az **esztergomi vár** és bazilika meg a **visegrádi palotarom és fellegrvár**; valamint a **Tapolcai-medence** vulkáni hegyei és a **Hévízi-tó** – a világ legnagyobb meleg gyógyvizes forrástava.

Képek forrása: Internet

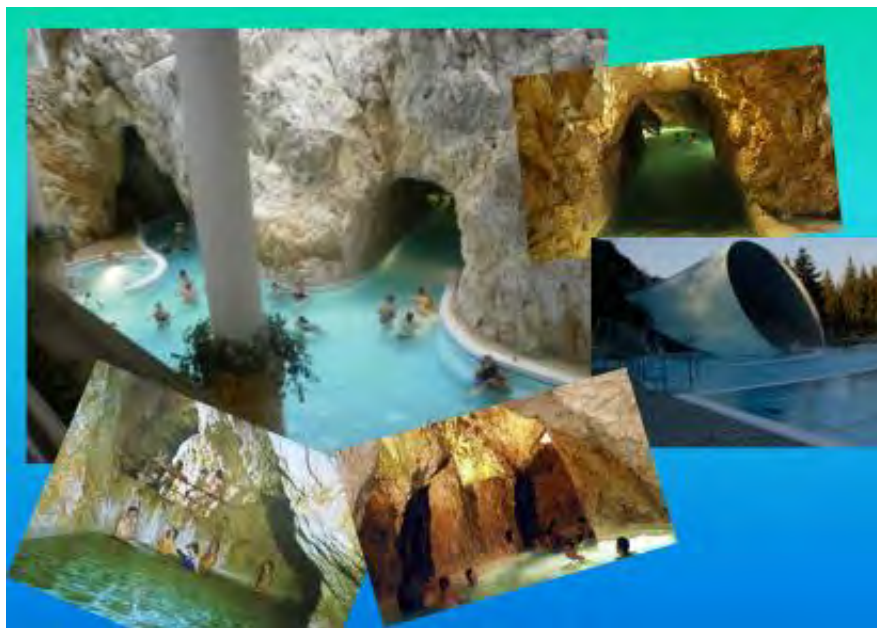
Magyarország legszebb tájai: a Dunakanyar és a Balaton-felvidéki vulkáni hegység

Képek forrása: Internet

A világhírű tokaj-hegyaljai bortermő vidékünk jelképe a felhőben úszó Tokaji-hegy; és legnagyobb természeti kincsünk, az Aggtelek-Jósvalói Baradla-barlang Hangverseny-terme.

Egyéb különleges természeti értékeink

Képek forrása: Internet

A Miskolc-tapolcai Barlangfürdő – egyedülálló a világon

A **Miskolc-tapolcai barlangfürdő** – a világ egyetlen aktív hidrotermális barlangfürdője. A **Balaton** – a „Magyar Tenger” Közép-Európa legnagyobb, 77 km hosszú tava. A **Tisza-tó** amely – bár víztárolónak, horgász- és üdülőtónak szánták, mégis –, Európa egyik legjelentősebb vízi- és gázlómadár rezervátuma, illetve vándormadár pihenőhelye lett. A **Dunakanyar** – a Duna festői áttörése az Északi-középhegységen, Európa egyik tájképi „találkozópontja” ahol négy eltérő arculatú természeti régió találkozik: az Északi-középhegység (a Börzsöny és a Visegrádi-hegység), a Dunántúli-középhegység (Pilis), a Kisalföld (Dél-szlovák alföld) és az Alföld (Szentendrei-sziget). A lillafüredi **Anna-barlang** – amely egyedülállóan szép mésztufa, azaz a vízeséseknél a növényekre kiüledő édesvízi mészkővel megkövesedett növényi képződményeiről híres. Az aggteleki **Baradla-barlang**, amely a világ 10 leglátványosabb cseppkőbarlangjainak egyike.

Geotermális vizeink

Magyarország területét és lakosságát tekintve **a világon** meleg gyógyvizekben **a leggazdagabb ország**, melynek turisztikai potenciálja a legnagyobb erőforrásunk. A földkéreg a jelenleg is süllyedő Kárpát-medence alatt viszonylag vékony, ezért a geotermikus gradiens értéke nagy, ami azt jelenti, hogy a mélységgel és a nyomással együtt a földkéreg, s benne a mélységi vizek hőmérséklete nagyon gyorsan növekszik (az európai átlagértékhez képest, ahol 33 méterenként nő 1 Celsius fokkal a hőmérséklet, Magyarország alatt ez csak 20 méter). Egy adott helyen az évi középhőmérsékletet meghaladó hőfokú forrásvizet **szubtermális víznek** nevezi a szakirodalom, s ezek nálunk télen sem fagynak be. 20 Celsius fok és 30 fok között **termálvízről**, 30-99 Celsius közötti víz hőmérséklet esetén pedig **hévízről** beszélünk. Ha egy liter víz 200 mg-nál több oldott ásványi anyagot tartalmaz – hőmérsékletétől függetlenül –, **ásványvíznek** tekinthető, ha pedig valamilyen gyógyhatását klinikai kísérletekkel igazolták, **gyógyvízről** beszélhetünk. A víz gyógyhatását alkalmazó gyógymód a balneológia. Az Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság (OGYFI) az illetékes hatóság,

amely az egyes mélységi rétegvizek ásványvízként és/vagy gyógyvízként történő elismerését tanúsíthatja. Az országban több mint 1300 regisztrált termál- vagy hévizes kút, és több mint 150 meleg vizes gyógyfürdő található.

A gyógyvizek fajtái:

- 1. Savanyú** (vagy szénsavas) vizek, amelyek hidrogén-karbonátot tartalmaznak (például *Répcelak, Mihályi, Kékkút, Balatonfüred*).
- 2. Földes-meszes** vizek, amelyek kalcium, magnézium és hidrogén-karbonát ionokat tartalmaznak (például a budai gyógyvizek: *Gellért, Rudas, Rácz, Császár, Lukács*, illetve Pesten a *Széchenyi-fürdő*, vagy a Dunántúlon *Bükfürdő* és Észak-Magyarországon *Egerszalók*).
- 3. Alkalikus** vizek, amelyek nátrium hidrogén-karbonátot tartalmaznak (például a bükkszéki *Salvus, Zalakaros, Csisztapuszta, Igal, Gunarasfürdő, Sikonda, Gyopárosfürdő, Gyula, Nagyszénás*).
- 4. Sós** (vagy kloridos) vizek, amelyek nátrium- és klorid ionokat tartalmaznak (például *Cserkeszőlő, Eger, Nyíregyháza-Sóstó, Sárovar*).
- 5. Keserűvizek**, amelyek szulfátot, glaubersót, nátriumot és magnéziumot tartalmazhatnak (például az örmezői *Hunyadi víz*, a nagyigmándi *Igmándi víz* vagy a jászkara-jenői *Mira víz*).
- 6. Vasas** vizek, amelyek literenként 0,03 g vasnál többet tartalmaznak, más sók és széndioxid mellett (például a *parádi víz* vagy a *mohai víz*).
- 7. Kénes** vizek, amelyek a „záptojás szagú” kén-hidrogént, továbbá szulfidokat tartalmaznak (például a *mezőkövesdi Zsóry-fürdő*, a dunántúli *Balf*, vagy *Harkány*).
- 8. Jódos** vizek, amelyek a barnás színű jód és a bróm mellett más sókat is tartalmazhatnak (például a sóshartyáni *Jodaqua*, vagy a hajdúsági híres fürdők: *Hajdúszoboszló, Debrecen, Berekfürdő*).
- 9. Radioaktív** vizek, amelyek többféle ásványi sók mellett kis mértékben rádiumot, radont tartalmaznak (például a világhíres *Hévíz, Eger, Miskolctapolca*).

Az erdélyi hévizek közül talán a leghíresebbek: *Szováta, Tusnádfürdő, Herkulesfürdő, Borszék*.

			
Hévíz (radioaktív)	Hajdúszoboszló (jódos)	Harkány (kénes)	Budapest (földes-meszes)
			
Sárovar (sós)	Balatonfüred (savanyú)	Parádfürdő (vasas)	Zalakaros (alkalikus)

Képek forrása: Internet

Magyarország leghíresebb gyógyvíz-típusai és fürdői

Arborétumok

A régi arisztokrácia kastélyai körül számos, még ma is értékes növényritkaságoknak otthont adó parkunk, arborétumunk van. A legismertebbek: a szarvasi *Pepi-kert*, a *Vác-rátóti Arborétum*, az *Agostyáni Arborétum*, a *Gödöllői Arborétum*, a *Zirci Arborétum*, a *Füzérradványi* kastélypark, Kámon a *Jeli Arborétum*, Kőszegen a *Chernel-kert*, Budapesten az Orczy-kert szomszédságában a *Füvészkert*, a Városliget szomszédságában a *Fővárosi Állat- és Növénykert*, Budán a *Jókai-kert*, Szombathelyen a *Kámoni Arborétum*. Az ismertebb botanikus kertek között említhető még a *szelestei*, a *vépi*, a *badacsonytomaji*, a *püspökszentlászlói* és az *Alcsúti Arborétum*.

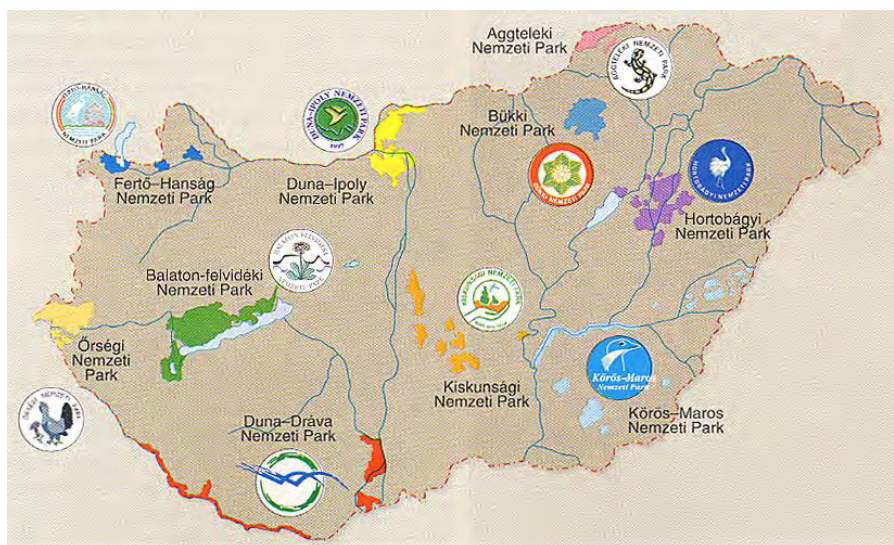
Kép forrása: Internet

Az Alcsúti arborétum

Állat-bemutatóhelyek

Az **állatkertek** (például a budapesti, veszprémi, győri) és a **vadasparkok** (például a Nyíregyháza-Sóstói, Budakeszi, Miskolc – Majláti vadasparkok) mellett megemlíthetők a **rezervátumok**: a kápolnapusztai bivalyrezervátum, a Dévaványai tűzokrezervátum vagy a Velencei-tavon a Dinnyési Fertő. A **bemutatóhelyek** között: a régi magyar háziállatok bemutatóhelye Szántódon az uradalmi majorságban, vagy Kardoskúton a hagyományos állattartó telep. Továbbá Veresegyházán a medvemenhely; Bábolnán, Szilvásvárad – Csipkés-kúton, Jósvafőn és Mezőhegyesen pedig a ménestelep.

1.4. Nemzeti Parkok

Kép forrása: Internet

Magyarország nemzeti parkjai

Az ország területének 10 %-a áll természetvédelem alatt. 10 nemzeti parkunk van, s ezekben összesen 38 tájvédelmi körzet. A természet egyedi, megismételhetetlen értékek alakít ki, amelyek **élővilága, szépsége, különlegessége, egyedülállósága** mindenképpen a Nemzeti Értéktár része kell, hogy legyen. Az alábbiakban egy gyors áttekintés szerepel a magyarországi „készletről” a teljesség igénye nélkül, példákkal illusztrálva adottságainkat.

1. Aggteleki Nemzeti Park

Elsősorban a mészkövön kialakult, mintegy 280 karsztos barlangjáról nevezetes. A legismertebbek: a szlovák országhatáron is átnyúló, 25 km hosszú aggteleki **Baradla**, a **Béke-**, a jósvafői **Vass Imre és Kossuth-**, az égerszögi **Szabadság-**, a bódvaszilasi **Meteor-**, és az esztramosi **Rákóczi-barlang**. Az 1985-ben alapított parkigazgatóság székhelye Jósvafő, a látogatóközpontjai: Aggtelek, Jósvafő, Vörös-tó. Mivel nem alakult meg egy önálló zempléni nemzeti park, az Aggteleki Nemzeti Park igazgatási területéhez tartozik a két abaúji, illetve zempléni tájvédelmi körzet is: a **Zempléni**, valamint a **Tokaj-Bodrogzugi**. A „zempléni” védett területek az Eperjes-Tokaji-hegylánc vulkanikus vonulatán fekszenek. Legnépszerűbb látogatóhelyei várromok, úgy, mint a Füzéri, Regéci és Boldogkői; valamint híresek a geológiai értékei, mint az obszidián, zeolit, perlit, hidrokvarcit. A Bodrogzug alacsony árterének élővilága és a Tokaj-hegy szőlője és geológiai értékei érdemel említést. A Park és a tájvédelmi körzetek területén kívül eső 16 természetvédelmi terület közül megemlíthető a világon egyedülálló ősliget; a *Rudabányai Óshominoidea* lelőhely, a jégkorszakból visszamaradt *Keleméri Mohos-tavak*, a sárospataki *Megyer-hegyi tengerszem*, vagy a *Füzérradványi kastélypark*.

2. Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Hat korábbi tájvédelmi körzet egyesítésével alakult meg 1997-ben. Ezek: a **Tapolcai-medence** (a bazalt tanúhegyekkel: *Badacsony, Szent György hegy, Szigligeti várhegy, Tóti-hegy, Nemesgulács, Csobánc*). A főleg dolomit kőzetből felépülő **Keszthelyi-hegység**, vulkanikus hegyekkel, mint például a *Tátika*. A vízi élővilágáról ismert Ramsari terület a **Kis-Balaton** nádasai és mocsarai a Balatonba ömlő Zala folyó mentén. A változatos **Tihanyi-félsziget**, a **Pécselyi-medence** és a **Káli-medence** a kékkúti *Theodora-forrással* és a *Hegyes-tű* sziklával. A Parkon kívül 3 tájvédelmi körzet tartozik az igazgatósághoz: a hegyvidéki **Magas-bakonyi**, a **Somló** szőlőtermő bazaltvulkánja és a folyóvízi holtágának élővilágáról nevezetes **Mura-menti**. A Nemzeti Park 27 természetvédelmi területe közül megemlíthető például a világhíres *Hévízi-tó*, a *Nagyberek* *Fehérvíz* lápvídeke, a *Zirci arborétum*, az *Úrkúti-őskarszt*, a *balatonkenesei tátorjános* és a *tapolcai Tavas-barlang*. A Park igazgatósága Csopakon van, főbb látogatóközpontjai: Zirc, Bakonybél, Szentgál, Tihany, Tapolca, a *Kápolnapusztai bivalyrezervátum*, a *Salföldi major*.

3. Bükk Nemzeti Park

Az ország legnagyobb egybefüggő erdősége a Bükk-hegység. Az egri központú, 1977-ben alapított Nemzeti Parkhoz a mészkőszikláiról és barlangjairól ismert Bükkön kívül 9 tájvédelmi körzet tartozik: a hegyvidékek közül ezek az ország legmagasabb hegycsúcsával, az 1015 méteres *Kékessel* a **Mátrai**, a **Lázbérci** (Upponyi-hegység), a Cserhátban a **Kelet-cserhádi**, a palóc „Olümposz” a **Karancs-Medves** és a **Hollókői** világörökségi körzet. A Heves-Borsodi-dombvidéken található a **Tarnavidéki** Tájvédelmi Körzet. A síkvidéki tájvédelmi körzetek: a Tisza, Takta, Sajó által közrefogott vizes élővilágú **Kesznyéteni**, a **Borsodi-mezőség** és a **Hevesi Füves Puszták**. A

Nemzeti Park védett területén kívül még 14 természetvédelmi terület tartozik ide, mint például a Parkon belül a *Bél-kő*, a *Szomolyai kaptárkövek*, vagy az *Erdőtelki arborétum* és a *Kerecsendi erdő*. Legjellegzetesebb látványosságai a lillafüredi *Szinva-vízesés* (20 méterével a legmagasabb az országban), a bükki barlangok, mint például az egyedülálló *Anna mésztufa*-barlang. Megemlíthető továbbá az *István-cseppkőbarlang*, vagy az őseleteiről leginkább ismert *Istállóskői*- és a *Szeleta*-barlang; valamint a *Szalajka-völgyi Fátyol-vízesés*. További érdekesség a bükki *Nagy-mező* a Bükk-fennsík központjában, déli peremén a „kövekkel” vagy Európa egyetlen montán bükkös állományával az *Őserdő*. *Lillafüred* mellett *Mátrafüred*, *Parádfürdő* és *Galyatető* a legismertebb – mátrai – üdülőhelyek.

4. Duna-Dráva Nemzeti Park

A Duna és a Dráva alacsony árterein alakították ki 1996-ban. Törzsterületei a Dráva menti vizes élőhelyek és a **Barcsi ősborkás**, valamint a Duna mentén a **Gemenci-erdő**. Ezeken kívül 5 tájvédelmi körzet tartozik a pécsi központú parkigazgatósághoz. Ezek: a belső-somogyi dombvidéken a **Boronka-melléki**; a Mecsek-hegységben a **Kelet-Mecsek** és a **Nyugat-Mecsek** a *Melegmányi-völgy* és az *Abaligeti*-barlanggal; Tolna megyében a löszvidéken a **Dél-Mezőföld**; és a löszös zselici dombvidéken a **Zselici Tájvédelmi Körzet**. Ezeken kívül a Park igazgatóságához 19 különálló természetvédelmi terület tartozik. Ilyenek például a Villányi-hegységben a *Szársomlyó-hegy*, a *Mohácsi mező* történelmi emlékhely, vagy a *Dunaszekcsői löszfal*. Bemutatóhelyei: Pécsen a *Pintér-kert* és a *Tettyei-mésztufa*-barlang, Abaligeten a barlang és a *Denevérmúzeum*, Szársomlyón botanikai érdekességek, Nagyharsányban a *szoborpark*, Mohácson a *történelmi emlékhely*, Drávaszentesen a *Dráva Kapu* és Kölkeden a *Gólya Múzeum*.

5. Duna-Ipoly Nemzeti Park

A Park törzsterülete a **Börzsöny**, a **Pilis**, a **Visegrádi-hegység** erdőterületeit és az **Ipoly-völgy** és a **Szentendrei-sziget** egy-egy részét öleli fel. Ezeken kívül 8 különálló tájvédelmi körzet csatlakozik az 1997-ben alapított budapesti parkigazgatósághoz. A **Budai**, a **Gerecsei** és a **Vértesi** körzeteket értelemszerűen az azonos nevű hegységek erdőterületein alakították ki. A többi dombvidéki és síksági terület: a **Gödöllői-dombvidék**, a **Tápió-Hajta vidéke** az **Ócsai**, a **Sárréti** és a **Sárvíz-völgye** Tájvédelmi Körzet. A legfrekvenciáltabb látogatóhelyek a Budai körzetben a *Gellérthegy*, *János-hegy*, *Normafa*, *Hűvösvölgy*, *Hárshegy*, *Hármashatárhegy*, a *Budakeszi vadspark*. A szakmai látogatók célpontja a *sas-hegyi*, a *Kis-* és a *Nagy-Szénási* tanösvények. A barlangok közül a *Szemlő-hegyi* és a *Pál-völgyi* nyitott az idegenforgalom előtt. Megemlíthető még a *Mátyás-* és a *Ferenc-hegyi* barlang, valamint az aktív hidrotermális *Molnár János*-barlang. A parkigazgatósághoz 32 kisebb természetvédelmi terület tartozik. Ezek közül a legismertebbek: a már említett *Sas-hegy*, a *Gellérthegy*, a *Jókai-kert*, a *Szentendrei rózsza termőhelye*, a *Fóti-Somlyó*, a *Dabasi turjános*, a *Vácrátóti arborétum*, az *Alcsúti arborétum*, a *Martonvásári kastélypark*, a *Pákozdai ingókövek*, a *Velencei madárrezervátum*, szintén a Velencei-tónál a *Dinnyési Fertő*, a *Vértesszőlősi előember telep*, a *Tatai Kálvária-domb*. A vértesi, gerecsei körzet terület legismertebb bemutatóhelyei Csákvár és az *Agostyáni arborétum*. Ebben a Parkban található Magyarország földrajzi középpontja, *Pusztavacs* határában.

6. Fertő-Hanság Nemzeti Park

Az 1977-től védett Fertő-tó az európai szikes sztyep-tavak legnyugatibbi képviselője. Környéke 1991-ben lett nemzeti park. Igazgatósága Sarródon található. Magterülete a

Fertő-tó magyarországi része (amely UNESCO Bioszféra Rezervátum is); a **Hansági** láperdők és láprétek, valamint a **Répcé** árterei. Az igazgatósághoz tartozik további három tájvédelmi körzet: a Bakony északi nyúlványaként a **Pannonhalmi**; a hegyvidéki **Soproni**; valamint a Mosoni-Duna és az Öreg-Duna árterein mozaikosan elhelyezkedő **Szigetközi** Tájvédelmi Körzet. A Park látogatóközpontjai a sarródi *Kócsagvár*, a hansági *Öntésmajor*, az *Esterházy Madárvárta* az Osli-földszigeten, és a fertőújlaki bemutatóközpont. Megemlíthető a Fertő-tavat teljes egészében körbe vevő, kiépített kerékpárút.

7. Hortobágyi Nemzeti Park

Az értékek bemutatása terén kétségtelenül az egyik legjobban megszervezett nemzeti parkunk, amely világörökségi helyszín is. A terület – a szikes puszták – tulajdonképpen egy átalakított, mesterséges táj, amennyiben a Tisza szabályozása hozta létre az 1800-as évek második felében. Legfőbb értékei a szikes és a vízi vegetáció növényritkaságai, a vízimadárvilág, élővilág, és a pusztai rideg állattartás kulturális emlékeinek a bemutatása, valamint a házasított, ősi magyar állatfajok génállományait fenntartó és bemutató tevékenység. Az 1973-ban létrehozott Nemzeti Park igazgatósága Debrecenben van. Fő bemutatóhelyei: a *Hortobágyi Kilenclyukú-híd*, az *Egyek-Pusztakócsi mocsarak*, a *Hortobágyi-halastó*, a *Szálkahalom* és a *Tisza-tó*. 4 tájvédelmi körzete van: a **Szatmár-Beregi**, a **Közép-Tiszai**, a **Hajdúsági** és a **Bihari-sík** Tájvédelmi Körzet. 18 természetvédelmi területe közül megemlíthető az ország első természetvédelmi területe, a debreceni *Nagyerdő* (1939), amelyet a legendás Simonyi óbester kezdeményezett, és már a XVIII. században parkká nyilvánították. Továbbá a *Bátorligeti ősláp*, a *Tiszadobi ártér* és a *Tisza-kürti Arborétum*. 1999-ben a parkot felvették az UNESCO Világörökség listájára, mint kultúrtájat.

8. Kiskunsági Nemzeti Park

A 1975-ban alapított, kecskeméti székhelyű park igen mozaikos elhelyezkedésű. Fő bemutatóközpontja Bugacon található. Legfőbb értékei a homokos puszták élővilága jelenti. Maga a nemzeti park fő tömbje is számos különálló területből áll: a *Felső-Kiskunsági puszták* és a *Felső-Kiskunsági tavak*, a *Kolon-tó*, a *Fülöpházi buckavidék*, az *Orgoványi rétek*, *Bugac*, *Szikra* és az *Alpári-rét*, a *Peszéradaci rétek* és *Miklapuszták*. Ezekon kívül 2 tájvédelmi körzet tartozik a Parkhoz: a Tisza-mentén a **Mártélyi** és a **Pusztaszeri** Tájvédelmi Körzet, melynek központja az egyik legszínvonalasabb magyar skanzen és történelmi emlékpark. A Parkhoz 18 különálló természetvédelmi terület tartozik, mint például a Szelidi-tó, a Péteri-tó, a Hajósi homokpuszták, vagy a Kiskőrösi turjános.

9. Körös-Maros Nemzeti Park

Az 1997-ben kialakított Park mozaikos szerkezetű, főleg a békési löszös puszták és a csongrádi, Tisza-menti élővilág megőrzése a feladata. Részei: a **Kis-Sárrét**, a **Bélme gyeri fáspuszták**, a **Dévaványai-Ecsegi puszták**, a **Kígyósi-puszták**, a **Mágor-puszták**, a **Körös-ártér**, **Cserebökény**, a **Kardoskúti Fehértó**, a **Csanádi puszták**, a **Maros-ártér**, a **Tompapusztai löszgyep**, a **Csorvási löszgyep** és a **Tatársánci ősgyep**. A Parknak nincsen külön tájvédelmi körzete. 3 természetvédelmi területéből kettő a parkigazgatóság székhelyén, Szarvason található: a *Szarvasi Arborétum*, valamint a történelmi Magyarország földrajzi középpontjaként azonosított, újból felépített Kreszán-féle szélmalom környéke, mint *Szarvasi Történelmi Emlékpark*. Ezekon kívül ide tarto-

zik még a Fekete-Körös hullámterében a *Dénesmajori Csigáserdő*. A Park egyik érdekessége és értéke a tűzokáállomány. Fő látogatóhelye a Szarvasi Arborétum mellett a kígyósi-pusztai részen a Szabadkígyósi Wenkheim kastély és környéke.

10. Őrségi Nemzeti Park

Vas megye délnyugati csücskében nem csak a kaszálórétek és a Rába ártér élővilágát, hanem a helyi kultúrtáj népi értékeit is védi az 2002-ben alapított, Őriszentpéter székhelyű Park. A Park összefüggő területétől távolabb 2 tájvédelmi körzet felügyeletét látja el. Ezek a Kőszegi-hegységben a **Kőszegi** és a kisalföldi bazalt tanúhegyen a **Ság-hegyi** Tájvédelmi Körzetek. A Parkhoz tartozik 7 természetvédelmi terület, amelyek közül 4 híres botanikus kert. Ezek: a *Jeli*, a *Kámonj*, a *Sárvári* és a *Szelestei* arborétumok. Ezen kívül a *Körmendi várkert*, a *Kőszegi tőzegmohás* és a *Nemesmedvesi* II. világháborús *Történelmi Emlékhely*.

Európa Diplomás területek

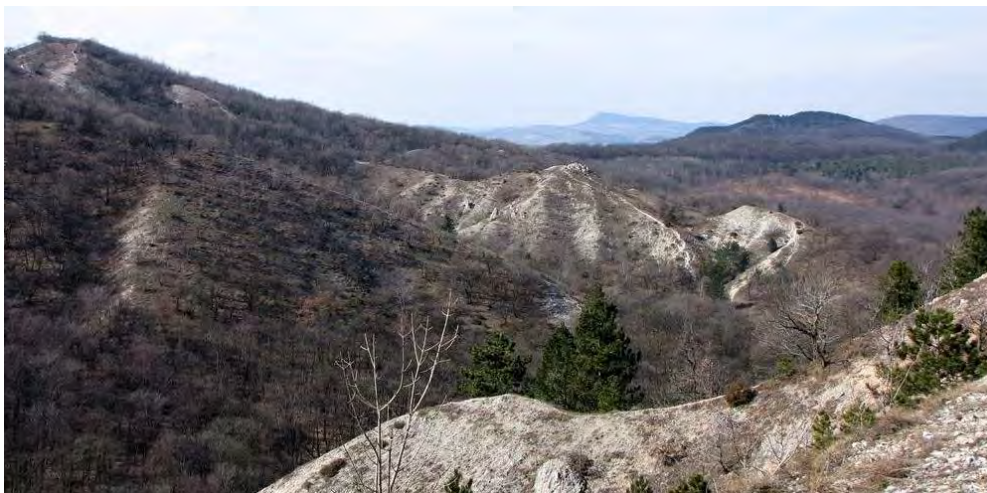
Az európai közösség országaiban a természetvédelmi értékeknek adományozható legmagasabb díjat 1965-ben hozták létre. A tájkép esztétikai adottsága mellett ezeken a területeken kiemelkedő jelentőségű biológia, geológiai, vagy éppen kulturális értéknek is kell lennie. Az Európa Tanács által adományozható díjat – pályázat alapján –, kétféle tevékenységre adhatják: (1) hogyan, milyen színvonalasan tudják bemutatni az adott értéket, vagy (2) milyen tevékenységet folytatnak annak érdekében, hogy a kérdéses adottság fenntartható legyen? Az Európa Diploma által védett értékek védelmét az biztosítja, hogy az adományozott évente fenn-

tartási jelentést küld, s az Európa Tanács kirendelt szakemberei öt évenként helyszíni ellenőrzést is tartanak. A magyaroknak három ilyen területe van:

1. A Duna-Ipoly Nemzeti Parkban, a Budai Tájvédelmi Körzeten belül a **Kis- és Nagy-Szénás** hegyek térsége. A Szénások dolomitkatlana volt az a hely, ahol az utolsó jégkorszakot a Pannon flóra lágyszárú növényzete átvészelte, s innen „foglalta vissza” a Kárpát-medence nagy részét. A sok vadvirág ritkaság élőhelyét a később betelepített akác és fekete fenyő veszélyezteti. A Diplomát a dolomit-gyep élőhely helyreállítási munkálataikra kapta a terület.

2. **Ipolytarnóci Ősmaradványok**. Ez az ősvilági „Pompeii,” ahol egy 20 millió évvel ezelőtt bekövetkezett vulkáni kitörés forró tufában konzerválta egy szubtrópusi tengerparti élőhely növény- és állatvilágát. A Diplomát az itteni páratlan értékek, ősi maradványok, levélenyomatok, megkövesedett fák, lábnyomok, cápa fogak színvonalas bemutatási módjáért kapta a Bükki Nemzeti Park.

3. A **Tihanyi-félsziget** Európa Diplomája a geológiai értékeket (gejzirkúpokat, krátertavakat) és a falu népművészeti és tradicionális, kulturális, egyházi értékeit, emlékekeit ötvözi a Balatonba benyúló, különleges szépségű tájképi környezettel. Ezek bemutatási módja nyerte el a díjat.

Kép forrása: Internet

A Kis-Szénás Európa diplomás területünk, a pilisi len egyetlen termőhelye a világon, és a „Pannon flóra bölcsője.” Az utolsó jégkorszak után a Kis-Szénás, Nagy-Szénás és az Iványi-hegy közötti kátlanból terjedtek el újra a jégkorszakot itt átvészelő lágyszárú növények az egész Kárpát-medencében.

Ramsari területek

A legsérülékenyebb ökoszisztémák a vizenyős területeken találhatók. A lecsapolások, beépítések és szennyeződések következtében ezek világszerte veszélybe kerültek. Egy Ramsar nevű iráni városban 1971-ben megfogalmaztak és 1975 végén életbe léptettek egy nemzetközi egyezményt, amely a vizes élőhelyek, különösen a vízimaradarak élőhelyei védelmében jogi és intézményi kötelezettségeket ír elő a csatlakozó országok számára. Az úgynevezett ramsari listán mintegy 1900 vadvizes élőhely szerepel, mint egyedi természetvédelmi érték. Közülük 28 terület Magyarországon van. Ezek nagyság szerint a legnagyobbtól (59 800 hektártól) a legkisebbig (257 hektárig) az alábbiak:

Ramsari területek Magyarországon

1. A Balaton (1989) különös tekintettel az öblök és a Nagyberek nádasaira. (59 800 hektár)
2. A Hortobágy (1979) halastavai. (23 121 hektár)
3. A Felső-Tisza (2004) mentén az alacsony árterek. (22 310 hektár)
4. A Borsodi-Mezőség (2008) vizenyős területei. (17 932 hektár)
5. Gemenc (1997) Duna-ártéri erdei. (16 873 hektár)
6. A helyreállított Kis-Balaton (1979) a Zala mocsár- és lápvilágával. (14 745 hektár)
7. A Felső-Kiskunsági szikes puszták (2006) magas talajvízű területei. (13 632 hektár)
8. A Rába-völgy (2006) árterei. (10 961 hektár)
9. A Fertő-tó (1989) nádasai. (8432 hektár)
10. A Felső-Kiskunsági szikes tavak (1979). (6637 hektár)
11. Pusztaszer (1979) környékén a szikes tavak, úgy, mint a Fehér- és Csaj-tó, a Fertő, Sasér és a Labodár. (5000 hektár)
12. Bodrogzug (1989) a Tisza és Bodrog találkozásának alacsony ártere. (3781 hektár)
13. Az Izsáki Kolon-tó (1997) a Kiskunságon. (2962 hektár)
14. A Biharugrai halastavak (1997) Békés megyében. (2791 hektár)
15. A Mártélyi Természetvédelmi Terület (1979) a Tisza árterén. (2232 hektár)
16. Az Ipoly-völgy (2001) ártéri részei. (2227 hektár)
17. Montág-puszta (2008) időszakos mocsaras terület Tótkomlós közelében. (2203 hektár)
18. Az Aggtelek-Jósvafői Baradla-barlang (2001) vizes járatai, úgy, mint a szlovák Domica-ág; a magyar oldalon a Styx folyosó, a Retek-ág, és az Alsó-barlang. (2075 hektár)
19. A Rétszilasi halastavak (1997) Fejér megyében a Sárvíz-völgyében. (1508 hektár)
20. Béda-Karapancsa (1997) a Duna árterén a Mohácsi-szigetnél. (1150 hektár)
21. Ócsa (1989) környékének tavai és vizenyős rétjei. (1078 hektár)

22. Velencei-tó (1979) a Dinnyési fertővel. (965 hektár)
23. A Csongrád-bokrosi Sós-tó (2004). (770 hektár)
24. A Kardoskúti Fehér-tó (1979). (492 hektár)
25. Pacsmagi halastórendszer (1997) Tamási közelében. (485 hektár)
26. Nyirkai-Hany (2006) Csorna külterületén Acsalag és Bősárkány települések közelében vizes
hansági élőhely rekonstrukció. (460 hektár)
27. Tatai Öreg-tó (1989). (269 hektáros)
28. Szaporca-tó (1979) a Dráva egyik holtága, nádas és bokorfüzes terület. (257 hektár)

Magyarország Ramsari területei összesen: 225 148 hektárt tesznek ki.

Országos Kéktúra útvonal

A magyarországi középhegységeken mintegy 1100 km hosszan végigvezetett kék turistajelzés útvonala, amely Hollóházától (a Zemplén-hegység Nagy Milic nevű hegy-csúcsától) az Alpokaljáig, Írott-kőig (a Kőszegi-hegység csúcsáig) vezet. Az 1938-ban, István király születésének 900. évfordulóján az akkori Magyar Turista Egyesület alakította ki egész **Európa első hosszú távú turistaútvonalaként** Szent István Vándorlás néven, amelyet 1952-ben neveztek át Országos Kéktúrának. A túraútvonalat 1979-ben Rockenbauer Pál „Másfélmillió lépés Magyarországon” című, nagysikerű TV sorozata tette igazán népszerűvé. 1996-ban kialakították az Országos Kékkört, amely a Dunántúli-dombságon, a Mecseken, a Dél-Alföldön és a Tiszántúlon át köti össze az eredeti Kék túra két végét.

Képek forrása: Internet

Az Országos Kéktúra

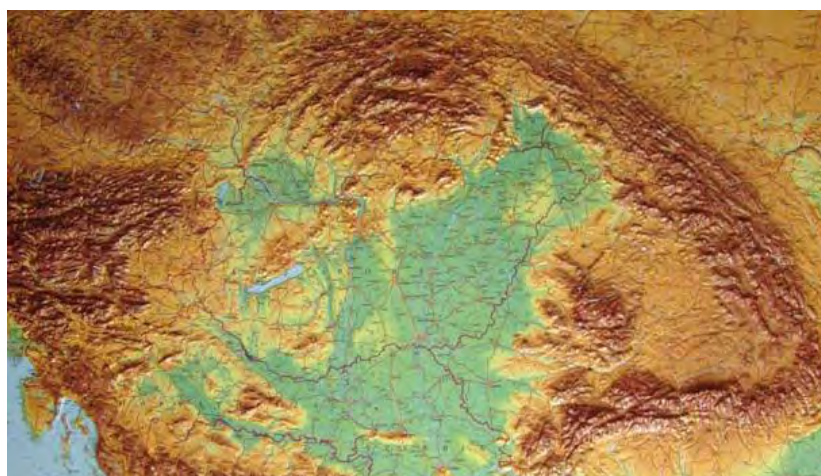
Képek forrása: Internet

Legszebb hegyeink: a „palóc Olümposz” – a Karancs – Nógrádban
és a székelység „szent hegye” – a Hargita – Erdélyben.

Képek forrása: Internet

A Szent Gellérthegy Budapest közepén. A képen a hegy bal oldalán van a Sziklakápolna, egykor barlang – régi magyar szóval: „pest” – a szemben fekvő városrész, Pest névadója. A „magyar tenger” a 77 km hosszú Balaton (délszláv nyelven mocsár: „blatno”), Közép-Európa legnagyobb tava.

Kép forrása: Internet

A legnagyobb magyar természeti értékünk az ország fekvése a Kárpát-medencében. Maga a Kárpát-medence – az ezeréves Nagy-Magyarország – területe a világ talán legtökéletesebb természeti környezetű országát jelentette. A fejlődést leginkább ösztönző, „télén hideg, nyáron meleg” kontinentális övben, az ásványokban és nyersanyagokban gazdag magas lánchegységekkel határolt medence védve van az éghajlati szélsőségektől. A belső síkságokra lefutó folyók termékeny talajt biztosítanak. A medence alatti *Tisza*-masszívum miatt a földkéreg a medencében nagyon vékony, a geotermikus gradiens nagyon magas, ami a világ egyik legjobb hévíz és termálvíz ellátását jelenti földrengések és aktív vulkanizmus kockázata nélkül.

2. Gazdasági nemzeti értékek

2.1. Élelmiszerek

A hungarikumokról szóló törvény megjelenéséig a köznapi értelemben vett „hungarikumok” az olyan élelmiszeripari termékek, amelyeknek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője Magyarországhoz kapcsolódik. A köznapi értelemben vett „hungarikum” legtöbb esetben jogi értelemben véve be nem jegyzett **földrajzi árujelzős** termék vagy termés volt elsősorban az élelmiszeriparban.

Az élelmiszeripari nemzeti értéknek tekinthető termékek leírása már mind szerepel a Magyar Élelmiszerkönyvben, mint „kiváló minőségű és a hagyományos különleges tulajdonsággal rendelkező élelmiszer.”

A Kormány 1998-ban az Európai Unió *Euroterritories* programjához csatlakozva indított a **Hagyományok – Ízek – Régiók** (HÍR) Programot. Ebbe a gyűjteménybe olyan

mezőgazdasági termékek és élelmiszerek kerülhettek, amelyek eleget tettek a hagyományos tájjellegű termékek európai hármás dimenziójának, úgy, mint: **hely, kultúra-hagyomány és idő**. Ennek megfelelően a HÍR termékeket hagyományos módon, egy adott tájegységhez kötődően, és legalább 50 éve állítják elő, vagy termelik. 2002-től a Vidékfejlesztési Minisztérium költségvetési intézménye, az Agrármarketing Centrum 10 éves időtartamra, pályázatok alapján HÍR védjegyjoltalmat nyújt az efféle értékeknek. Jelenleg mintegy 300 hagyományos, tájjellegű, 50 évnél régebben is előállított termék leírását tartalmazza ez a gyűjtemény. A HÍR-ben olyan termesztett, vagy feldolgozott termékek kerülhetnek, amelyek nem recept alapján készített többkomponensű ételek. A HÍR felosztása ágazatok szerint:

- Alkoholmentes ital, ásványvíz (pl. *szódavíz*)
- Alkoholtartalmú ital: pálinka, bor, sör (pl. *pannonhalmi törkölypálinka*)
- Ízesítő, édesség, fűszer (pl. *Piros Arany, Erős Pista, szegedi fűszerpaprika*)
- Sütő- és édesipari, cukrászati termékek (pl. *kürtőskalács, dobostorta, zserbó*)
- Tejtermék (pl. *pálpusztai sajt, óvári sajt*)
- Friss, vagy feldolgozott zöldség vagy gyümölcs (pl. *hatvani Aranyfácán sűrített paradicsom, szentendrei szamóca, bodzalekvár*)
- Friss hús vagy húsipari termék (pl. *gyulai kolbász*)
- Élő állat (pl. *hortobágyi magyar racka*)

Élelmiszer-minőségi rendszerek

1992-ben az Európai Unióban a minőséget támogató élelmiszerpolitika jegyében bevezették a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek eredet-megjelölését és földrajzi jelzéseinek oltalmát. A magyarországi szabályozás ezt 1998-ban követte. Az 510/2006/EC Európa tanácsi rendelet meghatározta, hogy az egyes termékeken – a termelők kérésére kezdeményezett eljárás eredményeként – fel lehet tüntetni az „**oltalom alatt álló eredet-megjelölést**” és az „**oltalom alatt álló földrajzi jelzés**” megjelölést. Ezzel a vásárlók bizalmát lehet fokozni az egyes nemzeti termékek iránt, amelyek esetében bizonyítható kapcsolat áll fenn az előállítás tradicionális, konkrét földrajzi helyhez köthető módja és a termék között (eredet megjelölés, kvázi „franchise”), illetve amelyek csak egyetlen földrajzi helyen állíthatók elő (földrajzi jelzés). A Magyar Országgyűlés a 77/2008 (VI. 13.) OGY határozat 4. pontjában felkérte a Kormányt, hogy ösztönözze az agrár- és élelmiszertermékek eredet megjelölését és földrajzi jelzését az európai uniós közösségi szabályozásnak megfelelően, valamint ismertesse a magyar élelmiszer termékeket a megfelelő fórumon. Ez a DOOR adatbázis, borok esetében pedig az E-BACCHUS közösségi nyilvántartás. természetesen, hogy az ide bekevert agrár-, élelmiszer- és szeszipari termékek minden tekintetben valódi hungarikumnak tekinthetők.

Vitákra ad okot – például a „Tokaji” megjelölés esetében a szlovákokkal – az EU 509/2006EC rendelete a „hagyományos különleges termékekről” amelyek az EU bármely tagállamában előállíthatók – ellentétben a földrajzi jelzéses oltalom alatt álló termékekkel –, de csak hagyományos alapanyagokból és hagyományos eljárás alkalmazásával. A magyar borok esetében nem egyértelmű a Vidékfejlesztési Minisztérium által 2011 végén az EU-hoz beküldött listában az eredet-megjelölés és a földrajzi jelzés használata, amennyiben például földrajzi oltalom alatt álló a zempléni, vagy a felső-magyarországi bor, ugyanakkor eredet-megjelölési oltalom alatt áll a tokaji, egri, bükkői bor. Ugyanígy a dunántúli borok esetében is hasonló átfedés tapasztalható.

 Földrajzi árujelzős EU oltalom alatt álló termékek	 Eredet-megjelöléses EU oltalom alatt álló termékek
Budapesti (Herz) téliszalámi (2008)	Szegedi (Pick) téliszalámi (2007)
Csabai vastagkolbász (2009)	Hajdúsági torma (2009)
Gyulai páros kolbász (2009)	Makói hagyma (2009)
Gönci kajszibarack (2010)	Alföldi kamillavirágzat (2010)
Magyar szürke marha hús (2011)	Szegedi paprika és őrlemény (2010)
Szőregi rózsatő (2011)	Kalocsai fűszerpaprika őrlemény (2011)
	Szentesi paprika (2012)
az EU közzététel évével.	

A földrajzi árujelzős és eredet megjelöléses termékek

Minden esetre a „borok királya és a királyok bora” (*Vinum regnum rex vinorum*) a tokaji, mindenképpen hungarikum, különösen a **tokaji** aszú. További tokaj-hegyaljai borok: a muskotály, a hárslevelű, és a furmint. Leghíresebb boraink közül néhány, már fogalommal vált földrajzi jelzés: badacsonyi kéknyelű, **badacsonyi** szürkebarát, **somlói** juhfark, **soproni** kékfrankos, **szekszárdi** kadarka, **egri** bikavér, **debrői** hárslevelű, **móri** ezerjő.

Európai Unió földrajzi árujelző oltalom alatt álló pálinkáink – mint igazi hungarikumok – az alábbiak: **kecskeméti** fűtyülő barack, **békési** szilva, **szatmári** szilva, **szabolcsi** alma, **gönci** barack. Ehhez csatlakozott 2007-ben az **újfehértói** meggy, 2008-ban a **göcseji** körte és 2010-ben a **pannonhalmi** törkölypálinka.

Élelmiszer kategóriában, a nemzeti értékeink keretében a hungarikumok, vagy azokká avanszálható tételek közül álljon itt néhány példa érdekességképpen:

Földrajzi jelzéssel rendelkező, vagy később annak minősíthető **zöldségeink és gyümölcsjeink** közül a legismertebbek talán az alábbiak:

Bogyiszlói paprika – a Tolna megyei faluba 1875-ben érkeztek Bulgáriából kertészek, akik a magukkal hozott bolgár paprikákat nemesítették önálló helyi (bogyoszlói, cecei) fajtákká, amelyek ismertté váltak.

Hajdúsági (Debreceni) torma – a hajdúsági talaj- és éghajlat, valamint a bakhátas művelési mód hatására Európa egyik legjobb minőségű torma termőhelye alakult ki a termés mintegy felét adva, s a magyar termés 90 %-át.

Hevesi (Csányi) dinnye (*Colocynthis lanatus*) – a Balkánról török közvetítéssel a Kárpát-medencébe került, vékony héjú, mézédese görögdinnye a Mátraalja vulkáni alapközetén kialakult talajon a gyepkocka palántanevelési hagyománnyal ötvözve országos hírnévre tett szert. Megemlítendő a görögdinnyénél a **lékelés** (kóstolás) vásárlási „szertartása” amely csak Magyarországon fordulhat(ott) elő a hagyományos piacokon.

Homoki szarvasgomba – a Dunántúlon, a Kisalföld és a Szekszárdi-dombvidék tengelyében, elsősorban az akácosokban található meg – számottevő mennyiségben a

világon egyedül itt. Ez az egyetlen édes gombafaj, így fűszergombaként ismerik (*Mat-tirolomyces terfezioides*).

Kajszibarack (*Armeniaca vulgaris*) – az Ázsiából elsősorban a Duna-Tisza közére telepített gyümölcsről már 1667-ben kiderült, hogy a számára igen kedvező éghajlattal és talajjal rendelkező termőhelyén Európa legzamatosabb sárgabarackját képviseli. Külön ki kell emelni két termőhelyet, amelyek a leghíresebbek: **Kecskemét** és **Gönc**.

Kibédi hagyma – Székelyföldön, Szováta környékén és a Kis-Küküllő mentén már 1499-ben feljegyezték a vöröshagyma termesztés jelentőségét és kiváló minőségét.

Makói hagyma – Szirbik József református lelkész szorgalmazta a helyi hagymatermesztést, amely az éghajlati- és talajadottságok, valamint a helyi művelési mód következtében olyan kiváló minőségű hagymát produkált, amely az 1888. évi Brüsszeli Világkiállításon megalapozta világhírnevét a hagymatermesztők körében.

Milotai dió – Kelet-Magyarországon, a Tisza árterén található a magas talajvizet igénylő dió Európa-szerte egyik legkedvezőbb termőhelye Milota központtal, Tiszacsécs, Tiszabecs, Tiszakórod térségében. A Milota 10-es (*Juglans regia* L.) nagy szemű, vékony héjú, könnyen törhető és tisztítható. A dió fája is értékes bútor alapanyag. Milotán évente diófesztivált is tartanak.

Nagydobosi sütőtök – a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei településen az 1800-as évek végén kezdték termesztetni ezt a vékony héjú, édes sütőtököt, s a helyhatóság 1935-ben meghatározta a nagydobosi sütőtök néven forgalmazható termény termesztési szabályait. Ez az egyik korai „eredet-megjelölés szabályozás,” amit napjainkban az Európai Unió is gyakorlatává tett.

Nagykörüi cseresznye – a Közép-Tiszavidéken 1845-ben Petrovay György kezdte el a csonthéjasok nagyüzemi termesztését. Ezek közül például a Germesdorfi nagy szemű, ropogós cseresznye itt találta meg Európában legkedvezőbb termőhelyét. Nagykörűn, „Magyarország cseresznyeskertjében” minden július közepén cseresznyefesztivált rendeznek.

Szabolcsi alma – 1850-ben telepítették először a Tisza vidéki Fegyverneken az Amerikából származó Jonathan almát, amely a Kárpát-medencében Szabolcs-Szatmár megyében találta meg ideális termőhelyét. Olyannyira, hogy 1981-ben például Magyarország a világ 6. legnagyobb almatermelője volt, s a termés zöme innen került ki. A rendszerváltás piacnyitása azonban sajnos teljesen tönkretette a világ egyik legkedvezőbb alma-termőhelyét, mivel az képtelen volt versenyezni a rosszabb minőségű, zölden leszedett, de rendkívül olcsón termesztett argentin és spanyol almákkal. Almaültetvényeink legnagyobb részét ezért kiirtották.

Szatymazi őszibarack – a Szeged környéki homokos talajokon, a helyi klimatikus viszonyok mellett kiváló minőségű, júniustól szeptemberig termő fajtákat nemesítettek ki.

Szentendrei szamóca – a Dunakanyarban és Szentendrei-szigeten Pócsmegyer, Tahitótfalu és Szigetmonostor központtal eredetileg Budapest ellátására alakult ki a földi eper termesztése a kedvező éghajlati és talajvizes viszonyok miatt. A termést hajóval szállították a fővárosba. A „szentendrei” szamóca minőségét tekintve fogalom a földi eper piacán.

Szomolyai feketecseresznye – a Bükk-hegység déli peremén fekvő kis borsodi falu fekete gyöngyszeme a rövidszárú, mézédés, szomolyai fekete cseresznye (*Prunus avium*), amely 1880-ban tűnt fel először a piacokon. Az eredeti ősi fajta kizárólag csak Szomolyán tenyészik, betegségekkel szemben ellenálló, sajnos ma már csak kb. 100 fa található meg belőle. Az 1970-es években Érden visszaneemesítették, s ma ez a fajta terjedt el széles körben.

Szőlő – a magyarnak tekinthető, több mint 100 szőlőfajtát felosztják *magyar eredetű*-ekre (ezek fehérborszőlők, mint például a Bánati rizling, a Móri ezerjő, a Somlói juhfark, a Hárslevelű, a Furmint, és a Kövidinka); és *előállítottakra*. Ez utóbbiakon belül elkülöníthetők a *fehérborszőlők* (mint például a csak Magyarországon termesztett Arany sárfehér, azután a Zalagyöngye, a Mátrai muskotály, vagy az Olaszrizling), a *vörösborszőlők* (mint például a Soproni kékfrankos, vagy a Szekszárdi kadarka) és a *csemege-szőlők* (mint például a Csabagyöngye, a Kocsis Irma, a Kunleány, a Cegléd szépe és az Izbégi muskotály).

Vecsési káposzta – 1786-ban a Grassalkovich birtokon, Vecsésen német családok települtek le, akik az eredetileg Kínából származó, és Magyarországon a honfoglalás kora óta „őshonos” káposztát kezdték nemesíteni. Az itteni, nagyfejű, és tömött levelű káposztának különösen a német eredetű savanyítással készített káposzta tett szert nemzetközi hírnévre. Évente káposztafesztivált is rendeznek a Budapest tőszomszédságában található Vecsésen.

Zentai sárgadinnye – az Ázsiából származó vékony héjú, korai érésű, mézédés zöld-sérgféleség a jó minőségű bácskai talajon és a Délvidék napsütéses éghajlata alatt már a XVII. században hírnévre tett szert.

				
Békéscsabai Csabagyöngye	Göcseji körte	Hajdúsági (v. Debreceni) torna	Hevesi (v. Csányi) görögdinnye	Kalocsai paprika
				
Kecskeméti kajsziarack	Makói (vörös) hagyma	Mátrai muskotály szőlő	Milotai dió	Nagydobosi sütőtök
				
Nagykőrűi cseresznye	Szabolcsi alma	Szatmári szilva	Szatymazi őszibarack	Szentendrei eper
				
Szentesi paprika	Szomolyai-érdei fekete-cseresznye	Újfehértói fűtös meggy	Vecsési káposzta	Zentai sárgadinnye

Képek forrása: Internet

TOP 20⁴⁶ Földrajzi nevekhez, kvázi minőségi „védjegyként” társítható, a magyarságra jellemző, legismertebb zöldség és gyümölcs fajták

⁴⁶ A nemzeti értéket rendszerező melléklet szerzője/szerkesztője több alkalommal használja a TOP 20 kifejezést, valamely értéktípus egységesen 20 – szerinte – leglényegesebb képviselőinek vizuális említése céljából.

Előállított **élelmiszereink** eredet-megjelöléssel, vagy olyanok, amelyek ilyen minősítésre alkalmasak (példák):

Budapesti (Herz) téliszalámi – Herz Ármin hajózási vállalkozó 1882-ben alapította a Duna sajátos mikroklímájára támaszkodva a folyó mentén a hideg füstölésű téliszalámi üzemét. Terméke az 1896-os Millenniumi Kiállításon nagydíjat nyert, ezzel nemzetközi ismertségre tett szert.

Csabai – a XIX. század vége óta elterjedt füstölt vastagkolbász, melyet Békéscsabán és környékén, tradicionális módon állítottak elő.

Csigatészta – Magyarországon a XVII. századtól kezdve a húslevesek elmaradhatatlan tartozéka, a „nyújtott tészták királynője.”

Debreceni – jellegzetesen, már a XVII. század óta helyi specialitás a Debreceni páros kolbász, amely a kolbászok között a középmezőny csemegéje: nem túl puha, nem túl kemény, nem túl száraz, nem túl zsíros, paprikával és fokhagymával ízesített.

Erős Pista – nyers, darált Kecskeméten gyártott csípős fűszerpaprika-készítmény, párja, az Édes Anna pedig csemegepaprika.

Fűszerpaprika – az őrölt fűszerpaprika a „piros arany” vagy „magyar bors” bár a trópusi Közép-Amerikából származik, hazánkban két tájegységen – **Szeged** és **Kalocsa** – környékén találta meg azt az éghajlati- és talajadottságot, ahol Európa egyik legjobb minőséget adó termőhelye alakult ki. Nemzetközi hírnevüket már az 1750-es években megalapozták.

Gyulai – a gyulai Balogh József az 1910. évi Párizsi Világkiállításon aranyérmet nyert ezzel a páros kolbásszal, melynek üzemi gyártását 1913-ban indították, s népszerűsége az óta is töretlen.

Kalács – finom minőségű fehérlisztből, vajjal és tojással készült ünnepi étel a már középkor óta.

Lebbencs – a lebbencsleves és a slambuc alapanyagául szolgáló nyújtott tésztaféleség, amit a pásztori életforma hívott életre.

Mangalicahús – az 1800-as évek elején a bakonyi és a szerb *sumadia* sertés fajtákból tenyésztették ki, és mint magas zsírtartalmú fajta vált ismertté. Az 1950-es évektől a fogyasztói szokások a zsírszegényebb húsokat preferálták, így a mangalica a kihalás szélére jutott, 1991-re alig 200 példánya maradt fent. Ekkor *Vicente Olmos* spanyol sonka gyáros, aki magyar sertésfajtákat keresett, kapcsolatba lépett Tóth Péter agrármérnökkel, s elindult az Olmos-Tóth-féle mangalica reneszánsz, amit a hús koleszterintartalmának a köztudatban való téves megjelenése erősített fel. Eltekintve ettől, a mangalica hús igen ízletes, a készítményei számos díjat nyertek.

Méz – az édesítésre és gyógyításra egyaránt használt magyar mézek közül hungarikumnak tekinthető a *medvehagyma-méz* és a *selyemkóró-méz*, valamint az *akácméz*, mivel az Észak-Amerikából Magyarországra került akác olyan jó élőhelyet talált a Kárpát-medencében, hogy képes erdőségeket is alkotni, ami géncentrumára nem jellemző adottság.

Orosházi libamáj – a hizlalt libák mája már a középkorban is a magyar konyha egyik csemegéjének számított. Az alföldi libatenyésztés és feldolgozás egyik legnagyobb központja pedig hagyományosan, a XVIII. századtól Orosháza.

Óvári sajt – Újhelyi Imre vezetésével dolgozták ki a XX. század elején ennek a legismertebb magyar sajterméknek a készítési módját Mosonmagyaróvárott.

Pálpusztai sajt – kissé ammóniás illatú, „sörkorcsolyás” sajt, amelyet Heller Pál készített először budapesti sajtüzemében 1890-ben; s magáról adta neki a Pál-pusztai elnevezést.

Piros Arany – 1963 óta folyamatosan előállított tubusos fűszerpaprika pép.

Szatmári szilvalekvár – Észak-kelet – Magyarország, de különösen a szatmári, beregi tájegység a szilva (lekvár és pálinka) hazája. A cukor, aroma és tartósítószer nélkül, hagyományos módon főzött lekvár, vagy az előállítás hely nevét (tarpai, beregi, szatmári) vagy a szilvafajta nevét (besztercei, penyig) kapja.

Szegedi (Pick) téliszalámi – Pick Márk (1843-1892) 1869-ben indította el üzemét. Ezt a szalámi fajtát régen csak télen és magas páratartalom mellett tudták előállítani, ezért került az épület a Tisza partjára Szegeden. A hidegfüstölésű, nemes penésszel bevont szegedi szalámi 1900-ban a Párizsi Világkiállításon díjat nyert, írt világszerte ismertté vált.

Szürkemarkarha hús – kizárólag a Magyarországon, külterjes módon tartott szürke szarvasmarha húsa minősíthető így: szárazanyagtartalma magas, faggyútartalma alacsony, íze a vadhúsokéhoz hasonlatos – így minden más szarvasmarhahústól különböző, igazi hungarikum.

Tarhonya – a XVI. század óta a magyar konyha jellegzetes száraztésztája, amely hosszú ideig eltartható így a pásztorok, aratómunkások fő elesége volt.

Nemzetinek tekinthető **ételeinket** az alábbi példák reprezentálhatják:

Bakonyi sertésborda – először a Gundel étteremben készítették a tejfölös, gombás sertésszeletet „bakonyi” módra. Tehát nincs köze a mangalica egyik őséhez, a rómaiakkal a Dunántúlra került Bakonyi sertéshez (amely 1850-ben ki is halt, s állítólag az angol *bacon* /szalonna/ szó is ebből származik).

Bácskai rizses hús – a török eredetű rizses hús magyaros, paprikás, paradicsomos változata.

Csáky rostélyos – Csáky Sándor balatonfüredi mesterszakács készítette először a XX. század elején.

Gulyás – eredetileg birkahúsból készített pörkölt, de az 1850-es évektől, amikor Magyarországon elterjedt a burgonya, krumplival, hagymával és tésztával, kizárólag marhahúsból készített paprikás leves, hiszen a gulyás marhapásztort jelent.

Hortobágyi palacsinta – egy 1939-es Kollmanné-féle szakácskönyvből származik az első leírása, amikor is a tejfölös borjúpaprikást palacsintába töltötték.

Halászlé – a magyarországi hallevések sajátossága a paprika, amely a színükért és csípősségükért felelős. A két alaptípus a *bajai (dunai)* és a *szegedi (tisza)*. A bajai bográcsa befelé ívelő peremű, míg a szegedi kifelé. A dunai halászlé egy ütemben készül gyufatésztával, míg a tiszai nem kerül tészta, és két ütemben főzik; először az alaplé, amelybe később kerülnek a halszeletek.

Jókai bableves – Jókai Mór kedvence balatonfüredi tartózkodása idején a füstölt csülökkel, kolbásszal, zöldségekkel gazdagon főzött bableves.

Lacipecsenye – a szabadtéri, olcsó Lacikonyhákon sült fokhagymás hús elnevezése (*cigánypecsenye*, ha szalonnával sütik). Nevének eredet anekdotája, hogy Dobzse László (II. Ulászló) királyunk annyira elszegényedett, hogy a budai olcsó konyhákra járt étkezni; de a valószínű magyarázat az, hogy június 27 (László nap) után a vidéki udvarházak és háztartások áttértek a szabadkonyhai főzésre sütésre, őszi.

Lángos – a kenyérsütés melléktermékeként, egy-egy darab megkelt tésztát kinyújtva, parázsra dobva megsütöttek és tejföllel reggelire fogyasztották. A Kárpát-medence magyarokta vidékein mindenütt elterjedt.

Palócleves – eredetileg birkahússal, krumplival, zöldbabbal készített leves, melyet Gundel János készített először 1892-ben a „nagy palóc,” Mikszáth Kálmán tiszteletére.

Paprikás csirke – 1830-ban Czifray István szakácskönyvében jelent meg először a tejfölös, paprikás mártással készülő étel receptje.

Pörkölt nokedlivel – marha, sertés, birka és vadhúsokból, eredetileg bográcsban készített paprikás étel, amely az alföldi pásztorkodással kapcsolatban és a lakodalmak révén kezdett el terjedni, és vált nemzeti ételünké.

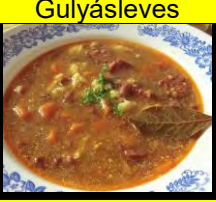
Slambuc – az 1850-es években kezdett el terjedni az Alföldön a pásztorok között a lebbencstésztából, krumpliból és szalonnából álló, bográcsban pirított étel, melyet a teli szájjal evő pásztorok az „ízlik-e?” kérdésre adott rövid válasz után *öhöm*-nek is nevezték.

Székelykáposzta – Székely József és Petőfi Sándor „találmánya,” amikor is a Gránátos utcai Komlóskert vendéglőbe ebédelni mentek, de már csak maradék ételek voltak. Kívánságukra a vendéglős a savanyú káposzta főzeléket a sertéspörkölttel összeöntötte, s később már ezen a néven hivatkoztak az ételre.

Tokány – erdélyi eredetű fűszerezett pörköltféleség szalonnával, tejföllel, gombával. A pörkölttel ellentétben itt nem kockára, hanem csíkokra kell vágni a húsdarabokat. Sok változata ismeretes: csikóstokány, borsos tokány, erdélyi-tokány, Gundel-tokány, stb.

Töltött káposzta – a káposzta középkori magyar konyha egyik legnépszerűbb zöldsége volt. A Zrínyi-család XVII. században írt és kéziratban fennmaradt szakácskönyvében így írnak róla: „A káposztás hús Magyarország címere.” A töltött káposzták változatai közül külön kiemelhető a Kolozsvári töltött káposzta.

Újházi tyúkleves – Újházi Ede színész találmánya, a csirkeaprólékkal, zöldséggel, tésztával „gazdagon” főzött leves, melyet a Gundel konyhájában állítottak elő tiszteletére.

				
Töltött káposzta	Gulyásleves	Bajai halászlé	Szegedi halászlé	Csikóstokány
				
Paprikás csirke	Jókai bableves	Újházi tyúkleves	Palócleves	Csáky rostélyos
				
Székelykáposzta	Lacipecsenye	Lángos	Slambuc	Bácska rizseshús
				
Bakonyi sertésborda	Hortobágyi húsos palacsinta	Pörkölt (sertés/marha/borjú)	Tökös-mákos rétes	Hízott libamáj

Képek forrása: Internet

TOP 20 Néhány „nemzeti,” kifejezetten magyar eredetű népszerű ételünk

A bundás kenyér, csülök Pékné módra, disznósajt, dödölle, hurka, gömböc, pacalpörkölt, rácponty, túrós csusza, paprikás krumpli stb. – a közvélemény szerint bármennyire is magyar nemzeti ételeknek tekinthetők, nem magyar eredetűek, más népek konyháiban is népszerűek voltak a múltban is.

Egy 2012-es, országos, internetes szavazás eredményeképpen a **Top 10** magyaros, vagy „nemzeti” ételünk nagyrészt tükrözi a „nemzeti” vagy „magyaros” ételeinket. (1) Hortobágyi palacsinta, (2) Gulyásleves, (3) Halászlé, (4) Jókai bableves, (5) Újházi húsleves, (6) Pörkölt, (7) Paprikás csirke galuskával, (8) Paprikás krumpli, (9) Töltött káposzta (10) Rétes.

Ha nemzeti **édességekre** gondolunk, az alábbi példákat sorolhatjuk:

Dobostorta – Dobos C. József (1847-1924) 1884-ben alkotta meg azt az olvasztott vajkrémes piskótalapból és vajas csokoládékrémrel töltött, égetett cukorral fedett tortáját, amely fadobozokba csomagolva igen divatos lett; s a karamellborítás miatt a benne lévő krém tovább volt eltartható.

Drazsé – a csokoládéba mártott golyócskák Gerbaud Emil találmányai.

Erdőhorváti pereg – a zempléni hegyek között található kis falu a nem zavarosodó, fehér (tokaji) boráról, és a hónapokig frissen maradó peregéről nevezetes.

Gerbaud szelet – lásd: zserbó.

Grillázstorta – már egy 1795-ös komáromi szakácskönyv is leírja a magyarországi – elsősorban a vidéki – esküvők elmaradhatatlan, égetett cukorból és dióból készített, emeletes tortáját.

Gundel palacsinta – Gundel Károly (1883-1956) tette világhírévé a városligeti Gundel éttermet, melyet 1910-ben vett át apjától. A diós, citromhéjas, mazsolás töltésű és csokoládékrémes öntetű palacsinta a „palacsinták királya.”

Indiáner – Pálffy Ferdinánd bécsi színházigazgató, az 1800-as évek elején egy amerikai indiánt szerződtetett, aki ezzel a piskóta alapú, tejszínnel töltött és csokoládémázzal bevont újfajta süteménnyel kínálta fellépés előtt a nézőket.

Konyakos meggy – Gerbaud Emil cukrász találmánya a csokoládéval bevont, konyakkal és meggyel töltött bonbon, ami az egyik legjellegzetesebb magyar édesség.

Kürtöskalács – jellegzetes székely eredetű édes tészta, amelyet a kályhacsőről (kürtőről) neveztek el így, mivel valamilyen sütőfára, vagy dorongra tekerve sütötték a tésztát, s kívül cukrot karamellizáltak rá.

Madártej – bár igen népszerű, és elnevezése után magyarnak tűnő édesség, nem „hungarikum;” a francia, angol, spanyol konyha „úszó habsziget” néven ismeri. Hasonlóképpen *nem* „hungarikum,” bár szintén szinte nemzeti ételnek számít a *csöröge fánk*, a *rétes*, a *birsalmasajt*, vagy a *mákos guba*.

Mézeskalács – Debrecenben már 1713-tól önálló mézeskalácscéhek működtek. Eredeti magyar édesség a „vert mézes,” melynek tésztáját verőfában formálják. A különböző szív, huszár, galamb alakú, díszített, színezett tészták voltak Magyarországon a leggyakoribb vásárfiák, nem csak édességként, hanem dekorációként és emlékként is szolgáltak.

Minyon (Mignon, vagy Kugler) – Kugler Henrik (1830-1904) a legismertebb magyar cukrász, aki 1852-ben vette át a későbbi Gerbaud cukrászdát Pesten, a Vörösmarty téren. A Kugler 1858-ban jelent meg, s később a csomagolás papírkosárkája után kapta a mignon, vagy minyon elnevezést. József Attila Kedves Jocó című versében így tesz róla említést: *De szeretnék gazdag lenni, / Egyszer liba sültet enni, / Jó ruhában járni, kelni, / S öt forintért Kuglert venni.*

Pozsonyi kifli (mákos/diós) – a hajlított alakú töltött sütemény, a *beigli* nem „hungarikum;” sziléziai német eredetű (*beugel*). Viszont a régi pozsonyi (német) pékek már 1559-től készítették a kifejezetten patkó alakú töltött kiflit, amely így a történelmi Magyarország területéhez köthető specialitás.

Rákóczi túrós – Rákóczi János (1897-1966) a lillafüredi Palotaszálló és a budapesti Gellért szálló neves mesterszakácsa az 1958. évi brüsszeli világkiállításon mutatta be a később róla elnevezett cukros, tojáshabos, túrós süteményt.

Rigójancsi – Rigó Jancsi (1859-1899) cigányprímás készítette először ezt a csokoládés, piskótás, tejszínhabos süteményt egy cukrász barátjával 1896-ban a menyasszonyának.

Somlói galuska – a Gundel étterem főpincére, Gollerits Károly készítette először, az 1950-es években, s 1958-ban a brüsszeli világkiállításon díjat is nyert vele. Piskótátésztából, dióval, rummal, tejszínnel és csokoládékrémmel készül. Nevét a Főti Somlyóról kapta (ahol készítője élt), nem a dunántúli Somló-hegyről.

Szaloncukor – a „szalonzukkedli” – ahogy Jókai nevezte –, a német fondantcukor magyarosított, papírba csomagolt változata, amely az 1850-es évektől kezdett el terjedni a módosabb családok szalonjában felállított karácsonyfákra aggatott díszként.

Szamos marcipán – Szamos Mátyás 1986-ban nyitotta első édességüzletét Budapesten, s a vállalkozás már több mint 20 üzlettel és cukrászdával működik; elsősorban csokoládés marcipán különlegességeket gyártanak a márkanév alatt.

Képek forrása: Internet

TOP 20 Néhány kifejezetten magyar eredetű sütemény és édesség

Szerencsi csokoládé – 1923-ban a korábban Temesvároton működő német Stühmer csokoládégyár Szerencsre költözött és ott a svájci Liechti Frigyes vezetésével korszerűsítették. A Boci csokit 1927-től állították elő. 1948-ban államosították, s a Szerencsi elnevezés a csokoládé szinte kizárólagos „márkanéve” lett Magyarországon. 1973-

ban a gyárnak 2400 dolgozója volt. A rendszerváltás piacnyitása után már 1991-ben megvásárolta a gyárat a svájci Nestlé, s ez hamarosan a globalizáció áldozataként – mint szinte az összes cukor-, cement- és konzervgyárunk – bezárt. Így gyakorlatilag az uniós csatlakozásunk érdekében, az uniós „közteherviseléshez” Magyarország a maga részéről többek között a híres Szerencsi csokoládé feláldozásával járult hozzá. Ezért a Szerencsi csokoládé már csak a múlt gazdaságtörténeti hungarikuma lehet, jóllehet a márkanév újjáélesztésével a 2010-es évek végén hazai vállalkozók újra kísérleteznek.

Tökös-mákos rétes – a töltelékét (!) tekintve régi, eredetileg nyugat-dunántúli, őrségi specialitás.

Tordai pogácsa – rozslisztból készült, hagyományos helyi desszert a mézzel édesített pogácsa.

Túró Rudi – Mandeville Rudolf, a Budapesti Tejipari Vállalat művezetője az 1960-as években kezdte gyártatni ezt a csokoládéval bevont cukrozott, fűszerezett túró rudat az egykori szovjet (orosz) Eszkimó elnevezésű „szvirok” receptje nyomán.

Vargabéles – erdélyi eredetű édesség, eredetileg valószínűleg a kolozsvári Darvas étterem specialitása; édes túrós tésztával töltött rétestészta.

Zserbó szelet – Gerbaud Emil (1854-1919) svájci származású cukrász, aki Kugler Henriktől vette át a mai Vörösmarty téren álló híres cukrászdát, amely ma is az ő nevét viseli. A diós-mézes Gerbaud (zserbó) szelet örökíti meg nevét.

Nemzeti **italainkra** példák:

Likőrök. Mintegy 40 gyógynövény alkotja annak a gyomorkeserűnek a titkos receptjét, melyet először 1790-ben II. József császár háziorvosa állított elő. Maga a császár adott neki nevet, amikor ezt mondta: *Dr. Zwack, das ist ein **Unicum***. Zwack József 1840-ben nyitotta meg Budapesten a később világhírűvé vált szeszgyárat, ahol több mint 200 féle italt állítottak elő. A szocializmus évtizedei alatt száműzött cég 1989-ben tért haza. A legrégebbi likörgyárat 1839-ben alapították a Braun Testvérek Budapesten. Ennek legismertebb specialitása a tölgfahordóban érlelt, karamellt, citromsavat és gyógynövényeket is tartalmazó **Hubertus**, a vadászok védőszentjéről elnevezett régi magyar szeszecskő. Az 1949. évi államosítása után a Magyar, illetve későbbi nevén a Budapesti Likőripari Vállalat jegyezte, egy olyan új termék mellett, ami szintén országszerte ismertté vált: ez a **Lánchíd konyak**. A rendszerváltás után 1991-ben a céget a Zwack Unikum részvénytársaság vásárolta meg.

Borok. Gröber Jenő **egri** borász legalább háromféle, részben darált, részben szemezt szőlőből készült bor házasításából kísérletezte ki a XX. század elején ezt a vörösbor különlegességet, aminek a nevét – utólag – az 1542. évi egri várostromhoz kapcsolja az eredetmonda, miszerint a törökök úgy gondolták a vörösbort ivó magyar várvedőkről, hogy azok **bikavért** isznak, azért olyan erősek. Szintén a törökökhöz köthető a **tokaji aszú** eredetmondája. Lorántffy Zsuzsanna fejedelemsasszony sárospataki szőlőjében, az 1630-as években a török portyázástól való félelem miatt egyszer későn szüreteltek, majd tufa pincékben tartogatták a szőlőt a feldolgozásig, minek következtében az összeaszott szemekből kvázi véletlenül állították elő azt a magas cukortartalmú, zamatos, erős bort, melynek maga a francia Napkirály, XIV. Lajos adott nevet és rangot, amikor a *Vinum regnum, rex vinorum* (királyok bora, borok királya) jelzővel illette. A badacsonyi **szürkebarát** elnevezés a szerzetesrendek által előállított, gyógynövényekkel is ízesített borokra utal, konkrétan a Burgundiából származó *pinot gries* szőlő esetében. Magyarországon a Temesvár melletti Cseri községben telepedett meg

elsőként a Ferences rend, s a cseri barátok szürke csuhája után nyerte nevét ez a borfajta. A soproni **kékfrankos** vörösborhoz fűződő anekdota arra utal, hogy a soproni gazdák a Napóleonnal érkező katonáknak csak a francia kék színű bankóért akartak bort adni – bár a történet sántít, amennyiben csak 1850 után kezdték el az előállítását. A somlói **juh fark** szőlőből előállított férfias bor a nászéjszakák boraként szokták aposztrofálni, mert a bécsi udvarban tartott Habsburg esküvőkre hagyományosan ezt a borfajtát szállították Somlóról.

Pezsgő. Bár az első magyar pezsgőgyárat 1825-ben alapították Pozsonyban, a pezsgőgyártás fellendülését az 1882-ben Budafokra települt **Törley** Józsefnek köszönhető, amikor is 1887-ben Budapest lett a Borok és Pezsgők Nemzetközi Városa. Az Etyeki-dombvidék szőlőit feldolgozó, 1950-ben államosított budafoki gyár mellett az 1970-es években több magyar pezsgőgyár is megnyílt, például Izsákon, Balatonbogláron, Hosszúhegyen. A klasszikus hungarikumnak számító Törley pezsgő előállítása 1997-ben külföldi érdekltségbe került Henkel-Söhnlein Hungária Kft néven.

Pálinkák. A **pálinka** – akkoriban még az „élet vize” (*aqua vitae*) néven – az 1300-as évek során kezdett terjedni Magyarországon. Olyan népszerű itallá vált, hogy előállítása és árusítása 1850-től állami, azt megelőzően földesúri monopólium volt. 2002 óta csak a 100 %-ban gyümölcsből, hozzáadott cukor nélkül előállított, és legalább 37,5 %-os alkohol tartalmú ital viselheti a pálinka nevet, amelyet csak a Magyarországon, és mellette még négy osztrák tartományban állíthatnak elő ilyen megnevezéssel. A már korábban említett kajszibarack, szilva, alma, körte, meggy, törköly mellett népszerű a dióból, eperből és erdei gyümölcsökből előállított ital is. Legismertebb hungarikum talán a szilvórium és a „fütyülő” barack.

Szódavíz. A Jedlik Ányos, a „villanydelejes forgony” (dinamó) mellett 1829-ben kidolgozta a szénsavval dúsított víz – a **szódavíz** – és a szódásüveg gyártását. 1841-ben nyílt meg a világ első szikvízüzeme Budapesten. A **fröccs** (eredetileg *Spritzer*) szintén Jedlik „találmánya,” bár a nevet Vörösmarty Mihály adta. A bor és a szóda aránya lehet 2:1 (*nagyfröccs*), 1:2 (*hosszúlépés*), 1:1 (*kisfröccs*), 3:2 (*házmester*), 6:4 (*polgármester*) és 9:1 (*Krúdy-fröccs*) – mind hungarikum.

Ásványvizek. Hazánkban mintegy 500 olyan kút van, amely ásványvizet (literenként 200 milligrammnál több oldott ásványi anyagot tartalmazó vizet) ad. Ezek közül 120 forrás vize minősített ásványvíz, melyek közül mintegy 50-et palackoznak is. Ezek közül néhány országosan ismert példa: *Apenta* (dél-budai, nyárlőrinci), *Balfi* (balfi), *Borsodi* (edelényi), *Ferenc József* (dél-budai), *Fonyódi* (fonyódi), *Hunyadi* (dél-budai), *Natur Aqua* (zalaszentgróti), *Margitszigeti Kristály* (margitszigeti), *Mira* (jászkarajenői), *Mizsei* (lajosmizsei), *Mohai Ágnes* (mohai), *Óbudai Gyémánt* (óbudai), *Parádi* (parád-sasvári), *Pápai Vajna* (hajdúszoboszlói), *Salvus* (bükkszéki), *Szentkirályi* (szentkirályi), *Theodóra*, (kékkúti), *Visegrádi* (visegrádi). A határon túlról széles körben ismert az erdélyi borszéki (*Borsec*) víz. Mindegyik más-más ásványi anyag összetételű és koncentrációjú, fogyasztása ennél fogva más-más élettani hatást válthat ki – elsősorban az emésztőrendszerben. Ezért javallott a különféle ásványvíz típusok fogyasztását időközönként változtatni, cserélni. Az Európai Unióban kitermelhető és forgalmazható ásványvizek listáját a 2009/54/EC direktíva határozza meg. Nemzetközi nagydíjakat elnyert ásványvizeink: az üllői *Acqua Optima* (2012), a debreceni *Ave* (2005), az albertirsai *Veritas Gold* (2006, 2007, 2008) és a Szentkirályi (2004). Magyar termék nagydíj nyertesek: a bicskei *Vivien* (2003) és a Balfi (2005).

Sörök. A hazai sörgyártás „ásza” a **Soproni** (1895-ben alakult, az államosítás és a privatizációk után 2007-től a *Heineken* érdekeltség, melynek a telepei Sopronban és Martfűn találhatók); a **Borsodi** (1973-ban alakult a Hernád menti Böcsön, s a rendszerváltás után több privatizáción túlesve 2012-től az amerikai *Molson Coors* érdekeltség tagja); a **Kőbányai**. (1854-ben alapította Schmidt Péter, s 1862-ben a Dréher Antal tulajdonába kerül, és nemzetközi hírnévre tesz szert; az 1948-as államosítás után 1993-ban a multinacionális *South African Breweries*, a SAB érdekeltségébe kerül; s 1997-ben veszi fel ismét a Dreher márkanevet).

				
Ha tokaji, akkor: Aszú	Ha egri, akkor Bikavér	Ha debői, akkor Hárslevelű	Ha móri, akkor Ezerjő	Ha soproni, akkor Kékfrankos
				
Ha sómlói, akkor Juhfark	Ha badacsonyi, akkor Szürkebarát	Ha szekszárdi, akkor Kadarka	Ha villányi, akkor vörösbor (Oportó)	Ha pezsgő, akkor Törley
				
Ha homoki szódá- val, akkor Fröccs	Ha gyomorkeserű, akkor Unicum	Ha likőr, akkor Hubertus	Ha kecskeméti pá- linka, akkor barack	Ha szatmári pá- linka, akkor szilva
				
Ha göcseji pá- linka, akkor körte	Ha pannonhalmi pálinka: törköly	Ha sör: Kőbányai	Sör: Borsodi	Sör: Soproni

Képek forrása: Internet

TOP 20 Válogatás a magyar eredetűnek tekinthető italok közül

2.2. Alkotók termékei

Rubik kocka – Rubik Ernő (1944) „Bűvös kockája” egy 1975-ben szabadalmaztatott és 1980-1981-ben világkarriert befutott térbeli logikai játék.

Pető-módszer – Pető András (1893-1967) gyógypedagógus a károsodott idegrendszert, mozgássérült gyermekeket és fogyatékosokat konduktív (rávezetési) módszerrel olyan gyakorlatokat végeznek el, amelyek elősegítik a károsodott idegrendszer önregenerálódását.

Kodály-módszer – Kodály Zoltán (1882-1967) zenepedagógiai rendszere, melynek értelmében már az óvodás kortól a kóruséneklés és a szolmizáció segítségével fejlesztik a fiatalok zenei készségét a népzene és népdalokra építve.

Zsolnai-módszer – alternatív képességfejlesztő, általános iskolai pedagógiai módszer, amely a szellemi és fizikai terhelést arányosan osztja el, a gyerek képességeihez igazítva. Kidolgozója Zsolnai József (1935-2011).

Szektorlabda – Magyar eredetű játék, közismert nevén „gombfoci.” Az 1910-es években terjedt el Magyarországon, a szabályokat Budapesten egységesítették 1958-ban. A Magyar Asztali labdarúgó (később Szektorlabda) Szövetség 1989-ben alakult meg. A világon mindenütt a magyarok terjesztették el. A turul (röptenisz), a baseball-ra emlékeztető méta és a baranta nevű, birkózást, ökölvívást, vívást, lovaglást és íjászatot kombináló küzdősport szintén magyar eredetű újítás, illetve a méta esetében igen régi sport.

Halló – a világszerte mindenütt használatos telefonos bejelentkezés hangja Puskás Tivadar és Edison találmányának kipróbálásakor keletkezett, amikor is Puskás anyanyelvén, a „hallom, hallod?” szavakkal nyugtázta az első telefon összeköttetést 1878 április 2-án. Az angol „hello,” illetve „halló” közvetítéssel terjedt el a világon.

Pulitzer-díj – az USA legrangosabb újságírói kitüntetése, amely amerikai lapoknak dolgozó, amerikai újságíróknak adható cikk, jelentés, fénykép, valamint irodalom, dráma, zene kategóriában. Alapítója a makói származású Pulitzer József (1847-1911).

2.3. Gyógyhatású készítmények

Szent-Györgyi Albert által a szegedi paprikából izolált **C-vitamin** és a **P-vitamin** (1936).

Semmelweis Ignác orvos, a **klórmész-oldatos** fertőtlenítés kötelező bevezetésével (1848) a gyermekágyi láz legyőzője, az „anyák megmentője.”

Béres József által megalkotott immunrendszer-erősítő, a rák elleni küzdelemben is bevetett humángyógyászati készítmény, a **Béres-csepp** (1972).

Somlyai Gábor kimutatta a **csökkentett deutérium** (nehézhidrogén) tartalmú víz rákos sejtek osztódását gátló és leállító hatását. A termék: a *Preventa 105*, amelyet 2007 óta forgalmaznak.

Pemetefű cukorka – *Réthy Béla* (1862-1935) gyógyszerész által alkotott, légúti megbetegedésekre is jótékony hatású, gyógyfüveket tartalmazó, korong alakú cukorka az 1896-os Millenniumi Kiállításon oklevelet nyert.

A *Majorana hortensis*, azaz **kerti majoránna**. A magyar kerti majoránna minőséget jelent: „*Ungarische echte gezebelte Majoran*” néven ismert a világban. Híre nagyrészt a Duna partján Tolna és Bács-Kiskun megyében Uszód központtal a termőtáj ökológiai adottságainak köszönhető. Már 1533-ban leírták különleges minőségét, ízesítő- és gyógyhatását.

Kölni. Rozmaringból és más gyógynövényekből készítettetett kivonatot Erzsébet királyné, Nagy Lajos királyunk anyja, Károly Róbert özvegye Visegrádon. A kivonat receptje a karthauzi szerzetesekhez került, akik 1792-ben egy kölni városi elöljárót ajánlékoztak meg vele, *aqua reginae Hungariae* néven. A Kölnben ezután kereskedelmi forgalomba is kerülő illatosító szert Napóleon francia katonái kezdték el „kölni” víznek (*Cologne*) nevezni.

2.4. Feltalálók találmányai

A magyar feltalálók a golyóstolltól a helikopteren és a számítástechnikát forradalmasító újításokon át a hadiipari csúcstechnológiáig a világ élvonalában találhatók. Az alábbi gyűjtemény olyan hungarikumokat tartalmaz, amelyekről sok esetben – sajnos – még mi, magyarok sem tudunk.

Képek forrása: Internet

Magyarok által, vagy magyarok közreműködésével létrejött fontosabb találmányok

Asbóth Oszkár	–	Helikopter
Balogh Tibor	–	Holo-vízió (3D megjelenítő)
Bánki Donát és Csonka János	–	Porlasztó
Bíró László József	–	Golyóstoll
Bláthy Ottó és Déri Miksa és Zipernowsky Károly	–	Transzformátor
Eötvös Loránd	–	Eötvös-inga
Fonó Albert	–	Sugárhajtómű
Gábor Dénes	–	Holográfia
Hevesy György	–	Hafnium és izotóp diagnosztika
Illyés Miklós	–	Arteriográf (érvizsgáló)
Jánosi Marcell	–	3,5" FDD (flopi lemez)
Jedlik Ányos	–	Dinamó (E. W. Siemens szabadalmaztatta)
Jedlik Ányos	–	Szódavíz (szabadalmi oltalom nélkül)
Jendrassik György	–	Jendrassik-gázturbina
Kabay János	–	Morfin előállítás mákból
Kemény János	–	Basic számítógépes nyelv
Mihály Dénes	–	Hangosfilm
Neumann János	–	Neumann-elvek a számítástechnikában

Puskás Tivadar	–	Telefonközpont
Simonyi Károly	–	Microsoft Word és Excel
Simonyi Károly	–	Részecskegyorsító
Szilárd Leó	–	Nukleáris láncreakció
Szilárd Leó és Wigner Jenő és Teller Ede		
Teller Ede	–	Atombomba
Teller Ede	–	Hidrogénbomba

2.5. Nobel díjas szakterületek

Ha valakikre, úgy a magyar Nobel-díjasokra igaz, hogy „senki sem próféta a saját házában.” Az alábbi összeállítás az 1900 óta adományozott Nobel-díj magyar származású tudósait sorolja fel. Elöljáróban megjegyzendő, hogy eredményeikkel ezt a nemzetközi elismerést bőven kiérdemlő, de nem díjazott tudósaink: *Eötvös Lóránd*, *Polányi Mihály*, *Szilárd Leó*, *Kármán Tódor* és *Teller Ede*.

Lénárd Fülöp – pozsonyi születésű, Eötvös Lóránd tanársegédje volt és **1905**-ben kapott fizikai Nobel-díjat a katódsugárzással kapcsolatos eredményeiért.

Bárány Róbert – bécsi születésű, magyar származású orvos, aki az I. világháború után Svédországban telepedett le. **1914**-ben az egyensúly szerv élettani kutatásaiért kapta a díjat.

Zsigmondy Richárd – bécsi születésű, magyar származású vegyész, aki a kolloidkémiai kutatási eredményeiért lett díjazott **1925**-ben.

Szent-Györgyi Albert – budapesti orvos, akit külföldről 1930-ban hívtak vissza a szegedi egyetemre; a Nobel-díjat a biológiai égeszfolyamatok kutatása és a C-vitamin felfedezése miatt **1937**-ben. A II. világháború után az USA-ba távozott.

Hevesy György – budapesti vegyész, aki 1919-ben Dániába, később Svédországba menekült. Kémiai Nobel-díjat kapott **1943**-ban a radioaktív izotópok indikátorként való alkalmazásáért.

Békésy György – budapesti kutatóorvos, aki a II. világháború után az USA-ba távozott. A díjat a fül hallóidegeiben létrejövő ingerületek fizikai mechanizmusának a felfedezéséért kapta **1961**-ben.

Wigner Jenő – budapesti vegyészmérnök, aki már 1930-ban az USA-ba távozott. Megosztott fizikai Nobel-díjat kapott **1963**-ban az elemi részecskék elméletében a szimmetriaelv felfedezéséért.

Gábor Dénes – budapesti kutatómérnök, aki Angliában dolgozott. **1971**-ben fizikai Nobel-díjat kapott a holográfia módszerének a felfedezéséért.

Friedman, Milton – brooklyni születésű közgazdász, akinek szülei mindketten beregszásziak voltak. A fogyasztói analízis és a pénzügyi elméletek kutatása során elért eredményeiért **1976**-ban kapott díjat.

Gajdusek, Carleton – New York állambeli, Yonkers-i születésű orvos, akinek szülei Nyitra vármegyéből, illetve Debrecenből származtak. **1976**-ban kapott megosztott orvosi Nobel-díjat a zárt közösségekben terjedő járványokkal kapcsolatos kutatásaiért.

Wiesel, Elie – máramarosszigeti születésű irodalmár. Iskoláit Debrecenben végezte. A deportálást túlélve Franciaországban és az USA-ban dolgozott. **1986**-ban kapott Nobel békedíjat a fajgyűlölet, az erőszak és az elnyomás elleni tevékenységéért.

Polányi, John – berlini születésű, magyar származású vegyész. Iskoláit Angliában végezte, majd Kanadában dolgozott. **1986**-ban kapta a díjat az elemi kémiai folyamatok dinamikájával kapcsolatos felfedezéseirért.

Oláh György – budapesti vegyészmérnök, aki az 1956-os forradalom idején az USA-ba távozott. **1994**-ben kapott kémiai Nobel-díjat a szénhidrogén előállításával kapcsolatos eredményeiért a karbo-kationok kémiájában.

Harsányi János – budapesti gyógyszerész, közgazdász, aki 1950-ben hagyta el az országot és az USA-ban tanított. **1994**-ben kapott közgazdasági Nobel-díjat a nem kooperatív játékelmélet területén elért eredményeiért.

Kertész Imre – budapesti születésű író, aki gyerekkorában túlélte a deportálást, s Magyarországra visszatérve irodalmi munkásságot folytatott. Az irodalmi Nobel-díjat nem utolsó sorban az 1975-ben megjelent Sorstalanság című regényéért kapta **2002**-ben.

Herskó Ferenc **2004**-ben kapott kémiai Nobel díjat. A karcagi születésű, 1950-ben Izraelbe vándorolt tudós a test fehérjéinek a lebomlásával kapcsolatos kutatásaiért kapta a díjat egy izraeli és egy amerikai munkatársával közösen.

Képek forrása: Internet

A magyar származású Nobel-díjasok

Felfedezők

Itt említhetők meg a magyar nemzetiségű felfedezők, akik az egyetemes kultúrához, Földünk megismerése révén járultak hozzá. Ilyenek például a neves Ázsiakutatók, mint: **Julianus barát**, a világhírnevet szerzett **Körösi Csoma Sándor**, **Vámbéry Ármin**, **Stein Aurél**, **Germanusz Gyula**. A híres Afrika kutatók és felfedezők, mint: **Teleki Sámuel**, **Magyar László**, **Almási László** és **Sass Flóra** (Lady Baker). A nagy vadászírók és utazók, mint **Széchenyi Zsigmond** és **Kittenberger Kálmán**. Az Amerika-utazó **Xantus János**, akiről Old Shatterhand alakját mintázta Karl May és a világ-utazó **Jelky András**, a „hét tenger vándora,” vagy **Benyovszky Móric**, a Kamcsatkát és Madagaszkárt megjárt kalandor, a madagaszkári „államalapító.”

3. Szociális – kulturális nemzeti értékek

3.1. Épített örökség

UNESCO Építészeti Világörökség magyarországi részei a III/1.3. fejezetben már szerepelnek (Budai Várnegyed és a pesti Duna-korzó az Országházzal, az Andrássy úti palotasor az Operaházzal a millenniumi kis földalattival és a Hősök terével, a Pannonhalmi Bencés apátság épületegyüttese, a Pécsi belváros és ókeresztény sírkamrák, valamint a Hollókői skanzen). Ezeken kívül még számos építészeti érték említhető. Budapesten például a Szent István bazilika, a Nemzeti Múzeum épülete, a Lánchíd, továbbá a műemlékekben gazdag Kerepesi temető, a Nemzeti Sírkert. Kecskeméten a Cifra Palota, Szegeden a Dóm, Debrecenben a Nagytemplom, Esztergomban a Bazilika. A budai várhoz hasonlóan látványos középkori belvárosokkal rendelkezik Sopron és Kőszeg, valamint Veszprémben a Vár.

Az ókori (vaskori földvárak, római maradványok) és középkori (román templomok, török kori emlékek, várromok) mellett barokk, klasszicista, romantikus, neoreneszánsz, eklektikus és szecessziós stílusú középületek, templomok, kastélyok és lakóházak jellemzik Magyarországot műemlékek terén.

Műemlékekben leggazdagabb városaink Budapest után, sorrendben: Sopron, Győr Szombathely, Kőszeg, Pécs, Kaposvár, Esztergom, Székesfehérvár, Veszprém, Pápa, Várpalota, Eger, Miskolc, Debrecen, Szeged, Tokaj, Nyíregyháza, Nyírbátor, Sárospatak, Pásztó, Kecskemét, Kalocsa, Szentés, Hódmezővásárhely, Baja és Szentendre.

Kastélyok, kúriák

A magyar arisztokrácia fennmaradt, mintegy **700** egykori lakóhelye ma általában középület, múzeum, rendezvény-helyszín, állami intézmény otthona. Az országosan a legismertebbek közül néhány példa: a **fertői Esterházy** kastély, a **keszthelyi Festetics** kastély, a **nagycenki Széchényi** kastély, a **martonvásári Brunszvik** kastély, a **gödöllői Grassalkovich** kastély, az **edelényi Coburg** kastély, a **Szabadkígyósi Wenckheim** kastély és a **lillafüredi Palotaszálló**.

Kép forrása: Internet

Az edelényi L'Hullier Coburg kastély

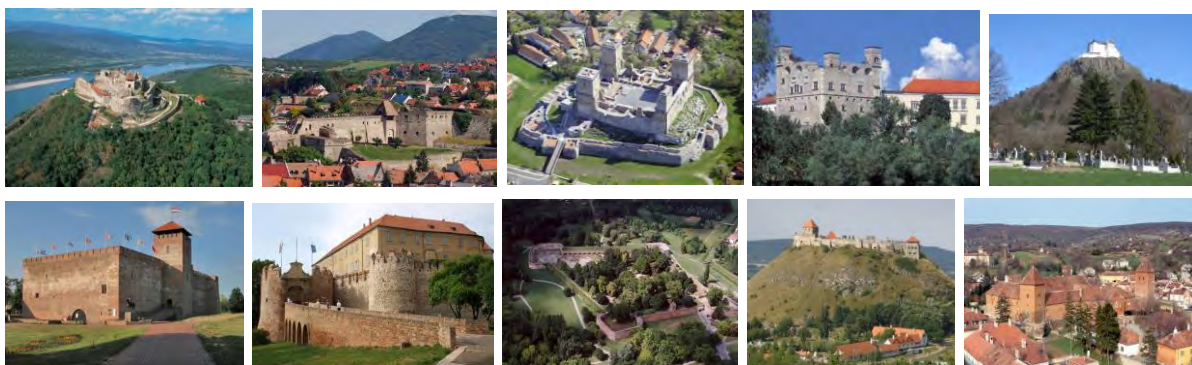

Kép forrása: Internet

A Lillafüredi Palotaszálló, amit a Tatra füredi patinás nyaralók trianoni elvesztéséért, kárpótlásként építtetett a magyar arisztokrácia a gyönyörű bükki környezetben.

Várak, várromok

A tatárjárásnak „köszönhetően” IV. Béla a második honalapító elrendelte a mélységi védelmi funkció kialakítását Magyarországon. Ennek következményeként minden 10 falu, akárcsak István király idejében templomot, úgy IV. Béla király idejében egy-egy várat kellett, hogy emeljen. Ennek a rendszernek köszönhetően élte túl az ország a török hódítást. A várak egy része el is pusztult a török háborúk idején, nyomtalanul eltűnve, mint Tokaj, Szeged, vagy Szolnok vára. Egy másik részük romosan maradt fenn, s lerombolásukban a kuruc szabadságharcok bázisait elpusztítani igyekvő Habsburgok jeleskedtek. Ezek a felrobbantott várak ma vadregényes kirándulási úti célok, mint például **Regéc, Amadé, Szádvár, Dédes, Ónod, Szarvaskő, Sirok, Salgó, Somoskő, Nógrád, Hollókő, Drégely, Vitányvár, Csókakő, Csesznek, Csobánc, Szigliget, Rezi, Tátika, Somló.**

Képek forrása: Internet

Néhány középkori várromunk: a Visegrádi Fellegvár – csodás panorámával a Dunakanyarra; az Egeri vár – az ország leglátogatottabb múzeumjával. A Diósgyőri „királynék vára” Miskolcon; a magyar szabadság oroszlanbarlangja a Sárospataki vár; a 2018-ban helyreállított Füzéri vár – Észak-Magyarország gyöngyszeme. A Gyulai téglavár. A Siklói vár – a Tenkes kapitánya forgatásának helyszíne; a Szigeti veszedelem helyszíne: Szigetvár. Sümeg – várbjátékok színhelye és végül a Bécset megmentő Jurisics-vár: Kőszegen.

Más részüket többé-kevésbé helyreállították, s ezek idegenforgalmi szálláshelyként, múzeumként, vagy kulturális események, előadások, várjátékok helyszínékként funkcionálnak. Ilyenek például: **Füzér, Gyula, Kisvárd, Sárospatak, Szerencs, Boldogkő, Diósgyőr, Eger, Budavár, Visegrád, Tata, Várgesztes, Várpalota, Veszprém, Nagyvázsony, Sümeg, Sárvár, Simontornya, Szigetvár, Siklós**, és itt említhető a **Zsámbéki** monumentális premontrei templomrom is. Külön kiemelendő **Komárom** vára – úgyis, mint Világörökség várományos hely –, amely védelmi funkcióját tekintve a Duna és a Felvidékről érkező Vág összefolyásánál a világon egyedülálló hely. Komárom városát és várát 39 alkalommal ostromolta meg a török, de soha senki elfoglalni nem tudta. 1849-ben az osztrákok 10 ezer hazafinak adtak menlevelet a vár átadása fejében.

A magyar várromok romantikáját a felvidéki Krasznahorka (ma Szlovákiában), a kárpátaljai Munkács (ma Ukrajnában), a hegyaljai Sárospatak és a Duna-menti Komárom (ma féli Szlovákiában) esetében egy-egy irodalmi idézet is kiemeli:

Képek forrása: Internet

Krasznahorka büszke vára, ráborult az éj homálya. Magas tornyán az őszi szél régmúlt dicsőségről beszél. Olyan kihalt, olyan árva, Krasznahorka büszke vára. A toronyból késő este tárogató nem sír messze. Rákóczinak dicső kora nem jön vissza többé soha. (Népdal)	Rabság bilincseit kerülő magyarság, az egy Munkács várába szorult a szabadság! Kít egy Zrínyi-szívű tartott meg, asszonyosság, hol vagy, s hálát nem adsz, egész magyarság? (Zrínyi Ilona köszöntése)	Kiállt Tokaj vára, jajgat Patak vára kinek most hallatik veszedelmes kára! (Népdal)	Messze földön híres Vég-Komárom vára, minden magyar ember büszkén tekint rája! „Híres Komárom nincs megvéve. Klapka György a fővezére.” (Fel, fel vitézek a csatára)
---	---	---	--

Skanzenek

A falumúzeumok egyedülálló módon mutatják be – és őrzik meg kultúrtörténeti emlékként – egy-egy táj népi építészetét. Az ország legismertebb és több régió építészetét bemutató skanzenje **Szentendrén** található (*Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum*). Hasonlóan nagy kiterjedésű skanzen az **Ópusztaszeri Nemzeti Emlékpark**. Kiseb, egy-egy táj népi építészetére fókuszáló skanzenek: a *Nyíregyháza-sóstói Múzeumfalú*, a *Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény*, a *Vasi Múzeumfalú Szombathegyen*, a *Göcseji Falumúzeum Zalaegerszegen*, az *Órségi Népi Műemlék együttes Szalafő-Pityerszeren*, a *ti hanyi* és a *nagyvázsonyi szabadtéri néprajzi múzeumok* és a világörökségként is számon tartott, és már említett *Hollókői Falumúzeum*. Meg kell még említeni továbbá a *százhalombattai* bronz- és vaskori épületeket, az ősi emlékeket bemutató *százhalombattai Régészeti Parkot* és Veszprémfajsz határában a *baltapusztai római villa rustica* rekonstruált épületegyüttesét.

Szinte élő múzeumfalú **Gömörszőlős**, ahol *É. Kovács László* és lánya *Judit* összegyűjtötték a történelmi Gömör vármegye néprajzi emlékeit. A cigányság integrációjá-

nak érdekes példája **Bódvalenke**, a „freskófalú”, ahol *Pásztor Eszter* kezdeményezésére külföldi és magyar cigány naiv festők dekorálták ki a házak oldalát a cigány kultúra jeleneteit ábrázoló freskókkal.

Képek forrása: Internet

A magyar népi építészet, életmód és népszokások megőrzésének záloga a skanzen, az élő múzeum-falu: Szentendrén, Hollókőn, Nyíregyháza Sóstón, Ópusztaszeren, Szennán, Zalaegerszegen és Szombathelyen.

Képek forrása: Internet

A bódvalenkei „Freskó-falu”

3.2. Kiemelt képzőművészeti alkotások

Zsolnay kerámia – 1853-ban *Zsolnay Miklós* alapította Pécsen a porcelán üzem, amelyet fia, Vilmos virágoztatott fel a fagyálló *pyrogránit* csempék gyártásával, valamint a *porcelánfajsz* előállításával. *Wartha Vince* nevéhez fűződik az egyedülálló *eoizin* máz alkalmazása a kerámiákon, ami világhírnevet szerzett az üzemnek. Hungarikum.

Herendi porcelán – 1826-ban *Stingl Vince* a Veszprém megyei Herenden alapította az üzem, melynek kézzel, művészi igénytel festett virágos, lepkés mintájú termékei világhírűvé váltak, különösen, miután az 1851. évi Világkiállításon maga Viktória királynő is rendelt tőlük egy készletet. 1884-ben állami kézbe került az üzem, ahol 1925 után kisplasztikákat is kezdtek gyártani. Az exportra jelentős mennyiségben termelő gyárat 1993-ban privatizálták, de helyi és negyedrészen állami tulajdonban maradt. Szintén hungarikum.

Ajkai kristály – az 1878-ban *Neumann Bernát* által alapított bakonyi üvegyár ma csaknem kizárólag exportra termel igényes kivitelű káli- és ólomkristály kelyheket, tálat, korsókat és díszmű üvegeket.

Hollóházi porcelán – a Zempléni-hegységben, a mai Magyarország legészakibb fekvésű település köedény-gyárat 1832-ben létesítették. *Istványi Ferenc* irányítása alatt

1860-1902 között a termékek művészi színvonalra emelkedtek, elkezdték a finomkerámia és a porcelán gyártását is. Az államosítás (1948) után 1977-ben Szász Endre festőművész irányításával az üzem termékei visszanyerték művészi kvalitásukat, s sajátos grafikával díszítve világhírnévre tettek szert. Jelenleg (2018) a Szász-féle grafikával ellátott hollóházi porcelán előállítását a gyár és az örökös vitája miatt szünetel. A hollóházi porcelán hungarikum.

Halasi csipke – Európában méltó versenytársa a brüsszeli és a velencei csipkének, több világkiállításon is díjakat nyert. 1902-ben az erdélyi *Dékány Árpád* (1861-1931) és a kiskunhalasi *Markovits Mária* (1875-1954) kezdték el a kunsági népi motívumok megjelenítését a csipkevarrásban. 1952-től háziipari szövetkezetként, 1992-től alapítványi keretek között történik a világhírű hungarikum előállítása.

Nagy magyar festők életművei

2009-ben a Virág Judit Galériában „A 121 legszebb magyar festmény” című válogatás lehet egyik támpontja annak, hogy melyek azok a világhíres művek, amelyeket mindenképpen kiemelt nemzeti értékek a festészetben. A legismertebb festőink:

Markó Károly (1791-1802), **Barabás Miklós** (1810-1898), **Zichy Mihály** (1827-1906), **Than Mór** (1828-1899), **Madarász Viktor** (1830-1917), **Lotz Károly** (1833-1904), **Székely Bertalan** (1835-1910), **Benczúr Gyula** (1844-1920), **Munkácsy Mihály** (1844-1900), **Mészöly Géza** (1844-1887), **Szinyei Merse Pál** (1845-1920), **Paál László** (1846-1879), **Deák-Ébner Lajos** (1850-1934), **Csontváry Kosztka Tivadar** (1853-1919), **Feszty Árpád** (1856-1914), **Rippl-Rónai József** (1861-1927), **Csók István** (1865-1961), **Fényes Adolf** (1867-1945), **Szőnyi István** (1894-1960), **Czóbel Béla** (1883-1976), **Derkovits Gyula** (1894-1934), **Egry József** (1883-1951).

Képek forrása: Internet

Munkácsy Mihály világhírű *Trilógiája*, a magyar és a nemzetközi festőművészet legnagyobb alkotása. 1. *Krisztus Pilátus előtt* (1881). 2. *Golgota* (1884). 3. *Ecce homo* (Íme, az ember 1896.) Debrecen: Déri Múzeum.

Képek forrása: Internet

Egyedülálló festészeti alkotás Feszty Mihály 120 méter (!) hosszú körképe, amely a Vereckei hágónál ábrázolja *A magyarok bejövetele*-t. Ópusztaszer: Nemzeti Történelmi Emlékpark.

Részlet:

A legismertebb magyar festmények közül néhány:

Krisztus Pilátus előtt, Golgota, Ecce Homo (Munkácsy Mihály Trilógiája). **Ásító inas, Siralomház, Vihar a pusztán, Rőzsehordó, Tépéscsinálók, Éjjeli csavargók, Köpülő nő, Honfoglalás, Fasor** (Munkácsy Mihály). **Majális, Pacsirta, Lilaruhás nő, Szerelmespár** (Szinyei Merse Pál). **Magányos cédrus, Zarándoklás a cédrusokhoz Libanonban, Római híd Mostarban** (Csontváry Kosztka Tivadar). **A magyarok bejövetele** (Feszty Árpád körképe). **Budavár visszavétele, Vajk megkeresztelése, Hunyadi László búcsúja** (Benczúr Gyula). **Hunyadi László a ravatalon, Zrínyi és Frangepán a bécsújhelyi börtönben, Zách Felicián** (Madarász Viktor). **Egri nők, II. Lajos holttestének megtalálása, Dobozi Mihály és hitvесе, Zrínyi kirohanása** (Székely Bertalan). **Testvérek, Napszámos, Kosarat vivő parasztlány, Babfejtők** (Fényes Adolf), **Ménés a zivatarban, Fürdő után, Borúra derű** – az MTA emblémájának festménye (Lotz Károly). **II. Rákóczi Ferenc képmása** (Mányoki Ádám). **Hazatérő aratók, Esküvői menet, Baromfivásár, Falu széle** (Deák-Ébner Lajos). **A menyasszony érkezése** (Barabás Miklós). **Diana a vadászaton, Visegrád, Magyar alföldi táj gémeskúttal** (Markó Károly). **Balatoni halásztanya, Faluvége, Vándorcigányok, Balaton öble az akarattyai partokkal, Halászhalkompja** (Mészöly Géza). **Reggel** (Paál László). **Bíró előtt** (Bihari Sándor).

				
Majális (Szinyei)	Budavár visszavétele (Benczúr)	Lilaruhás nő (Szinyei)	Siralomház (Munkácsy)	Szerelmespár (Szinyei)
				
Honfoglalás (rész- let) (Munkácsy)	Zrínyi kirohanása (Székely)	Testvérek (Fényes)	Menyasszony ér- kezése (Barabás)	Magányos cédrus (Csontváry)
				
Faluvége (Mészöly)	Bíró előtt (Bihari)	Ásító inas (Munkácsy)	Ménés a zivatar- ban (Lotz)	Vajk megkeresz- telése (Benczúr)
				
Egri nők (Székely)	II. Lajos holttestének megtalálása (Székely)	Rőzsehordó (Munkácsy)	Hunyadi László a ravatalon (Madarász)	Hunyadi László búcsúja (Benczúr)

Képek forrása: Internet

TOP 20 Néhány, a legértékesebbnek tartott híres magyar festmények közül

Szobrászat

A hazai szobrászat két nagy korszakra osztható, úgymint az államalapítástól a XIX. századig („magyarországi” szobrászat), a második az azóta eltelt időszak, amelynek már nemzeti jellege van („magyar” szobrászat). A legnevesebbek közül néhány: a Gellérthegy tetején álló „Szabadság-szobor” (a béke pálmaágát tartó, 14 m magas női alak) alkotója, **Kisfaludy Stróbl Zsigmond**. A legnagyobb magyar szobor kompozíció egyike a kolozsvári *Mátyás király emlékmű*, alkotója **Fadrusz János**. A budapesti *Hősök terén a történelmi szoborcsoport* tervezője, és nagy részben alkotója **Zala György**. Az Aradon, a magyar Golgotán található kiemelkedő szépségű, mostoha sorsú, allegorikus szoborkompozícióját is Zala György készítette a Magyar Szabadság címmel. A kisplasztikai porcelán másolatokban rendkívül népszerű *Búsuló juhász* alakjának és a budapesti *Petőfi* szobornak a megformázója, **Izsó Miklós**. A városligeti *Anonymus* szobor és a porcelán kisplasztika másolatokban szintén nagyon népszerű *Déryné* c. szobor alkotója **Ligeti Miklós**. Európa legnagyobb bronzmadara a 14 méter széles tatabányai *Turul emlékmű* alkotója **Donáth Ferenc**, aki a Budai Várban lévő turul szobrot is készítette. *Petőfi* mellett a legismertebb magyar köztéri szobrok *Kossuth* Lajost, *Deák* Ferencet, *Széchenyi* Istvánt, *István királyt* és *Rákóczi* Ferencet formázzák. Megemlíthető a *sárospataki Iskola-kert* – mint szobor park – és Budapesten a szocialista periódusban készült politikai témájú, a rendszerváltás után eltávolított köztéri szobrok gyűjteménye, a *Memento Park* a XXII. kerületben.

Képek forrása: Internet

A leghíresebb magyar szoborcsoportok
Mátyás emlékmű (Kolozsvár), Szabadság szobor (Arad), a hét vezér (Hősök tere, Budapest)

Képek forrása: Internet

A leghíresebb magyar szobrok
Szabadság szobor (Gellérthegy), Gábor arkangyal (Hősök tere) és a két legnépszerűbb szobor, melyek porcelán kisplasztikái számos magyar háztartásban megtalálhatók: Déryné (Horváth-kert) és a Búsuló Juhász (Magyar Nemzeti Galéria)

Építőművészet

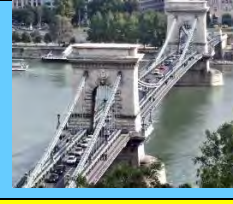
Az ókori és középkori műemlékektől eltekintve a magyar települések épületállományában a XIX. századi klasszicista irányzatú műremekei maradtak fenn **Péchy Mihály** (1755-1819: a *Debreceni Nagytemplom* építője), **Pollack Mihály** (1773-1855, például: a *Nemzeti Múzeum*, a *Sándor palota* a budai Várban, a *Ludovika* az Orczy-kertben) és **Hild József** (1789-1867, például: az *Esztergomi bazilika*, a *Szent István bazilika*, az *egri székesegyház*) művészetében. A XIX. század közepén megjelent a romantika hatása, melynek mestere **Feszti Frigyes** (1821-1884, például a *Vigadó*, a *Kálvin téri templom*) volt. Szintén a romantikából táplálkozott a dualizmus legjelentősebb építész-e, **Ybl Miklós** (1814-1891, például: az *Operaház*, a *Károly palota* és a *Fővámház* – a mai Corvinus Egyetem) neoreneszánsz művésze. A neogótika, neoromantika és a neobarokk legismertebb képviselői **Schulek Frigyes** (1841-1919, például a *Halászbástya*, a *János-hegyi kilátó*, a *Iőcsei Városháza*, a *jáki templom*) és **Steindl Imre** (1839-1902, például az *Országház* – Európa és talán a világ legszebb parlamenti épülete – és a *Rózsák terei Szent Erzsébet templom*) voltak. A különféle stílusokat ötvöző századfordulós eklektikus építészet mellett **Lechner Ödön** (1845-1914, például: *Iparművészeti Múzeum*, a *Postatakarékpénztár*, a *kőbányai Szent László templom*, a *Kecskeméti Városháza*, a *Szegedi Városháza*) hozta létre a sajátos magyar népi építészeti formakincs elemeit felhasználva a magyar építészeti szecessziót. Ennek legszebb hazai példája a kecskeméti *Cifrapalota* (Márkus Géza).

A XX. század elején megjelentek a Bauhaus eszmék a magyarországi építészetben (például a régi *Ferihegyi repülőtér*, a *Városmajori Plébánia templom*). A II. világháború után a szocialista realizmus eklektizáló klasszicizmusban nyilvánult meg (például a *Műszaki Egyetem „R” épülete*, vagy a *gödöllői Víztorony*). 1956 után megjelent az építészetben a funkcionalista, előre gyártott betonelemekkel operáló tevékenység, melynek eredményei a nagy panel lakótelepek (például Békásmegyer, Káposztásmegyer, Leninváros – a mai Tiszaújváros, Dunaújváros, Kazincbarcika, Komló lakótelepei, az úgynevezett „szocialista” városok. A művészeti igényt a századfordulón **Makovecz Imre** (1935-2011: például a *piliscsabai egyetemi campus* épületei, a *paksi Szentlélek templom*, a *sárospataki művelődési ház*, a Sevillai Világkiállítás *Magyar pavilonja*, fürdőépületek, templomok, középületek szerte az országban) és követői valósították meg, az úgynevezett organikus építészettel.

Kép forrása: Internet

A magyar Országház – sokak szerint a világ legszebb parlamenti épülete

				
Debreceni Nagytemplom	Egri székesegyház	Esztergomi bazilika	Fertődi Esterházy kastély	Gödöllői Grassalkovich kastély
				
Halászbástya (Budavár)	Iparművészeti múzeum (Bp)	Kassai Szent Erzsébet dóm	Kecskeméti Cifrapalota	Keszthelyi Festetics kastély
				
Lánchíd (Budapest)	Mátyás templom (Budavár)	Nemzeti múzeum (Bp)	New York palota (Budapest)	Nyugati pályaudvar (Bp)
				
Operaház (Budapest)	Szent István bazilika (Bp)	Szegedi dóm, fogadalmi templom	Vásárcsarnok (Vámház körút)	Zsinagóga (Dohány utca)

Képek forrása: Internet

TOP 20 A magyar identitást talán leginkább kifejező 20 épített értékünk

Megjegyzések: a kassai dóm altemplomában található II. Rákóczi Ferenc és anyja, Zrínyi Ilona – magyar szabadsághősök – sírja. A Nyugati pályaudvart a francia Eiffel tervezte; a Dohány utcai zsinagóga a legnagyobb zsidó imaház Európában.

Képek forrása: Internet

Magyar érték: Makovec Imre építőművészi életműve és iskolája

3.3. Múzeumok, gyűjtemények

Magyarországon 223 múzeum és művészeti galéria működik. **Budapesten** a római kori maradványokat bemutató *Aquincum*, a *Magyar Nemzeti Múzeum*, a *Szépművészeti Múzeum*, a Várban a *Nemzeti Galéria*, a *Néprajzi Múzeum*, a *Budapesti Történeti Múzeum*, az *Iparművészeti Múzeum*, a *Közlekedési Múzeum* és a *Természettudományi Múzeum* említhető példaként és a legújabb kori történelemmel kapcsolatosan a *Szoborpark*. **Egerben** az *Egri Vármúzeum* az ország egyik leglátogatottabb múzeuma. **Győrben** az *Egyházmegyei Kincstár*, a *Könyvtár és Kőtár*, a *Városi Művészeti Múzeum*, a *Széchenyi Patikamúzeum* és a *Xantus János Múzeum* emelhető ki. Nagyvárosaink között **Pécsett** a *Vasarely Múzeum*, a *Csontváry Múzeum* és a *Zsolnay Múzeum* említhető. **Debrecenben** a *Déri Múzeum* és a *Munkácsi Gyűjtemény*, **Szegeden** a *Móra Ferenc Múzeum*. **Esztergomban** a *Keresztény Múzeum*, a *Főszékesegyházi Kincstár*, a *Duna Múzeum* és az *Esztergomi Vármúzeum*. **Szentendrén** a *Kovács Margit Múzeum*, a *skanzen*, és a *Muzsikáló Múzeum* a legismertebb. Megemlíthető még **Kaposvárott** a *Rippl-Rónai Múzeum*, **Gyulán** a *Corvin János Múzeum*, **Hódmezővásárhelyen** a *Tornyai János Múzeum* és az *Alföldi Galéria*, valamint **Szentesen** a *Kosztai József Múzeum*. A kisebb települések műemléki értékeire lehet példa **Oroszlány** külterületén, Majkon, a *kamalduli remeteházak* műemlék együttese, a Duna-Tisza közén, **Hajóson** a *pincesor*, vagy a detki szélmalom a Bakonyban.

3.4. Néprajzi, népművészeti értékek, népmesék

A magyar **néprajz** többféle megközelítésben osztályozza a tájegységekhez köthető értékeit, amelyeket általában hungarikumnak kell tekintetünk, még abban az esetben is jellegzetesek, ha pl. cigány vagy sváb népviseletről, népszokásról beszélünk, hiszen például a budakeszi, a solymári, a pilisvörösvári vagy a pilisszentiváni svábság nem csak szokásaiban, de még nyelvjárásaiban különbségeket mutat fel, annak ellenére, hogy németföldről „importált” hagyományokról van szó. A néprajzi értékek felölelik a földrajzi helyekhez köthető népszokást, népviseletet, népművészetet, népi használati tárgyakat és készítésüket, valamint a népi építészetet. Nagyvonalakban négy nagy néprajzi régiót,

ezekben belül számos tájegységet különböztetnek meg, úgy, mint: **Dunántúl** (például Zala megye északi részén a *göcseji*, Vas megye déli részén az *őrségi*, Győr-Sopron-Moson megye déli részén a *kapuvári*, Zala megye déli részén és a Muraközben a *hetési*, Baranya megye déli részén az *ormánsági*, Tolna megyében a *sárközi*, Somogy megyében a *csökölyi* viselet). **Felvidéki** (Nógrádban és a Felvidéken a *palóc* (a képen fent), Nógrád megyében a *karancssági* és a *bujáki*, Borsod megyében a *matyó*, Szlovákiában a *csallóközi* viselet). **Alföldi** (a Duna-Tisza közén a *kalocsai*, a *kiskunsági* és a *jászsági*, a Tiszántúlon a *hortobágyi*, a *debreceni* és a *fekete-körösi* viselet). A határon kívül **Erdélyt** is feltétlenül meg kell említeni ehelyütt (például a *székely*, *kalotaszegi*, *korondi*, *barcasági*, *gyimesi*, *csángó*, *hétfalusi*, *mezőszegi*, *torockói* viselet).

Képek forrása: Internet

Magyar nemzeti értékünk a gazdag népviseleti hagyomány, mint pl. a felső sorban a kalocsai, a kalotaszegi, a matyó, a székely. A középső sorban a sárközi, és az alföldi viseletek. Az alsó sorban az ormánsági, körösvidéki, rábaközi, a palóc és a gyimesi csángó.

A néprajzi tájegységekhez köthető értékek közül néhány már önálló hungarikumként él a köztudatban, mint például a már említett **matyó hímzés és viselet**, a **kalocsai hímzés és viselet**, vagy a **(kiskun)halasi csipke**. De ide tartoznak olyan jellegzetes alkotások, mint a **mohácsi busóálarc**, az alföldi csikós-kellék, a **karikás ostor**, a pásztor gasztronómia nélkülözhetetlen terméke, a **bogrács**, vagy a népi hangszerek közül a jellegzetesen magyar **tárogató** és a **cimbalom**. A tárogató a középkori töröksípból kifejlesztett hangszer, az oboa és a klarinét ötvözete 1896-ból, **Schunda József** fejlesztette a nádnyelves fúvós hangszert. A cimbalom esetében a lábakon álló, pedálcimbalom változata az, amely hungarikum, a amely szintén **Schunda Vencel József** budapesti hangszer gyáros találmánya. A néprajzi értékeknél kell megemlíteni a kultúrtörténeti érdekességet, a **betyárvilágot** is:

Az abszolutizmus korában, a reformkorban és az 1848-49-es szabadságharc leverése után a nemzeti érzelmeket testesítették meg a hatalom ellen lázadó útonálló, kiknek alakja köré a népköltészet, az irodalom is legendákat font többek között Petőfi és Jókai műveiben. Legkiemelkedőbb példák a már-már Robin Hood-i kvalitásokkal felruházott **Rózsa Sándor**, a Szeged környéki betyárfejedeleme, az észak-alföldi, borsodi **Angyal Bandi**, aki nemesember (Ónodi András) léte kedvtelésből betyárkodott inkognitóban. A felvidéki szlovák **Jánosik**, akiből utóbb nemzeti hőst és szlovák szabadságharcost kreált a szlovák kultúrpolitika. A pandúrokat sokszor megrézfáló, Mátra-vidéki, heves vármegyei **Vidrócki Márton** (akinek a nevéből innen a szólásunk, hogy gondtalanul „él, mint Marci Hevesen”), vagy a bakonyi „nehézfiú” – **Sobri Jóska**. A Felső-Tisza-vidék lóköötője, a fiatal és szemrevaló **Bogár Imre** budapesti kivégzése után lett népszerű a magyar betyárvilág ponyvairodalmában.

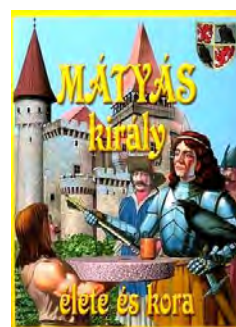

Képek forrása: Internet

A magyar betyárlegendák

Népmesék

A magyar népmesék egy része a magyar nemzet történelméből és mondáiból alakult ki az évszázadok során (Árpád vezér honfoglalása, Lehel kürtje, Botond és a bizánci óriás, Búvár Kund, Szent László király csodatételei, Kinizsi Pál vitézsége). Maga a magyar népmese a germán-latin (német-francia) kultúrkör meséitől eltérően nem tartalmaz tündéreket, manókat, varázslókat, hanem hétköznapi szegény embereket, akikkel a csoda a mágikus képességekkel felruházott állatok vagy tárgyak igazságszolgáltatása révén következik be. A népmesék helyszíne az ismert világ határain túl, az Óperenciás tengeren és az Üveghegyeken túl van. (Óperencia = *ober Emsia*, vagyis a német-holland határnál lévő Ems folyón túli tengeren, az Atlanti óceánon túli ismeretlen világ, illetve a jéggel borított, a napsütésben üveggént csillogó Alpok, az „üveghegyek” hegyláncain túli terület). A magyar népmesékben – a magyar mondáktól elkülönülve – önálló kört alkot az **igazságos Mátyás király** alakja köré szőtt történetek, amelyek világviszonylatban is egyedülállók, talán csak a bagdadi, igazságos *Harun Al-Rasid* kalifáról szóló történetek hasonlíthatók hozzájuk. Kisebb kör a falucsúfoló mesék köre, az „egyszeri” **rátótiakról** (a ketyegő fene, a rátóti csikótojás). Más esetekben népszerű irodalmi művek tettek halhatatlanná történelmi alakot – mint **Toldi Miklóst** –, vagy kitalált figurát, mint **Ludas Matyit**, **János vitézt**, vagy **Háry Jánost**. Más alakok az ősi magyar mondavilág túlélői, mint **Hunor és Magyar**, a **Csodaszarvas**, **Emese álma**, vagy **Fehérló fia**. A magyar népmesekincs megőrzéséhez *Lengyel Dénes*, *Benedek Elek*, *Kriza János*, *Jókai Mór*, *Arany László* gyűjteményei járultak hozzá.

3.5. Hagyományok, ünnepek, fesztiválok

Az UNESCO Párizsban 2003-ban kialakította a globális szellemi kulturális örökség megőrzésének egyezményét, amely értelmében Magyarországon a 2006. évi XXXVIII. törvény a kultúráért felelős mindenkori miniszter hatáskörébe utalta az ebből következő állami feladatok ellátását. A törvény végrehajtása során 2008-ban a megalakult

a Szellemi Kulturális Örökség Magyar Nemzeti Bizottság. A magyar lista szakmai összeállítását az Európai Folklór Központért Egyesület és a szentendrei Szabadéri Néprajzi Múzeum feladata. A szellemi kulturális örökségünk elemeinek nemzeti jegyzékéből 2008 és 2011 között az alábbi értékek kerültek fel az **UNESCO** listára, vagyis nyertek nemzetközi elismerést, mint speciálisan magyar szellemi „világörökségi” értékek, azaz már megválasztott, vagy potenciális hungarikumok:

Mohácsi busójárás, mint maszkos, farsangvégi, télűző népszokás (2008) ami egyben hungarikum is.

A magyar **Népművészet Mestere** díj kitüntetettjeinek tudása és tevékenysége (2008).

A **kunsági birkapörkölt** karcagi hagyománya (2009) – hungarikum.

A **kalocsai élő hagyományok**, úgymint hímzés, viselet, pingálás és tánc (2009).

A **mezőtúri fazekasság** (2009).

Az ősi eredetű magyar **solymászat** (2010) hungarikum.

A kiskunhalasi (**halasi**) **csipkevarrás** élő hagyománya (2010) hungarikum.

A mezőkövesdi és környékbeli **matyó** hímzés és viselet hagyományának megőrzése (2010) hungarikum.

A **mendei pünkösdi templomdíszítés** és tavaszköszöntő egyházi szokás (2011).

A **mohai tikverőzés**, mint maszkos, alakoskodó farsangi szokás (2011).

A bolyi emmausz, **húsvéthétfői népszokások** (2011).

A magyarországi **táncház** módszer, a mint szellemi kulturális örökség megőrzésének eszköze (2012) hungarikum.

A szellemi kulturális világörökségre még számos értékünk alkalmas lehet, és kell, hogy legyen a jövőben. Az évente megrendezett hagyományos kulturális fesztiválok között említhető a budapesti **Tavaszi Fesztivál** programsorozata. Szokások, régi és új keletű fesztiválok, mint például a **tiszai** és a **balatoni halászat**. Földrajzi helymegjelölés nélkül a **disznótor**, a Márton napi búcsú, vagy maga a **névnap** tartás szokása. Szintén jellegzetesen magyar, ősi termékenységi rítusra visszavezethető hagyomány a **húsvét hétfői locsolkodás**, az azzal kapcsolatos vendégjárás.

A legismertebb rendezvények közül meg kell említeni a **Hortobágyi Lovas napokat** és a **Hídi-vásárt**, a **Szegedi Szabadtéri Játékokat**, a **Debreceni Virágkarnevált**, a **Visegrádi Palotajátékokat**, a népművészeket felvonultató **Kapolcsi Művészetek Völgyét** és a Hősök terén a **Nemzeti Vágtát**, pontosabban annak a döntőjét, egy új keletű hagyományt, egy látványos lovas versenyt a magyar „lovas nemzet” kép felélesztése jegyében. A magyarok másik nagy erőssége, a szép lányok és asszonyok tradicionális seregszemléje a **Balatonfüredi Anna-bál**. Itt említhető még a **Gyulai Reneszánsz Karnevál**, valamint a néptánc egyik nagy seregszemléje a **Pécsváradi Leányvásár**. A gasztronómiával kapcsolatos események között kiemelhető a **Békéscsabai Kolbászfesztivál**, a **Szentesi Lecsőfesztivál**, vagy a **Makói Hagymafesztivál**. A borokkal kapcsolatos a **Hajósi Orbán napi Borünnep**, a **Szekszárdi Szüreti Fesztivál**, a **Villányi Borfesztivál** és a **Badacsonyi Szüret**. Budapesten az augusztus 20-i **Szent István naphoz** kötődő ünnepek és a rendkívül látványos, hagyományos **tűzijáték** összekötve a **Mesterségek Ünnepének** színvonalas kirakodóvásárával, valamint a magyarság legjelentősebb – az anyaország határán túli – összejövedele, a pün-

köszdi **Csíkсомlyói Búcsú** szintén „hungarikumnak,” illetve igen fontos nemzeti szellemi értéknek tekintendő. Számítások szerint 2015-ben például 270 ezer magyar vett részt a csíkсомlyói hegynyeregben tartott szentmiséken. Vagyis ez a magyarság legnagyobb tömegrendezvénye.

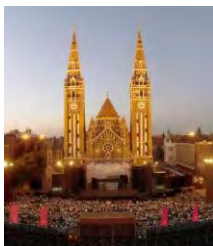
Képek forrása: Internet

A legnagyobb tömegeket vonzó magyar rendezvények: a Csíkсомlyói búcsú Erdélyben (a magyarság legjelentősebb találkozója) és az 1996 óta hagyománnyá vált könnyűzenei világtalálkozó, a szintén százezreket vonzó óbudai Sziget fesztivál.

Képek forrása: Internet

A legelegánsabb patinás rendezvény: a Fűredi Anna-bál; a leglátványosabb: a Szent István napi (augusztus 20-i) tűzijáték Budapesten; a tradíciókat leginkább felújító a Nemzeti vágta döntője a Hősök terén.

Képek forrása: Internet

A legművészibb rendezvény a Szegedi Szabadéri Játékok; a legszín pompásabb a Debreceni Virágkarnevál; a legnépesebb a Hortobágyi Hídi-vásár és Lovasnapok; a legízletesebb a Békéscsabai Kolbász-fesztivál.

Az óbudai Hajógyári-szigeten a **Sziget fesztivál** Európa egyik legnagyobb ifjúsági, könnyűzenei rendezvénye egészen új keletű; 1993 óta rendezik minden augusztusban, először Diáksziget néven, ahová első alkalommal „csak” 43 ezer fiatal látogatott el. 1994-től már *Eurowoodstock*, 1996-2001 között pedig Pepsi Sziget néven rendezték, s csak 2002-től lett Sziget fesztivál, amelyen 2015-ben már 441 ezer fiatal vett részt itthonról és a világ minden tájáról. 1993 óta minden júniusban Sopron is helyt ad egy nemzetközi könnyűzenei fesztiválnak: a **VOLT**-nak. 2007 óta az elektronikus zene kedvelőinek rendezik júliusban a **Balaton Sound** fesztivált Zamárdiban a Balaton mellett.

3.6. Ősi magyar hitvilág, régi hangszerek, történelmi identitás

Természetes, hogy a kereszténység felvétele előtti magyar hitvilág egyedi és csak a magyarokra volt jellemző, tehát mai értelemben nemzeti értéknek tekintendő. E rég letűnt hitvilág „biblikus” rendszerezése nem áll rendelkezésre, így csak elemeiben, illetve egyes népszokásokban és elnevezésekben ismert. Az ősmagyaroknak tulajdonképpen egyistenhitük volt („**Isz-ten**” a magyarokat uraló kazár kagán, s nevének jelenezése ótörök nyelven: „*ősök ura*.”) Az ősök szellemének a tisztelete a **Nap**, a **Hold** és a **tűz**, vagyis a fény tiszteletét is magába foglalta. A tűz táplálása és tisztelete még az őskorból ered, hiszen nehéz volt meggyújtani, s még István király törvényei is felmentést adtak a vasárnapi istentisztelet alól azoknak, akik otthon a tűzre vigyáztak. A Nap (ótörök nyelven *kündü*) a törvényhozó hatalom jelképe volt = kende; a Hold (*dzsila*) pedig a végrehajtó hatalom jelvénye = gyula. Az ősök isten anyja a *Baba Maria*, a kereszténység felvételével könnyen volt azonosítható a Boldogasszonnyal, illetve Szűz Máriával; akárcsak az *Öregisten* a keresztény Úrral. Az égig érő, vagy „**tetejet-len**” fa, az Öregisten és az ősök szellemének a lakhelye egyedül a magyar hitvilágban lelhető fel. A régi magyar hitvilágban is hármasszón volt: a tavaszt jelképező fiatal, akit a fiatal Szűz Máriával azonosított a kereszténységben a magyarság (Kissasszony). A felnőtt nő volt a nyár, az anya (Boldogasszony); míg a telet a vénasszony, a boszorkány képviselte. Ő volt a sötét asszony, régi magyar nyelven „kara-asszony,” s nevéből származik **karácsony** szavunk. A vallást **táltosok** közvetítették, a totemizmus nyomait a magyar hitvilágban a beszélő, repülő **ló**, a *táltos paripa*, illetve a **sólyom**, vagyis a *turulmadár* képviselte.

A mocsári gáz tűzmanója volt a *lidérc*, az ördög a *kaján*, az erdei manó a *csuda*. Az égbolton a Tejút elnevezése volt a *Hadak útja*, melyen Csaba királyfi vezette el a hunok maradványát. Attila sírját is számon tartották, miszerint a hármasszón a Tisza medre alatt van elrejtve a mai Szeged környékén. Ugyancsak vallási jelentősége volt Árpád sírjának, amely állítólag **Óbudán** van. **Csepel**-sziget kultikus jelentősége, hogy sokáig a magyar fejedelmek székhelye és temetkezési helye volt. István király apja, Géza fejedelem tette székhelyét Esztergomba. **Pusztaszer** az első országgyűlés révén vált ismertté a honfoglalás idején. Az országban ezeken kívül két – állítólag – geoenergiával rendelkező ősi hely található: Tápiószentmárton határában az **Árpád-domb**, amelynek geo-mágneses kisugárzása és gyógyító hatása napjainkban nagy hírnévre tett szert; valamint Pilisszentkereszt határában **Dobogókő**, amely a buddhista felfogás szerint, ezoterikus értelemben a Föld „szívcsakrája.”

Lovas íjászat – a magyar „lovas nemzet” kép újjáélesztésével kapcsolatban Kassai Lajos, az ősi íjkészítés és a lovas íjászat sportág hazai megteremtőjének a nevét kell megemlíteni. A 2012-es jordániai lovas íjászat világbajnokságon 20 ország 48 versenyzője közül Kassai lett a bajnok. Ezzel kapcsolatosan meg kell említeni, hogy a Kaposvár szomszédságában, **Kaposmérőn** a Kassai völgyben található az *Ősmagyar Harcászati Bemutatóhely*. A Bodroghözben **Kisrozsivágyon Honfoglalás kori Régészeti Park** található, jurtákkal, veremházakkal és az ősi magyar mesterségeket bemutató műhelyekkel.

A hagyományos **ősmagyar íjászat** képviselője *Mónus József*, aki számos hagyományörző íjász világversenyt nyert meg, és hihetetlen világrekordokat tart távolsági céllovásban.

A tradicionális **magyar hangszerek** a türk és iráni belső-ázsiai népeknél is fellelhetők, nyilván onnan hozták magukkal őseink. Hangkeltő eszköz a **doromb**, amely a dudorászásnak adott rezonanciát, a **kolomp**, amely az állatok nyakába akasztva a rossz szellemeket tartja távol, a **kereplő**, vagy **zúgófa** az ősök hangját utánozta, a **láncos bot**, amely a csörgéssel a regölés kísérőzenéjét adta. Az ütős hangszerek között a **dob**, vagy a ló hátára erősített, nagy **üstdob** a harc kísérőzenéjét adta, illetve félelmet keltett, valamint a **réztányér** (cintányér) és a **köcsögduda**, vagy „bika” néven ismert edényre feszített hártya. A pengetős és vonáshangszerek között van az egyszerű lant a **koboz**, a **tambura**, az asztali tambura, vagy **citera** és az egyszerű **hegedűk**. A fúvós hangszerek közül ősi a játszóluk nélküli furulya, a **tilinkó**, a különféle **sípok**, a bőrtöm-lős **duda** (gajd) és a szarvasmarha szarvából készített **kürt**.

A magyar őstörténet és legendák – a gyökerek – ismerete is a magyar identitás része kell(ene), hogy legyen.

A magyar történelmi identitás része az ősi legendák ismerete: a legendák kódébe vesző Hunor és Magyar, a hun-magyar rokonság származástana és a honfoglaláskori magyar törzsek szállásterületei László Gyula elmélete alapján. A Kárpát-medence közepén a törvényhozó hatalmat képviselő *kendé*-ket adó Magyar, a Csallóközben a Kér, Észak-Dunántúlon a Nyék, Dél-Dunántúlon és Szlavóniában a bírói hatalmat képviselő *horkák*at adó Kürt-Gyarmat, az Alsó-Tiszavidéken a Tarján, a Felső-Tiszavidéken az „erős” Jenő és Erdélyben a végrehajtó hatalmat képviselő *gyulák*at adó Keszi. A magyarokkal bejövő, alán eredetű kabarok (ma palócok) 3 törzse (az Aba, a Bors és az Örs) a Felvidéken; a 300 évvel később, a tatárjárás korában betelepülő jászok a Jászságban, a kiskunok a Duna-Tisza közén a Kiskunságban, a nagykunok a Nagy-kunságban telepedtek meg.

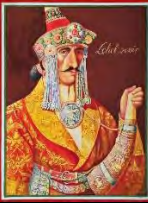
Képek forrása: Internet

Magyar Pantheon: történelmi alakok

A magyar történelemben vannak olyan nevek, amelyek asszociáltak például a szabadsággal, mint *Rákóczi*, *Kossuth*; az erővel, mint *Botond*, *Toldi*, *Kinizsi*; vagy a törökveréssel, mint *Hunyadi*, *Zrínyi*, *Thury*. A magyar nemzeti értékek egy sajátos csoportja a magyar történelmi Pantheon, amely példaképpen az alábbi csoportokra osztható:

Legendás alakok:

Nimród, a vadász, a magyarok ősapja. A csodaszarvast űző **Hunor és Magyar**. Az Árpádokat megálmódó **Emese**. **Álmos**, a magyarok első vezére. A honfoglaló **Árpád** vezér, a nagy-erejű **Botond**, a kürtös **Lehel** vezér, **Szent Imre**, **Bátor Opos** a Bátorhoryak őse, a Tübingiában élt, szélsőségesen jóteknő Árpád-házi **Szent Erzsébet**, **Szent Margit** Budapest védőszentje és a Margitsziget névadója. Árpád-házi **Szent Kinga** Lengyelország védőszentje. A fékezhetetlen **Kun László**, a rettenetes erejű, vitéz **Toldi Miklós**. **Kanizsai Dorottya** „Mohács nagyasszonya,” a Gárdonyi Géza által utólag „megnemesített” **Török Bálint**. **Esze Tamás** a kuruc jobbágy-brigadéros, **Simonyi óbester** a legvitézebb magyar huszár, **Sándor Mór** az ördöglovas, **Rózsa Sándor** az alföldi betyár vezér.

				
Hunor és Magyar L	Árpád vezér L	Botond L	Lehel L	Szent Margit L
				
Szent Erzsébet L	Toldi Miklós L	Simonyi óbester L	Mária főhadnagy L	Rózsa Sándor L
				
Szent László H	Rozgonyiné Szentgyörgyi Cicelle H	Zrínyi Miklós H	Nyáry Lőrinc H	Szondi György H
				
Bornemisza Gergely H	Thúry György H	Zrínyi Ilona H	Béri Balogh Ádám H	Damjanich János H

Képek forrása: Internet

TOP 20 A magyar történelem – talán legkiemelkedőbb – legendás alakjai (L) és hősei (H)

Hősök:

Búvár Kund, a német dunai flotta legyőzője. **Szent László**, a lovag-király. A Zsigmond király életét a csatában megmentő **Rozgonyi Cicelle**. **Budai Nagy Antal** és **Dózsa György**, a felkelő nép vezérei. **Dugovics Titusz**, a nándorfehérvári hős. **Kapisztrán János**, a tiszteletbeli magyar keresztes vezér. **Hunyadi László**, Magyarország virág-szála. **Jurisics Miklós**, Kőszeg védője. **Losonczy István**, Temesvár védője. **Szondi György**, Drégely védője. **Nyári Lőrinc**, Szolnok védője. **Dobó István**, Eger védője. **Bornemisza Gergely**, az Egri csillagok hőse. **Zrínyi Miklós**, Szigetvár védője. **Patócsi Zsófia**, Szádvár védője. A nagy **Thury György**, a törökverő. **Zrínyi Ilona**, Munkács hős védője. **Tokaji Ferkó**, a hegyaljai felkelés vezére. **Béri Balogh Ádám**, a legendás kuruc brigadéros. **Petőfi Sándor**, a magyar nemzet legnagyobb költője és mártíra. Szintúgy **Gábor Áron** és **Mária főhadnagy**, valamint a **13 aradi vértanú**, a szabadságharc hősei. Többen köztük nem magyar nemzetiségűek, mégis mindannyian tiszteletbeli tagjai a magyar Pantheonnak, mint például a szerb **Damjanich János** a „hősök hőse.”

Hadvezérek:

Bulcsú a kalandozások vezéralakja. **Csanád** István király egyetlen magyar vezére. **Hunyadi János** a legnagyobb magyar hadvezér. A „hadak villáma és a föld félelme,” ahogy a törökök nevezték. A nagy erejű, legyőzhetetlen **Kinizsi Pál**, aki soha egyetlen csatáját sem vesztette el. **Nádasdy Ferenc** a törökverő „fekete bég.” **Zrínyi Miklós** a költő és hadvezér. **Thököly Imre** a „kuruc király.” **Vak Bottyán** a Dunántúl felszabadítója, a Rákóczi szabadságharc egyetlen tehetséges hadvezére. A lengyel **Bem apó** Erdély felszabadítója, „tiszteletbeli” tagja a magyar Pantheonnak. **Görgey Artúr** a téli és a tavaszi hadjáratok vezetője az 1848-49-es Szabadságharcban. **Klapka György** Komárom védője. Meg kell még említeni **Stromfeld Aurélt** is, aki a magyar történelem utolsó dicsőséges hadjáratát vezette a Felvidékre beöznlő cseheket visszaverve a magyar Vörös hadsereggel.

Politikusok:

Szent István király, az országalapító. **Könyves Kálmán**, a bölcs uralkodó. **III. Béla**, a nagy uralkodó. **IV. Béla**, a második honalapító. **Károly Róbert**, **Nagy Lajos** a hódítók. Az igazságos **Mátyás király**. **Fráter György**, az erdélyi fejedelemség alapítója, **Lo-rántffy Zsuzsanna** a kultúrpolitikus, **Báthory István** erdélyi fejedelem és lengyel király. **Bocskai István** a „magyarok Mózes” a hajdúk letelepítője. **Bethlen Gábor** a nagy fejedelem, Erdély aranykorában. **II. Rákóczi Ferenc** a szabadsághős. **Wesselényi Miklós** az „árvízi hajós.” **Széchenyi István** a „legnagyobb magyar.” **Kossuth Lajos** a „haza atyja.” **Deák Ferenc** a „haza bölcse.” És **Horthy Miklós**, **Kádár János** a konszolidációt elérő reálpolitikusok.

Igaz, hogy ezek a nevek a Németország, de leginkább Tübingia szerte mindenütt tisztelt Szent Erzsébet, a Lengyelhonban tisztelt Szent Kinga (Kunigunda) valamint a lengyel kötődésű Báthory István kivételével a külföldiek számára nem jelentenek semmit. (Sőt, Damjanich-t a szerbek árulónak tartják, vagy a muzulmán hitre áttérő Bem Józsefet nem is temették katolikus lengyel földbe, s egy emelvényen áll a koporsója egy parkban.) Ez nem mindig volt így; a maga idejében például Bulcsú, Nagy Lajos, Mátyás király Európa-szerte ismertek voltak. Ugyanígy a Hunyadi, a Zrínyi, a Thury vagy a Kinizsi félelmetes „márkanév” volt a törökök között.

				
Bulcsú H	Hunyadi János H	Kinizsi Pál H	Nádasdy Ferenc H	Zrínyi Miklós H
				
Thököly Imre H	Vak Bottyán H	Bem apó H	Görgei Artúr H	Stromfeld Aurél H
				
Szent István P	Könyves Kálmán P	IV. Béla P	Nagy Lajos P	Mátyás király P
				
Bethlen Gábor P	II. Rákóczi Ferenc P	Széchenyi István P	Kossuth Lajos P	Deák Ferenc P

Képek forrása: Internet

TOP 20 A magyar történelem – talán legkiemelkedőbb – hadvezérei (H) és politikusai (P)

Kép forrása: Internet

A tizenhárom aradi vértanú. Átlósan fentről balra és lefelé. 1. sor: Damjanich János, gróf Vécsey Károly, Dessewffy Arisztid, Aulich Lajos; 2. sor: Poeltenberg Ernő, Schweidel József, Kiss Ernő, gróf Leiningen Károly; 3. sor: Knezich Károly, Török Ignác, Láhner György; 4. sor: Nagy Sándor és Lázár Vilmos tábornokok.

Akár „hungarikumként” tudatosítandó a magyarokban például Árpád-házi Szent Imre, akiről kevesen tudják külföldön, hogy **Amerika** tulajdonképpen róla kapta a nevét. Az anekdota szerint ugyanis, az Amerikának közvetetten nevet „adó” **Amerigo** Vespucci olasz térképész a szülei a Firenzében akkoriban elterjedt Szent **Imre** kultusz hatására nevezték Imrének (*Amerigonak*).

A magyar történelem néhány nagy **csatája** meghatározó volt az európai történelem szempontjából is. Ilyen a győztes *Pozsonyi* csata, ahol a magyarok megvédték a Kárpát-medencét és magukat a nyugati szövetségesek ellenében. Ilyen továbbá a vesztes *Muhi csata*, ahol először próbálták a magyarok Nyugat-Európát megvédeni a keleti hódítás lassításával; ilyen a *Morva-mezei* csata, ahol Kun László elindította a Habsburg család karrierjét. Ilyen volt a vesztes *Várnai*, *Rigómezei* és *Mohácsi*, illetve a győztes *Nándorfehérvári* csata, ahol – minden esetben – a Nyugat-Európa felé való oszmán török terjeszkedés lassítása volt az eredmény. Ide tartozik egy pár legendás várostrom, amely Kőszeg és Szigetvár estében Bécset mentette fel. Ezzel is bizonyítva azt az állítást, hogy a maga idejében a Magyar Királyság volt a „keresztény Európa védőpajza.”

Külön említést érdemel a **déli harangszó**, melyet idehaza sokan tévesen a Hunyadi János és a tiszteletbeli „magyar” Kapisztrán János nándorfehérvári diadala mementójának tartanak, a külföldiekben pedig kevésbé tudatosult a magyar reláció. Valójában III. Kallixtusz pápa 1456. június 29-én (tehát a július 22-i a nándorfehérvári diadal előtt) rendelte el a mindennapos déli harangszót, gyülekezési jeladasként Hunyadi és Kapisztrán magyarországi keresztes hadjáratára. A világgraszoló diadal után azonban a déli harangozás szokás maradt, s Magyarországról terjedt el az egész kereszténységben.

Magna Hungária és a turáni átok. Magna Hungária nem más, mint a magyar őshaza, latinul = Nagy Magyarország. Európa keleti szegélyén, a Középső-Urál nyugati oldala, a Káma és az Urál folyók vízgyűjtő területe. Ma: részben a Tatár Köztársaság és főleg Baskíria az Oroszországi Föderációban. A Turáni alföld pedig az Urál és az Altáj hegységek közötti eurázsiai sztyepp, és az ősi lovas-nomád kultúra és népek (mint a törökök, magyarok, ujugrok, kazakok, kirgizek, türkmének, üzbégek, szkíták, hunok, avarok, mongolok) őshazája. A Turáni-alföldet elhagyó népeket örökös belviszályal, szét húzással, egymás szerencséjére való irigykedéssel sújtó átkot az ősi táltosok mondták ki az őshazát elhagyó, az ősi vallást megtagadó, keresztény vagy iszlám hitre tért népekre. Az átok lényege: ha egy nép elhagyja a földjét, az Isten is elhagyja népét. Vagyis szerencsétlen nép lesz.⁴⁷

A szét húzással járó turáni átok a magyarságot is sújtja, különösen a Mohácsi csatától kezdve egész napjaink politikai megosztottságáig. Aligha található még egy nép az európai uniós tagállamok között, ahol az éppen hatalmon lévő kormány belső ellenzéke (legyen az jobb, vagy baloldali) ellenséggként lép fel nemzetközi szervezetekben a saját hazáját képviselő kormány ellen. Az átok prevalenciájára utal az is, hogy a 150 ezer lakosú Marosvásárhelyen, 2016-ban, a helyhatósági választásokon a 75 ezer szavazásra jogosult magyarból csak 25 ezren mentek el voksolni, s így, csak mintegy 1700 csalásgyanús szavazattal a magyargyűlöletéről híresült, román *Dorin Florea*

⁴⁷ „Ha van Isten, ne könyörüljön rajta: veréshez szokott fajta. Ha van Isten, földtől a fényes égig rángasson minket végig. Ne legyen egy félpercnyi békességünk, mert akkor végünk, végünk. ” (Ady Endre jellemzi így a magyarokat a „Nekünk Mohács kell” című versében.)

lett ismét a polgármester. Bárcsak abban az ötvenezer magyarban legalább minden tízedikben erősebb lett volna a magyarság identitástudata, összetartása!

A turáni alföld eurázsiai sztyeppéje – a legenda szerint itt hagyták el isteneik földjét a magyarok, s ezért sújtották őket örök széthúzással.

Képek forrás: Internet

Magna Hungária – a magyar Őshaza
(a mai Baskíria az Orosz federációban az Ural-hegység európai oldalán).

3.7. Egyházi nemzeti értékek

Az előző fejezetben említett öt árpád-házi szent és a déli harangszó mellett fontos nemzeti érték az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend is, a **Pálos rend**. *Boldog Özséb* esztergomi kanonok egyesítette a Pilis-hegység remetéit 1250-ben Szent Pál első remete szerzeteseinek rendje néven. A Rend központja jelenleg a lengyelországi *Jasna Góra* kolostor Częstochowában; a magyar tartomány székhelye pedig Pécsett van. Pálos közösségek Márianosztrán és Petőfiszálláson működnek. Emlékhelyük a gellérthegyi Szikla-kápolna. Jelenleg több mint 50 rendházban mintegy 400 szerzetese van a Rendnek (Lengyelországban 200, Németországban 25, USA-ban 25, Magyarországon 22, Olaszországban 18, Ausztriában 14, Ausztráliában 14; valamint Szlovákiában, Horvátországban, Ukrajnában, Dél-Afrikában, Belgiumban, Fehéroroszországban, Csehországban, Kamerunban egyenként 10 alatt van a számuk.) A Pálos rend ma hungarikum.

Szent Jobb – Szent István király mumifikálódott jobb kézfeje, a legfontosabb magyar egyházi ereklye. István szentté avatásakor I. László 1083-ban Biharban megalapította a Szent jobb apátságot, s ott őrizték, míg a török időkben nyoma nem veszett, s 1590-ben Ragusába (a mai Dubrovnikba került. 1771 Mária Terézia hozatta Budára. 1950-ben került a Várból a Szent István bazilikába, ahol ma is látható.

Kép forrása Internet

A régi magyar nagycímer a Szent Koronával és a két pajzstartó tartó angyallal. Középen a magyar címer (baloldalon az „Árpád-sáv,” ami egy franciáktól átvett motívum: vörös mezőben négy ezüst csíkkal; jobboldalon a püspökök kijelölési jogát jelző apostoli, térítő kereszt egy hármashalmon). Baloldalon fent kék mezőben 3 arany oroszlánfej: Dalmácia. Jobboldalon fent: ezüst és vörös mátrix: Horvátország. Baloldalon középen kék mezőben két ezüst hullámvonal a Drávát és a Szávát jelképezi, közöttük egy menyéttel: Szlavónia. Jobboldalon középen Erdély címere van (fent az – egyfejű – Rákóczi sas, a nappal és a holddal, a törvényhozó és végrehajtó hatalom jelképeivel, alatta arany mezőben a 7 vörös bástya a hét szász várost, Erdély gazdasági motorját jelképezi. Innen Erdély német neve is: Siebenbürgen /hét város/. Beszterce, Nagyszeben, Kolozsvár, Medgyes, Segesvár, Szászsebes és Brassó. Alul balra egy (török) szablyát tartó kéz: Bosznia régi címere. Jobbra alul egy kétfejű (Habsburg) sas a sziklából a tengerbe ömlő vizet fakaszt: ez Fiume (ma Rijeka jelentése: folyó), a királyság tengeri kijáratának címere.

Szent Korona – Európa egyik legrégebbi, épségben fennmaradt királyi koronája, a magyar államiság jelképe, a végrehajtó hatalom jogi megtestesülése, amely, mint jogi személy a magyar államnak felel meg. Készítéséről mindmáig hipotézisek vannak, valószínűleg grúz műhelyben készíthették a VII. században. Feltehető, hogy egy avar kagántól került Aachenbe Nagy Károlyhoz 800-ban, és később III. Ottó császár ajándékozta volna II. Szilveszter pápának, aki viszont István királynak küldte el 1000-ban, vagy 1038-ban. Egyes elméletek szerint a korona eredetileg két önálló korona volt, egyik Bizáncból, a másik Rómából származott, s amelyeket III. Béla uralkodása idején illesztettek. A korona kalandos történelme folytatódott Székesfehérvárról, Visegrádon, Bécsben, Pozsonyban, Orsován, majd 1853-ban a Budai Várba került. A háborúban előbb Németországba, majd az USA-ba került, ahonnan 1978-ban Carter elnök visszahozatta Magyarországra. 22 évig a Nemzeti Múzeumban volt kiállítva, majd 2000-től az Országház kupolacsarnokában őrzik.

A **kegyhelyek és búcsújáróhelyek** jellegzetes magyarországi kötődésük révén szintén részei lehetnek az egyházi „hungarikumoknak,” és mindenképpen részei a nemzeti keresztény értéktárnak is.

Andocs – Mária, az Angyalok Királynéjának búcsújáró helye Somogy megyében. A volt igali járásban lévő kegyhely, a Kaposvári Egyházmegyében. **Baja-Vodica** – a Bácska népeinek közös búcsújáróhelye Bács-Kiskun megyében. A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Bélapátfalva** – a Szűz Mária búcsújáróhelye Heves megyében. Az Egri Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Bodajk** – a Segítő Mária búcsújáróhelye Fejér megyében. A Székesfehérvári Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Budakeszi-Makkosmária** – a Fogolykiváltó Boldogasszony búcsújáróhelye Pest megyében. A Székesfehérvári Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Bucsuszentlászló** – a Fogolykiváltó Boldogasszony és Szent László kegyhelye Zala megyében, a Veszprémi Egyházmegyében. **Celldömök** – „Kis-Máriacell” Vas megyében. A Szombathelyi püspökség területén lévő kegyhely. **Csatka** – az Imádkozó Szent Szűz búcsújáróhelye Komárom-Esztergom megyében. A Veszprémi Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Csicsó** – a Segítő Mária búcsújáróhelye Tolna megyében, a Pécsi Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Csobánka** – szentkút és búcsújáróhely a Sarlós Boldogasszony tiszteletére Pest megyében. Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Csorna** – a Rábaköz népének Mária-kegyhelye Győr-Sopron megyében, a Győri Püspökségben. **Eger** – a Fájdalmas Anya búcsújáróhelye Heves megyében. Az Egri Főegyházmegye székhelyén lévő kegyhely. **Egerszalók** – a Fájdalmas Anya palócföldi kegyhelye Heves megyében, amely az Egri Főegyházmegyehez tartozik. **Ercsi** – Mária, az Angyalok Királynéjának búcsújáró helye Fejér megyében. A volt dunaujvárosi járásban lévő kegyhely. **Esztergom** – Bakócz-kápolna, a Vári Boldogasszony búcsújáróhelye Komárom-Esztergom megyében. Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye székhelyén lévő kegyhely. **Feldebrő** – a Tarna völgyének Mária-kegyhelye Heves megyében. Az Egri Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Fertőszentmiklós** – a Fájdalmas Anya hansági búcsújáróhelye Győr-Sopron megyében. A Győri püspökség területén lévő kegyhely. **Gencsapáti** – szentkút és búcsújáróhely a Boldogságos Szűz tiszteletére Vas megyében. A Szombathelyi Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Gyula** – Nádi Boldogasszony Plébánia és kegytemplom. **Hajós** – a Duna menti népek közös Boldogasszony búcsújáróhelye Bács-Kiskun megyében. A Kalocsai Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Hanyipusztá** – Szent Anna búcsújáróhelye Heves megyében. Az Egri Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Homokkomárom** – Zala megyében, a Kaposvári Egyházmegyében található kegyhely; a Magyarok Nagyasszonyának engesztelő temploma. **Hont-Csítár** – a Három Szent Forrás búcsújáróhelye Nógrád megyében. A Váci Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Jásd** – a Bakony-vidék Boldogasszony búcsújáróhelye Veszprém megyében. A Veszprémi Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Jászberény** – a Jászföld búcsújáróhelye Jász-Nagykun-Szolnok megyében. Az Egri Főegyházmegye területén lévő kegyhely. **Kópháza** – a Lorettói Fekete Mária kegyhelye Győr-Sopron megyében, a Győri Egyházmegyében. **Kunszentmárton** – a Vérző Homlokú Szűzanya kegyhelye Jász-Nagykun-Szolnok megyében. **Magyaregregy** – Szentkút Kisboldogasszony búcsújáró helye és szentkút Baranya megyében. A Pécsi Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Máriabesnyő** – Szűz Mária kegyhelye Pest megyében, a Váci Egyházmegyében; közigazgatásilag Gödöllő része. **Máriagyűd** – a Dráva menti népek közös Mária-kegyhelye Baranya megyében, a Pécsi Egyházmegyében. **Máriakálnok** – a szigetközi Boldogasszony búcsújáró helye Győr-Sopron megyében, a Győri Egyházmegyében. **Máriakéménd** – a Rózsafűzér Királynéjának kegyhelye Baranya megyében, a Pécsi Egyházmegyében. **Márianosztra** – a Magyarok Nagyasszonya kegyhelye Pest megyében, a volt váci járásban lévő kegyhely, amely a Váci Egyházmegye területén fekszik. **Máriapócs** – a Könnyező Szűzanya kegyhelye Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. A Hajdúdorogi Bizánci Katolikus Püspökségben lévő kegyhely. **Máriaremete** – Kisboldogasszony bazilika, kegyhely. **Mátraszentimre-Fallóskút** – zarándokhely az Erdők Királynéja tiszteletére Heves megyében, az Egri Főegyházmegye területén. **Mátraverebély-Szentkút** – Nemzeti Kegyhely Nógrád megyében. A Váci Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Mezőkövesd** – a Jézus Szívének búcsújáróhelye. Borsod megyében található kegyhely. **Osli** – a Mosolygós Szűzanya kegyhelye Győr-Sopron megyében. A Győri Püspökség területén. **Petőfiszállás-Pálósszentkút** – a Kiskunság népének búcsújáróhelye Bács-Kiskun megyében, a volt kiskunfélegyházi járásban. A Kalocsa-Kecskeméti Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Pécs-Havihegy** – a Havi Boldogasszony búcsújáróhelye Baranya megyében. A Pécsi Egyházmegyében lévő kegyhely. **Rönök** – Szent Imre búcsújáróhelye. Vas megyében található kegyhely. **Sajópálfa** – a Szűz Mária könnyező kegyképének búcsújáró helye Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. A görög katolikus Apostoli Kormányzóság területén lévő kegyhely. **Segesd** – a Fájdalmas Anya somogyi búcsújáróhelye. A Kaposvári Egyházmegyehez tartozó kegyhely, Somogy megyében. **Solymár** – a Segítő Mária kegyhelye Pest megyében. A Székesfehérvári Egyházmegyében lévő kegyhely. **Sopronbánfalva** – a Fekete Mária kegyképének búcsújáróhelye Győr-Sop-

ron megyében. A Győri Egyházmegyében lévő kegyhely. **Sümeg** – a Fájdalmas Anya, a Betegek Orvosának búcsújáró helye Veszprém megyében. A volt sümegi járásban lévő kegyhely, amely a Veszprémi Egyházmegye hatáskörébe esik. **Szekszárd** – Boldogasszony búcsújáróhelye Tolna megyében. A Pécsi Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Szigetvár-Turbék** – a Segítő Szűzanya búcsújáró helye Baranya megyében. A Pécsi Egyházmegyében lévő kegyhely. **Tétszentkút** – a Segítő Szűzanya búcsújáróhelye Győr-Sopron megyében. A Győri Egyházmegye területén lévő kegyhely. **Törökszentmiklós** – a Fájdalmas Anya búcsújáróhelye Jász-Nagykun-Szolnok megyében. Az Egri Főegyházmegye területén található kegyhely. **Vasvár** – Szűz Mária kegyhelye Vas megyében, amely a Szombathelyi Egyházmegyéhez tartozik. **Vác-Hétkápolna** – Szűz Mária búcsújáróhelye Pest megyében. A Váci Egyházmegyében lévő kegyhely. **Vértessomló** – Máriának, a Szorongatottak vigaszának búcsújáróhelye Komárom megyében. A Győri Egyházmegye területén lévő kegyhely.

3.8. Zenei értékek

A mintegy 300 ezerre becsült **magyar népzenei** dallamvilág gyűjtése 1896-ban indult, s leginkább Bartók Bélának és Kodály Zoltánnak köszönhetően mintegy 150 ezret lejegyeztek. Bartók és Kodály komolyzenei műveikben felhasználták a magyar népzene, népdalt, s ezzel azokat az egyetemes emberi műveltség részévé tette.

Bartók Béla (1881-1945) legismertebb művei a színpadi alkotások (*A kékszakállú herceg vára*, *A fából faragott királyfi*, *A csodálatos mandarin*), a zenekari művek között számos zongora- és hegedűverseny, vokális zenekari művek (például a *Cantata profana*), akamaraművek (vonósnégyesek, zongoraszonáták és rapszódia), valamint zongoraművek.

Kodály Zoltán (1882-1967) alkotásai közül legismertebbek a színpadi művei (*Háry János*, *Székely fonó*, *Czinka Panna balladája*), a zenekari művei (például *Galántai táncok*, *Felszállott a páva*, *Marosszéki táncok*) mintegy 147 kórusműve (24 férfikari, 45 vegyes kari és 78 gyermek- és nőikari mű), 333 pedagógiai mű, hangszerkíséretes kórusművek, kamarazenei művek, szólóhangszerre írott művek, misék és dalok.

Liszt Ferenc (1811-1886), az egy-egy fogalmilag megragadható téma leírásával kapcsolatos, szimfonikus költeményekben megvalósuló, úgynevezett programzene világszerte elismert legnagyobb mestere. Összesen mintegy 1400 művet (zongoraművet, szimfóniát, szimfonikus költeményt, misét) komponált, főleg zongorára.

Erkel Ferenc (1810-1893), a magyar nemzeti opera (*Hunyadi László*, *Bánk bán*) megteremtője, Kölcsey Ferenc *Himnuszának* megzenésítője (1844), zeneszerző, karmester, zongoraművész.

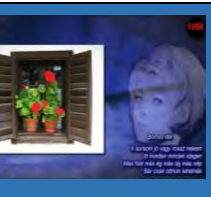
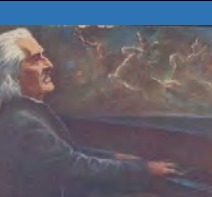
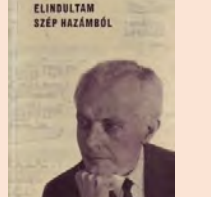
Kálmán Imre (1882-1953) az operett világhírű zeneszerzője, olyan alkotásokkal, mint az igazi hungarikumnak tekinthető *Csárdáskirálynő* (1915), a *Cigányprimás*, *Tatárjárás*, *Marica grófnő*.

Lehár Ferenc (1870-1948) a magyar operett világszerte ismert szerzője, olyan művekkel, mint *A víg özvegy*, *A mosoly országa*, *Luxemburg grófja*, *Cigányszerelem*.

A régiek közül megemlítenéd a reneszánsz korában lanttal kísért történelmi énekeiért híres **Tinódi Lantos Sebestyén** és kortársa, **Bakfart Bálint**, akiről egy lengyel szólás is keletkezett: „Bakfark után lanthoz nyúlni” = reménytelen dolog. **Lavotta János** és **Bihari János** a magyar verbunkos zene nagy mesterei voltak.

A **táncok** között nemzeti érték: a **palotás** – a magyar bálók hagyományos nyitó tánca, amely a XVI. században a főúri palotákban elterjedt lassú, ünnepélyes, magyaros páros táncból ered. A **verbunkos** – a német *Werbung* /katonai toborzás/ szóból eredő elnevezés a magyar népzeneből eredő, páros ütemű táncot takarja, amely hegedűkísérettel mellett lassan kezd, majd felgyorsul. Keletkezése 1784-re tehető (Bengraf József: *Ballet Hongroise*). A **csárdás** a verbunkos katonai szóló táncból kialakult páros,

forгатós magyar tánc, amelynek szóló elemei (csalogatás), lassú és gyors (friss) szakaszai is vannak. A **csürdöngölő** székely eredetű, gyors ütemű néptánc, melyet szólóban vagy párban járnak leguggolással, hirtelen felugrással, dobbantással, tapssal.

				
Hazám, hazám te mindenem (Erkel Ferenc: Bánk bán)	Himnusz: <i>Isten áldd meg a magyart jó kedv- vel, bőséggel</i> (Erkel Ferenc – Kölcsey Ferenc)	Hunyadi-induló: <i>Országunk élni fog, mert László nagy király</i> (Erkel Ferenc: Hunyadi László)	Hajmási Péter, Hajmási Pál (Kálmán Imre: Csárdáskirálynő)	Honvágó dal /az emigráció „him- nusa”/ <i>Oly távol messze van ha- zám</i> (Terry Gilkyson – Gommermann Ist- ván)
				
Fehérvári-induló (Müller József)	Klapka-induló: <i>Fel, fel vitézek a csatára</i> (Egressy Béni)	Kossuth nóta: <i>Kossuth Lajos azt üzente, elfogyott a regimentje</i>	Magyar rapszódia (Liszt Ferenc)	Magyar táncok (Johannes Brahms)
				
Monti csárdás (Victorio Monti)	Palotás (Erkel Ferenc: Hunyadi László)	Rákóczi-induló (a Hector Berlioz által komponált, máig legnépsze- rűbb változat)	Székely himnusz: <i>Maroknyi székely porlik, mint a szikla</i> (Mihalik Kálmán – Csanády György)	Toborzó: <i>A jó lo- vas katonának, de jól vagy dolga</i> (Kodály Zol- tán: Háry János)
				
Szép város Kolozsvár, majd ott lakunk a Szamosnál (Kálmán Imre: Ma- rica grófnő)	Szózat: <i>Hazá- nak rendületlenül légy híve, ó ma- gyar</i> (Egressy Béni – Vörösmarty Mihály)	Szomorú vásár- nap /az „öngyilkos- ok” dala; az egyetlen magyar világláger/. (Se- ress Rezső – Jávor László)	Mennyből az an- gyal <i>lejött hozzá- tok, pásztorok</i> (Szentmihályi Mihály)	Elindultam szép hazámból, <i>híres kis Magyaror- szágból</i> (népdal; Bartók Béla gyűjté- séből)

Képek forrása: Internet

TOP 20 A magyar identitást talán leginkább kifejező 20 zenedarab
 „A Rákóczi-induló épen az a magyarnak, ami Homérosz Iliásza a görögnek, a Talmud a zsidó nemzet-
 nek, a Biblia a kereszténységnek, s a Korán a törököknek. Nemzeti szent ereklényk ez nekünk.”
 (Mosonyi Mihály zeneszerző, 1860).

A **zenei előadóművészek** életművei szintén nemzeti értékeinket gazdagítják. Ilyenek például: **Sebestyén Márta**, a magyar népdalok világhírű előadója, kvázi „kulturális nagykövet.” **Cziffra György**, a szintén világhírű zongoraművész, vagy **Simándy József** és **Gregor József** operaénekesek.

Cigányzene

A romák Balkánon ismert zenéjéhez nincs sok köze a magyar cigányzenének, amely a magyar népdal, a verbunk és a csárdás keveréke, amelyet a vonós hangszerekkel, karmester nélkül történő előadásmód tett igazi hungarikummá. Magyarországon először a törökkal, a XVI. században jelent meg. Első ismert képviselője **Czinka Panna** volt, a XVIII. században. A XIX. század világhírű prímása **Dankó Pista**. Jelenkori legismertebb előadóművészek, zenekarvezetők: a **100 Tagú** (Rajkó) **Cigányzenekar** (ami hungarikum), **Bangó Margit**, **Kovács Apollónia**, **Szakcsi Lakatos Béla**, **Járóka Sándor**.

Magyar beat-zene

Az 1960-as évek nagy „beat” generációja az angol-amerikai minták kezdeti utánzása után kitermelte a jellegzetesen magyar könnyűzenei irányokat, amelyeket legmeghatározóbb módon az alábbi szerzőpárosok képviseltek: **Szörényi Levente** – **Bródy János** (Illés zenekar), **Presser Gábor** – **Adamis Anna** (Omega együttes). Mellettük említhető a Hungária és a Metró együttes, valamint a táncdalénekesek közül azok, akiknek a lemezei több nyelven és a környező országokban is sikeresek voltak, mint például: **Aradszky László**, **Koncz Zsuzsa**, **Korda György**, **Kovács Kati**, **Kós János**, **Szécsi Pál**, **Zalatnay Sarolta**.

3.9. Kiemelkedő előadó-művészet

Bár a hungarikumokról szóló törvény kimondja, hogy természetes személyek nem lehetnek hungarikumok – legfeljebb a nevükhöz fűződő teljesítmény, termék, műalkotás –, a Magyar Nemzeti Értéktárban minden esetre helyük van a felfedezőknél, tudósoknak, történelmi személyiségeknek, sportolóknak, képző- és előadóművészeknek, pontosabban teljesítményüknek, életművüknek. Ki vitathatná el, hogy az 1940-es évek magyar filmművészetének legendás párosa, Jávor Pál és Karády Katalin, vagy az 1960-as évek generációt nevelő „Tenkes kapitánya” *alias* Zenthe Ferenc, vagy az 1970-es évek legendás politikai kabaréjának vezéralakja és az általuk megjelenített életérzés nem része a magyar nemzeti értékeknek és a magyar kultúrának?

Hofi Géza – az 1970-1980-as évek, vagyis egy egész korszak *politikai kabaréjának* a legnagyobb népszerűségnek örvendő előadóművésze.

Rodolfo – az 1930-1980-as évek legendás *bűvésze*, jelmondata, a „vigyázat, csalog” szólássá vált.

Magyar film

A **mozival** kapcsolatban meg kell említeni **Vajna András** (*Andrew G Vajna*) nevét; Hollywood-i producer, a világ egyik legbefolyásosabb filmforgalmazója, aki visszatért Magyarországra a 2010-es években. Két Oscar díjas rendezőnk: **Szabó István**

(*Mephisto* 1982) és **Nemes Jeles László** (*Saul fia* 2016). Rövidfilmek kategóriájában is van két Oscar díjat nyert alkotásunk: **Rofusz Ferenc** (*A légy* 1980) és **Deák Kristóf** (*Mindenki* 2017).

A nemzeti identitást a hazaszeretetre nevelés jegyében tudatosan erősíteni próbálkozó történelmi témájú filmalkotások érdekes módon éppen a magyar szocializmus időszakában születtek: **Bán Frigyes** (*Rákóczi hadnagya* 1954) és főleg **Várkonyi Zoltán** filmjei említhetők (*A kőszívű ember fiai* 1965, *Egy magyar nábob* 1966, *Kárpáthy Zoltán* 1966, *Egri csillagok* 1968). Itt lehet még említeni a népszerű televíziós sorozatokat is: Örsi Ferenc regényéből **Fejér Tamás** (*A Tenkes kapitánya* 1964) és Mikszáth Kálmán regényéből **Zsurzs Éva** (*A fekete város* 1972) rendezett országos sikerű, filmsorozatot.

A legjobb magyar **filmalkotások** közül azt a 15-öt lehetne talán „hungarikumnak” tekinteni, amelyeket 2003-ban az illetékes magyar MTA bizottság az UNESCO Világemlékezet Programja keretében a világlistára jelölt. Ezek – 2015-ben eggyel kiegészített, illetve frissített – listája:

Rendező	Cím	Év
Szabó István	Apa	1966
Enyedi Ildikó	Az én XX. századom	1989
Székely István	Hippolit, a lakáj	1931
Fábri Zoltán	Körhinta	1955
Gothár Péter	Megáll az idő	1981
Szabó István	Mephisto (Oscar díjas)	1981
Nemes Jeles László	Saul fia (Oscar díjas)	2015
Jancsó Miklós	Szegénylegények	1965
Makk Károly	Szerelem	1970
Huszárik Zoltán	Szindbád	1971
Radványi Géza	Valahol Európában	1947
Szőts István	Emberek a havason	1942
Bán Frigyes	Talpalatnyi föld	1948
Gaál István	Sodrásban	1963
Fábri Zoltán	Hannibál tanár úr	1956
Kovács András	Hideg napok	1966

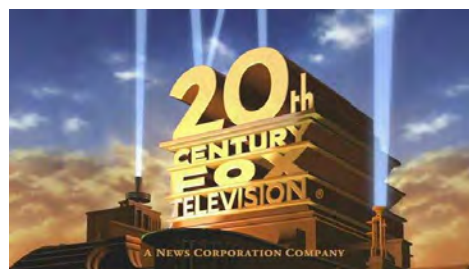
A legjobb magyar filmalkotások az UNESCO Világemlékezet programjában

A legsikeresebb magyar rendezők – **Fábri Zoltán, Keleti Márton, Makk Károly, Szabó István** és **Jancsó Miklós** – mellett említést kell tenni a magyarok Hollywood-i szerepléséről is. A világhírű magyar színészek – **Tony Curtis, Peter Falk** (Colombo) – mellett meg kell említeni a *Warner Brothers* filmgyárat naggyá tévő rendezőt – **Mic-hael Curtis**-t azaz a budapesti Kertész Mihályt (1888-1962), aki például a *Casablanca*-t rendezte. Továbbá a bodrogházi, ricsei születésű **Adolf Zukor**-t (1873-1976), aki a *Paramount Pictures* filmgyárat alapította 1916-ban, illetve a hegyaljai, tolcsvai születésű **William Fox**-ot (Friedman Vilmos 1879-1952) aki a *20th Century Fox* filmgyárat alapította 1914-ben.

Hyppolit a lakáj (1938)	Emberk a havason (1941)	Valahol Európában (1947)	Talpalatnyi föld (1948)	Ludas Matyi (1949)
Rákóczi hadnagya (1954)	Körhinta (1955)	Bakaruhában (1957)	A Noszti fiú esete Tóth Marival (1960)	Hattyúdál (1963)
A köszívű ember fiai (1964)	A tizedes meg a többiek (1965)	Szegénylegények (1965)	Apa (1966)	Isten hozta, őrnagy úr (1969)
Árvácska (1976)	A tanú (1969/1979)	Mephisto (1981)	Szabadság szerelem (2006)	Saul fia (2016)

Képek forrása: Internet

TOP 20 A magyar filmművészet egyes kiemelkedő alkotásai

Képek forrása: Internet

A magyar tehetség jelen van a világ legnagyobb filmgyáraiban

A magyar **balett** legnagyobb alakja **Markó Iván**, aki 1972-79 között a brüsszeli francia Béjart társulat szólistája volt, s hazatérve megalapította győri Balettet és a Győri Tánc- és Képzőművészeti Szakközépiskolát. Bécs, Párizs, Sydney, Jeruzsálem fémjelzik világhírű szakmai karrierjét.

Árnyékszínház. Szűcs Zoltán kreatív formációja, az *Attraction Látványszínház Produlció* 2004-ben alakult, s 2013-ban lett világhírű a *Britain's Got Talent* tehetségkutató műsor megnyerésével.

A magyar **színjátzás** nagy nevei történelmi csengésűek, mint például: **Blaha Lujza**, **Déryné Széppataki Róza**, **Laborfalvi Róza**, **Jászai Mari**, **Bajor Gizi**, **Dayka Margit**, **Jávör Pál**, **Kabos Gyula**, **Muráti Lili**, **Turai Ida**, **Karády Katalin**, **Latabár Kálmán**,

Gózon Gyula, Csortos Gyula, Honthy Hanna. A XX. század második felének legemlékezetesebb színészei között említhető: **Pécsi Sándor, Soós Imre, Kiss Manyi, Páger Antal, Béres Ilona, Tolnay Klári, Básti Lajos, Feleki Kamill, Kabos László, Gábor Miklós, Domján Edit, Rátonyi Róbert, Kibédi Ervin, Kazal László, Körmendi János, Márkus László, Bárdy György, Alfonso, Major Tamás, Gobi Hilda, Bujtor István, Latinovics Zoltán, Szirtes Ádám, Mensáros László, Ruttkai Éva** és még hosszasan lehetne sorolni a neves múltbeli és jelenkori színművész-teljesítmény „hungarikumokat.” Ez utóbbi csoportra **Koncz Gábor, Csala Zsuzsa, Huszti Péter, Erneyi Béla, Oszter Sándor, Pécsi Ildikó, Esztergályos Cecília,** stb. A jelen és a közelmúlt értékelésében jó támpont a „nemzet színésze” kitüntető cím.

A Nemzet Színészei

2000 óta adományozható ez a cím a mindenkori Kormány döntése alapján. Egyszerre 12 színművész viselheti a címet, amelyet a nemzeti színjátszás élő művészei közül azok kaphatnak meg, akik a magyar nyelv ápolásában, a nemzeti irodalom tolmácsolásában, a magyar színművészet, színjátszás fejlesztésében és népszerűsítésében kimagasló érdemeket szereztek.

A Nemzet színészei

Színművész	Mikortól	Meddig
† Agárdy Gábor	2000	2006
1. Almási Éva	2016	
2. Andorai Péter	2015	
† Avar István	2001	2014
† Berek Kati	2000	2017
† Bessenyei Ferenc	2000	2004
† Bitskey Tibor	2014	2015
3. Bodrogi Gyula	2007	
4. Cserhalmi György	2014	
5. Csomós Mari	2017	
† Darvas Iván	2000	2007
† Garas Dezső	2000	2011
† Gera Zoltán	2014	2014
6. Haumann Péter	2010	
† Kállai Ferenc	2000	2010
7. Király Levente	2006	
† Komlós Juci	2002	2011
† Kóti Árpád	2014	2015
† Lukács Margit	2000	2002
8. Máthé Erzsi	2000	
9. Molnár Piroska	2011	
† Psota Irén	2000	2016
† Raksányi Gellért	2000	2008
† Sinkovits Imre	2000	2001
† Szabó Gyula	2006	2014
10. Szacsavay László	2015	
† Sztankay István	2012	2014
11. Tordy Géza	2008	
12. Törőcsik Mari	2000	
† Zenthe Ferenc	2005	2006

Színházi értékek

"A szív formálására és a nemzet karakterének jobbítására vagy elrontására is a játékszínnél alkalmasabb eszközt még az emberi elme fel nem talált."

(Kótsi Patkó János, 1792)

Kép forrása: Internet

Kelemen László

(1762-1814) az első magyar színjátszó társulat megalapítója: 1790-ben.

1784. Magyarország első kőszínháza, a II. József rendeletére színházzá átalakított egykori jezsuita templom, a budai német **Várszínház** (ahol alkalmanként magyar társulatok is felléptek, pl. Kelemen Lászlónak az első magyar nyelvű előadásával 1790-ben).

**Az első
SZÍNHÁZAK**

1821. A kolozsvári Nemzeti színház, a Trianon előtti Magyarország első magyar kőszínháza.

1823. A miskolci (Déryné) Nemzeti színház, a trianoni Magyarország területén az első magyar kőszínház.

Képek forrása: Internet

A magyar színjátszás első állandó épületei: 1784-től vendékként a Budai német Várszínházban; 1821-ben Kolozsvárott épült az első magyar (azóta lebontott és újjáépített) színház; majd két évvel később, 1823-ban Miskolcon épült – a ma is működő – magyar Déryné Nemzeti színház.

Képek forrása: Internet

A magyar Nemzeti Színház hányatott sorsa: (1. helyén) 71 éven át az Astoriánál; (2. helyén) 57 éven át a Blaha Lujza téren; (3. helyén) 36 éven át a Pesti Magyar Színház épületében; és (4. helyén) 17 éve (2019-ben) a Duna-parton.

Képek forrása: Internet

A legnagyobb magyar színésznők

Jávör Pál
(1902 – 1959)

Karády Katalin
(1910 – 1990)

Képek forrása: Internet

A magyar mozi hőskorának két legnagyobb csillaga

Soós Imre
(1930 – 1957)

Domján Edit
(1932 – 1972)

Törőcsik Mari
(1935 –)

Latinovics Zoltán
(1931 – 1976)

Magyar színészlegendák

Képek forrása: Internet

Képek forrása: Internet

A világ legismertebb magyarjai: Pulitzer József (1911 – Pulitzer-díj); a szabadulóművész (Weisz Erik 1887-1926); Robert Capa, a sztár-fotóriporter (Friedman Endre 1913-1954); Rubik Ernő, Polgár Judit (sz. 1971, aki 10 férfi sakkvilágbajnokot győzött le és 5 olimpiát nyert); Gábor Zsazsa a Hollywoodi díva; Szilárd Leó atomfizikus; Puskás, Bartók és Liszt.

3.10. Sport, olimpiai bajnokság

A sporteredmények, a sportban alkalmazott egyedi megoldások, az olimpiai bajnokságok szintén nemzeti értékek. A magyarok hagyományosan kardvívásban, kajak-kenuban, úszásban, vízilabdában jeleskednek, bár ez utóbbiban 2012-ben Londonban a Sydney, Athén, Peking arany mesterhármas után nem sikerült olimpiai érmet szerezni. A magyar futball csak az 1950-60-as években tudott a világ élvonalába kerülni. Esetenként torna, öttusa, atlétika, súlyemelés, birkózás, sportlövészet terén is a világ élvonalába kerül egy-egy magyar versenyző.

Magyar Zoltán tornász ló-lengésben kétszeres olimpiai bajnok, s az általa alkalmazott elem a **Magyar vándor**.

Puskás Ferenc az 1950-es évek legendás Aranycsapatának futballistája, s az általa kitalált és elterjedt visszahúzó **Puskás Öcsi-féle csel**.

Aranycsapat: minden idők legjobb magyar futballválogatottja; 1950-54 között veretlen, és olimpiai bajnok. (*Grosics Gyula, Buzánszky Jenő, Lőránt Gyula, Lantos Mihály, Bozsik József, Zakariás József, Budai László, Kocsis Sándor, Hidegkúti Nándor, Puskás Ferenc, Czibor Zoltán.*) A labdarúgásban a magyarok még az 1960-as években is a világ élvonalában voltak, s csak az 1980-as években veszítettük el. A futball a sportok között az, amelyek természete révén a legnagyobb tömegeket, szurkolótábort tudja mozgósítani. Amennyiben sikeres, nem csak klubokat és kisebb közösségeket, de nemzetközi rangadókon egész nemzeteket tud összekovácsolni – ahogy tette ezt az 1950-es években a legkeményebb kommunista diktatúra idején, Magyarországon.

Papp Laci: Magyarország és a világ egyik leghíresebb ökölvívója 1942-1964 között. Háromszoros olimpiai bajnok, profi bokszzólóként 29 találkozásán veretlen volt és legtöbb esetben kiütéssel győzött. Amennyiben a kommunista vezetés az 1950-es 60-as években hozzájárult volna, hogy a nyugati világban indulhasson a profi bokszzólók között, kétségtelenül a világ legjobb ökölvívója lehetett volna. De Papp Laci nem az egyéni karriert választotta, nem disszidált külföldre – mint Puskás Ferenc, aki megtette, s a világ legjobb labdarúgójává vált –, hanem mindig hazatért, és karrierjét feladva olimpiai és világbajnoki bokszzóló nemzedéket nevelt ki a magyar sportnak.

Képek forrása: Internet

A legendás Aranycsapat (1941-1960); a világ legjobb futballcsapata és Papp Laci, a legnagyszerűbb magyar sportember.

Olimpiai bajnokságok

Magyar sportolók – az ország lakosságához mérten – nemzetközileg kiemelkedő színvonalon teljesítettek és teljesítenek a modern kori olimpiákon.⁴⁸

Minden idők legeredményesebb magyar olimpiai- és világbajnokai

Sportoló	Sportág	Olimpiai bajnok	Világbajnok
Gerewich Aladár	vívás	7 x	9 x
Kovács Pál	vívás	6 x	9 x
Kárpáti Rudolf	vívás	6 x	7 x
Kozák Danuta	kajak-kenu	5 x	11 x
Egerszegi Krisztina	úszás	5 x	2 x
Keleti Ágnes	torna	5 x	1 x
Darnyi Tamás	úszás	4 x	4 x
Kulcsár Győző	vívás	4 x	3 x
Fuchs Jenő	vívás	4 x	-
Kovács Katalin	kajak-kenu	3 x	31 x
Dusev-Janics Natasa	kajak-kenu	3 x	19 x
Balczó András	öttusa	3 x	10 x
Szabó Gabriella	kajak-kenu	3 x	9 x
Hosszú Katinka	úszás	3 x	7 x
Berczelly Tibor	vívás	3 x	4 x
Fenyvesi Csaba	vívás	3 x	3 x
Kammerer Zoltán	kajakozás	3 x	3 x
Benedek Tibor	vízipóló	3 x	2 x
Biros Péter	vízipóló	3 x	1 x
Kásás Tamás	vízipóló	3 x	1 x
Kiss Gergely	vízipóló	3 x	1 x
Molnár Tamás	vízipóló	3 x	1 x
Szécsi Zoltán	úszás	3 x	1 x
Gyarmati Dezső	vízipóló	3 x	-
Kabos Endre	vívás	3 x	-
Kárpáti György	vízipóló	3 x	-
Papp László	ökölvívás	3 x	-
Rajcsányi László	vívás	3 x	-
Storcz Botond	kajak-kenu	3 x	-

Összesen 302 olimpiai bajnok sportolónk van (221 egyszeres, 52 kétszeres és a fenti táblázat szerint: 20 háromszoros, 3 négyszeres, 3 ötszörös, 2 hatszoros és 1 hétszeres), s ez összesen 431 olimpiai aranyérmét (amiből 129 egyéni és 48 csapat) jelent Magyarországnak. Összesen tehát $129+48=177$ alkalommal csendült fel a magyar himnusz azon a 26 modern kori olimpiai játékokon, ahol magyar sportolók részt vettek.

A legeredményesebb magyar olimpiai sportágak a bajnokok száma szerint: **Vízilabda** (69), vívás (55), labdarúgás (45) kajak-kenu (28), birkózás (18), úszás (17), öttusa

⁴⁸ Ha az egyes országoknak az egyes olimpiákon szerzett érmeinek számát elosztjuk a lakosságszámmal, Magyarország szinte minden esetben az első három hely egyikén végez.

(12), torna (12), atlétika (9), ökölvívás (8), sportlövészet (6), súlyemelés (2), cselgáncs (1).

A legeredményesebb magyar olimpiai sportágak a megnyert olimpiai számok szerint: **vívás** (34), **úszás** (23), **kajak-kenu** (19), **birkózás** (19), **torna** (14), **ökölvívás** (10), vízilabda (9), öttusa (9), atlétika (9), sportlövészet (7), labdarúgás (3), súlyemelés (2), cselgáncs (1).

A Nemzet Sportolói

2004 óta adományozható cím a mindenkori Kormány döntése alapján a különféle sportszervezetek javaslatai alapján. Egyszerre 12 sportoló viselheti ezt a címet.

A Nemzet Sportolói

Sportoló	Sportág	Mikortól	Meddig
† Albert Flórián	labdarúgás	2004	2011
1. Balczó András	öttusa	2004	
† Buzánszky Jenő	labdarúgás	2011	2015
† Földi Imre	súlyemelés	2006	2017
† Gyarmati Dezső	vízilabda	2004	2013
† Grosics Gyula	labdarúgás	2011	2014
2. Hammerl László	sportlövészet	2004	
3. Ivánkay Mária	asztalitenisz	2004	
4. Kamuti Jenő	vívás	2017	
5. Kárpáti György	vízilabda	2013	
6. Keleti Ágnes	torna	2004	
7. Kulcsár Győző	vívás	2004	
8. Magyar Zoltán	torna	2015	
9. Portisch Lajos	sakk	2004	
† Polyák Imre	birkózás	2004	2010
† Puskás Ferenc	labdarúgás	2004	2006
10. Rejtő Ildikó	vívás	2007	
11. Schmidt Pál	vívás	2014	
12. Székely Éva	úszás	2004	
† Zsivótzky Gyula	kalapácsvetés	2004	2007

3.11. Könyvtári „hungarikumok,” irodalom

Nemzeti értékeink közé tartoznak a magyar nyelvű könyvek és dokumentumok, irodalmi alakok alkotásai, életművei. A könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény meghatározása szerint: „Hungarikum: a Magyarország mindenkori területén megjelent minden, továbbá a külföldön, magyar nyelven, magyar szerzőtől, illetőleg magyar vonatkozású tartalommal keletkezett valamennyi dokumentum, függetlenül attól, hogy nyilvánosságra hozták-e vagy sem.”

A könyvtártudományban „hungarikumok” azok a művek, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak Magyarországhoz. Magyarul írták, vagy Magyarországon adták ki, vagy magyar az író, vagy magyar vonatkozású a mű témája. Az összes nyomtatásban megjelent, írott hungarikumot az Országos Széchényi Könyvtár gyűjti. Minden, 50 feletti

példányszámban megjelenő műből 6 úgynevezett köteles példányt kell beszolgáltatni a Kötelespéldány Osztálynak.

„Könyvtári hungarikum” lehet:

Területi, vagyis Magyarország mindenkori közigazgatási területén előállított irodalmi, vagy tudományos mű;

Nyelvi, vagyis a világon bárhol, részben vagy egészében magyar nyelven megjelenő dokumentum;

Személyi, vagyis bárhol, bármilyen nyelven megjelent írás, melyet magyar származású, vagy Magyarországon dolgozó szerző alkotott;

Tartalmi, vagyis bárhol, bármilyen nyelven, bármilyen származású szerző tollából Magyarországra, vagy magyar személyre vonatkozó mű.

Szigorú „hungarikum” minden olyan magyar nyelven írt mű, amely 1711 előtt jelent meg.

Ez utóbbiak közül a legértékesebb „könyvtári hungarikumok:”

Gesta Hungarorum – Anonymus 1200 körül írt, latin nyelvű, kézírásos kódexe a magyarok „viselt dolgairól.”

Gesta Hunnorum et Hungarorum – Kézai Simon latin nyelvű krónikája a hunokról és a magyarokról 1283-ból.

Rogerius mester siralmas éneke (*Carmen miserabile*) – a tatárjárás korabeli leírása Rogerius váradi kanonok tollából.

A magyarok krónikája (**Chronica Hungarorum**) – az első Magyarországon nyomtatott könyv, Hess András budai nyomdájából, 1473-ból

Képes Krónika – Kálti Márk 1358-ban írt latin nyelvű, kézírásos kódex a magyarok történetéről, a hun kortól 1333-ig.

Boldvai Halotti beszéd – a legkorábbi összefüggő magyar nyelvű temetési beszéd a latin nyelvű Pray kódex függelékében, 26 sorral. Kelt. 1192-1195 között (*„Látjátok, feleim, szemetekkel, mik vagyunk: biza por és hamu vagyunk”*)

Ómagyar Mária-siralom – az első magyar nyelvű vers, ami fennmaradt a XIII. századból, 1280 körül, a latin nyelvű Leuveni kódex 134. lapján. (*„Világ világa, virágnak virága, keservesen kínszatól, vasszegekkel veretel”*)

Vizsolyi Károlyi-biblia – az első, magyarra fordított teljes Biblia, amelyet Károlyi Gáspár gönci lelkész irányításával állítottak elő, és 1590-ben nyomtatták Vizsolyban, mintegy 800 példányban.

Bibliotheca Corviniana – 2005 óta az UNESCO Világemlékezet része Mátyás király egykori csodálatos, 2-3 ezer példányos, díszesen bekötött „hollós” könyvtárának máig fennmaradt 216 példánya, amelyből 53 példányt itthon őriznek az Országos Széchényi Könyvtárban. A könyvtárat a Budát elfoglaló Szulejmán szultán Konstantinápolyba vitette, s egy évszázadon át a török portára látogató nyugat-európai diplomatáknak ajándékozták egy-egy példányát.

Minden magyarnak tudnia illik, hogy a *„Fehérvárra menő hadi útra”* (*Fehervaru rea meneh hodu utu rea*) a legelső írásos magyar nyelvtöredék a **Tihanyi apátság** latin nyelvű **alapító levelében** 1055-ből.

Itt lehet megemlíteni a **világ legnagyobb könyvét** (4,18 x 3,77 m, 1420 kg, 346 oldal), amelyet **Varga Béla** készíttetett el 2010-ben, és állított ki egy interaktív papírmalommal

és működő, korabeli Gutenberg-nyomdával egyetemben Szinpetriben, egy felújított vízimalom épületében.

A Magyarok krónikája, a Tihanyi apátság alapító okirata, a Képes krónika

A Boldvai Halotti beszéd, az Ómagyar Mária síralom egy Corvina, a Vizsolyi Károli biblia

Képek forrása: Internet

Képek forrása: Internet

A világ legnagyobb könyve (Szinpetri, interaktív Gutenberg nyomda és múzeum)

Irodalmi alakok

Vannak verssorok, idézetek, melyeknek első szavait meghallva, vagy írásban meglátva, az általános műveltségű magyar ember folytatni tudja az idézetet. Ez a bizonyíték arra, hogy számos irodalmi mű a magyarság tudat részét képezi, s így mindenképpen része kell, hogy legyen a magyar identitástudatot formáló értéktárnak. A legismertebb, és idegen nyelvekre lefordított műveik révén, akár „hungarikumot” előállító művészként jegyezhető költőink: **Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Kisfaludy Sándor, Batsányi János, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Kazinczi Ferenc, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János, Vajda János, Szabó Lőrinc, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Ady Endre, József Attila, Illyés Gyula, Weöres Sándor.** Íróink közül a legnépszerűbbek: **Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, Kós Károly, Tamási Áron, Móra Ferenc, Molnár Ferenc, Herczeg Ferenc, Móricz Zsigmond, Rejtő Jenő, Passuth László, Karinthy Frigyes, Fekete István, Wass Albert, Bán Mór** és a 2002. évi irodalmi Nobel díjas **Kertész Imre.**

A legismertebb irodalmi művek közül megemlíthető néhány igen széles körben ismert, ízig-vérig magyar drámai mű, illetve irodalmi alkotás, mint például:

Madách Imre:	Az ember tragédiája
Vörösmarty Mihály:	Csongor és Tünde
Katona József:	Bánk bán
Fazekas Mihály:	Ludas Matyi
Petőfi Sándor:	János vitéz
Arany János:	Toldi

Képek forrása: Internet

Az Ember tragédiájához készített csodálatos Zichy Mihály grafikák közül néhány (fent); és Arany János balladáit szemléltető, híres rajzai közül egy, a Török Bálint (lent)

*Két ellenség a Duna két parton:
Kevés annak az én egy jó kardom!*

*Áruló az, áruló a neve, verje meg a magyarok Istene,
Aki Budát – gyilkolom a fattya! – kettő közül egynek is feladja.*

A közismert hazafias költemények – mint Kölcsey **Himnusza**, Vörösmarty **Szózata** és Petőfi **Nemzeti dala** – mellett számos gyönyörű költeményünk szól a magyar föld, a magyar sors szeretetéről, vagy a honvágyról, mint például az alábbiak:

Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt kis ország, meszsze ringó gyerekkorom világa. Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngye ága, s remélem, testem is majd e földbe süpped el. Itthon vagyok, s ha néha lábamhoz térdepel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom, tudom, hogy merre mennek, kik mennek az úton, s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon a házfaláról csorgó, vöröslő fájdalom. Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj, s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály. (Radnóti Miklós: Nem tudhatom /részlet/)

Itt születtem én ezen a tájon, az alföldi szép nagy rónaságon. Ez a város születésem helye, mintha dajkám dalával vón' tele. Most is hallom e dalt, elhangzott bár: Cserebogár, sárga cserebogár! (Petőfi Sándor: Szülőföldem /részlet/)

Magára hagyták, egy magára a gyáva népek a magyart; lánc csör'g minden kézen, csupán a magyar kezében cseng a kard. (Petőfi Sándor: Európa csendes /részlet/)

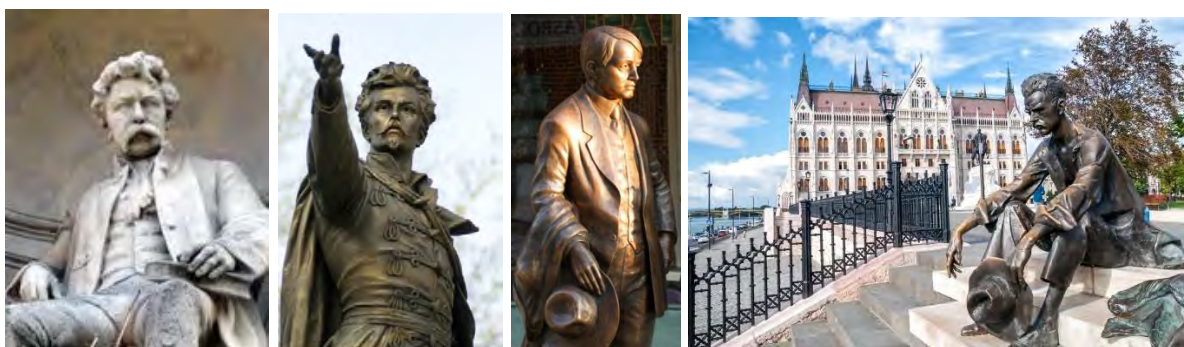
Eredj, ha tudsz. Eredj, ha gondolod, hogy valahol, bárhol a nagyvilágon könnyebb lesz majd a sorsot hordanod, eredj. Szállj, mint a fecske, délnek, vagy északnak, mint a vihardar, magasából a mérhetetlen égnek kémleld a pontot, hol fészekrakó vágyaid kibontod. Eredj, ha tudsz. Itthon maradok én! Károgva és sötétben, mint téli varjú száraz jegenyén. Még nem tudom: jut-e nekem egy nyugalmas sarok, de itthon maradok. (Reményik Sándor: Eredj, ha tudsz /részletek/)

Üzenem az otthoni hegyeknek: a csillagok járása változó. És törvényei vannak a szeleknek, esőnek, hónap, fellegeknek és nincsen ború, örökkévaló. A víz szalad, a kő marad, a kő marad. (Wass Albert: üzenet haza /részlet/)

Szép kincses Kolozsvár, Mátyás büszkesége, nem lehet, nem, soha Oláhország éke! Nem teremhet Bánát a rácnak kenyeret, magyar szél fog fúni a Kárpátok felett! (József Attila: Nem, nem, soha /részlet/)

Repülj, repülj, és délen valahol a bujdosókkal ha találkozol, mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk, mint oldott kéve, széthull nemzetünk. Testvér testvért, apát fiú elad. Mégis, ne szóljon erről ajakad, nehogy, ki távol sír e nemzeten, megutálni is kénytelen legyen! (Tompai Mihály: A gólyához /részletek/)

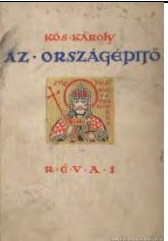
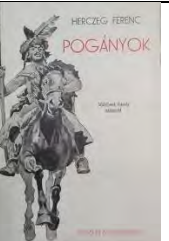
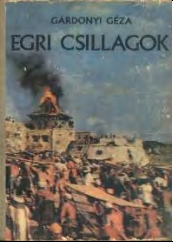
Sír a nóta, magyar nóta, muzsikálnak este óta. Messze-messze idegenben, mesebeli tündérkertben, egy párisi fogadóba.' Mennyi érzés, mennyi bánat, szíve van tán a nótának, oly szomorún sírdogálja: miben áll a mulatsága Kondoroson a bojtárnak. A teremnek minden lángja, mintha pásztortűzzé válna. Csak itt lent a cifra lányok, fényes urak, asszonyosságok, nem figyelnek a nótára. Nevetgélnek, beszélgetnek, de ők arról nem tehetnek. Tudja a jó Mindenható, mi is azon sírnivaló, hogy a ménes ott delelget valahol egy csárda mellett. (Szabolcska Mihály: A Grand Caféban)

Képek forrása: Internet

A legnagyobb magyar költők szobrai: Arany János, Petőfi Sándor, Ady Endre és József Attila

A magyar nemzeti identitás egyik fő formálója a szórakozást, vagy érzelmi katarzist okozó mesterien megírt regény, illetve próza. A következőkben az erre talán legalkalmasabb 20 alkotás szerepel:

				
Mondák könyve (Komjáthy István) A hun és a magyar mondavilágot mutatja be a könyv. Amellett, hogy az Attiláról, Hunorról, Magyarorról szóló történetek érdekeseek, ismerni is illik őket.	Életünket és vérünket (Donászy Ferenc) A regény Mária Terézia és a hétéves háború korában játszódik. Egy fiatalember huszártiszti „karrierjét” és életének regényes fordulataival.	A Tenkes kapitánya (Örsi Ferenc) Élvezetes stílusú kalandos történet a kuruc korból. A Siklós környéki kuruc – labanc harcokról	Az országépítő (Koós Károly) Megkapó stílusú regény István király életéről, a magyarok és a németek viszonyáról, a király jellemének kialakulásáról.	Pogányok (Herczeg Ferenc) Az István-király utáni Magyarországon a pogánylázadás idejében játszódó romantikus, ugyanakkor a történelemhez is hű mestermű.
				
Az Aranyhorda (Hunyady József) IV. Béla magyar király teljes életregénye. Hogyan próbált jobb király lenni, mint az apja, miért következett be és milyen volt a tatárjárás; hogyan változott a király politikája később? Mindezt izgalmas, élvezetes stílusban beszél el a regény.	A Pál utcai fiúk (Molnár Ferenc) Az 1900-as évek eleji Budapest életébe, az iskolás gyerekek „társadalmán”, harcain, hazaszeretetén keresztül bepillantást nyújtó meszttermű.	Egri Csillagok (Gárdonyi Géza) Bornemisza Gergely a főhőse a műnek, amely kezdetben kitalált kalandos, majd az 1552. évi egri várostrom hiteles történetét mondja el. Nagyon olvasmányos stílusban írt, hazaszeregetre nevelő mestermű.	Hajdúk kapitánya (Fehér Tibor) Izgalmas történet az 1600-as évek elején: egy apa hogyan próbál bosszút állni kisfia gyilkosán, egy zsoldosvezéren. Közben kitűnő bepillantást nyújt az író a Bocskai-féle szabadságharc kitöréséről és a hajdúságnak, mint katonai rendnek a szerveződéséről.	Indul a bakterház (Rideg Sándor) Egyéni, izes népies stílusú, humoros meszttermű; egy gyerek elbeszélésében ad társadalmi körképet az 1900-as évek elején a vidéki magyar társadalomról.
				
Ketten Párizs ellen (Vaszary Gábor) Szórakoztató, Karinthy-stílusú mestermű. Egy, az 1900-as évek eleji, magyarországi gimnazista fiú gondolatain és elbeszélésén keresztül. Humoros fordulatain túl, igen jó korrajzot is nyújt: úgy Budapesten, mint Párizsban.	Ködös utak (Fekete István) Novella és kisregény gyűjtemény. Nem csak a magyar természetábrázolása, egyedülálló és megkapó, hanem a falusi társadalom, életmód, gondolkodás bemutatása is megjelenik bennük.	Veres mezőben zöld oroszlán (Kósa Csaba) Könnyed, érthető stílusban mesteri módon mutatja be az Árpád-házi királyok történetét.	Sasnak körme között (Passuth László) Az 1600-as évek második felének magyar történelmét is bemutató regény Zrínyi Ilona életének a nézőpontjából tekint az eseményeket.	Balogh Ádám a nevem (Vitányi János) Egy kuruc brigadéros életét mutatja be a regény. Közben megélednek a Rákóczi szabadságharc dunántúli eseményei. A főhős labanc családja és az ország iránti elkötelezettsége áll a regény középpontjában.

				
Szól a síp (Szász Imre) A Rákóczi szabadságharc hitelesnek tűnő bemutatása egy izgalmas regényben. A regény mozaikszerűen egy dunántúli parasztleány, ill. Bottyán János és Rákóczi nézőpontjából szemléli az eseményeket.	Csillagok vigyáznak (Féja Géza) A regény egy kitalált főhős sorsán keresztül ad hiteles képet a Thököly szabadságharc utáni helyzetről Tokaj - Hegyalján, ill. a leverett Hegyaljai kuruc - paraszt felkelésről.	Az Alapiak kincse (Szántó György) A regény az Alapi család kincskeresésén keresztül hiteles képet fest a végvári időkről, az 1560-as évek történelmi alakjairól. Zrínyi Miklós jelleméről és az 1566. évi szigetvári ostromról.	Széchy Mária, a fekete rózsá (Takács Tibor) Mesterien megírt történelmi regény, a női gondolatvilágban keresztül Magyarország legszebb asszonyának életéről, különösen azoknak, akik már ismerik Erdély történetét, Bethlen Gábor, és I. Rákóczi György idejéből.	Ezer év csatái (Földi Pál) Történelem-szemlélete kiváló, stílusa könnyen érthető: Az egész magyar történelmet, ok-okozati összefüggésekkel mutatja be a csatákon, háborúkon keresztül.

Képek forrása: Internet

TOP 20 A magyar identitást talán leginkább formálni képes 20 regény, illetve irodalmi mű

A magyar identitást⁴⁹ a képzeletet is megmozgató, emóciókon át történelmi tényeket is közvetítő regényirodalom formálhatja sikeresen. A fenti TOP 20 művön kívül az alábbi összeállítás az egyes magyar történelmi korok megismerését elősegítő regényeket, irodalmi műveket tartalmazza:

I. Magyar Árpád-házi történelem:

- Kodolányi János: **Pogány tüzek I-II.** (*Koppány vezér fiatalkorának története, a honfoglaláskori magyarok élete*).
- Fehér Tibor: **Nyugtalan vér** (*Salamon királyunk életregénye*)
- Fehér Tibor: **Az aranyváros hercege** (*III. Béla királyunk életregénye*)
- Kodolányi János: **A vas fiai I-II.** (*a tatárjárás idejéhez kapcsolódó regény*)
- Karczag György: **Zúgó nyilak** (*Ernye bán életregénye*)
- V.G. Jan: **Batu kán** (*Batu életrajzi regénye, magyar vonatkozásokkal is*)
- Szántó György: **Aranyágacska** (*Kun László és III. Endre királyaink életregénye*)
- Szentmihályi Szabó Péter: **Édua és Kun László** (*IV. László királyunk életregénye*)
- Hegedűs Géza: **Korona és kard** (*az Árpád-ház története*)
- Türk Attila: **Népi felkelések Magyarországon** (*a könyv a pogánylázadásoktól az 1514-es parasztháborúig mutatja be oknyomozó módszerrel, a téves hiedelmek cáfolásával a történelmi eseményeket*).

II. Magyar középkori történelem:

- Lengyel Dénes: **Régi magyar mondák** (*mondagyűjtemény*)
- Szentmihályi Szabó Péter: **Haláltánc** (*Forgács Balázs története Nagy Lajos király lányának, Máriának az uralkodása alatt*)
- Barta Gábor: **Nándorfehérvár 1456** (*A híres ostromot és előzményét érthetően magyarázó krónika*)
- Körössényi János: **Országrontó Gara** (*regény Mátyás királyunk ifjúkoráról*)
- Jankovich Ferenc: **Világverő Mátyás király I-III.** (*regény Mátyás királyunk életéről*)
- Bán Mór: **Hunyadi sorozat**: 1. **A hajnalcsillag fénye**, 2. **Az üstökös lángja**, 3. **A csillagösvény hídja**, 4. **A hadak villáma**, 5. **A mennydörgés kapuja**, 6. **A holló háborúja**, 7. **A félhold tündöklése**, 8. **A hit harcosa**, 9. **Isten árnyéka**. (*Regénysorozat a Hunyadi család életéről. Új szemléletű történelmi regények, amelyek hozzájárulnak a magyar identitás erősítéséhez az ország és a nép leginkább dicsőséges, véres korszakának a megidézésével.*)

⁴⁹ A nemzeti identitás itt = a kognitív, tudás alapú ismeretek összessége, amely a nemzettel történő azonosulásra való képesség érzetét adhatja az egyéneknek. Ez az alapja az érzelmi (az affektív), és a cselekvési (az akciós) nemzeti identitási szinteknek, amelyek már cselekvésre (szavazásra, tüntetésre, harcra) is ösztönözheti az egyént nemzetének érdekében, illetve védelmében.

- Szabó Pál: **A nagy temető** (regény Dózsa György életéről)
- Nemere István: **Nekünk Mohács kell** (a Mohácshoz vezető út krónikája)
- Kőrös Emil: **A katedrális** (regény az 1552. évi gyulai török várostrom idejéből)
- Bistey András: **Égő tetők alatt** (regény Szolnok 1552. évi török ostromának idejéből)
- Takács Tibor: **Ördöggút** (Kemény János erdélyi fejedelem életregénye)
- Takáts Sándor: **Bajvívó magyarok** (krónikák a törökkor híres vitézeiről)
- Jankovich Ferenc: **A tél fiai** (törökverő Huszár Péter életregénye)
- Jankovich Ferenc: **Hídegetés** (Zrínyi Miklóshoz és Batthyány Ádámmal kötődő regény)
- Jankovich Ferenc: **Hulló csillagok** (Thúry György és Gyulaffy László életének, valamint a végvári idők és élet regényes krónikája.)
- Kolozsvári Grandpierre Emil: **Törökfejes kopja** (Élvezetes, ízes, népies stílusban írt, izgalmas történet a törökkorból; egy hódoltság-széli falu fiataljainak önvédelmi harcáról.)
- Passuth László: **Négy szél Erdélyben** (Regény Báthory István fejedelem életéből)
- Makkai Sándor: **Ördögszekér** (Báthory Anna, az „ecsed-i boszorkány” életregénye)
- Geréb László: **Parasztgenerális** (a Bocskai szabadságharc cigány származású hajdúkapitányának, Lippai Balázsnak életregénye)
- Nagy László: **Bethlen Gábor, a Nagy Fejedelem** (krónika a fejedelem életéről)
- Nagy László: **A török világ végnapjai Magyarországon** (történelmi krónika)
- Koós Károly: **Varjú nemzetség** (Erdélyi családrege I. és II. Rákóczi György fejedelmek idejéből. „Ízes” erdélyi nyelvezettel íródott.)
- Nagy László: **A rossz hírű Báthoryak** (izgalmas és tanulságos, oknyomozó, tudományos történelmi tanulmány négy igazságtalanul rossz hírbe kevert Báthoryval kapcsolatban: Báthory Erzsébet a „csejtei boszorkány,” Báthory Zsigmond és Gábor „véreskezű, ill. örült” fejedelmek és Báthory Anna a „bűbájós” esetében).

III. Kuruc-kori magyar történelem

- Takács Tibor: **Thököly ifjúsága** (Thököly fiatalkorának története)
- Lengyel Dénes: **Magyar mondák a törökvilágból és a kuruc korból** (monda gyűjtemény.)
- Herczeg Ferenc: **Pro Libertate** (regény a Rákóczi szabadságharcból)
- Szántó György: **Esze Tamás talpasai** (Esze Tamás életregénye)
- Barabás Tibor: **Rákóczi hadnagya** (egy fiatal pár sorsa a szabadságharc idején)
- Dienes András: **Farkasles** (Ocskay László árulásának regénye)
- Mocsár Gábor: **A város és a fejedelem** (Elbeszélés Debrecen és Rákóczi viszonyáról)
- R. Várkonyi Ágnes: **Két pogány közt** (kuruc kori krónika)
- Szinetár György: **A jobbágybrigadéros** (Novelláskötet, melyek témájában többnyire ismert történelmi személyiségek szabadságszeretete az összekötő kapocs; az 1500-as évektől az 1800-as évekig.)

IV. Magyar újkori történelem és élet

- Fekete Sándor: **Haza és haladás** (a reformkor krónikája)
- Hevesi Lajos: **Jelky András kalandjai** (az utazó életregénye)
- Ordas Iván: **Simonyi óbester** (a „legvitézebb magyar huszár” életregénye)
- Rónaszegi Miklós: **A nagy játszma** (Benyovszky Móric életregénye)
- Jókai Mór: **És mégis mozog a Föld** (reformkori regény)
- Takács Tibor: **Klapka katonái** (regény Komárom ostromának idejéből)
- Márkus István: **Forradalom és szabadságharc 1848-49-ben** (történelmi krónika)
- Jókai Mór: **A kőszívű ember fiai** (Három fiútestvér sorsát mutatja be a regény az 1848-49-es szabadságharc előtt és alatt. A fiúkat az apjuk császárhűsége nevelte, de az anyjuk hívására a szabadság ügye mellé álltak. Aki – a legkisebb – látszólag nem, az hozza a legnagyobb áldozatot.)
- Balogh Béni: **Vidróczki a nevem** (a betyár élettörténete)
- Vitányi János: **Komédiások** (Déryné Széppataki Róza életregénye a magyar színjátszás hőskorából)
- Ignácz Rózsa: **Rózsa leányasszony** (Laborfalvi Róza életregénye a magyar színjátszás hőskorából)
- Somogyvári Rudolf: **Ne sárgulj, Fűzfa!** (egy tiszt regénye az I. világháborúban)
- Somogyvári Rudolf: **Virágzik a mandula** (regény az I. világháborúban)
- Eszenyi László: **Trianoni nemzedék** (emlékezés, történelmi krónika)
- Fekete István: **Köd** (Egyrészt vadász novellákat, másrészt a természet jellegzetes Fekete Istváni ábrázolását, megszemélyesítését tartalmazó novelláskötet.)

- Fekete István: **Barangolások** (Vadásztörténetek és a természet, az állatok megszemélyesítések novella-gyűjteménye.)
- Fekete István: **Zsellérek** (Egy dunántúli család életét mutatja be a regény az 1910-20-as évek Magyarországon. Mind a vidéki falusi, mind a városi élet és társadalom keresztmetszetét adja, az emberi sorsok megrajzolásával.)
- Fekete István: **Hajnal Badányban** (Családragény a XIX. és XX. század fordulóján a vidéki élet és a természeti környezet mesterei bemutatásával egy dunántúli vízimalom történetén át.)
- Fekete István: **Derengő Hajnal** (A falusi életet, a természetközelséget bemutató regény.)
- Fekete István: **Ballagó idő** (Önéletrajzi regény. A magyar táj, vidék szeretetére tanít, annak életérzését adja.)
- Szabó Pál: **Talpalatnyi föld** (családragény)
- Gárdonyi Géza: **Az én falum** (elbeszélések)
- Fekete István: **Tíz szál gyertya** (elbeszélések)
- Fekete István: **Csend** (a magyar falusi életkép)
- Zalai Szalay László: **Öreg Szuhay** (elbeszélések a kiskunsági tanyavilágból)
- Mikszáth Kálmán: **A jó palócok** (elbeszélések)
- Mikszáth Kálmán: **Tót atyafiak** (elbeszélések)
- Mikszáth Kálmán: **Szent Péter esernyője** (regény)
- Móricz Zsigmond: **Árvácska** (egy árva kislány megrázó története a magyar tanyavilágban)
- Berczeli A. Károly: **Hullámsír** (Az 1879. évi szegedi nagy árvíz okainak feltárása egy érdekes, korabeli társadalmi körképet is adó regényben)
- Wass Albert: **A funtineli boszorkány I-III.** (egy lány története az erdélyi havasokon)
- Jakucs László: **Szerelmes barlangjaim** (a magyar barlangkutatás és a barlangok kialakulásával kapcsolatos ismeretek mesterei átadása bepillantással az ötvenes évek magyar viszonyába)
- **Larousse Új Képes Történelem** (színesen szerkesztett magyar történelmi könyvsorozat 1-9 kötet, + Erdély történelme külön). **Erdély képes története** a kezdetektől 1990-ig. **A rebellis tartomány:** Magyarország története 1945-1998. **A csonka ország:** Magyarország története 1914-1945. **A boldog békeidők:** Magyarország története 1849-1914. **Nemzet születik:** Magyarország története 1815-1849. **A kétféjű sas hatalmában:** Magyarország története 1711-1815. **Megújulások kora:** Magyarország története 1526-1711. **Liliom és holló:** az Árpád-ház kihalásától a Mohácsi vészig. **Árpád örökében:** Szent Istvántól III. Andrásig. **Árpád jöve magyar néppel:** a magyarság őstörténete és a honfoglalás.

A Nagy Könyv közvélemény kutatása (2005) szerint a legolvasottabb, számos nyelvre lefordított **magyar regények** „Top 10” helyezettei az alábbiak:

1. Gárdonyi Géza:	Egri csillagok
2. Molnár Ferenc:	A Pál utcai fiúk
3. Szabó Magda:	Abigél (megosztva)
3. Jókai Mór:	Az aranyember
4. Móricz Zsigmond:	Légy jó mindhalálig
5. Jókai Mór:	A kőszívű ember fiai (megosztva)
5. Fekete István:	Tüskevár
6. Wass Albert:	A funtineli boszorkány
7. Mikszáth Kálmán:	Szent Péter esernyője
8. Rideg Sándor:	Indul a bakterház
9. Tamási Áron:	Ábel a rengetegben (megosztva)
9. Móra Ferenc:	Kincskereső kisködmön
10. Kertész Imre:	Sorstalanság

A magyarság történelmében a XX. század második felének négy évtizede a **szovjet típusú kommunizmus uralma** alatt telt el; azonban ne gondoljuk, hogy ez alatt az idő alatt nem születtek magyar értékek. Mint azt eddig is láttuk, éltek színészlegendék,

mint például *Latinovics Zoltán*, születtek világraszóló találmányok, mint a *Rubik-kocka*, vagy a *Béres csepp*. Működtek világklasszis sportemberek, mint az 1950-es évek első felének politikai terrorját a labdarúgó sikerei révén elviselhetővé tévő *Aranycsapat*, vagy az ökölvívásban *Papp Laci*. Töretlenül a világ legjobbjai között a vízilabdások, a kajak-kenusok és a vívók. A magyar szocializmus korának az értékeit képviseli **Hofi Géza**, aki a mai *stand-up* műfaj elődjeként, politikai humorával, elviselhetővé tette az 1970-es éveket. Az 1960-as években született meg a magyar *beat-zene*. A szocialista építészet nem csak a hatalmas panel lakótelepeket hozta létre, amire nem lehetünk büszkéek, de olyan ikonikus alkotásokat is, mint az újból felépített **Erzsébet-híd**, a budapesti *metró* és az ország egykori második nagy ipari városának, Miskolcnak a jelképévé vált **Avasi-kilátó**. Volt magyar **űrhajósunk** (azóta is az egyetlen) *Farkas Bertalan* személyében. A tradicionális magyar ipart képviselte és világszínvonalon versenyképes volt az elektronikai termékeket gyártó – és még ma is működő – **Videoton**, vagy az 1949-2003 között működő **Ikarus** autóbusz gyárunk, amelyek termékei szinte az összes egykori szocialista ország közútjain népszerűek voltak. Volt a szocializmus korában *Szerencsi csokoládénk*, igen fejlett élelmiszer-, konzerv- és gyógyszeriparunk és mezőgazdaságunk.⁵⁰ Alumíniumiparunk a világ össztermelésében a hatodik helyen állt – és szinte ismeretlen volt a (büntettnék számító) munkanélküliség, elképzelhetetlen volt a hajléktalanság, vagy a belföldi robbantásos merényletek fogalma.

Képek forrása: Internet

A magyar szocializmus (1949-1989) vívmányai

⁵⁰ Hiányoznak azok a gazdaságtörténeti számítások, hogy Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozásra történő megfelelés jegyében 1990-2004 között, mekkora vesztesége származott egész – működő – gazdaságának a felszámolásából. A kivágott szőlő- és gyümölcsültetvények, a jól működő állami gazdaságok és termelőszövetkezetek; a cukor-, cement- és gépgyárak, a kohászatok privatizálása, felszámolása, és megszüntetése; valamint a tömeges munkanélküliség megjelenése mind annak a jegyében történt, hogy az ország piacot biztosítson az uniós multiknak. Ennyit arról a jelenkori (2019) vádakról, hogy „Magyarország csak haszonélvezője az Uniónak és nem járul hozzá a közteherviseléshez.”

Mégis, a szocializmus legnagyobb „vívmánya” az **1956-os forradalom** volt, amelynek jótékony következménye a többi szocialista országhoz képest tűrhető életminőséget nyújtó „gulyáskommunizmus” világa volt a Kádár rendszerben. De a legnagyobb vívmányt a korszak vége adta: a „**Vasfüggöny**” jelképes átvágása 1989-ben, ami az akkori külügyminiszter **Horn Gyula** érdeme, s ami elindította a Berlini fal lebontását, német újra-egyesítést, és magát a rendszerváltást.

Ennek a fejezetnek a célja a magyar nemzeti értékek rendszerezése, áttekintése volt, hogy kialakulhasson egy általános kép Magyarország – talán – leglényegesebb értékeiről a hazaszeretethez (patriotizmushoz) szükséges kognitív nemzeti identitástudat megalapozása céljával.

PATRIOTIZMUS

(hazafiság)

A magyar **FÖLD**, a nemzeti **MŰLT**, a magyar **NYELV** és **IRODALOM**,
a magyar **INTÉZMÉNYEK**, **TELJESÍTMÉNYEK**, **ALKOTÁSOK**, **TERMÉKEK**,
TERMÉNYEK, **ÉRTÉKEK**, **SZOKÁSOK**, **RENDEZVÉNYEK**

tisztelete és **szeretete erkölcsi** értelemben

(és nem valamely politika velejáró eszközeként, mint teszi ezt a *nacionalizmus*;
és nem valakik ellenében, mint teszi ezt a *sovinizmus*).

A NEMZETI IDENTITÁSON ALAPULÓ HAZASZERETET FOGALMA

Ma is időszerűek Rákóczi fejedelmünk szavai:

*Üzenem a jövőbeli
gyermek nemzedéknek
Magyarországon, hogy
tiszteljék hazájukat és
becsüljék, hogy ezen a
földön élhetnek!
Őrizzék meg értékeit és
emlékeit!
Beszéljenek róla
úgy, mintha kincs
lenne!*

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Tózsza István

4.
melléklet

**A nemzeti értékek szerepe
a településmarketingben**

BEVEZETÉS

Ez a fejezet a helymarketing három alapvető dimenziója (település, régió, ország) közül a lakossághoz legközelebb álló települési dimenzióban próbálja ismertetni a helymarketing lényegét – a jobb érthetőség kedvéért. A települési, lokális dimenzióban, a magyar nemzeti értékek jutnak szerephez, a helymarketing országos dimenziójában pedig – ezek közül – kifejezetten a hungarikumok.

Minden település (régió, ország) piacon, versenypályán van. Az erős településnek többek között nő a népessége, de mivel a népességnövekedésnek etnikai és migrációs okai is lehetnek, inkább úgy fogalmazzuk meg: nő a **népességmegtartó képessége**. Ez akkor jelent gazdasági erőt, ha a népességnövekedést az erőforrások koncentrációja kíséri. A XXI. század legfőbb gazdasági erőforrása, az emberi tudás. Enyedi György, a magyar regionális tudomány megalapítójának szellemes megállapítása ezzel kapcsolatban: a településeken „a népességmegtartó képesség egyenlő a képesség megtartó népességgel.”

A városversenyben a település sikere, a városversenyben a győztesek közé kerülése természetesen pénzben, anyagi jólétben mérhető; mégpedig a helyben maradó, és a helyi szolgáltatásokba, valamint az új munkahelyek létrehozásába fektetett jövedelemmel, vagyis: **a lakosság jólétét szolgáló jövedelemtermelés mértékével mérhető**.

Mitől függ ennek a jövedelemtermelésnek a mértéke? Először is az **elosztási viszonyoktól**. (Ha ugyanis a jövedelemtermelő külföldi tulajdonban van, vagy nem a helyi társadalom tagja, a lakosság jólétét szolgáló visszaforgatás nem várható.) Másodszor függ a **munkanélküliség mértékétől**. (Ha nagy a munkanélküliség, nem lehet nagy a helyben maradó jövedelemtermelés sem.) Végül függ a **települési környezet tisztaságától**. (Mind a természeti környezet tisztaságától, vagyis a **szennyező anyagok és hatások** mértékétől; mind a társadalmi környezet tisztaságától, vagyis a **bűnözés** és a biztonság mértékétől.)

Mivel a beruházásokra fordított tőke nem minden esetben számszerűsíthető, a tudományos kutatás a városversenyben való sikert **indikátorokkal** méri. Melyek ezek? Mennyi a **nemzetközi gazdasági irodák** száma a városban? Van-e a városnak **kapu-szerepe**? (A kapu, vagy *gateway* - szerep azt jelenti, hogy a település megállóhelye-e az egy-egy régióba, országba, metropoliszba áramló tőkének és munkaerőnek? Magyarországon kapu-szereppel rendelkezik, pl. Budaörs, Törökbálint, Budakalász a Budapest felé áramló tőke és munkaerő viszonylatában; Győr egész Magyarország viszonylatában. Kapu-szereppel rendelkezik Nagykanizsa az adriai régió viszonylatában, mióta az autópálya elérte és a határt átszelte. Kapu-szereppel rendelkezne Szeged a Balkán viszonylatában, ha a szerb, makedón, görög, török politikai stabilizáció bekövetkezne; Pécs Horvátország felé, Nyíregyháza Ukrajna felé, Debrecen Románia felé, Miskolc Szlovákia felé, ha a politikai-gazdasági viszonyok és az autópálya a határ gazdasági átjárhatóságát valóban lehetővé tennék.) Hány **felsőoktatási intézménye** van a városnak? (Ez már a kvaterner⁵¹ gazdasági szektorra utaló indikátor.) Van-e **kutatóintézete**, kutatóhelye a városnak, részt vesz-e valamilyen K+F, azaz kutatás-

⁵¹ *Kvaterner* a gazdaság negyedik szektora, a felsőoktatás, a tudományos kutatás és a kultúrával kapcsolatos szolgáltatások gyűjtőfogalma (*primer* = mezőgazdaság; *secunder* = ipar; *tercier*: szolgáltatások összessége).

fejlesztési tevékenységben? Végül: az önkormányzat a költségvetésének hány %-át tudja **kultúrára, művelődésügyre** fordítani? Amikor a kutatók verseny rangsorba állítják a városokat, a fenti paraméterek alapján kalkulálnak. A városversenyben elért helyezés a várospolitikának köszönhető.

A várospolitikával szemben a legfontosabb elvárás az, hogy sikeressé tegye a várost a városversenyben. A várospolitika célja, hogy elősegítse a lakosság egyre szélesebb rétegei számára a tartós jövedelemnövekedést, javítsa a közszolgáltatások mennyiségét és minőségét, növelje a helyi adóbevételeket, bővítse a helyi piacot a gazdasági tevékenység élénkítésével, munkahelyek teremtésével, átképzésekkel.

Mi a településirányító feladata, ha versenyképes, sikeres, a győztesek között számon tartott települést szeretne? Milyen várospolitikai konkrét feladatok várják a fentiekből következően itt és most?

A településirányítás időszerű feladatai:	
A tercier (szolgáltatás) dominancia növelése a település gazdaságában	A kvaterner (tudomány, felsőoktatás, kultúra-ipar) erősítése.
Innovációs (<i>high technology</i> , tudomány-ipar) gazdasági tevékenységek ösztönzése	Gazdasági döntési központok városba „csábítása”
Kvalifikált helyi munkaerő növelése (vonzás, képzés)	Az immateriális értékrenddel ⁵² kapcsolatos szolgáltatások piaci elősegítése
Helyi társadalom polarizációjának a mérséklése (képzés, átképzés)	Negatív externáliák ⁵³ kezelése (csökkentése, felszámolása)
A globalizációs tőkével és a multikkal való együttélési képesség megszerzése	Helyi ICT (információ kommunikáció technológia) fejlesztés
Helyi és helyközi közlekedés -fejlesztés	Helyi, saját adóbevételek növelése, lakossági egyeztetéssel

Kik a **várospolitika szereplői**? Először is az **operátorok** (ők a gazdasági társaságok ügyvezetői, ők működtetik a helyi gazdaságot, mint menedzserek). Másodsor a **fejlesztők** (ők a tőkések, a cégtulajdonosok. Az operátorok tanácsára ők dönthetnek a beruházások mellett). Harmadsor a **fogyasztók** (ők képviselik a helyi, vagy az ideiglenesen a városba érkező vásárlóerőt). A helyi **önkormányzat**, (ő teremti meg a feltételeket a fejlesztésekhez, ő a településirányító). A **központi kormányzat** (aki a makrogazdasági és jogi környezet kialakításában vesz részt – kénytelen-kelletlen a mindenkori világgazdasági trendekhez alkalmazkodva). Következő szereplők a **civil szervezetek** (a helyi lakosság érdekképviselői csoportjai), végül az igen erős társadalmi véleményformáló hatással bíró **egyházak**. **A várospolitika legfontosabb eszköze a településmarketing.**

TELEPÜLÉSMARKETING

Településmarketinggel minden településirányítónak foglalkoznia kell, ha tudatosult benne, hogy települése versenyhelyzetben van. A marketing lényegében egyfajta reklám, és erre is érvényes Henry Ford mondása: „*aki azért nem költ reklámra, hogy pénzt takarítson meg, az állítsa meg az óráját, hogy időt takarítson meg.*” A maga kárára

⁵² A posztfordizmus, ill. az információs társadalom értékrendje: minőségi áru és különleges szolgáltatás (pl. bio étel, *bungy jump*)

⁵³ Olyan gazdaságon kívüli hatás, amely csökkenti a megtermelt áruk és a helyben nyújtott szolgáltatások értékét (pl. környezetszennyeződés, bűnözés)

bármely vállalkozó dönthet úgy, hogy „megállítja az óráját”. A település vezetője és a választott testület viszont nem csak önmagáért, hanem a bizalmukat beléjük helyezett teljes lakosságért, az ő vesztes vagy győztes lakhelyükért felelős. Nem teheti meg jó lelkiismerettel, hogy nem vesz tudomást a versenyhelyzetről, nem alakít ki korszerű településpolitikát, és nem használja annak eszközét, a településmarketinget.

Előjáróban tisztázni kell, hogy mivel nem azonos a **településmarketing**:

- **Nem azonos a településfejlesztési koncepcióval** vagy a stratégiai tervezéssel.
- **Nem azonos a befektető csalogatással, vagy az idegenforgalmi propagandával.**
- Nem spórolható meg, és **nem helyettesíthető** mással, például helyi turizmusfejlesztési stratégiával.

A településmarketing⁵⁴ a marketingtudományból⁵⁵ fejlődött ki; annak egy speciális szakterülete, s annak a rendszerébe illeszkedik. Természetesen a **település** különleges **termék** – a marketing szóhasználatával. A marketingnek van egy „4 P-Mix⁵⁶” jellegzetessége. A településmarketing esetében a termék maga a **település**, s ennek az árát – a benne élő emberekkel együtt –, lehetetlen meghatározni, tehát **nincs is ára**. Az adás-vétel során a település **nem változtat helyet**, a vevő nem viheti el, sőt a **tulajdonviszonya sem változik** semmilyen értelemben egy adásvétel alatt. Ráadásul **többször is eladható**. Jószerivel csak a reklámtevékenység (*promotion*) marad, de ez sem hagyományos értelemben vett reklám, hanem: marketing (vagyis piacra viteli) stratégia. Olyan dolgot kell eladásra „reklámozni”, aminek nincsen ára, amire nem jegyvezhető be tulajdonjog, és az eladás tárgyának a definiálása sem egyszerű, mert a várost természetesen nem lehet megvenni. A vásárlás aktusa tehát többféle formában realizálódhat – mint látni fogjuk.

A településmarketing tehát egy olyan stratégia (cselekvési program) kidolgozását és megvalósítását jelenti, amelynek során a település komparatív versenyelőnyeit⁵⁷ a település irányítói feltárják, és a lehetséges vevők felé „kommunikálják”.

Mielőtt rátérnénk a településmarketing folyamatának tartalmi ismertetésére, és annak a meghatározására, hogy a hungarikumoknak ebben a folyamatban mi a szerepük, tisztázuk, mit jelent és hogyan valósul meg a város „eladása”? És kik lehetnek a vevők? Ők hogyan vásárolják meg a települést?

A település (mint termék) sajátos áru, mert:		
sok vásárlónak és többször is eladható ugyanaz a település	az eladás során a település „tulajdonviszonya” nem változik	az eladás eredménye: a település népességmegtartó képességének erősödése

⁵⁴ A településmarketing első meghatározása Greg **Ashworth** (1990) nevéhez fűződik.

⁵⁵ A marketing tudomány legkorszerűbb tankönyve Philip **Kotler** munkája (2003)

⁵⁶ A marketing 4 P-je: **Product** (termék: áru, vagy szolgáltatás). **Price** (ár). **Place** (hely, helyváltoztatás az adás-vétel során). **Promotion** (reklám).

⁵⁷ **Komparatív versenyelőnyt** jelent, pl. Párizsnak az *Eifel*-torony, Agrának a Tadj Mahal, New Orleansnek a *Mardi Gras*, vagyis azok az objektumok és/vagy események, amelyek csak egyetlen településre jellemzőek!

Amikor a település eladásra kerül, **mi az, ami eladható?**

A város **hírneve**, aminek két komponense van: **CI** és **PR**. A CI (*corporation identity*) nem más, mint az **arculata**, a PR (*public relations*) pedig a település szolgáltatásainak, értékeinek **vonzó híre**, reklámja, „kommunikációja”. Konkrétan:

- A város konkrét **szolgáltatásai** (oktatási, egészségügyi, szórakoztatási, kereskedelmi, művelődési stb.).
- A város gazdasági (ipari, szolgáltatóipari, logisztikai, kereskedelmi) **telephelyei** – amennyiben azok az uralkodó tőkeáramlás útvonalába esnek, t.i. van a közelben autópálya.
- A város gazdag, érdekes történelme, **műemlékei**.
- A város **kultúrája**, érdekes **hagyományai**.
- **Szennyezetlen** természeti és társadalmi **környezet**: tiszta, rendezett település, vállalkozásbarát helyi társadalom, személy- és vagyonbiztonság, olcsó és képzett⁵⁸ helyi munkaerő.

Ki lehet a vevőkör?

- A legfontosabb vevőkör (akik nélkül nem működik a településmarketing) a **saját lakosság**.
- **Operátorok** (a tőkét működtető gazdasági menedzserek), akik telephelyet keresnek.
- **Fejlesztők** (a tőketulajdonosok, akik a tőkeáramlással kapcsolatos döntéseket hozzák, az operátorok tanácsára).
- **Fogyasztók** (a városba látogató turisták, betegek, diákok, vásárlók.)

Amikor a vevő (a saját lakosság, az operátor, a fejlesztő és a fogyasztó) **megvásárolja a települést**, akkor tulajdonképpen **bizalmat vesz: elhiszi**, hogy az adott településen **érdemes lakni, dolgozni, termelni, beruházni, odalátogatni** és az ottani **szolgáltatásokat igénybe venni**. Tehát a vevő **elhiszi az eladó termék (a település) kínálatát, képességét, értékét és alkalmasságát, egyszóval kompetenciáját**. Az ilyen, a **bizalmat eladásra kínáló tevékenységet kompetencia marketingnek** nevezi a szakirodalom.

A településmarketing négy nagy területből, négyféle tevékenységi körből áll össze:

1. AUDIT: a település erőforrásainak, pozitív és negatív (!) értékeinek ⁵⁹ és adottságainak a felmérése, feltérképezése, listázása, összeírása, leltárba vétele.	2. SZEGMENTÁCIÓ: a településre potenciális vevők csoportosítása, a lehetséges vásárlói célcsoportok kiválasztása, meghatározása, igényeik felmérése.
A településmarketing területei	
3. IMÁZS: image = kép; vagyis a település arculatának tervezése, a „kirakat” berendezése az audit során meghatározott érték-készletből, a szegmentáció során meghatározott igényekhez igazítva.	4. KOMMUNIKÁCIÓ: az imázs eljuttatása a lehetséges, és kiválasztott vevőkörhöz, a célcsoportokhoz, s ennek során a település eladható márka-építésének megvalósítása.

⁵⁸ Ismert az „olcsón, jól, gyorsan” szlogen, amiből minden cég *csak kettőnek* tud megfelelni.

⁵⁹ A településirányítónak – a lakosság bizalmának megfelelő módon – mindig elfogultnak kell lennie; a negatív adottságokat, értékeket is úgy „illik” a település imázsába, arculatába foglalni, mint a cigány teszi a lóvásáron a saját lovának védelmében, a ló „kompetencia imázsának” javítása érdekében. – „Ez a ló vak! Ez nekiment a falnak!” – „Nem vák az, csak vákmerő!”

A fenti tevékenységi köröknek megfelelően a településmarketing: **felméri** a település **erdőforrásait** (AUDIT); ezek tükrében **felméri** a lehetséges **piac összetételét** (SZEGMENTÁCIÓ); erre alapozva pedig **felépíti** a település **arculatát** (IMÁZS); és a megfelelő célcsoportoknak **eladja**, közvetíti az **arculatot** (MÁRKANÉV KOMMUNIKÁCIÓ).

Gyakori tévút a településmarketing során az olyan szlogen alkalmazása, hogy „eladó ez a táj!” Az ilyen tevékenység ellenérzést vált ki; épp a kérdéses táj lakóiból. Nem a táj eladó, hanem az iránta való **bizalom**. **A település iránti bizalmat** (azt a hitet, hogy a településről állított és kommunikált sok jó dolog, nagyszerű szolgáltatás, telephely, házhely, olcsó és képzett munkaerő stb. mind valóságos, mind lehetséges), **kompetencia imázsnak** nevezzük. Azért kompetencia imázs, mert aki „kommunikálja” az nem csak egy-egy helyi vállalkozó, egy rossz értelemben vett kofa, aki akár hazudhat is a saját üzletmenete érdekében, hanem maga a független közigazgatás megtestesítője, a helyi hatóság képviselője, az önkormányzat, aki e kérdésben szavahihető, azaz „kompetens” szereplő.

Miként a településrendezési terveknek a területrendezési tervekhez, a **települési kompetencia imázsnak** is **hierarchikusan** és szükségszerűen illeszkednie kell a **területi kompetencia imázsokhoz**. A települési kompetencia imázs nem lóghat ki a kistérségi (járási), a megyei és a regionális kompetencia imázsból, amelyeknek szintén illeszkedniük kell egymáshoz és az ország kompetencia imázsához.

A településmarketing alapja az AUDIT. A felmérő, nyilvántartásba vevő tevékenység első és legfontosabb tárgya a településen található adottságok, teljesítmény, a kínálat köre, az, amiből a termék (ezeknek a képe, imázsa) felépíthető. Ezeknek az adottságoknak a feltárása az érték audit.

ÉRTÉK AUDIT

Az érték audit első csoportja a településünk adottságait, értékeit foglalja magába. Ezek a nemzeti értékek – helyi szinten. Ismernünk és rendszerezniük kell a településünk **természeti környezeti adottságait** (fekvését, klímáját, domborzatát, ásványkincseit, termőföldjét, talajvizét, felszíni és mélységi vízkészletét, geológiai képződményeit, botanikai értékeit, különleges állatvilágát, tájképi adottságait). Tisztában kell lennünk a településünk **gazdasági helyzetével**. Ez a helyi gazdaság statisztikai mutatóinak ismeretét jelenti, valamint az infrastrukturális szolgáltatások – helyi közlekedés, Internet

elérési lehetőség, közművek, oktatás, szociális- és egészségügyi ellátás – pontos ismeretét. Tudnunk kell, mik azok a gazdasági, gasztronómiai produktumok, amelyek regionális, országos, vagy nemzetközi elismerésre tarthatnak számot (esetünkben: hungarikumok). Ismernünk kell a településünk **társadalmi adottságait**, tekintettel a lakosságszámra, az iskolázottságra, az etnikai összetételre, a helyi tradíciókra és népszokásokra, kultúrára (ez utóbbi három csoport megint hungarikum lehet a mi esetünkben), valamint a politikai erőviszonyokra és a helyi jogi szabályozásokra. Ide tartoznak a kulturális, művészeti alkotások, életművek, gyűjtemények, sportteljesítmények – amelyek nem csak helyi, hanem regionális, országos, vagy nemzetközi érdeklődésre is számot tarthatnak, esetleg hungarikumnak is minősíthetők.

Ha tudományos alapon akarjuk folytatni a településmarketinget, elengedhetetlen, hogy a településünk legközelebbi versenytársait is „auditaljuk”, hiszen az ő adottságait is ismernünk kell, amikor a saját adottságainkat akarjuk piacosítani. Sárospataknak jól kell ismernie Sátoraljaújhely adottságait, Gyulának Békéscsabáét, Tatának Tatabányaét, és *Vica versa*, ha sikeresek akarnak lenni. Mivel a piacon a versenytárs gazdasági értelemben ellenség, érvényes Benjamin Franklin szállóigéje e tekintetben is: „szeresd ellenségeidet, hisz ők mutatják meg, hol hibázol.”

Az érték audit felmérés témaköre tehát nem más, mint a – jelen könyv III. fejezetében példaként rendszerezett helyi, regionális, nemzeti értékek köre, vagy értéktára. Ezeket kell evidenciában tartani a helymarketing tevékenység során helyi, regionális vagy országos szinten, attól függően, hogy település-, régió- vagy országmarketing a cél.

Az érték audit **kereslet** része egy piaci, **szegmentációs** tevékenység: itt kell felderítenünk, hogy milyen annak a piacnak a szerkezete, ahol a település (régió vagy ország) arculatát értékesíteni szeretnénk: milyen települési arculatra lenne szüksége a *helyi lakosságnak*, a helyi vagy a multinacionális *gazdaság-irányítóknak* (operátoroknak), valamint a *gazdasági döntéshozóknak* (fejlesztőknek). Végül, és *utolsó* sorban (!) – a település-termékünk kínálatának, adottságainak ismeretében – azt is definiálhatjuk, hogy kik lehetnének „vevők” a településünk adottságaiból szerkesztett arculatra más települések lakosságából. Esetleg az öregek vagy a betegek – mert rendelkezünk egy klimatikus gyógyhellyel, vagy gyógyvízzel? Vagy a fiatalok, mert Sziget fesztiválunk, vagy híres egyetemünk van? Ezek meghatározása a piaci szegmentáció eredménye: a célcsoportok körvonalazódása. A kereslet potenciális célcsoportjait – a saját lakoságon kívül – értelemszerűen más települések, régiók, országok vonatkozásban is meghatározhatjuk, attól függően, hogy hol vélünk felfedezni fizetőképes keresletet a mi település-termékünk arculata iránt.

Az érték audit **kapcsolat** része elsősorban **gazdasági**, másodsorban **kulturális kapcsolatok feltárását** tartalmazza, amelyet a településünk gazdasági és civil szervezetei fenntartanak más települések vonatkozásában. A kapcsolatok ismerete elengedhetetlen; az önkormányzat nem képes a kereslet meghatározására, ha nincsenek ismeretei arról, hogy a saját településén kik kikkel tartanak fenn működő gazdasági, kulturális kapcsolatokat. A meglévő kapcsolatoknak a kiszélesítése, intézményesítése, települési szintre emelése lokalizálhatja a legjelentősebb vevőket, célcsoportokat.

Az érték audit negyedik részterülete a **stratégia**, ami szintén szegmentációs tevékenység. Az érték audit kapcsolati rendszerének a feltárása után lehetségessé válik annak meghatározása, hogy **milyen szempontokból érdemes szegmentálnunk a piacot?**

Milyen innovációt lenne leghasznosabb a településünkre vonzani? Milyen legyen a településünk arculata, imázsa? Milyen jellemző gazdasági – kulturális tevékenységet tartalmaz ez?

Az érték audit stratégiája határozza meg, hogy a településünkön (régiókban, országunkban) létesítendő beruházásnak mekkora legyen a tőkeigénye, milyen legyen a megtérülése, legyen-e környezeti kockázata, lesz-e versenytársa, számíthat-e piaci növekedésre és jövedelmezőségre?

A versenytársak érték auditjának ismeretében a stratégia meghatározhatja továbbá, hogy a településünkre hozandó gazdasági vagy kulturális tevékenység által versenyelőnyhöz juthatunk-e?

A települési versenyelőny lehetséges szempontjai az érték audit stratégiájában. Milyen legyen a ...		
működtetési költség?	erőforrás-igény?	goodwill (jó szolgálat)? ⁶⁰
beszállítói feltétel?	piaci részesedés?	értékesítési hálózat?
nyereség mértéke?	alkalmazott technológia?	szellemi kapacitás?

IMÁZS AUDIT

Az imázs auditot szintén négy csoport alkotja. A marketing tudományból kölcsönzött **CI**⁶¹ jelenti az imázst, vagy **arculatot**. Ez az eladandó település-termék. **Országos dimenzióban** az imázs auditálását éppen a bevezető fejezetekben ismertetett hungarikum törvény hivatott véghezvinni, amikor is szabályozza a **Nemzeti Értéktár** felállítási folyamatát.

A **belső CI** nem más, mint a **helyi lakosság identitás tudata**, tehát, hogy mennyire képes azonosulni a településével (országával)? A **külső CI** azt jelenti, hogy **más települések lakossága és vállalkozói** mit gondolnak a mi településünkről (régiókról, országunkról), milyen arculat, kép él bennük rólunk? A **partner CI** nem más, mint a mi településünk képe, ahogy azon települések lakosságában és fejlesztőiben él, amely települések – elvileg – nem versenytársaink a városversenyben. Ezek az ún. **testvér-városok**, akik már csak azért sem szoktak versenytársak, lenni, mert jó messzire vannak. Országos dimenzióban Magyarország esetében Lengyelországot jelölhetjük meg elsősorban; a lengyelek tudatában a rólunk, magyarokról kialakult kép jelenti a legmegbízhatóbb partner imázst. Nem elhanyagolható a 28 EU tagállam lakosságában a magyarokkal asszociálódó kép a sem. Partner imázsként tekinthetjük a Visegrádi országok lakosságánaktársadalmi tudatában rólunk élő képet, vagy a bizonyos nemzeti szimpátiát mutató írekét és törökökét is. Végül az imázs audit negyedik része a **szakmai CI**. Ez, a településünkről a régióban vagy az országban tevékenykedő legjelentősebb **fejlesztők** (gazdasági döntéshozók), valamint a **politikai** és a **közigazgatási vezetők** tudatában kialakult képet jelenti. Országos dimenzióban itt mindenekelőtt Németországot emelhetjük ki, hiszen Magyarország mindig is a német gazdaság érdekszférájában volt.

⁶⁰ Közérthetőbben: lobbizás; még közérthetőbben egy közmondás: „a kerék is jobban forog, ha zsírozzák”

⁶¹ CI = települési identitás, arculat, kép, imázs – (angolul: *image*, ejtsd: *imidzs*, „magyarul”: *imázs*.)

A települési imázs minőségileg lehet **lakóhelyi** (*live image*), ami a település képét, mint kellemes, kíváncsot lakóhelyet tünteti fel elsősorban. A **szolgáltatás** imázs (*service image*) a településen hozzáférhető szolgáltatások minőségét és mennyiségét helyezi előtérbe. A **turisztikai** vagy idegenforgalmi imázs (*tourism image*) a szabadidő eltöltésével kapcsolatos lehetőségekre és szolgáltatásokra helyezi a hangsúlyt. Végül a **viselkedési**, vagy önismereti imázs (*behaviour image*) arra alapul, hogy a belső CI és a külső CI milyen messze van egymástól? Értelemszerűen annál hamisabb az önismeret, minél nagyobb ez a távolság; Ózdon, pl. csak bizonyos fanyar humorral mondhatjuk azt, hogy „ez tiszta Hawaii”.

Hogyan állapíthatjuk meg a belső és a külső CI-t? Reprezentatív **felmérések**, **kérdőívek** segítségével megláttathatjuk a településünkről a helyiekben és a más településen élőkben kialakult képet, arculatot.

A belső CI megállapítását célzó jellegzetes kérdések:				
Elégedett-e településével?	Elköltözne-e?	Hová költözne? (Versenytárs!)		
Mi a gondja: ...				
megélhetés?	közbiztonság?	köztisztaság?	közzszolgáltatás?	közösségi morál?

A külső CI megállapítását célzó jellegzetes kérdések:						
Mi a foglalkozása, hány éves? (Célcsoport szegmentáláshoz felhasználható adat)						
Mi a forrása a településünkről való ismeretének? ...						
újság?	Internet?	rádió?	ismerős, rokon?	prospektus?	ajánlás?	TV?
Mi az oka a látogatásának? ...						
kirándulás?	üdülés?	szórakozás?	látványosság?	(komparatív	munka?	
			versenyelőny!)			
tanulás?	rokonlátogatás?	üzlet, vásárlás?	orvosi kezelés?	sport?		

Mivel a település gazdasági erejét a benne működő gazdasági tevékenységek összessége adja, a szakmai CI fontos része a **Weber-féle telephely-választási elmélet** érvényesülése.

A gazdasági telephely-választás legfontosabb tényezői. Milyen a ...		
szállítási költség?	munkaerő költség?	a rendelkezésre álló infrastruktúra?
További szempontok. Milyen a ...		
politikai stabilitás?	jogbiztonság?	jelenlévő konkurencia?
helyi vásárlóerő?	helyi adó?	helyi imázs (külső CI)?
helyi munkaerő képzettsége?	helyi fogyasztási tradíció?	helyi társadalom (elfogadó / elutasító)?
fekvés (a nemzetközi tőkeáramlás útvonalának elhelyezkedéséhez képest; van-e kapu-szerep)?		

Az operátorokat és a fejlesztőket motiváló **különbség alapú telephely imázs** lényege az, hogy a településünkre, mint telephelyre elkészítetik, „auditálják” az összes adott-ságot a fentiek tükrében. Számukra ismeretese az optimális telephely iránt való elvá-rások, szintén a fenti táblázat szerint. Az elvárások összességéből kivonják a mi tele-pülésünk adottságainak összességét. Ha az eredmény **pozitív**, akkor **mennek, vagy nem jönnek**; ha **negatív**, akkor **maradnak, vagy jönnek**.

A különbség alapú telephely imázs lényege:			
telephely iránti elvárá- sok	-	jelenlegi telephely (külső CI)	= + menni kell; - maradni kell

A gazdaságirányítók túl, a szakmai CI másik összetevője a politikai és közigazgatási vezetők tudatában kialakult kép a településünkről. Ha ez kedvező, nyilván több eséllyel indulhatunk különféle állami pályázatokon, regionális politikai, fejlesztési döntésekben a mi településünk és közvetlen környéke kedvezőbb elbírálás alá eshet.

A kedvező **partner CI** hozománya ennél jóval kevesebb, hiszen, akárcsak az emberek, a települések is maguk választják testvérvárosait. A partner CI **szerepe** elsősorban **a belső CI erősítésében** van; a helyi lakosságnak fog jobban tetszeni a településünk – és annak a vezetése –, ha a gyerekek rendszeresen csereüdülésre mehetnek kül-földre, ha rendszeres kulturális, vagy sport programokat, utazásokat szerveznek a messzi testvérvárosba. Jó érzés tapasztalni és megélni, hogy a mi városunkat szeretik egy távoli városban. Ennek biztosan oka van, ergo, a mi polgármesterünk, a mi önkör-mányzatunk érti a dolgát.

Azt kell látnunk, hogy **a hungarikumok** – általában a helymarketing során elsősorban – **az országos dimenzió külső CI keretében** jutnak szerephez, mégpedig úgy, hogy **a róluk kialakított kép adja a kommunikációra szánt tartalmat**.

TEVÉKENYSÉG AUDIT

A településmarketing tevékenység tudatosításának szintén négy szempontja van: **gaz-dasági, turisztikai, PR és infrastrukturális**. A gazdasági fejlesztésekhez a település-irányítónak vonzó feltételeket kell biztosítania. Ehhez ismernie kell az előző alfejezet-ben tárgyalt **telephely imázs kritériumokat**. Amikor vonzó telephellyé akarja tenni települését, és ehhez helyi (pl. adó, ingatlanvásárlási) kedvezményeket ad, arra kell ügyelni, hogy a célok ne legyenek egymással ellentétesek: ha például nagy tömegű és képzetlen munkaerőnek kellene munkahelyet biztosítani, akkor ne a munkaerőigény csökkenése irányába ható technológiai fejlesztést próbálja meg vonzani.

Amikor **turistákat** szeretnénk a településünkre csalogatni, a külső CI-t kell olyan tar-talommal feltölteni, ami egyrészt az esemény-szervezés szakszerűségére utal, más-részt azt sugallja, hogy a települési infrastrukturális **szolgáltatások** (szállás, vendég-látás, parkolás, utazás stb.) színvonalasok. A turisták csalogatása – bár a település-marketingben nem elsődleges, és a turizmus a munkahelyteremtő tőkéhez képest nem

hoz sok hasznot⁶² –, azért nem elhanyagolható, mert a turisták, ha jó benyomásokkal távoznak a településünkről, annak külső imázsát igen hatékonyan tudják javítani. A személyes információ ugyanis a leghitelesebb a döntéshozatalban. Minden prospektusnál meggyőzőbb ajánlás, ha egy barátunk, ismerősünk dicsér egy nyaralóhelyet. Arra is ügyelni kell, hogy a potenciális látogatók felé közvetített képen (és persze a valóságban is lehetőleg) a települési környezet, mind a természeti, mind a társadalmi, minél kevésbé legyen szennyezett. Csak a kaland- vagy katasztrófaturizmus képviselői látogatnak el olyan településekre, ahol személyi biztonságuk és életük veszélyben forog – akár egy vulkánkitörés, akár egy polgárháború, diktatúra, vagy a helyi bűnözők miatt.⁶³

A **PR** (kommunikáció) a településmarketing során **differenciált** kell, legyen, az egyes célcsoportok szerint. A települési PR – mint az imázs – szintén lehet belső, a saját lakosság felé, és külső, minden egyéb lehetséges vevő felé, természetesen differenciáltan az operátoroknak, a tőkéseknek, kisvállalkozóknak, munkavállalóknak, turistának, diákoknak, betegeknek, sajtónak, bankoknak, kormánynak és egyéb civil, ill. állami szervezeteknek. Ezek mind más és más célcsoportot jelentenek, akiknek más és más adathordozón (Face Book-on, utazási magazinban, napilapban, rádióban, TV csatornán, Interneten, poszttereken) más és más tartalommal kell közvetíteni a településünk arculatát.

PR és piac szegmentáció a településmarketing során:			
Természetes személyek célcsoportjai.		Legfontosabbak a gazdaságirányító célcsoportok:	és a Közigazgatási célcsoportok:
Első a saját lakosság	Más települések: munkavállalói-turistái, betegei, diákjai.	fejlesztők (tőkések, befektetők, döntéshozók) operátorok (menedzserek) közép- és kisvállalkozók.	központi (kormány) dekók ⁶⁴ (államigazgatás) decentralizált (más önkormányzatok)

Végül a tevékenység audit **infrastruktúra** része arra koncentrál, hogy vajon a településünkön a szolgáltatások összessége megfelelő módon működik-e ahhoz, hogy nem okoz csalódást a településre látogatóknak? Nem jelent-e akadályt a településre tartó gazdasági telephelyek számára? Ezek közül legfontosabbak, leginkább szem előtt vannak: közlekedés, tömegközlekedés, szálláshelyek, vendéglátóhelyek, köztisztaság, személyi biztonság, rendvédelem, a gazdasági irányítás helyhatósági ügyintézés (vállalkozások nyilvántartásba vétele, adóztatása, ingatlanügy, stb.).

⁶² Ha az Isten nyaralóhelynek teremt egy szigetet és elhalmozza kedvező adottságokkal, akkor az lehet pl. Korfu is. És miből él Korfu lakossága? Az olajbogyóból. Az évi milliós számú turista ellátása mellékfoglalkozás a számukra. Ezért lehet megmosolyogni azokat az önkormányzatokat, akik Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében arról beszélnek, hogy számukra az idegenforgalom lesz a „húzóágazat” vagy a kitörési pont. Ez még a Balaton mellékieknek sem sikerül, talán egyedül Velence tudna megélni a turizmusból, és most ne a Fejér megyei Velencére gondoljunk.

⁶³ A szocializmus évtizedeinek egyik vicce: „Maga miért nem szökött külföldre, miért maradt itthon?” „Kalandvágyból.”

⁶⁴ Dekók = dekoncentrált szervezetek, a központi államigazgatás területileg illetékes szervei.

A TELEPÜLÉSMARKETING MÉRÉSE ÉS TÍPUSAI

Az érték audit során legelterjedtebb nyilvántartásba vétel a SWOT, amely egyben minőségi csoportokba is sorolja az értékeket. Egy egyszerű mátrixban kell feltüntetni a települési adottságok közül az **erősségeket** (*Strength*), a **gyengeségeket** (*Weakness*), a **lehetőségeket** (*Opportunities*) és a **veszélyeket** (*Threats*). Amennyiben a mátrixban felsorolt tényezőket egyenként elemezzük is, SWOT analízisről beszélhetünk. Egyetemi szakdolgozatok gyakori melléfogása, hogy az elemzés elmarad, ilyenkor csak a táblázat szerepel „SWOT analízisként”, ami nem más, mint az eszköz eredményként való feltüntetése.

A település marketing helyzetének másik értékelő eszköze a **teljesítmény – fontosság portfólió**, ahol „teljesítmény” alatt a településünk auditált adottság-együttesét, értékeit tekintjük, mégpedig úgy, hogy a kedvezőekből (vagyis az erősségekből és a lehetőségekből) levonjuk a kedvezőtleneket (a gyengeségeket és a veszélyeket). A vízszintes tengelyen „fontosság” alatt pedig a településünkre látogatók számát tüntetjük fel egy időperiódusban. A „**szürke egér**” kategóriába kerülő település azt jelenti, hogy ott nem történt meg az érték audit (nincs a településen semmi értéknek tekinthető adottság, vagy több a negatív hatás, vagy – bizonyára – lenne érték, de azt nem tárták fel, nincs a köztudatban, nem jelenik meg a települési CI imázsban). Az ilyen település nem emelkedik ki semmivel, beleolvad a „szürke” átlagba.

A „**Pató Pál**” kategória azt jelenti, hogy van ugyan értéke a településnek, sokan látogatják, de ez az érték nem nyert még polgárjogot, nem történt meg az auditálása, nem épült rá marketing stratégia, nem jelenik meg a település külső és belső CI imázsában. Vagyis a településirányítók csak legyintenek a marketing szó hallatán: „ej, ráérünk arra még”, van fontosabb dolgunk – jelesül a szociális segélyezés megoldása –, elég.

A „**hiába szép**” kategória azt jelenti, hogy példászerű a településmarketing audit, stratégia, a CI kialakítás történik a településen, csak az a hiba, hogy nincsen mögötte valódi érték, komparatív versenyelőnyt jelentő objektum, rendezvény, vagy pedig túl sok a negatív adottság (pl. környezetszennyezés, bűnözés) és ezek „lenyomják” az értékeket. Ebben a kategóriában a jó marketing tevékenység ellenére sincsen látogatottsága a településnek. Nem sikeres a települések versenyében.

Végül, a kívánatos „**siker kulcsa**” kategóriába sorolt településen példaszerű a marketing, megtörtént az értékek auditálása, kidolgozták a stratégiát, megjelent a CI, szegmentálták a piacot és a kommunikáció célba ért: jönnek a vendégek, ill., jön a tőke, a beruházás; munkahelyek létesülnek, nő a népességmegtartó képesség, egyszerűen a település sikert ér el a városversenyben.

A településmarketing tevékenység sikerét, állapotát gyakran mérik még egy vizsgálattal. Ez a **kereslet – versenyképesség portfólió**. Ennek a vizsgálatnak a során a függőleges tengelyen a települési értékekre épülő CI-t, vagyis a település hírneve szerepel (kereslet). A vízszintes tengelyen pedig a rendelkezésre álló tőke mértéke látható (versenyképesség).

A fenti táblázat alapján, attól függően, hogy a településünk melyik kategóriába kerül, egy, a településirányítónak címzett cselekvési terv látható az alsó táblázatban – kulcsszavakban.

Cselekvési terv a kereslet-versenyképesség portfólió esetén:		
Intenzívebb tőkevonzási kommunikáció kell.	Intenzívebb tőkevonzási kommunikáció kell.	Fenntartó beruházás, „emlékeztető” kommunikáció és marketing kell.
Intenzívebb tőkevonzási kommunikáció kell.	Tőkevonzási szükséges, intenzívebb marketing PR és CI kell.	Intenzívebb értékesítési marketing + piac szegmentáció kell.
Originális innovációra van szükség („nulláról kell indulni”).	Intenzívebb érték audit (feltárás) + erősebb marketing PR és CI kell.	Érték-átcsoportosítás + erősebb marketing PR és CI kell.

Hogy szemléletesebb legyen a kép, a fenti táblázatba helyettesítsünk be olyan, példaként kiragadott településeket, ahol – tekintve, hogy Magyarország termálvíz potenciálját tekintve, népesség és területarányosan világelső – mindössze csak egyetlen értéket, a termálvizet vesszük figyelembe:

Kereslet-versenyképesség portfólió; termálvizes auditálás esetén:		
Nagyszénás, Egerszalók ⁶⁵	Berekfürdő, Cserkeszőlő, Igal	Gyula, Hévíz, Hajdúszoboszló
Lepence, Csisztapuszta	Nyíregyháza-Sóstó, Bükkszék Mezőkövesd-Zsóry, Bogács,	Harkány, Eger
Hajdúböszörmény, Hajdúnánás	Szentés, Csongrád, Gyoma, Csoma	Tiszaújváros, Miskolc- Tapolca, Cegléd

A településmarketing **stratégia** típus szerint lehet **alap** és **idő** stratégia. Megkülönböztethetők a stratégiák versenyelőny, piacmegdolgozás, piaclefedés, piaci magatartás, vevőorientáció, konkurencia és eszköz orientáció szempontjából. A stratégia típusai természetesen keveredhetnek az adott helyzetnek és kívánalmaknak megfelelően.

Az alapstratégia kínálatfejlesztés, piacnyerés, vagy piacra lépés céljával jelenik meg. Az idő stratégia lehet **úttörő**, ha egy teljesen új termék, vagy szolgáltatás együtttest próbál eladni, vagy egy teljesen új célcsoportot bevonni elsőként; valamint **követő**, ha már vannak működő minták, amelyeket utánozni lehet. Versenyelőny szempontjából a stratégiák lehetnek a **költségek** minimalizálására törekvők, a **minőségi** szolgáltatást megcélzók, **menyiségi** szolgáltatást preferálók és **innováció orientáltak**. Piacmegdolgozás és piaclefedés szempontjából lehetnek **célcsoportosak** vagy **differentiálisan** ill. a piaclefedés szerint **teljes**, vagy **részleges**, aszerint hogy hány célcsoportot céloz meg. Piaci magatartás szempontjából megkülönböztetünk **pro-aktív**, **reaktív**, ill. **offenzív** és **defenzív** stratégiákat, aszerint, hogy kezdeményezők, vagy csak fogadó készek; ill. támadják-e konkurenciát, vagy csak reagálnak az őket ért támadásokra, pl. célcsoportjaik elhódítására. Vevőorientáció szempontjából a stratégiák lehetnek az alacsony **árakra**, vagy a **szolgáltatási** preferenciákra, extra szolgáltatásokra építők. Konkurencia szempontjából a stratégiák **kooperálhatnak** a konkurenciával, **alkalmazkodhatnak** a piaci helyzethez, **elkerülhetik** a konkurenciával való összeütközést, vagy éppen kiprovokálhatják a **konfrontációt**. Eszköz orientáció szempontjából folyamatosan növelhetik a **kínálatot**/teljesítményt (a település-terméket), vagy a **kommunikációs** tevékenységüket erősítik, szélesítik inkább. A stratégiák típusai megfelelnek a marketingtudomány által leírtaknak a településmarketing területén is.

A SAJÁT LAKOSSÁG SZEREPE A TELEPÜLÉSMARKETINGBEN

Az előző alfejezetekben rámutattunk, hogy a településmarketing célcsoportjai között szerepel a település saját lakossága is. Hogy mennyire vásárolta meg a saját lakossága saját települését, azt a belső CI mutatja – amiről már volt szó.

A település eladása elég rendhagyó formában realizálódik, mint az eddigiekből kiderül. Amikor a külső vevők megveszik a településünket, érthető, hogy bizalmat, arcukat vesznek, amikor a településünkre jönnek, akár befektetni, akár fogyasztani a település valamely értékét, szolgáltatását. Még az is érthető, hogy **a saját lakosság úgy veszi meg a települést, hogy ott lakik**. De nem csak erről van szó, hiszen nem Amerikában

⁶⁵ A legutóbbi fejlesztések tükrében a példákkal vitatkozni lehet. Egerszalók pl. 2010-ben már „felsőbb osztályba léphet”, egy világszínvonalú multi beruházásnak köszönhetően, ami az utóbbi években indult meg.

élünk, ahol igen nagy a lakás mobilitás, s egy-egy család egy tucatszor is költözhet a családfenntartó munkahely változtatásainak függvényében; a lakás nem a saját tulajdonuk általában, az egyik városban éppen olyan jó, mint a másikban, és így van ez a szolgáltatásokkal is. Nálunk viszont az infrastruktúra, és különösen a magántulajdonú lakás konzerválja a munkaerőt. Tehát nem jelenthetjük ki, *ex katedra*, hogy a saját lakosság a helyben maradásával szavaz a településre, a helyben lakásával veszi meg a települést. Hát akkor mivel veszi meg, vagy mivel nem veszi meg? És miért a legfontosabb vevőkör a saját lakosság? Hiszen a tőkés, a gazdasági döntéshozó képes munkahelyeket teremteni egy-egy településen, már ha megveszi – ezt is láttuk eddig. Akkor hát nem a tőkés a legfontosabb vevő? Nem. Pontosabban nem ő az első szükséges vevő. S hogy miért, lássuk a következőkben.

Ha egyszerűen és lényegre törően fogalmazzuk meg a telephely igényeket:

Hová megy szívesen a tőke, a beruházó? Ahol **(1)** van **vagyonbiztonság**, **(2)** ahol van iskolázott **munkaerő**, **(3)** ahol rendezett a település **természeti környezete**, és **(4)** ahol **innovációra hajlamos** a helyi lakosság.

Nem megy viszont oda **a tőke** – feküdjön bár a település a tőkeáramlás útvonalában –, ahol **(1)** úgynevezett **megélhetési bűnözés** van, **(2)** ahol **leromlott a település természeti környezete**, **(3)** ahol nagy a **munkanélküliség**, **(4)** ahol **közönyös** a lakosság és **depressziós** a helyi társadalom. Ilyen helyen, akármilyen jó lehetne a településmarketing, legfeljebb egy „hiába szép” kategóriát érhetne el a teljesítmény – fontoság portfólióban. (De ilyen helyen egyébként sem jellemző a településmarketing tudatos jelenléte.)

A településmarketing belső CI-ában a saját lakosság – mint vevő – azonosul a településsel. Az azonosulás (identitás) három alapvető formában jelenhet meg:

Az azonosulás (identitás; belső CI) megjelenési formái:		
behódolás: jutalom, büntetés ⁶⁶ hatására.	azonosulás: szimpátia esetén.	internalizáció: belső szükséglet kialakulása esetén.

Az identitás egy másik felosztásának az ismeretére is szükségünk van a településmarketing esetén: Azonosulhatunk másokkal nemi, politikai, nemzeti, vagy etnikai hovatartozásunk szerint. Azonosulhatunk továbbá másokkal aszerint, hogy milyen társadalmi réteg, vagy csoport (régében „osztály”) tagjai vagyunk. Japánban, pl. nagyon erős a munkahelyi hovatartozás szerinti azonosulás. Legerősebb azonosulási tér a család. Mi maradt ki? Az, ami a településmarketing szempontjából elsődleges: **a terület szerinti** azonosulás.

A területi azonosulás, identitás megjelenési formái:				
1. kontinens,	2. ország ,	3. megye,	4. kistérség,	5. település,
6. városrész,	7. utca,	8. szomszédság,	9. ház, lakás,	10. autó.

⁶⁶ A szocializmusban, pl. rendőr jött azért, aki elmulasztotta a tanácsai választáson való részvétellel kifejezni helyi identitástudatát.

„Egész világ nem a mi birtokunk; amennyit a szív felfoghat magába, sajátunknak csak annyit mondhatunk.” Írja Vörösmarty „A merengőhöz” című versében. Arra, hogy mi „európaiak” vagyunk, csak a kontinensünk elhagyásakor szoktunk rádöbbsenni. Jóval erősebb az a kötődés, identitás, ami a „magyar” létünkéből adódik. Az Európai Unióban a területi statisztika leglényegesebb egységeként a régiót nevezik meg, ennek azonban, történelmi gyökerek híján nálunk nincsen identitása. Nem azt mondjuk, hogy dél-alföldiek vagyunk, hanem azt, hogy csongrádiak, vagy békésiek, tehát nálunk a megye adja a területi identitástudatot. Ennél ismét erősebb azonosulási lehetőséget kíván a település, már csak azért is, mert a közigazgatást is ez érdekli, amennyiben lakóhelyünkkel azonosít minket. Az egy utcában, még inkább az egymás mellett lakó emberek összetartása is erős identitástudatot kölcsönözhet.⁶⁷ Legerősebb területi identitás a ház, a lakás. **Minél kisebb tehát a terület, annál erősebb az azzal való azonosulási vágyunk.** A legkisebb ilyen „terület” az autó.⁶⁸

Az eddigiekből látjuk, hogy a települést úgy veszi meg a helyi lakosság, hogy azonosul vele, mégpedig az **internalizáció** szintjén, tehát nem behódolásként, jutalom reményében, vagy kötelességtudatból – mint a jegyző⁶⁹ –, és nem is csak szimpátiaként, hanem belső szükségletként, tehát **lokálpatriótaként**.

Mi a módja az eladásnak, ha lokálpatriótákká akarjuk tenni a helyi lakosságot?

A válasz a **három „M”**. A településünket a helyi lakossággal szükséges: **megismertetni** (mert nem ismerik), **megszerettetni** (mert nem igazán szeretik⁷⁰), **megvédeni** (mert nem vigyáznak rá). Szükséges a megismerés, ahhoz, hogy megkedveljük, megszeressük a településünket, hiszen amit nem ismerünk, azt nem is szerethetjük. Szükséges, hogy megszeressük a településünket, hiszen amit nem szeretünk, azt nem fogjuk megvédeni. Végül szükséges megvédeni, **hogy a településünk piacképes áru lehessen rendezett és tiszta társadalmi és természeti környezettel.** A hivatalos természet- és környezetvédelem, a rendfenntartás egymaga sohasem lesz képes biztosítani a szennyezetlen környezetet. Ez **csak a helyi lakosság** aktív részvételével sikerülhet.⁷¹

Fontos, hogy amikor a települési értékeket **megismertettük** a helyi lakossággal, ne csak a pozitív értékeket, az erősségeket, hanem a SWOT analízissel minősített többi tényezőket, a **veszélyeket és gyengeségeket is** megismertessük velük, különben nem fogják tudni, hogy mit, miért kell védeniük? Ne csak a természeti értékeket, hanem a társadalmi értékeket, a helyi hagyományokat is ismerniük kell a település megvásárlása (megszeretése, megvédele) előtt.

⁶⁷ Erre jó példa a nyugat-európai „*neighbour-watch*” mozgalom, amikor a szomszédok egymás házát is figyelik, így minimalizálva a betörések számát.

⁶⁸ Hogy mennyire tudunk azonosulni a gépkocsinkkal, jó példa rá, ha mondjuk, hátulról belénk koccan egy „baromarcú”. ... Isten ne adja, hogy ilyenkor egy revolver legyen a kezünk ügyében!

⁶⁹ Ez a megjegyzés álljon itt elégtételként azokra a jegyzői konferenciákon elhangzott kitételekre, hogy: „ha például belép a hivatalba egy semmihez sem értő ügyfél – vagy egy polgármester ...”

⁷⁰ A megélhetésért folytatott harc nem hagy nekik erre időt, nem ad nekik erre lehetőséget.

⁷¹ Próbáljunk meg Svájcban közterületen, vagy az erdőben egy szemetet eldobni, vagy az autónk ablakán kidobni egy svájci lakos – tehát nem rendőr, nem közterület felügyelő – szemeláttára! Aki kíváncsi rá, hogy mi fog történni, az próbálja ki. (Utána viszik, átadják: „véletlenül el tetszett hagyni”.) Egy sváb településen itt Magyarországon, amikor duhaj fiatalok odapiszkítottak egy emlékmű alá, olyan szöveggel indult szabálysértési eljárás ellenük, hogy „otthagyták a névjegyüket”. Sajnos, hogy az ilyen mértékű internalizáció is csak a „sváb” településeken érhető tetten Magyarországon.

A következő oldalon egy táblázat szemlélteti a „3 M” szerepét a település saját lakosság részére történő értékesítésében. A SWOT logika szerint a saját lakosság által fenntarthatóvá tett település már olyan „termék” melynek arculata, imázsa már egészséges áru benyomását kelti a lehetséges vevőkben. Ez tehát csak és egyedül akkor sikerülhet, ha a saját lakosság vevő a településre. Ilyen értelemben a településmarketing első célcsoportja a saját lakosság, azért, hogy a legfontosabb vevő, a tőke képviselői célcsoportjának is el lehessen adni.

Arra nézve, hogy milyen formában történhet a település megvásároltatása, a lakossággal, következő fejezet szolgál példákkal.

KOMMUNIKÁCIÓS TARTALOM ÉS TELEPÜLÉSMARKETING

A településmarketing hozzásegíti a települést, hogy a tőke operátorai és fejlesztői (működtetői és tulajdonosai) egy adott település befektetői környezetének megismerését követően az adott települést válasszák befektetni kívánt tőkéjük számára. (Ez a települési népességmegtartás és a városversenyben elért kedvező pozíció előfeltétele.) Ennek során el kell nekik adni a település arculatát. Rajtuk kívül még a munkavállalóknak, turistáknak, bevásárlóknak, betegeknek és diákoknak is el lehet és kell adni a település arculatát, de mindenekelőtt a helyi lakoságnak. Ez utóbbi a feltétele az egészséges környezeti arculatnak. Mindezen tevékenységek legfontosabb eszköze a **kommunikáció**.

A településmarketing célú kommunikáció legfontosabb tartalmi eleme az, hogy igyekezzen középpontba állítani valamely **komparatív előnyt**. Amikor **Greg Ashworth**, a településmarketing nemzetközi „nagy mestere” Magyarországon járt, többek között elvitték Egerbe is, ahol azt találta kérdezni: „Ki találta ki Dobó Istvánt?”⁷² Valóban, Dobót, és vele együtt Eger arculatát Gárdonyi már eladta a magyar nemzetnek. Megismerték,

⁷² „Who invented Dobo Istvan?”

még ha nem is a történelmi tények valóságában. Megszerették az Egri csillagokban rá kiosztott szerep alapján. Megvédik, ami abban manifesztálódik, hogy minden magyar büszke Egerre, mint a törököket visszaverő hős városra.⁷³ Jóllehet a második ostromot már nem állta ki a vár, holott pl. Komárom nem egyszer, hanem 39-szer (!) verte vissza a török ostromot! De Komáromot, mint „törökverőt” nem vette meg a magyar nép, csak más kontextusban, és az eladó: Egressy Béni volt.⁷⁴ Védelmi funkciója csak 1849 után, mint a Habsburg ellenes magyar ellenállás szimbóluma, került eladásra: „Messze földön híres Vég-Komárom vára, minden magyar ember büszkén tekint rája.” Eltekintve a településmarketing országos sikereitől, minden település megtalálhatja a maga történelmi vagy kulturális **komparatív versenyelőnyét**. Gondoljunk a skóciai *Loch Ness*-re, ahol *Nessy*-nek még élethű szobrot is emeltek. *Glastonbury*-ben megtekinthető Art-hur király sírja; *Dublin* központjában *Molly Malone*, a kagylóárus kislány szobra; a világ legtöbbet fotózott nőalakjaként Koppenhágában a kis hableány szobra, és folytathatnánk a sort végtelenül.

Azokon a településeken, ahol az irodalom, a történelem nem gondoskodott még országosan eladható alakról, aki köré intézményesített attrakciót tudtak létesíteni (az egri Dobó István Vármúzeum az ország leglátogatottabb múzeuma!), mint pl. Kinizsi – Nagyvázsonyban, Lehel – Jászberényben, Zrínyi – Szigetváron, ott a tradíciókra építenek tudatosan vagy ösztönösen. Szegedi szabadtéri játékok, békéscsabai kolbász-töltő verseny és fesztivál, stb. Vagy a termékek hírnevére, amit a **hungarikumok** képviselnek: kecskeméti barackpálinka, tokaji aszú, herendi porcelán, makói hagyma, kalocsai paprika, gyulai kolbász, stb.

Minden településen, ha valakik elvégzik az auditot, található valamilyen komparatív versenyelőny, egy hagyomány, egy híres történelmi alak. Ha már Eger neve felbukkant: a Borsodi-dombság egy kicsi falujában, Kánón kapott az egri főkapitány, Dobó utódja birtokot: „kánói” Bornemisza Gergely. Nem messze tőle van Szögliget, annak határában Szádvár, ahol Patócsy Zsófia a munkácsi Zrínyi Ilonához hasonló hősiességgel harcolt a németek ellen a késő középkorban. Vagy ott van Algyő, ahol még mindig eladható lenne Attila hármaskoporsója a Tisza alatt. Megfelelő települési audit sok kevésbé közismert tény felkínál a településirányítóknak kommunikációra. De minden településen adódhat valami érdekes hagyomány, mint Erdőhorvátiban a soha meg nem szikkadó horváti perec, Szabolcsban egy almafesztivál, valahol egy alkotótábor, egy kézműves vásár, egy halászléfőző verseny, mind-mind hagyományteremtő céllal.

A település **helyi lakossága** igen **nehéz vevő** a saját településére. Jó példa erre egy önkormányzati közmeghallgatás, ahol nagyon jó, ha minden századik helyi lakos megjelenik. Így volt ez a következő példában felhozott Pilisszentivánon is. Ennek határában tenyészik a világhíres endemikus dolomit len. Ahol elfogy a gyepek a hegyoldalon és már csak a kopár kőszivatar van, májusonként ott virít a kis sárga virág, százával – egyedül a világon. Egy helyi kiállítás vendégkönyvébe azt írta egy helyi lakos a számlanként 50 ezer Ft eszmei értékű kis növényre, amely a Pannon flóra bölcsőjének az őre a Kis-Szénáson a Budai-hegységben: „Én öt forintot sem adnék érte.” Rudabányán, a felhagyott vasércbányában a világ egyik leggazdagabb őslénylelőhelye van; ott találták a *Rudapithecus hungaricus*-t, ami a maga 15 millió évével – szemben a 2-3 millió éves előember, ill. *pithecus* maradványokkal – olyan egyedül álló, szenzációs

⁷³ „Egriek, vitézek, végeknek tüköri!” (Balassi Bálint). Vagy: „Az egri kislány mind büszke. Ha büszke, büszke, van neki mire.”

⁷⁴ „Híres Komárom nincs megvéve, Klapka György a fővezére”

lelet, hogy a többi őskövületekkel a paleontológusok Mekkájává, konferencia-turizmus központjává tehetnék Rudabányát. Amikor az 1970-es években az állami természetvédelem több ízben is bemutatóhelyet létesített ott, a pavilonokat és az épületeket minden esetben az utolsó szögig elhordták a helyi lakosság tagjai, akik nyilvánvalóan egyáltalán nem voltak vevők a saját településükre. Végül e páratlan természeti kincsek lelőhelyét vastag földréteggel borították be, hogy az illegális kutatóktól biztonságban legyenek. ☹

A két fenti példa azt mutatja, hogy mind az észak-keleti hátrányos országrészben, mind a budai szuburbanizáció gazdagabb övezetében a településmarketing vagy nincsen jelen, vagy hatástalan, nem hallatja a hangját, nincsen kommunikálva, elsősorban a legfontosabb, és első vevő, a helyi lakosság felé. S nem jobb a helyzet országos dimenzióban sem, hiszen a lakosság szociálisan aktív rétege olyan mértékben átpolitizált, hogy lassan még a jó értelemben vett, nem nacionalista „magyarkodás” is szinte politikai állásfoglalásnak tűnik.

A helyi fórumok, rendezvények, az **érték audit termékeinek elérhetővé tétele** lassan **megismerteti** a helyi lakossággal a helyi értékeket. Míg egy falutakarításra 1998-ban a lakosság ~ 1 %-a (40 vevő) jött el Pilisszentivánon, a 2000-ben jelentős mértékben beindult helyi marketing eredményeképpen, 2002-ben már ~ 5 % (200 vevő) végzett falutakarítást, az új hagyományteremtő Szent Iván napi és éji rendezvényeken meg már ~ 20 % (800 vevő) jelent meg. Tehát a három „M” működőképes, ha a település-irányítók megtalálják azt a témát, ami a helyi lakosságnak „értéket” jelent, ami érdekli őket, amit hajlandók megismerni és érdekükben áll megszeretni, ill. megvédeni, fenntartani, megkímélni. A kommunikációnak ezeket a tartalmakat kell megtalálnia, és közvetítenie a helyi lakosság felé.

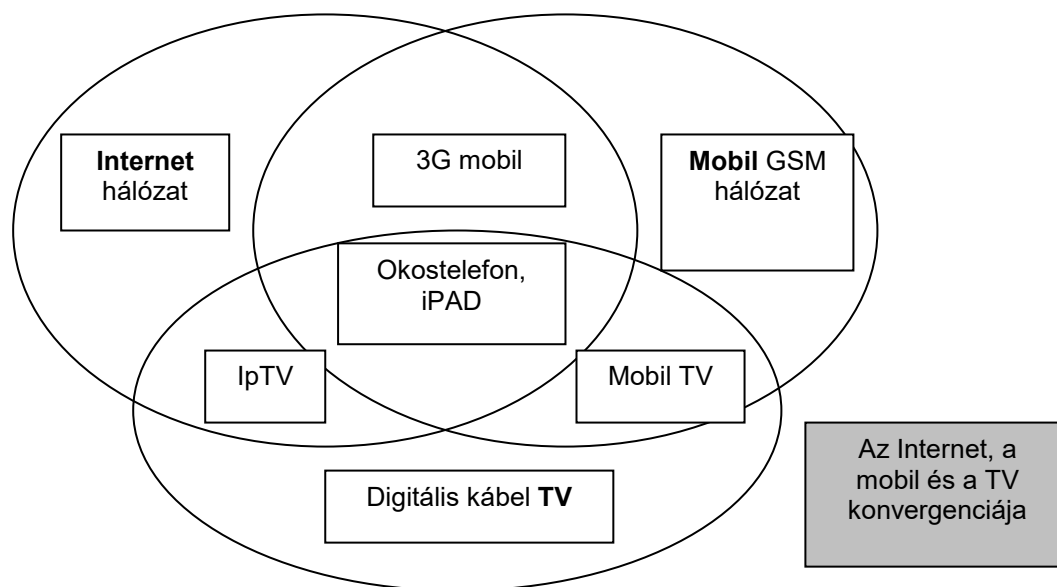
Milyen formában történjék az értékaudit közlése egy-egy kiadványban? Erre nézve az alábbi táblázat nyújt gyakorlati összefoglalót:

Az értékauditot tartalmazó kiadvány kommunikációjának ajánlásai:		
Szakmailag legyen korrekt, tudományosan meg-alapozott.	Stílusa legyen közérthető, olvasmányos, egyszerű, szemléletes.	Formája, megjelenése legyen igényes.
Konkrét formája lehet: könyv, füzet, CD, DVD, poszter, naptár, honlap, kábel TV műsor.	Kerüljön pénzbe, mint af-féle értékes holmi, amit nem ingyen „dobnak az ember után” t.i. senkinek sem kell.	Ne legyen túl drága, hogy sokak számára elérhető legyen.
Kis utánjárást is igényel-jen a beszerzése (ne le-gyen „akárhoz” beszerez-hető)	Az árbevétel részben fe-dezze a következő marke-ting tartalom költségét.	A címben mindig jelenjen meg az adott település neve.
Sorozat formájú legyen, hogy a következő kiadvá-nyokat már várakozás előzze meg.	A sorozatban a települési természeti és társadalmi környezet minden lénye-ges eleme szerepeljen.	A kiadvány előszavát he-lyileg ismert és elismert, elfogadott személyiségek írják és ajánlják.

Ha a helyi lakosság az őt megszólító kommunikációs tartalomra és formára fogékony, akkor a településmarketing fenti, kezdő lépései után **tömegesen is megismeri, megkedveli és hajlandó megvédeni és fenntartani a települését, így tulajdonképpen „megveszi”** azt. Innen kezdve **a település egészséges, piac-kész, eladható terméseti és társadalmi környezettel rendelkezik,**⁷⁵ **ami vonzza a tőkét, a vállalkozást – még akkor is bizonyos mértékben, ha az adott település nem esik a tőkeáramlás nemzetközi útvonalába.**

Miután a központi területfejlesztési erőforrások egyre inkább elfogytak az 1990-es években, és helyüket egy – nem hivatalosan mondjuk ki – lobbi erőre építkező EU-s pályázati rendszer foglalja el, egyre inkább **a betelepülő tőke és vállalkozás az, ami helyi munkahelyeket generálva garantálhatja a település népességmegtartó erejét,**⁷⁶ és ezzel összefüggve a kedvező helyezést a településversenyben.

Az érték audit közvetítése, kommunikációja a saját lakosság felé meghatározó abban, hogy milyen lesz a **belső imázs, a belső CI** – azaz **a lakosság saját településéről alkotott képe**. A belső CI megállapításának egy módja szintén erősen a kommunikációhoz kapcsolódik: a települések mentális térképe készíthető el, ha minden településrészről összegyűjtött a településirányító a település lakosságának a véleményét. A településrészekhez csatolt és összegzett vélemények olyan információt hordoznak, amely nagy valószínűséggel tartogatna meglepetéseket még a képviselők számára is, akik pedig meg vannak róla győződve, hogy igen jól ismerik a saját településüket. Éppen ezért a belső CI-t mutató mentális térképek a településfejlesztés során is alkalmazhatók!

⁷⁵ Ez a természet- és környezetvédelem, valamint a bűnmegelőzés kevésbé felismert helyi, vagy belső feltétele is.

⁷⁶ A népességmegtartó képesség akkor gyenge, ha a megélhetési versenyben még esélyes rétegek elvándorolnak a településről; lehet számos lakosa egy településnek, ha azok munkanélküliek, nincs népességmegtartó erő, s a helyben maradó „képeség nélküli” népesség pokollá változtatja a település természeti és társadalmi környezetét.

Korunkban **a kommunikáció a településmarketing szolgálatában** csakúgy, mint más területen konvergál az informatikához: az Internet hálózat és a GSM telefonhálózat között átjáró (3G) nyílt, amihez napjainkban zárkózik fel a digitális interaktív televízió, tehát hármas konvergenciának vagyunk tanúi:

A legizgalmasabb fejlődést a kommunikáció terén az interaktív digitális televíziózás és az úgynevezett post-internetes virtuális valóság alkalmazás jelenti. A TV tartalom megjelent már az Interneten (IpTV), azonban a sávszélesség biztosítása miatt csak korlátozott mértékben tud terjedni. Az **új generációs digitális televízió** kábelen és mobil változatában technikailag **interaktív**, akár Internet elérést is magába foglalhat, a digitális írástudatlan rétegeket (időskorúak, hátrányos helyzetűek) is bekapcsolva az információs társadalomba. A **virtuális valóság** avatáros figurákkal pedig hovatovább nem csak a fantázia világába tudja eljuttatni a felhasználót, hanem a valódival meg egyező helyekre is, a valódi látogatásnál adott esetben tökéletesebb (olcsóbb, kényelmesebb, biztonságosabb, látványosabb) élményt biztosítva. Átrepülhetünk például a Viktória-zuhatag felett, vagy lemászhatunk az Etna kráterébe. A településmarketingben fontos, hogy a településirányító az infó-kommunikáció minden csatornáján (tehát: Interneten, mobiltelefonon és televízión) és lehetőség szerint a helyi lakosság felhasználói szokásainak megfelelő, minden helyben releváns eszközre (települési internetes honlapra, IpTV-re, 3G és iPad, okostelefon készülékekre, GSM hálózatos készülékekre (WAP, SMS), mobil TV-re, digitális kábel TV hálózatra) és virtuális helyszínek kialakítására próbáljon meg marketing tartalmakat közzétenni, készíttetni.

A külföldi tapasztalatok alapján elmondható, hogy az Internet és a TV konvergenciája olyan hatékony eszközt ad a helyi társadalmaknak, az egy településen élők kezébe, amellyel meghatványozódik a **helyi közösség-építési** folyamat. A TV műsorok közösségben történő nézése – mint az „östelevízió” idején – újra visszatér, azzal a különbséggel, hogy a közösség tagjai csak virtuálisan vannak jelen és csevegnek egymással tévénézés közben a tévén keresztül. Mindez a településmarketing számára is rendkívül fontos kommunikációs eszköz. Egyelőre azonban Magyarországon, sajnos nem következik be a TV és Internet konvergenciája és az interaktív televíziózás, mert a nagy műsorelosztó multik érdeke olyan dekóderek terjesztését segíti, amelyek nem tartalmazzák az Internet modemet. ☹ Marad nekünk a jó öreg hagyományos kommunikációs csatorna, interaktív televízió – magyar módra⁷⁷ ☺

⁷⁷ A TV és az interaktív, virtuális valóság: Jóskát éppen csalja a felesége. Egyszer csak hallják, hogy nyílik a bejárati ajtó. Mit csináljunk? „Gyorsan – mondja az asszony – vedd fel ezt e trikót meg ezt a gatyát! Bújj el a TV mögé. Az uram azonnal a meccset fogja nézni. Én majd nagy zajt csinálok a konyhában. Amíg ő kijön, te ki tudsz szaladni a lakásból.” Így is tesznek, a szerető elbújik a TV mögé. Jóska bejön, bekapcsolja a TV-t, elkezd nézni a meccset. Az asszony a konyhában felkap egy porcelán bögrét és földhöz csapja. Nagy csattanás van, de, csodák csodája, a bögre nem törik el. Az asszony kikiabál! „Apjuk! Elejtettem a kedvenc bögrédet, oszt nem tört el! Gyere gyorsan, csoda történt!” Visszakiabál Jóska: „Az, semmi! Nézem a meccset, a bíró leküld egy játékost, oszt itt megy el mellettem!”

ÖSSZEFOGLALÁS

Dimenzió → Tevékenység↓	település	régió	ország
Érték audit	helyi érték-tár →	regionális érték-tár →	országos érték-tár összeállítása, amelyből: ↓ nemzeti érték kiválasztása. Ebből: ↓
Imázs (CI) audit			belső, külső, szakmai partner imázs formálása és a hely (ország) imázsba való illesztése.
Marketing (PR) és márkázás			A nemzeti érték imázs/márka iránti bizalom eladása.

A magyar nemzeti értékek megjelenése és szerepe a helymarketingben

A nemzeti értékek marketingje és az irántuk való bizalom eladása országos szinten a mindenkori kormány feladata, ahogy a helymarketing alsóbb szintjein ez a megyei, illetve a települési önkormányzaté. A kompetencia marketing értelmében a hatóság, a kormány, a megyei közgyűlés, a helyi önkormányzat az erre feljogosított „eladó.” A magyar értékek, mint turisztikai termékek természetesen nem csak országos relevanciával bírnak; cégek, társadalmi szervezetek és helyi önkormányzatok éppen úgy felhasználhatják a marketing tevékenységükben őket.

A településmarketing stratégia – mint egy ház építésénél – feltételezi, hogy minden „szakmunkát” más-más (lokálpatrióta, településfejlesztő, marketinges, média és kommunikációs) szakember lát el az önkormányzat (mint építésvezető) koordinálása mellett.

IRODALOM

- ASHWORTH G. J. – VOOGD, H. 1990. Selling the City: Marketing Approaches in Public Sector Urban Planning – Belhaven Press, London, New York. 177 p.
- ASHWORTH, G. J. – VOOGD, H. 1997. A város értékesítése: marketingszemlélet a közösségi célú várostervezésben – Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest 266 p.
- BAJMÓCZY Z. – LENGYEL I. – MÁLOVICS GY. Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság – JATEPress, Szeged, 407 p.
- ENYEDI GY. 1995. Városverseny, várospolitikai, városmarketing = Tér és Társadalom 9. 1-2. pp 1-3.
- HERENDY CS. – MURÁNYI P. 2008. Településmarketing az információs társadalomban – E-Government Tanulmányok XXIII. E-Government Alapítvány, Budapest, 124 p.
- JENEI Á. – TÓZSA I. 2010. T-Government Interactive TV in Public Administration – Panel Report during the 8th EuroTV Conference Held in Tampere, Finland <http://www.etourand-geo.com/admin/TGOVKezirat.pdf>
- KOTLER, P. 2003. A Framework for Marketing Management – Prentice Hall, New Jersey 363 p.
- KOZMA G. 1995. Városmarketing, mint a helyi gazdaságfejlesztés egyik lehetséges eszköze = Tér és Társadalom 9. 1-2. pp 37-54.
- KOZMA G. 2003: Terület- és településmarketing. Debrecen. Kossuth Egyetemi Kiadó.
- LENGYEL B. 2012. Tudásalapú regionális fejlődés – L'Harmattan, Budapest, 168 p.
- LETENYEI L. 2001. Településtervezés és mentális térképezés = Falu – Város – Régió 1. pp 11-15.
- MUSTERD, S. (ed) 2012. Making Competitive Cities – Willey Blackwell,
- NEMESLAKI A. 2013. Vállalati internet stratégia – Akadémiai Kiadó, Budapest 271 p.
- PISKÓTI I. et al. 2002. Régió és településmarketing – Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 362 p
- PISKÓTI I. 2012: Régió- és településmarketing: marketingorientált fejlesztés, márkázás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- PROBÁLD K. 1995. Városmarketing I-II. = Comitatus, 11-12. pp 3-17; pp 8-22.
- RECHNITZER J. 1995. Vázlatpontok a településmarketing értelmezéséhez és kidolgozásához = Tér és Társadalom 9. 1-2. pp 5-16.
- SZIRMAI V. (szerk.) 2009. A várostérségi versenyképesség társadalmi tényezői – Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 319 p.
- TÍMÁR J. 2003. A városverseny, várossiker elméleti kérdései: Kutatási célok, módszerek. In: Timár–Velkey (szerk.): Várossiker alföldi nézőpontból. MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet, Békéscsaba–Budapest
- TÖRÖCSIK M. 1995. Település- és területidentitás kialakítása marketing eszközökkel = Tér és Társadalom 9. 1-2 pp 17-23.
- TÓZSA I. 2001. Az eladható település = Falu – Város – Régió 1. pp 8-10.

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Tózsza István

5.
melléklet

**A nemzeti identitás és a
kreativitás**

*„Nem azért felejtünk el játszani,
mert megöregszünk, hanem
azért öregszünk meg, mert
elfelejtünk játszani.”*

(G.B. Shaw)

Ha Kínának ugyanolyan arányban lennének kínai származású Nobel díjasai, mint Magyarországnak, akkor 1200 kínai származású Nobel díjas tudóst kellene számon tartanunk, vagyis a kárpát-medencei magyarság – amely az utóbbi fél évezredben szinte folyamatosan a szabadságáért küzdve, nemzeti identitástudatáról tett tanúbizonyságot – az átlagosnál jóval kreatívabb nép. Mielőtt azonban pálcát törnénk a Nobel díjakkal nem jutalmazott ősi kínai, egyiptomi vagy indiai civilizáció vívmányai és kultúrája, hazaszeretete felett, először nézzük meg, mi is az a kreativitás? Mi köze a hazaszeretethez, a nemzeti identitáshoz, a nemzeti értékekhez?

Arra, hogy a kreativitásnak neurobiológiai alapjai vannak, amelyek kivetítődnek a társadalomra is, FREUND TAMÁS (kép) akadémikus orvosprofesszor kitűnő előadása döbbsenhet rá, amely alapján ez a fejezet készült.⁷⁸

A körülöttünk lévő világ információit érzékszerveink az agykéregbe továbbítják, ahol nem kevesebb, mint 100 milliárd idegsejt dolgozik az impulzusok befogadásán, tárolásán. A természet, vagy Isten úgy tervezte meg ezeket az idegsejteket, hogy antenna-szerű nyúlványaikon 10–20 ezer, az impulzusok fogadására alkalmas tüske, és 10–20 ezer továbbításra alkalmas gyöngy helyezkedik el. Képzeljük el az agykéreg tároló kapacitását: 100 milliárdszor 20 ezer tüske-gyöngy idegsejt-összekapcsolódás (szinapszis, vagyis memória egység) alkotja. Életünk minden másodpercére vetítve a látással, hallással, szaglással, ízleléssel, tapintással nyert információ rögzül és tárolódik az agyunkban, mégsem emlékszünk mindenre, azt mondjuk, szelektív a memóriánk. Nem is az agyunk tároló kapacitásával van a gond, hanem az érzékelés során bioelektromosan „beégetődött” memórianyomok lehívásával, előhívásával. Valahogy úgy van ez, mint a fényképezéssel: ha elég erős a fény az exponáláskor, vagyis a jelátvitel erős, akkor jól kivehető, éles a fénykép; gyenge fényben viszont halvány, használhatatlan, felejtendő. Ahhoz, hogy valami nagyon egyszerű dolgot megjegyezzünk, például egy tárgy képét tartósan és bármikor előhívható módon elraktározzon az agyunk, 10 vagy akár 100 millió idegsejtnak kell közreműködnie a jelátvitelnél. 10–100 millió sejt együttes bioelektromos kisülésére van szükség ahhoz, hogy a közöttük lévő kapcsolatok, a szinapszisok (elemi memória egységek) tartósan megerősödjenek az agyunkban. Az így létrejött, megerősített szinapszisokkal összekötött hálózat bármikor mobilizálható, lehívható, mint egy építőkocka elem, más memória nyomokhoz kapcsolható, asszociálható, amikor valami újat akarunk építeni, kitalálni – amikor kreatívak vagyunk.

A 10–100 millió idegsejt kisülését valaminek össze kell hangolnia, szinkronba kell hoznia ehhez. Ezt a műveletet a gátlósejtek végzik. Ezek a gátlósejtek olyanok, mint egy víz alatt lebegő polip, amely a vízen úszkáló emberek lábait fogja, s lehúzza őket a

⁷⁸ Freund Tamás: Agyhullámok és kreativitás – HOA-BOSCOLO: Két „etűd” a kreativitásról; 2015. június 19, Budapest, New York kávéház

felszín alá, majd egyszerre engedi őket fel; ezzel biztosítva, hogy mindenki egyszerre vegyen levegőt. Azaz gátló sejteink legátolják a serkentő sejtek nagy csoportjait, majd egyszerre felszabadítják őket a gátlás alól, így azok pontosan egyszerre tudnak kisülni, azaz elektromos jelet generálni. Egy-egy gátlósejt egy-két ezer idegsejt működését szinkronizálja, tehát egy memória nyom beégetéséhez, 10–100 millió idegsejt működésének összehangolásához, 10–50 ezer gátlósejt összehangolt akciójára van szükség.

A gátlósejtek működését a kéreg alatti, vagyis a tudat alatti agyterületen, az ősi ösztönös viselkedéseket, a vegetatív működéseket szabályozó régiókban elhelyezkedő ritmusgeneráló, vagy pacemaker sejtek hangolják össze. A tudatos agykéreg 100 milliárd bonyolult, szövevényes idegsejtjének kisüléseit (jelátvitelét, memória-egység gyártását) tehát a kéregalatti tudatalattinkban elhelyezkedő néhány 10 vagy 100 ezer pacemaker sejt szabályozza. A pacemakerok felelősek a szelektív figyelemért, ők döntenek el – tudatunktól majdnem függetlenül –, hogy az érzékszerveinkből a nap minden percében ezrével érkező információk közül mire figyelünk fel, mire figyelünk oda, mit jegyünk meg. Ezeknek a kéreg alatti régiókban elhelyezkedő sejteknek egy nagyon fontos közös tulajdonsága, hogy érzelmekről, motivációkról, testünk általános fiziológiai állapotáról szállítanak impulzusokat. Érzelmeink és motivációink, a mindezeket meghatározó több ezer éves emberi kulturális örökséggel együtt adják belső világunkat.

A kreatív gondolkodáshoz rengeteg tárolt memóriaegységre van szükség. Ebben nincs is hiba, mindenkinek az agya rengeteg memóriaegységet, megerősített szinapszisokkal összekötött hálózatot tárol. Mint mondtuk, ezek előhívásával, lehívásával van a baj. Mi az, aminek alapján a pacemakerok eldöntik, hogy mire mikor és miért figyelünk oda, mit, mikor és miért jegyezzünk meg? Ez az egyének úgynevezett belső érzelmvilága, amely impulzusait hozzárendeli a külső környezeti információcsomagokhoz, azok eltárolása során. Ettől válnak azok könnyen előhívhatóvá. Belső világunk hatékonysága a neurobiológiai kutatások szerint négy körvonalazható tényezőtől függ:

1. **motiváció** (egyéni érzékenység és az érdeklődési irányok),
2. **érzelemgazdagság**,
3. **kulturális, tradicionális ismeretek és földrajzi identitástudat**,
4. **az információ megszerzésének nehézsége.**

Kicsit elkalandozva a professzor gondolatmenetétől: a jelenlegi, „okos telefon generációs” egyetemi hallgatók is, amikor kitűnik, hogy – a XX. századi iskolai elvárásokhoz képest – alapvető földrajzi, műveltségi ismeretekkel nem rendelkeznek, szóvá teszik, hogy számukra nem szükséges az effajta lexikai tudás, hiszen kezükben az okos telefon, azon bármikor bármilyen tényadatot, ismeretet lehívhatnak. Igen ám, de az információ megszerzésének a könnyűsége olyan veszély, ami a memória egység eltárolási erőssége, lehívási képessége, vagyis a hatékonysága lecsökken. Amikor még sem mobil, sem kábeles internet nem állt rendelkezésre, s könyvtárakban kellett beszerezni az információt, sokszor érzelmi motiváció is kötődött hozzá, hiszen az ilyen tevékenység során emberek közé kellett menni, közlekedni, könyvtárosokkal, emberekkel kapcsolatba lépni, kommunikálni. Nehezebben felejtjük el, erősebb a jelátvitel, könnyebb az előhívás tehát, ha meg kell dolgoznunk az ismeretekért. Az információhiány, a kevés információhoz való nehezebb hozzájutás paradox módon éppen hogy növeli a kreativitást, a találékonyságot, hiszen kevesebb ugyan a rendelkezésre álló

építőanyag (mint az internetes információrobbanás előtt), de az a kevés mind aktív módon használható fel.

Másik probléma az internetes információrobbanással az, hogy – amennyiben függőséghez vezet – csökkenti az érzelemgazdagságunkat. Gondoljuk csak el, a netes kommunikációban mindössze egy tucat érzelmi állapotot jelölő ikon áll rendelkezésünkre, míg a valóságban a hanghordozás, a mimika és a gesztusok sok ezer variációt biztosítanak. Az érzelemgazdagság pedig megint olyan körülmény, amely a pacemakereket ösztönzi, ezáltal a kreativitást is elősegíti. Több dologra oda tudunk figyelni, vagy figyelünk oda – ösztönösen.

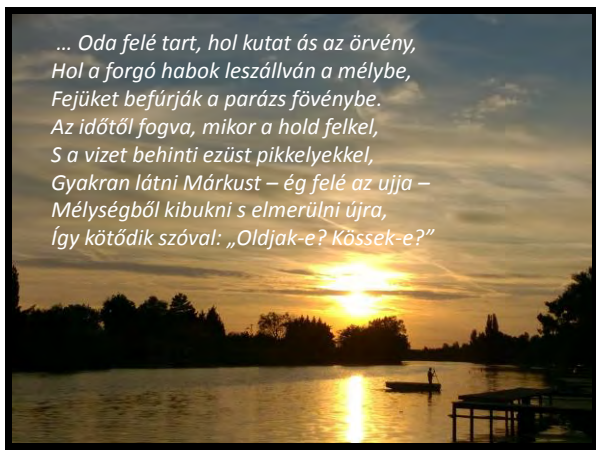
Az internetes információrobbanás miatt Freund professzor gondolatmenetét követve tudatunk adaptációs kényszer alá kerül, hiszen túl sok a ránk zúduló, megjegyzésre mind-mind érdemesnek tűnő információ. A helyzet elől menekülő tudatunk olyan zsákutcákba menekül, mint a függőségek, a stressz, szorongás, depresszió. A népek nemzetek kulturális örökségének a továbbadási hatékonysága is egyre csökken az ezzel kapcsolatos információbővség megjelenésével.

A kevesebb néha több; két-három generációval korábban az emberek jobban ismerték történelmünk, nemzeti irodalmunk értékeit. Az 1900-s évek elején a népiskolákban olyan szinten sulykolták a nebulókba Arany János balladáit, hogy azok sorait még hat-hét évtized múltán is kívülről idézte a múlt századdal egyidős magyar generáció. Ilyen volt például a magyar nemzeti örökség részeként, többek között az igazmondásra nevelő Hamis tanú (1852):

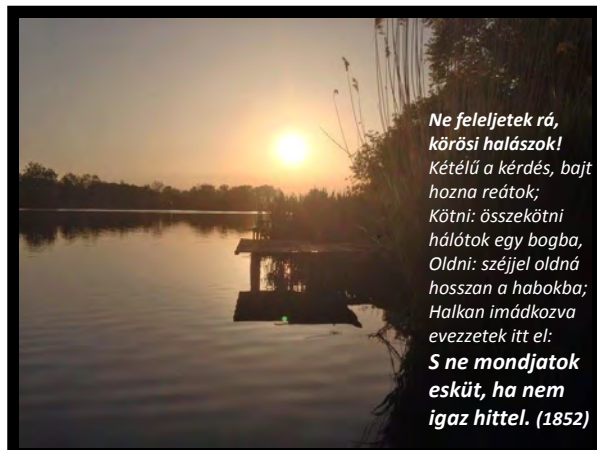
***Állj elő vén Márkus, vedd le a süveget,
Hadd süsse a napfény galamb-ősz fejedet!
Tartsd fel három ujjad, esküdjél az égre.
Atya, Fiú, Szentlélek, hármias Istenségre
Esküszöl „Esküszöm, s ha hamisat szólok:
Se földben, se mennyben ne lehessek boldog
Föld kidobja testem, ég kizárja lelkem:
Ama sebes örvény hánytorgasson engem!***

Nem tarcasai birtok, ladányi határ az ...
Lám a vén Márkusnak volt esze előre,
talpa alá tette, úgy esküdött a földre

... Oda felé tart, hol kutat és az örvény,
Hol a forgó habok leszállván a mélybe,
Fejükét befúrják a parázs fvénybe.
Az időtől fogva, mikor a hold felkel,
S a vizet behinti ezüst pikkelyekkel,
Gyakran látni Márkust – ég felé az ujjá –
Mélységből kibukni s elmerülni újra,
Így kötődik szóval: „Oldjak-e? Kössek-e?”

Ne felejtetek rá,
kőrösi halászok!
Kétélű a kérdés, bajt
hozna reátok;
Kötni: összekötni
hálótok egy bogba,
Oldni: széjjel oldná
hosszan a habokba;
Halkan imádkozva
evezetek itt el:
**S ne mondjatok
esküt, ha nem
igaz hittel. (1852)**

Erősen kétséges, hogy a „Z” vagy az „Y” generáció tagjai ismerik-e, értékelik-e az ilyen alkotásokat, s azok hozzájárulnak-e magyar és keresztény identitás tudatuk formálásához? Sajnos ma már a 450 ponttal egyetemre felvett hallgatók sem tudják megnevezni a Munkácsy trilógiát, sem a helyét, és sem Arany János arcképét sem Erkel Hunyadi indulóját nem ismerik fel. Arról nem beszélve, hogy Tokajt, vagy Pannonhalmát 100 kilométeres eltérésnél közelebb nem tudják bejelölni egy Magyarország kontúrtérképen – de erre nincs is szükségük; ha oda kell utazniuk, ott a GPS applikációs okos telefon.

Magyarok Istene, rontsd a labanc erejét!
Közeleg az óra csata riadóra
Hogy a magyar akarata, csata vasa, diadala
Mentse meg a szomorú hazát.
Hős Rákóczi népe, kurucok, előre!

Milyen nóta ez? Egykor, a múlt század elején, ha a szórakozóhelyeken – zárásként éjfélkor – a cigányprímás elkezdte játszani *Berlioztól a Rákóczi indulót*, a fiatalok tiszteletük jeléül felálltak, és némán koccintottak. A „Z” generáció egyetemista rétege már fel sem ismeri ezt a zenét. Az ilyen, és hasonló kijelentéseket a Hungarikumok és örökségtervezés című választható egyetemi tantárgy szemináriumai foglalkozásainak dokumentumai bizonyítják a Budapesti Corvinus Egyetemen 2014-2016 között. És ezek a fiatalok, akik a zárthelyi dolgozatok tanúsága szerint szinte semmit nem tudnak a magyar nemzet történelméből, irodalmából, művészetéből, sajnos nem óvodások; hanem az egyetemre 420-450 ponttal bekerült, legokosabb fiatal magyarok. A tradíciók, a történelmi, földrajzi identitás elvesztése hozzájárul az érzelmgazdagság csökkenéséhez; érzelmileg sivárabb lesz a magyar, s ez is káros hatással van a híres magyar kreativitásra – mint azt látni fogjuk.

Agyunk számára az internetes információrobbanás drasztikus környezetváltozást jelent. Amikor a földi környezet változik, a fajok alkalmazkodni fognak hozzá, a már meglévő, vagy éppen keletkező genetikai variánsok közül a természetes szelekció választja ki az új környezethez legjobban alkalmazkodó variánst. Ha drasztikus a környezetváltozás, akkor felpörög a mutációs ráta. A mutáció a sejtek örökítő anyagának

kódsorában, a DNS-ben bekövetkező véletlenszerű másolási hiba. A hibás és általában életképtelen utódok között tehát akadnak olyanok, amelyek jobban tudnak alkalmazkodni a megváltozott környezethez, és életképesek lesznek, így halad előre az evolúció. A mutációs ráta annál nagyobb, minél erősebb a környezetváltozás, hiszen a mutáció a túlélés lehetősége. Viszont, mivel a mutációk véletlenszerűek, sok torzszülött is keletkezik: a drog és a *second life* addikció, az érzelmi elsivárosodás, a depresszió, s társadalmi vetületben a szekták térnyerése, a terrorizmus, elmagányosodás, önzés, a deviancia.

Az érzelmi elsivárosodás oka lehet az internetes korban a társadalmi izoláció, s ez az érzelemgazdagságra is visszahat; gondoljunk a párkapcsolatokban a megmagyarázhatatlan „kémiai” vonzalomra, amit az orr felső részében, csak a tudatalattiban „tuda-tosuló” szaginger okoz, s ami a digitális közösségekben nem jelenhet meg. A társas érintkezés kikapcsolása, a távmunka a *web shopping* ugyanúgy hat, mint a kulturális örökség továbbadásának csökkenő határfoka: régen a jelenlegi digitális viszonyoknál kevesebb társas kapcsolat olyan érzelmi többletet adott, ami a szinkronizációért, a memórianyomok beégetésének hatékonyságáért felelős központok (pacemakerek) aktivitását fokozta; ma a több digitális kapcsolat ellenére, az érzelmi töltés, ezáltal a szinkronizáció mértéke csökken, a kreativitás mozgástere beszűkül.

A környezetváltozáshoz a fajok több ezer év alatt tudnak csak biológiailag alkalmazkodni, azaz a megváltozott szervek, szervrendszerek már genetikailag kódoltak. Az ember esetében az információrobbanás révén az utóbbi 100 év alatt soha nem látott mértékű „környezetváltozás” következett be, s most ne az éghajlatra és a szennyeződésekre, hanem a társadalmi környezetre gondoljunk elsősorban. Egy évszázad semmilyen biológiai adaptációra nem elegendő, a biológiai evolúció időskáláján 100 év egy pillanat. Így az alkalmazkodás tudatunkban nem a gének szintjén, hanem viselkedésminták szerint következik be. A megváltozott társadalomban az önző egyedek, a kozmopolita egyedek tűnnek életképesebbek. A kisközösségek, a helyi közösségek felszámolódnak a világháló által kiszélesített társadalmi kapcsolatrendszer miatt. Az ember, mint élőlény évmilliókon és százezer éveken át kisközösségben élt, neurobiológiája ennek megfelelően alakult ki a bevezetőben ismertetett módon. Ez a kisközösség 100–150 főt jelentett. Az ennél nagyobb közösségekben (amelyre az internet kaput nyitott) az önző viselkedésmintát követő egyedek esélyesek a karrierre, akiknek mindegy, hogy a világ mely tájékán, mindegy, hogy kinek a rovására tudnak érvényesülni. Érzelmekben, nemzeti identitástudatban, tradíciókban szegények és sivárok lesznek, ez az ára a karriernek. Ez tehát a jövő?

Freund professzor egy érdekes példát hozott az élővilágból: a nyálkás penész esetét, amiktől, vagy akiktől – mint látni fogjuk, van mit tanulnunk. A nyálkás penész amőbaid mozgásra képes egyedek által alkotott telep, melynek sejtjei a nedvességet kedvelik, akkor tudnak jól szaporodni. Egymást önző módon kiszorítva nyomulnak a nedvesebb helyek felé, hogy ők tudjanak jobban szaporodni. Szárazság esetén egy részük ösztetapadva spóratartó szárrá alakul, eközben kiszárad és elpusztul, de eléri azt, hogy spórává alakult testvéreiket kiemelik a nyálkából. Így azokat a szél elröpítheti egy jobb, nedvesebb helyre, ahol újabb kolóniákat létesíthetnek. A korábban önző módok viselkedő egyedek tehát az egész közösség létét fenyegető veszély hatására önfeláldozókká váltak. Igen ám, de vannak olyan egyedek, akik a túlélésük reményében soha nem alakulnak szárrá, mindig csak spórává, sőt, önző módon, olyan anyagot termelnek, ami ösztönzi a környezetükben lévő egyedeket, hogy szárrá alakuljanak, azaz

hogy mások áldozzák fel magukat. Az evolúciós szelekció az egyedek szintjén nyilván ezt az önző variánst támogatja, hiszen mindig ő fog spórává alakulni, és szaporodni. A telep, azaz a közösség szintjén viszont a szelekció iránya megfordul, Minél nagyobb az önzők aránya a telepben, annál kevésbé lesz a telep alkalmas a túlélésre. Ha az önzők aránya elér egy bizonyos százalékot, akkor annyira lerövidülnek a spóratartó szárazak, hogy a spórák beleragadnak a nyálkába, és az egész telep utód nélkül elpusztul.

Így van ez a társadalomban is; ha a nemzeti értékeket, tradíciókat, szülőföldet megtagadó, önző és ezért versenyképesebb egyedek száma eléri az egész közösség (itt a nemzet) egy bizonyos hányadát, a nemzeti örökség elenyészik, és a közösség lelép a történelem színpadjáról. Ezzel a versenyképesnek bizonyuló önzők is elveszítik „gyökereiket,” érzelmgazdagságuk a nemzeti identitásuk elvesztésével csökken, a kéreg alatti pacemakerjeik nincsenek csúcsra járva, kreativitásuk csökken, ezzel a versenyképességük is, így utódaik kevésbé lesznek sikeresek, a lehetőségeket kevésbé tudják kihasználni, devianciákkal kell szembesülniük.

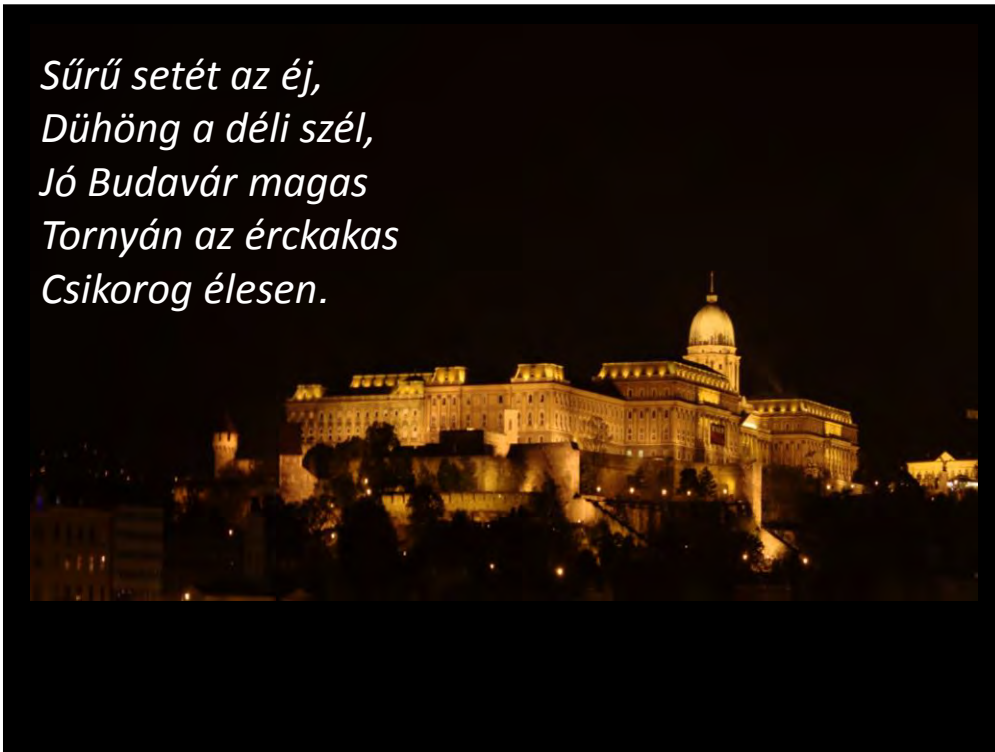
Természetesen – és ezt Freund professzor úr is hangsúlyozta – nem arról van szó, hogy az internet, a modern világ legnagyobb csodája káros lenne. Sőt. Sosem látott gazdasági, tudományos fejlődés globális hálózataként működtethető. Itt az internetes kommunikáció túlfogyasztásával túl szélesre nyitott információs csatornák neurobiológiai reakciói jelenthetnek veszélyt; amit ha felismerünk, kezelni is tudunk. Mi hát a megoldás? Mi a kreativitás megőrzésének és fejlesztésének a kulcsa?

A kreativitás alfája és ómegája az, hogy belső érzelmi világunk gazdag legyen. Ekkor – és csak ekkor – fognak az agykéreg és tudat alatti pacemaker sejtek csúcsra járni. Ezzel az érzékelt milliányi információból nagy hatásfokú jelátvitellel ki tudják választani, és lehívható módon el tudják tároltatni a kreativitás számára hasznos memória egységeket (építőelemeket).

Mi kell ehhez a gyakorlatban?

1. Az **érzelem gazdagítása** fiatal kortól kezdve, katartikus (művészeti) élményeken át: művészeti nevelés, színjátszás, előadóművészetek, képzőművészetek, irodalom, történelem, filmművészet megismerése minden mennyiségben.
2. Nagyon fontos az **aktív részvétel**. Ismeretes *Kung Fu Ce* tanítása: „*mondd el és elfelejtem; mutasd meg és megjegyzem; engedd, hogy csináljam, és megérem.*” A katartikus élményt a művészetekben szó szerint megszázsorozza, ha a fiatalok részt is vesznek a művészi érték előállításában, előadásában. Nem véletlenül áll George Bernard Shaw idézete mottóként ennek a fejezetnek az elején a **játék** – beleértve a felnőttkori játék – fontosságát hangsúlyozva.
3. Igen nagy jelentősége van a **nemzeti értékek oktatásának**, a történelemnek, irodalomnak, földrajznak, és a **nemzeti identitáshoz** kapcsolódó **erkölcsnek** és **etikának**.
4. A netezés mellett, vagy annak ellenére, igen fontos az élő **kisközösségek fenntartása**, újra alakítása. Különösen növeli a kreativitást fokozó érzelmgazdagságot az, ha nemzeti értékteremtés és **alkotás**, vagy éppen az oktatás a kisközösségekben megy végbe. Ilyen kisközösség a kórus, zenekar, néptánc, színjátszás, szakkör, sport, cserkészlet, filmklub, közös innovációs tevékenység.

*Sűrű setét az éj,
Dühöng a déli szél,
Jó Budavár magas
Tornyán az érckakas
Csikorog élesen.*

Kép forrása Internet

A Budavári Palota esti kivilágításban

*„Ki az? Mi az? Vagy úgy”
„Fordulj be és aludj
Uram, László király:
A zápor majd eláll,
Az veri ablakod.”
„Hah! Láncát tépi a
Hunyadi két fia –”*

*„Uram-uram, ne félj!
László, tudod, nem él,
S a gyermek, az fogoly.”
Mélyen a vár alatt
Vonul egy kis csapat;
Olyan rettegve lép,
Most lopja életét...
Kanizsa, Rozgonyi.*

A képek forrása az Internet.

Részlet Arany János: V. László c. balladájából. Az alsó képen fent Zichy Mihály rajza a költeményhez, ahogy Kanizsa László és Rozgonyi Sebestyén megszöknek a Budai várból. Lent Madarász Viktor világhírű festménye: Hunyadi László siratása (1859, Magyar Nemzeti Galéria), amely a fény-árnyékhasítás legművészebb, drámai hangulatot tükröző festményeként 1861-ben elnyerte a Párizsi Szalon kiállításán a francia állam aranyérmét. (A törökverő nagy Hunyadi János fia, a lefejezett Hunyadi László, „Magyarország virágszála” fekszik a ravatalon, rajta a véres pallos és a két sirató alak: Szilágyi Erzsébet az édesanya, és Garai Mária, a jegyese.)

Példa az irodalmi háttérű vizuális szinapsziszra. Érzelmi motivációt közvetíthet Arany János balladája V. Lászlóról: „Sűrű setét az éj, dühöng a déli szél.” Aki erre érzelmileg fogékony – már ha ismeri – nem tud úgy Budavárra nézni, hogy ne jelenne meg előtte Zichy Mihály rajza a várfalon aláereszkedő Kanizsai Lászlóról és Rozgonyi Sebestyénről, akik az „életüket lopják.”

Nem lép a Szent György térre anélkül, hogy ne jelenne meg előtte Székely Bertalan rajza a Petőfi Sándor által A király esküjében megénekelt Hunyadi László emlékeztető kivégzése. Az ehhez hasonló ismeretek és a hozzájuk csatolható érzelmek hiánya nem egyszerűen csak a nemzeti identitás gyengülését, eltűnését eredményezi, de – mint FREUND TAMÁS neurobiológiai magyarázatából kitetszik – hozzájárul a kreativitás csökkenéséhez, hiányához is.

És itt elérkeztünk a fejezet elején feltett kérdés megválaszolásának lehetőségéhez. Van-e a hazaszeretetnek, a földrajzi identitástudat érzelmi megnyilvánulásának köze a kreativitáshoz? A mai globalizált, és az információrobbanással megváltozott társadalmi környezetet tapasztaló társadalmak ott a legkreatívabbak, ahol az *érzelemgazdagító, katartikus művészeti élmények interaktív alkotó kisközösségekben történő oktatása* valósul meg. Hol érhető tetten ilyennek tekinthető alap- és középfokú oktatás? Nehéz – ha nem lehetetlen – feladat sok országban és tartományban az alap- és a középszintű oktatás nemzeti tanterveinek az összehasonlítása. Egyszerűbb, ha az oktatás hatásfokát tekintjük, ami leginkább mérhető módon az innovatív gazdasági, művészeti sport és tudományos teljesítményekben manifesztálódik. Ezek földrajzilag lokalizálhatók, mérhetők, összehasonlíthatók, s az oktatás – kreativitás hatásfokát, földrajzi különbségeit tükrözik. Ez emelte a magyarok teljesítményét – dacára annak, hogy kicsi, tízmilliós nép – a világ élvonalába számos területen. Kár lenne ezt elveszíteni a XXI. században – ezért íródik ez az egyetemi jegyzet is.

Még a XXI. század első évtizede után is tetten érhető a nemzeti identitástudat. Az egyik TV csatorna dokumentumfilmet készített egy magyar családról, akik 2010 után Thaiföldre vándoroltak ki a jobb megélhetés reményében. A férfi sikeres, kreatív vállalkozásba kezdett, egy év múlva a felesége és a gyerekek is kimentek, ott jártak iskolába, s két év elteltével a férfi a szüleit is kivitte. Jólétben, kényelemben éltek, elégedettek voltak az életszínvonalukkal, a barátságos thai emberekkel, az ízletes és egészséges thai ételekkel, a kellemes tropikus éghajlattal. A családfő, a felesége, a gyerekek és a nagyszülők is csak dicsérni tudták új környezetüket. Az utolsó riportalany a 60 év feletti, idősebb ember volt, a nagyapa, aki szintén csak jót tudott mondani új otthonukról: a szomszédok barátságosak, a kert gyönyörű, az időjárás tökéletes. „Tessék nézni – mondta a riporternak – most is milyen kellemes, szép az idő, pedig február van... otthon ilyenkor – tette hozzá – esik a hó.” És elmorzsolt a szeme sarkában egy könnycseppet...

**„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-
program és oktatás technológiai fejlesztése”**

KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001

Benyhe István

6.
melléklet

A keresztény kultúra

irodalmi szemelvény

A TÉRDEPLŐ

irodalmi jellegű kiegészítés

a magyar keresztény nemzeti gondolatkörhöz

BENYHE ISTVÁN 2016

- Jó napot! Egy térdeplőre lenne szükségem. Melyik osztályon találom?
 - Térdeplő? Ne haragudjon, ez bútoráruház, ilyet mi nem tartunk.
 - Biztos? Hiszen úgy hirdetik magukat, mint a legnagyobb bútoráruház.
 - Még sosem hallottam térdeplőről. Vagy várjon csak, valami gyereknek lesz, aki rossz volt? Emlékszem, nagymamám mondta régen, hogy ha rossz leszek, kukoricára térdepeltet.
 - Jól emlékszik, de az egészen más. A térdeplő, amit keresek, leginkább templomi bútor, a hívek arra térdepelnek, amikor imádkoznak. Így támaszkodhatnak térdelés közben, a padló nem töri fel a térdüket, és maguk előtt elfér a könyöklőfán az imakönyv is.
 - Aha. Még nem láttam, de azért javaslom, hogy keressen rá otthon az interneten, mert én tuti, hogy itt nem fogok találni ilyen cikkszámot. Imádkozni? Otthon? Térdelve? ... Na, viszontlátásra!
- Elgondolkodtam, lehet, hogy egész Magyarországon csak én szeretnék a hálószobámba egy térdeplőt? Olyan nagy kérés ez? Ahogy elnéztem, hinta- és bárszékek-ből akkora volt a választék, hogy egészen zavarba estem. Dohányzóasztal, bárszék-rény, Földgömbnek álcázott italhűtő, minden, ami a kényelmet szolgálja. Az otthoni ivás, dohányzás, házimozizás miért piacképesebb, mint az otthoni imádkozás szerény kelléke? Mindegy, a fejembe vettem, hogy veszek egyet. Piacgazdaság van, valahol biztosan kapok. Meg sem álltam az egyházi szakboltig, ahol templomi kellékeket és kegytárgyakat árulnak.
- Térdeplő?
 - Sajnos nincs, nem tartunk. Nincs magyar gyártás, import sincs, ilyet nem szoktak keresni. Használtan se hinném. Évekkel ezelőtt láttam egyet a Bizományi Áruházban.
 - Mondja, nincs valami ötlete, honnan szerezhetnék mégis?
 - Csináltasson asztalossal! Nem hiszem, hogy túl bonyolult lenne.
 - Azért mégis csak kell hozzá valamilyen tervrajz. Tudna segíteni?
 - Sajnos nem. Talán próbálkozzon öreg, elhagyatott, vagy éppen megüresedő plébániákon. Biztos talál ott valami elfekvő térdeplőt.
 - Meg tudná adni néhány ilyen plébánia címét?

- Mit képzels? Én nem tudok címeket, csak alkalmazott vagyok itt.
- Vagyis egy egyházi igényeket kiszolgáló boltban hiába is keresnék térdeplőt, vagy útbaigazítást?
- Bocsásson meg, szívesen segítenék. Nézze, megadom az Esztergom-budapesti Főegyházmegye telefonszámát. Érdeklődjön ott. Biztosan segítenek.

Bosszúsan távoztam. Alig mentem pár száz métert, amikor megpillantottam egy másik bútorbolt Keleti Sarok fantáziánévre keresztelt részlegét. Az előtérben indiai füstölőpálca illata terjengett, a teret színes textiliák, mívés réztárgyak, csontintarziás faragott asztalok, kancsók, tálak, töltötték meg. Rögtön a bejárat mellett, majdnem belebotlottam néhány sámliba és bőrpárnába, rajtuk a felirat: imazsámoly, nomád párna, tevenyereg.

Eltöprengtem, hogy a mesés Kelet világát otthonában felépíteni szándékozó miért szembesülhet természetesen a keleti világ imazsámolyával, mint a keleties lakás nélkülözhetetlen kellékével, szegény magyar magyar pedig, ha megfeszül, sem talál magának térdeplőt. Keleti imazsámolyra van piaci igény, hagyományos térdeplőre nincs. Kezem a kilincstre tévedt.

Változnak az idők – gondoltam – régen a kastélyokban volt házi kápolna, a lakásokban pedig, kis szakrális sarok az elhunytak képeivel, térdeplővel, feszülettel. Ahogyan a vitrin is valamikor hozzátartozott a lakáshoz. Aztán valahogy kisebbekké váltak a lakások, vagy csak új tárgyaknak kellett a hely, mert manapság ilyesmit csak elvétve találni. A nagyszobába beköltözött a rádió, később a televízió. A tévé tetején egy horgolt kis terítőre került a nagyfiú katonaképe, egy kis feszület, a nagymama vázája, egy emlék porcelán szobrocska. Az új tévék, házimozik képernyője ma már olyan keskeny, hogy semmi sem fér el rajta, így ezek a tárgyak is eltűnedeznek. Új térfoglalóként megjelent a lakások modern kelléke a bárpult. Ha régen nehéz helyzetbe, váltságba került valaki, letérdelt kis imasarkában a feszület, vagy a Szűzanya képe elé és imádkozott. Áttekintette helyzetét, erőért, kegyelemért fohászkodott és igyekezett megerősödni, hogy elviselje a neki jutó sorsot.

Manapság iszik egyet. Megpróbál elmenekülni a gondok elől, el akarja őket felejteni, megpróbálja valahogy elűzni őket magától. Aki teheti, a saját szoba-bárában felejtheti el, hogy valami eszébe jutott, valami nyomja a szívét. Irtózatossá gyorsan megszokta a saját hagyomány, a lélek mélyén a tompa hívást már csak valamivel leöblítendő hiányként érzékeljük. Nincs térdeplő, de van zsámoly, párna, vízipipa. És eljön a perc, hogy mindenről elfeledkezve, bemegyünk a boltba és megvesszük az imazsámolyt, füstölőt égetünk, talán meditálunk is. Közben arra gondolunk, hogy a bennünket bekerítő sivatagból, a menekülés esélyét kínáló egyetlen természetes kellék éppen a tevenyereg. Lenyomtam a kilincset.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Aradi Szabadság-szobor. Az 1890. október 6-i aradi szoboravatási ünnepség (Forrás: commons.wikimedia.org).